

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלזני שבת

פרשת שלח • תשפ"ו

מיטב עלוני השבת:

לקראת שבת מלכתא

סיפורי צדיקים

שבת טיש

פאר מקדושים

לקוטים וסיפורים נפלאים

באר הפרשה

טוב לחסות בה'

נר לשולחן שבת

השגחה פרטית

היכל החתם סופר

דברי שיח

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

לקראת שבת מלכתא

פנינים לפרשת שלח פ"ו | גליון מס' 534 | סיפורים ופנינים מרתקים | לקבלת הגליון למייל: dirshu@dirshu.co.il

בזמן שכיהן מרן כסגן הרב הראשי של קהיר, היה גר מתחתיו קראי, וכיון שהקראים בטיפשותם אינם משתמשים באש בשבת, היה ביתו חשוך בחושך מצרים. בתקרה של הקראי היה חור שמבעדו היה חודר מעט אור מביתו של מרן, ומרן היה יושב ולומד ומניח בכוונה רגלו על החור. הקראי היה מצווח מלמטה, ומרן היה עונהו...

דרכו של מרן בעל ה'בייע אומר' הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל, ללמד תורה בשמחה ולשמה לבבות שבורים בכל עת

"וַיִּבְכוּ הָעַם בְּלֵילָה הַהוּא" (במדבר א', י"ד)
חתם כתיבתם בכיה של חנם (מעניית כט)

בדרשותיו ובשיעוריו שפע מרן ראש גולת אריאל הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל הומור מיזחד וספונטני שהיה משלבו תוך כדי דיבור. בדרך כלל מדובר היה בהברקות של משחקי לשון בפסוקים או בלשון חכמים, לפעמים תוך כדי שינוי האיות או המשמעות. דבריו היו תמיד מתובלים בפסוקים ומאמרי חז"ל, משולבים בצורה מפליאה בתוך דבריו. פניני לשונו פתחו את לבם של השומעים שהתמוגגו בחדוה מכל מלה שיצאה מפיו. אולם מלבד הרצון לפתוח את לבם של השומעים

עמוד היומי באשמורת

הגאון רבי מאיר גפני שליט"א מספר על מחויבותם של תלמידיו בישיבת 'דרך התורה'

(עמ' 8)

כוחו של בקבוק

הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א נתן לרופא הבכיר בקבוק וויסקי יוקרתי, ונדהם למראה עיניו

(עמ' 13)

מקווה באילת הרחוקה

כשהרבי מסטראפקוב זצ"ל הגיע לאילת, וחיפש מקווה לטבול בו לפני תפילת שחרית

(עמ' 4)

וידויו של גוי

הגרמ"מ פומרנץ שליט"א עם מעשה נורא על ציות מוחלט לדברי חז"ל, והתפנית המפתיעה

(עמ' 10)

"סלאם!" הוא מברכו. אחריו משתרכים בהכנעה שאר בעלי החיים, קדים קידה לפני היהודי, ושבים לדרכם לצאת ידי חובה באכילת עוד מצרים, שכן "כל כזית מצוה דאורייתא"... כששב היהודי לאדונו המצרי, נחרד האדון לראותו מגיע בלי ילדיו. "היכן ילדי?" הוא שואל בדאגה. עונה לו היהודי "שב על הכסא, קח דף ועט ותתחיל לרשום: את מוחמד אכל הנמר, את פאטמה השמיד הפיל, את ערפאת טרף הברדלס, את אבו-מאזן טרף האריה..." "ואתה איך נשארתי?" שואל המצרי, והיהודי משיב בגאווה "אני יהודי! אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו". "אפילו החיות ידעו להבדיל מיהו יהודי, הלואי והממשלה שלנו תדע מהו ומיהו יהודי..." היה מרן מסיים, ולשומעים כבר היתה הדרכה מצוינת כיצד להעביר את סיפור יציאת מצרים לילדיהם.

פייבל מלייפציג

כאשר היה מבחין בתוך השיעור ששומעי לקחו זקוקים לרענון, היה שולף מעשה שהיה, בדרך כלל על אחד מגדולי ישראל ששמו הוזכר תוך כדי הברור ההלכתי, ואחרי המעשה חוזר לענין. בסיפוריו, לא היה מדלג על שמות ופרטים קטנים. "בלייפציג היה סוחר ששמו פייבל" היה אומר בטון מבודח, והשומעים כבר היו נעורים. וכך, מעבר לענין ולמתח שהיה יוצר בשיעור סביב הברור ההלכתי, בחכמה רבה היה שומר על ערנותו של הציבור. מספר בנו שליט"א: פעם כשהייתי צעיר דיברתי בציבור כשמראה פני היה רציני, אך אבא העיר לי "לא זו הדרך! צריך ללמד בדרך המתובלת במעט הומור, ואמר לי בא אראה לך. בשיעור הבא שמסר, הוא החל לדבר ברצינות, אחרי כמה זמן ראיתי כמה שהתנמנמו, אבא קרץ לי, ומיד שינה כיוון, והחל ללמד בהומור ולצרף סיפורים. מיד ראיתי איך כל הציבור נהיה ערני וקשוב".

החתולה הלבנה

להלן קיבצנו צרור דברי חידוד, שנינה ומליצה שיצאו מפי קדשו של מרן: ככהנו כרבה הראשי הספרדי של העיר תל-אביב, לצד עמיתו האשכנזי, ניגש אליו יהודי עם הארץ, ובפיו שאלה הלכתית 'קשה': "מגדל אני חתולה בביתי, והסתפקתי אם רשאי אני לתת לה חלב אחרי אכילת בשר, מבלי להמתין שש שעות?". "שחורה היא או לבנה?" חקר מרן ברצינות מעושה, "לבנה" השיב האיש מיד, מתלהב מהתעניינותו של הרב. "אם כך" הצביע מרן על משרדו של הרב האשכנזי "תשאל אותו..." באחד ממוקרי הגירושין שהובאו לפניו בבית הדין, הבין שהבעל מערב תמיד את הוריו, והדבר מפר את שלום הבית. פנה ואמר לבעל: "כאשר לרבקה אמנו היתה שאלה, מה עשתה? הלכה לבית מדרשו של שם ועבר, ומדוע לא פנתה לחמיה אברהם אבינו שהיה גדול הדור? ללמדך שכאשר יש בעיה, אין לפנות לאחד מבני המשפחה,

לדברי תורה, היה בו בהומור של מרן גם רצון סמוי לשמח לבם של ישראל המסובבים בצרות. להלן עובדות נפלאות שקיבץ ברוב חן הרב עובדיה חן, ואנו מביאים אותן לפניכם בשינוי עריכה קלים: חתנו הגאון רבי מרדכי טולדאנו שליט"א מספר כי פעם אחת דרש מרן באיזה הספד, וכשסיים התעניין איך היתה הדרשה, אמר לו החתן "זה לא היה הספד, הרב הצחיק את כולם..." מרן חיך והשיב: "כך חמי הרב פאטל היה אומר לי: 'אתה לא יודע להספיד אתה מבדח את כולם'. אמרתי לו, 'מה אעשה, איני יכול לראות יהודים בצער'". ואכן, דרשותיו החיו את רוחם של השומעים, והוציאו אנשים ממצבים נפשיים קשים. "לפני שנים", סיפר מרן ראש ישיבת 'כסא רחמים' הגר"מ מאזוז זצ"ל (בירחון 'אור תורה' כסליו תשע"ד) "ביקשוני לברך אשה אחת שחלתה בדכאון רח"ל, ותרופות וטיפולים ברופאים ופסיכיאטרים לא עזרו לה. אמרתי שתלך ותשמע את הגר"ע יוסף במוצאי שבת. זה היה כשבועיים לפני פורים. אחר זמן שאלתי ואמרו לי שמאז ששמעה את הרב במשך שבועיים נתרפאה כליל ב"ה. ועל זה נאמר: לשון חכמים מרפא".

כשהברדלס טרף את ערפאת

את מיטב חוש ההומור שלו, היה מרן מגייס לצורך תיאור עשר המכות. מאחר שיש בכך מצוה מן התורה של "והגדת לבנך", ניכר היה שהוא מתאמץ להפוך את תיאורו למעניין ושובה לב, כדי ללמד להורים דרך איך להעביר לילדים את סיפור יציאת מצרים בדרך חווייתית. למרות שבחלק מהשנים, היה חוזר על הדברים פעמיים באהבה באותה שנה (בפרשיות וארא-בא ולפני פסח), והשומעים הכירו את התיאור בעל-פה, בכל זאת בכל פעם מחדש, היו נהנים וצוחקים מלוא ריאותיהם. שמות הדמויות במכות מצרים היו מתחלפות בכל פעם בהתאם למצב האקטואלי. פעם כונה המצרי התורן 'ערפאת', ופעם 'אבו-מאזן', וכיוצא באלו. במכת צפרדע למשל - היה מרן מספר שהצפרדע כל כך קרקרה בבטנו של פרעה, קרקרה וקרקרה, עד שהיה לו "רק-רק-רק-רע כל היום"... הדרמטי מכולם היה תיאור מכת ערוב. לצורך הענין, יצר מרן (על פי מדרש תנחומא פרשת בא סימן ד') סיפור על שמרטף יהודי שהלך לטייל עם שבעת ילדיו של מוסטאפה אדונו המצרי. והנה, בהגיעם ל'כיכר תחריר' בקהיר, הגיחו מכל עבר חיות רעות, והחלו טורפים את בני המצרי עד האחרון שבהם, אחד מהם לא נותר. בדרמה של ממש היה מתאר איך היהודי שרואה כי החיות טורפות את בניו של המצרי, עומד בפניה משותק, כשכל גופו רועד מאימת החיות המפחידות. מה הוא יכול לעשות?! וכי הוא דוד המלך שהצליח לגבור על הארי והדוב?! כאשר הוא רואה כי החיות כבר מגיעות אליו, הוא מתחיל לומר וידוי אחרון בדמעות שלישי. והנה, הפלא ופלא, כאשר כילה הפיל את מלאכתו, 'בירך ברכה אחרונה', ואחר ניגש אל היהודי ומצדיע לו בחדק הארוך שלו.

לפניות בנושא פרסום בגליון 052-7144937 מוטי

**אבא העיר לי "לא זו הדרך!
צריך ללמד בדרך המתובלת
במעט הומור, ואמר לי בא אראה
לך. בשיעור הבא שמסר, הוא
החל לדבר ברצינות, אחרי כמה
זמן ראיתי כמה שהתנמנמו,
אבא קרץ לי, ומיד שינה כיוון,
והחל ללמד בהומור ולצרף
סיפורים. מיד ראיתי איך כל
הציבור נהיה ערני וקשוב"**

אותו כנר האזין לדברים, ובסיום דרשת מרן, ניגש אל ר' דוד כשצהלתו על פניו: "שמעת מה אמר עלי החכם?". לרגע נבוך ר' דוד שמא הבין הגוי את 'עוקץ' כוונת מרן... "לא שמעת" המשיך הגוי בהתלהבות "שהוא אמר הקול קול יעקב, והידים ידי 'זהב'..."

'חצי תלמיד חכם'

כאשר כיהן פלוני שלא היה אוהב תורה גדול, בלשון המעטה, כראש עיריית ירושלים, היתה לו שליטה ללא עוררין במועצת העיר. מרן נפגש עמו, והפציר בו שהעירייה תקצה כמה מבנים לטובת רשת החינוך. הלה לא הבין את הלהיטות של מרן לפתוח עוד ועוד תלמודי תורה. "מה אתה כל כך נלהב להכניס עוד תלמיד ועוד תלמיד לתלמוד תורה?", ביקש לדעת, "אתה הרי מכניס מאות תלמידים לת"ת, מה יצא לך מכל אלה, וכי כולם יהיו רבנים? היכן הם יכהנו כרבני ערים, וכי יש בארץ חמש מאות ערים?".

ענהו רבנו בשנינות: רבותינו אומרים (ויקרא רבה ריש פרשה ב'): אלף נכנסים למקרא - מאה מהם זוכים להיכנס לתלמוד, שידועים היטב את התלמוד בעל פה. מתוך המאה יוצאים עשרה לומדים פוסקים. מתוך העשרה שלומדים פוסקים, רק אחד יוצא מורה הוראות בישראל. לפי החשבון, אם יהיו רק חמש מאות תלמידים, יצא 'חצי חכם', חצי מורה הוראות בישראל, ו'רחמנא ליצלן מחצי חכם'... מה יעשה, השכבות בשביל המתים?! בשביל זה אנחנו

צריכים חכם?! צריכים שיהיה חכם פוסק הלכות!

חיך ראש העיר למשמע תשובתו הנצחת של מרן, "ידעתי שיהיה לרב תשובה...", אמר ולאחר נעתר לבקשתו להקצות כמה מבנים לטובת תלמודי התורה של רשת החינוך.

'בבדיחותא' הרב עובדיה חן.

רק לצד שלישי, ואפילו אם ההורים הם כמו אברהם אבינו...". הבעל תיקן דרכיו, והשלום שב על כנו.

כאשר מסר פעם שיעור בבית כנסת "מוסיון" בירושלים, התנדב אחד השומעים להכין למרן כוס תה. לצורך כך, קטף עלי נענע מהגינה, ומבלי לבדקם מתולעים שם בכוס התה שהגיש למרן. נתקיים במרן "רגלי חסידיו ישמור", ולפני שלגם מהכוס, הגיע לפתע זבוב, וצלל ישירות לתוך הכוס. מרן כדרכו הגיב בבדיחותא: "מה, לא מצא מקום אחר לטבול, רק בכוס תה שלי?...". ולא שתה מהכוס. בשיעור שהיה אמור להסתיים בשעה תשע, נאלץ לחרוג לעוד כמה דקות. בסיום השיעור, התנצל באומרו "נושא עוון ועובר על תשע..."

לא בלע

בזמן שכיהן מרן כסגן הרב הראשי של קהיר, היה גר מתחתיו קראי, וכיון שהקראים בטיפשותם אינם משתמשים באש בשבת, היה ביתו חשוך בחושך מצרים. בתקרה של הקראי היה חור שמבעדו היה חודר מעט אור מביתו של מרן, ומרן היה יושב ולומד ומניח בכוונה רגלו על החור. הקראי היה מצווח מלמטה "רגלי חסידיו ישמור", ומרן היה עונהו את המשך הפסוק "ורשעים בחושך ידמו..."

בבחינה בישיבת 'כסא רחמים' אמר: "אנו מקיימים בעצמנו מה שאמר דוד המלך 'סעיפים' שנאתי ותורתך אהבתי', העיקר זה זכירת התורה עצמה, ולא רק זכירת ציוני הסעיפים".

בפירושו להגדה של פסח, ביאר בהלצה את שאלתו של הבן הרשע, השואל "מה העבודה הזאת לכם?", שבניגוד לבן החכם הפונה ראשית לתלמודו ולמשנתו, הרשע מברר תחילה היכן לשכת העבודה ומהם העבודות המוצעות לו, באומרו "מה העבודה הזאת לכם?..."

פעם התנצל בפני עוזרו, שלפעמים הוא טרוד בלימודו, ואינו מתפנה לשתות מכוס התה, והסביר עצמו בכלל התלמודי: "אידי דטריד למפלט - לא בלע", שכיון שהוא טרוד ל'פלוט' את דברי התורה ולהעלותם על הכתב, לכן שוכח לשתות.

למרן יש נכדה בשם "רחל", וכשהיתה באה לבקרו עם ילדיה, היה אומר בהלצה: "והנה רחל באה עם הצאן" (ע"פ בראשית כט, ו). ...

פעם היה מרן נוכח בכנס של אדמו"רים וכולם דברו אידיש. כשהגיע זמנו לדבר, החל לדבר בערבית...

ידי זהב

בזמנו, היה מנהג להושיב את הפייטנים בשלחן הרבנים, כדי לתבל תורה עם שירה. סיפר החזן ר' דוד ריאחי ז"ל, שבאחד האירועים האלו חד לו מרן חידה: "מנין שבשמים עולם השירה קרוב מאד לעולם התורה? ענה ר' דוד בחביבות "אדוני יודע!". ויען מרן בחכמה "הנה הראיה ממך! שהרי תמיד מושיבים אותך לצדי..."

ושוב מעשה בחזן ר' דוד ריאחי ז"ל שבאחד הכנסים שהופיע, הוזמן גם מרן. הרכב הנגנים כלל גם כנר גוי שהיטיב לנגן. אחרי שר' דוד סיים לקט משיריו, הוזמן מרן לשאת דברי תורה, וכפתיחה נעימה פתח בפסוק "הקול קול יעקב" (רמז לר' דוד) "והידים ידי עשיו" (רמז לאותו כנר גוי).

אמר להם רבי שבת'ל: "הרי אתם המרובים ואנו מעטים. אם באמצע הדרשה תראו שאנו מדברים דברים שאינם לרוחכם, תתפסו אותנו ותזרקו אותנו החוצה"... נכנסו הדברים ללב ראשי היישוב, והם הסכימו לנסות ולראות איך יפול דבר

הצדיק הירושלמי רבי יצחק דוד גוטפארב זצ"ל וחבריו הפעילים, במסעות קצרים וארוכים לקרב לב ישראל לאביהם שבשמים

"וְאֵת הָעַם הַיִּשְׁבֵּי עָלֶיהָ הִחֲזַק הוּא הַרְפָּה" (במדבר י"ג, י"ח)

העם שבשדות ספגו אמונה פשוטה בינקותם, ורק בצוק הימים התחספסה דמותם. הם חיו את חייהם כמעולפים בצמא, ליבם צחיח ונפשם שוקקה. וכשבאו ודיברו איתם על ענייני יהדות יכלו לראות את האור זורח בעיניהם, את ההתרגשות ואת הגעגועים עולים וצפים. הם שתו את דברי הרבנים בצמא, ובקשה אחת בפיהם: "תבואו! אנחנו מחכים לכם!"

חדשים לבקרים הגיעו נציגי המפלגות השונות והציעו להם להצטרף אל שורותיהם, כל אחד והאידיאולגיה המסולפת שלו, כל אחד ושטיפות המוח שלו, "ואתם", זעקו לעבר הרבנים, "למה תגרעו מהם?"

מספר רבי אברהם צבי שפיצר שליט"א: זוכר אני את ברכת המזון של רבי שמואל הומינר, היאך ברך שם ברוב יגיעה ועבודה, והכפריים מביטים ומשתאים למראה עיניהם. רוחם ונפשם נכספת ליהדות המקורית, ממנה עקרום בידיים זדוניות. ר' שמואל הומינר לא אבה ללון בבתיהם של הכפריים, והיה לן בבית המדרש. "נשארתי עמו שם", סיפר רא"צ, "ועד היום חקוקות בעצמותי ברכות התורה שבירך רבי שמואל ז"ל, תיכף בקומו בבוקר".

הפעילים פעלו בחכמה וברגישות, כדי לעורר יהודים תמימים. הפעילים לא שאלו שאלות ישירות אלא נכנסו לענין בעקיפין, שאלו כבדרך אגב, איפה הצד הבשרי ואיפה הצד החלבי, ומתוך כך הגיעו לשיחה עם בעל הבית בענייני כשרות המאכלים בכלל. "איך אתה מסדר את הנורה לפני שבת?" התעניינו כאשר פתחו את המקרר. המארח היה פוקח זוג עיניים תמהות, ומכאן כבר הגיעו לדבר בענייני שמירת שבת.

עדיין לא חגגו בר מצווה...

בביקוריהם בישובים הביאו עמם תפילין. נערים רבים שמימיהם לא זכו להניח תפילין חבשו פאר לראשם לראשונה. במקרים רבים ביקשו ההורים שיקנו אותם עבורם. היו הורים שמרוב תמימותם סירבו להניח תפילין לילדיהם, משום שסברו שאם עוד לא ערכו מסיבת בר מצווה אי אפשר להניח תפילין...

הפעילים מצאו מוצא, בנסיעה הבאה הביאו איתם מזונות ומיני תרגימא, קראו לכל הנערים שכבר מלאו להם י"ג אך עדיין לא ערכו להם סעודת בר מצווה, גם את ההורים הזמינו, וכך חגגו לכל הנערים יחד את שמחת ה'בר מצווה'. עתה כבר היה ברור לכל שהם חייבים להניח תפילין.

סעודות כאלו ערכו הפעילים בכמה וכמה מושבות. זו היתה הזדמנות לדרוש על חובת שמירת התורה, ועל מהותה של קבלת עול מלכות שמים ועול מצוות. בני היישובים שאבו חיזוק רב ממעמדים אלו.

המקווה הפסולה

פעם הרחיקו נדוד עד לאילת הרחוקה. ראשי העליה היו בטוחים שלמקום מרוחק שכזה לא יגיעו הפעילים החרדים, אך על אפם ועל חמתם גם לשם הגיעו. לנסיעה זו התלוו האדמו"ר מסטראפקוב זצ"ל והרה"צ רבי שבת' יודלביץ זצ"ל. הוא התברך בלשון לימודים חודרת ונוקבת, והשתמש בכוח זה לעורר יהודים לעמידה על המשמר, וללחום מלחמת מצווה במהרסי הדת. מצד שני ידע מתי לדבר רכות ולמשוך לבבות של יהודים אומללים, שנקרעו מכור מחצבתם.

במשך היום אספו יהודים ודיברו על ליבם. השמש שקעה, הזמן התאחר, והם נותרו ללינת לילה. בבוקר השכם ביקש הסטראפקוב'ער רבי זצ"ל לטבול במקווה טהרה, ואז נודעה לו המציאות העגומה: בכל העיר ישנה מקווה אחת בלבד. בהגיעו אל המקווה חשכו עיניו.

הרבי בדקה, ומצאה פסולה. עתה כבר ידע הרבי מה עליו לעשות. הוא בא בדברים עם כל מי שיכול לפעול, והשקיע מאמצים כדי שיתקנו את המקווה. זכה, וגלגלו זכות על ידי זכאי.

אין לשנות

באחת השבתות שעשו באחד היישובים, גילה הרה"צ רבי משה וובר ז"ל כי המקום אינו מוקף בעירוב, והתושבים עוברים מדי שבת על איסור הוצאה ר"ל. עוד באותה שבת אסף רבי משה את התושבים, וביאר בפניהם את ענין העירוב. בדרשתו הסביר בקיצור את סדר בנין העירוב, ואיך על ידו מותר להכניס ולהוציא בשבת. מתוך דבריו הבינו השומעים, שמתוך חסרון הידיעה שהיה להם, הם נכשלים בזה. חלפה השבת ועברה, האנשים שנלוו אל ר' משה וובר זצ"ל הטילו ספק רב בתועלת הדרשה. "הם שמעו", אמר אחד, "אבל עד השבת הבאה יעבור שבוע שלם, והם ישכחו שדיברו על עירוב". "המושגים האלו הם בכלל לא לרמה שלהם", אמר מלווה אחר, "עירוב, איסור הוצאה... הם כאלו עמי הארץ, שספק אם בכלל קלטו מה דיברו איתם".

מה קרה למעשה? מיד בצאת השבת הגיעה בקשה מהמועצה הדתית, שיבוא ולהתקין שם עירוב כשר כדין, הועד שלח לשם את רב העירובין בירושלים, הגאון רבי יעקב בלויא זצ"ל חבר הביד"צ, והוא ירד להתקין עירוב כשר לכל היישוב.

אגב, דרכו של רבי משה ז"ל היתה לדרוש דרשות עממיות, פשוטות, בעניינים קלים לפי הבנתם ולפי מצבם של אותם יהודים פשוטים. כך נהג בליל שבת ובשבת בבוקר, אך בסעודה שלישית היה מדבר דברי חסידות עמוקים. כששאלוהו לפשר הדבר, והרי השומעים אינם מבינים מה הוא מדבר, אמר: "אף על פי כן, זוהי הצורה של סעודה שלישית, ואין לשנות!"

מצע מפלגתי

ימי ערב בחירות. העסקנים מגיעים ליישוב מסוים, אבל ראשי היישוב שהיו ממפלגה ידועה סירבו להניח לאנשים מחוץ למפלגה לדבר בפני הציבור, מי יודע אם לא ישכנעו את המצביעים הפוטנציאליים להצביע בעד מפלגה אחרת.

אמר להם רבי שבת'ל: "הרי אתם המרובים ואנו מעטים. אם באמצע הדרשה תראו שאנו מדברים דברים שאינם לרוחכם, תתפסו אותנו ותזרקו אותנו החוצה..."

נכנסו הדברים ללב ראשי היישוב, והם הסכימו לנסות ולראות איך יפול דבר.

פתח ר' שבת'ל בשפתיו הדולקות: "שמע ישראל! למי פונה הפסוק ואומר 'שמע ישראל?' לכל יהודי באשר הוא! לכל אשר נשמת ישראל בקרבנו. אליו קורא הפסוק ומבקש 'שמע ישראל'. שמע, תקשיב!" רעם רבי שבת'ל, "שמע את האמת והאמונה שעליה חיו ועליה מתו אבותינו ואבות אבותינו בכל הדורות!"

ראשי היישוב עמדו מתחת לחלון. לשמע הדברים חוצבי הלהבות נמס לבם בקרבם. הם ניגשו לרבי שבת'ל, וביקשו ממנו סליחה

"כל פעם שאני הולך ברחוב ומבחיני ביהודי ההולך בגילוי ראש אני מציע לו את הכיפה שלי, לכן דרוש לי מלאי של כיפות בבית. היום חזרתי הביתה והיפשתי כיפה במקום זו שהענקתי זה עתה למאן דהוא, אבל המלאי אזל"

ומחילה על שרצו למנוע ממנו לדרוש בפני הציבור. ענה רבי שבת'ל ואמר להם: "כעת כל המפלגות עמלות לשכנע כמה שיותר אנשים לתמוך במפלגה שלהם, אולם המצע של המפלגה שלנו הוא כבוד ה' ותורתו. אם כולם עמלים בכל כוחם להגביר תעמולה בכל הדרכים, מדוע רק עלינו יאסרו זאת?!"

ראשי היישוב התרגשו מדבריו וליוו את הבאים לדרכם. "תגיעו עוד פעם!" ביקשו, "בכל פעם שתרצו תוכלו לדרוש".

לפעול מכיוון אחר

בירושלים, פלטרין של מלך, פתחו מקום אשר מחלל את קדושת ישראל ואת קדושת השבת. ירושלים סערה במשך תקופה ארוכה. אף בארה"ב יצאו אלפים מול הקונסוליה הישראלית להפגין ולמחות על חילול הקודש בעיר הקודש, אך אותם עזי פנים לא נסוגו אחור ממזימתם, ולדאבון לב, המקום המשיך להתקיים. היהדות החרדית הרגישה שמעשה שטן הצליח, אך הצדיק הירושלמי רבי יצחק דוד גוטפארב לא הרפה. הוא חש עצמו מחויב להמשיך להתריע ולעורר. אמנם מבחינה ציבורית לא הצליחו לסגור את המקום, אבל רבי יצחק דוד החליט לפעול מכיוון אחר. למנוע מיהודים תמימי לב להימשך שם, שחם ושלוש לא תישרף נשמתם באותה אש של טומאה.

הלך רבי יצחק דוד וכיתת את רגליו לשכונות הסמוכות למקום ההוא, רחביה וקטמון. לא כנציג של הועד, לא כפעיל של ארגון מסוים, אלא כיהודי חם, שכבוד אביו שבשמים נוגע לו, וגורלם של אחיו היהודים אינו נותן לו מנוח.

הוא אסף את הילדים לאחד מבתי הכנסת ודרש בפניהם בענייני שכר ועונש. "אתם יודעים, ילדים?" פנה אליהם רכות, "כל אחד

החבורה נוסדה אמנם כדי לשמור את משמרת השבת, אבל "מצוה גוררת מצוה", שבת היא מקור הברכה, וכאשר זוכים לשומרה ולהנחילה, מתברכים בעוד ועוד מצוות.

אחרי שעברו בשכונות והכירו את בעלי החנויות, את השיג והשיח של הקונים והתושבים, ראו את ההלוך ילך שלהם, ונוכחו בהליכות חייהם, הבחינו בדברים הצריכים חיזוק. בני החבורה היו למודים לפעול בצוותא, ביראה ובעצה אחת לפני המקום ונתנו את ליבם להיות מצרים על נסיונות ומכשולות שצצו חדשים לבקרים. לפעמים זו מודעה הקוראת לבוא לאתר שאינו כשר, הרגלים כאלו ואחרים, ועניינים שונים מענייני הדת וגדרי היהדות שעמדו בסכנה. כשנתקלו בדבר מעין זה הדורש חיזוק, נעמדו בני החבורה על משמרתם לעורר על הענין. הם סבבו בבתי כנסיות ודרשו לרבים על הדברים הצריכים תיקון וחיזוק.

שלא בפניו

הפעילות לחיזוק התנהלה כך: בני החבורה ראו צורך לדרוש בבתי כנסת בשכונות על ענין מסוים, ותלו מודעה בבתי הכנסת שבישוב הישן, לאמור כי זקוקים כאן לאנשים שילכו וידרשו בענין מסוים. המודעה הכילה רשימה של בתי הכנסת בשכונות, ולידה מקום ריק, כדי שאנשים ירשמו את שמם כמתנדבים לדרוש.

כל מי שנדבה רוחו אותו לקרבה אל המלאכה, היה רושם את שמו לצד בית המדרש ששם יכול להגיע ולדרוש בפניהם.

רבי יצחק דוד היה מהקבועים ששמו נרשם לצד כמה בתי כנסת. לפעמים לא המתינו עד שרבי יצחק דוד יבוא וימלא את השורה, אלא העסקנים עצמם רשמו את שמו, מתוך ידיעה שעבור רבי יצחק דוד זה בבחינת "זכין לאדם שלא בפניו"...

רבי יצחק דוד שוחח בדברי אגדה, המושכים לבו של אדם כמים, ודבריו מלאי נועם וחוץ, מתובלים במשלים ובעובדות מגדולי הדורות. לא כרב ולא כמגיד הופיע בפניהם, אלא כאיש פשוט, איש בין אנשים ושווה בין שווים. בא להתחזק איתם ביחד, ולומר בקול, מה שהוא צריך לומר לעצמו.

את דרשותיו החמימות סיים בלשון "הבה נעורר את עצמנו לתקן מעשינו ולקיים רצון אבינו שבשמים".

הוא הצליח להשפיע ולמשוך את הלבבות, כי הוא באמת ראה את עצמו כמי שזקוק לשיפור המעשים, ונמצא בדרך העולה, תמיד בדרך, תמיד יש מה לתקן, והוא, ביגיעתו, מצרף אליו את שומעי לקחו, כדי שכל אחד יתקדם מהמקום שבו הוא נמצא. והם באמת התקדמו, התעוררו, ושינו את דרכם לטובה.

(דער ערליכער איד פון ירושלים')

עתידי ליתן דין וחשבון על כל מעשה שעשה במשך כל ימי חייו, ואין שכחה לפני כסא הכבוד. כל אחד צריך להתרחק מעבירה ומכל דבר שמביא לידי עבירה".

ככה, בפשטות, סיפר להם את האמת לאמיתה, את מציאות החיים החולפים ואת מטרתם. אחר כך הביא דוגמא: "למשל, ללכת למקום של חילול שבת ופריצות זוהי עבירה. גם על זה נותן האדם דין וחשבון אחרי מאה ועשרים..."

רבי יצחק סיים את דרשתו, ופנה לדרכו.

"הרב!" קרא אחריו ילד אחד. הילד רץ אחרי רבי יצחק דוד, ומשהשיגו סיפר בבושת פנים ובשברון לב שכבר נכשל פעם והלך לאותו מקום. "מה יהיה?" בכה הילד, "עכשיו יהיה לי גיהנום".

ליטף רבי יצחק דוד את ראשו של הילד, וענה לו ברחימיות: "אם תקבל על עצמך שלא ללכת לשם שוב, ותעשה תשובה, הקב"ה יכפר לך על מה שכבר עשית".

הילד קיבל את הדברים, והוא התעודד לתקן את המעוות. ובשביל ילד אחד כזה, היה שווה לכתת רגליים, להתאמץ ולהתייגע. ומי יודע, אולי היו עוד ילדים כאלה...

עם כיפה של ילד

סיפר סוחר כיפות בירושלים: רבי יצחק דוד נכנס אלי מפעם לפעם וקנה ממני מספר רב של כיפות בכל הגוונים. היה הדבר לפלא בעיני. בשביל מה? הרי לא רבי יצחק דוד ולא בניו חובשים כיפות צבעוניות. התמיהה רחשה בלבי, אבל כשראיתי את רבי יצחק דוד כשעל ראשו כיפה של ילדים, כבר לא התאפקתי.

שאלתי אותו: "מה אתה עושה עם כל כך הרבה כיפות? ומדוע אתה חבוש היום בכיפה של ילד?" הסביר לי רבי יצחק דוד: "כל פעם שאני הולך ברחוב ומבחין ביהודי ההולך בגילוי ראש אני מציע לו את הכיפה שלי, לכן דרוש לי מלאי של כיפות בבית. היום חזרתי הביתה וחיפשתי כיפה במקום זו שהענקתי זה עתה למאן דהוא, אבל המלאי אזל.

"אי לכך לקחתי כיפה של אחד הילדים - לבינתיים, וכעת ניגשתי לחנות לרכוש מלאי חדש". בתוך תקופה, גם המלאי החדש ייגמר, ויהודים נוספים יתחילו לכסות את ראשם.

תיקון וחיזוק

רבי יצחק דוד היה מסובב בין בתי הכנסת בירושלים, שם התפללו אנשים פשוטים. בדברים פשוטים ונעימים, מתובלים במשלים ובסיפורים המתיישבים על הלב, עורר את לבם לתשובה ולתיקון המעשים. דרשות אלו נמסרו במסגרת החבורה המיוחדת 'מזהירי שבת'.

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?

חדש! ניתן להירשם בכל עמדות נדרים פלוס, טופס 'דרשו'

לשמע

ללמד וללמד ברכב, בבית, ובכל מקום...

קו השיעורים של 'דרשו' 077-2222-666

שיעורים
בפרשת השבוע

שלוחה
7

- הרב אלימלך בידרמן שליט"א
- הרב ברוך רוזנבלום שליט"א
- הרב שמעון שפיצר שליט"א
- הרב מנשה ישראל רייזמן שליט"א
- הרב יצחק זילברשטיין שליט"א
- הרב אליהו דיסקין שליט"א
- הרב איל אונגר שליט"א
- הרב חיים פוקס-אור החיים שליט"א

הדף היומי
בהלכה

שלוחה
1

- הרב אריה זילברשטיין שליט"א
- הרב אפרים סגל שליט"א
- הרב מרדכי שלמה פריינד שליט"א

הדף היומי
תלמוד בבלי

שלוחה
2

- הרב אליהו אורנשטיין שליט"א
- הרב מאיר שפרכר שליט"א
- הרב אפרים סגל שליט"א
- הרב אברהם פוקס שליט"א
- הרב דוד בוק שליט"א

שלוחה
6

הפותח בכל יום
א חסידשער שבת

עמוד היומי
תלמוד בבלי

שלוחה
5

- הרב אריה זילברשטיין שליט"א
- הרב אפרים סגל שליט"א
- הרב דוד בוק שליט"א
- הרב מנחם דריימן שליט"א
- הרב עמרם בינעט שליט"א
- הרב דוד הופשטטר שליט"א
- הרב ירמיה לעסין שליט"א
- הרב שלמה סטרו שליט"א
- הרב מאיר ערערא שליט"א

שלוחה
9

שירי דרשו ושידורים חוזרים

הדף היומי
בידושלמי

שלוחה
8

- הרב יצחק שאול קניבסקי שליט"א
- הרב אליהו אורנשטיין שליט"א
- הרב שמואל בקר שליט"א
- הרב עמרם בינעט שליט"א

שלוחה
0

הוראות הפעלה

שלוחה
4

תוצאות ומועדי המבחנים

שלוחה
3

מוקד 'משיבי הדף' בית
הוראה ל'דף היומי בהלכה'

השעה לא מאפשרת כמובן למסור שיעור עכשיו, אבל פתאום אני רואה שכל המשתתפים הקבועים בשיעור מתלקטים סביבי ובידיהם גמרות, הם רוצים לשמוע שיעור בשתיים וחצי בלילה. אמרתי להם, תלמידים חביבים, אני מאוד שמח שחשקה נפשכם בתורה, אבל תסתכלו מה השעה, אני אתחיל לומר שיעורים ואתם תירדמו אחד אחד, מה העניין?

הגאון רבי מאיר גפני שליט"א, ר"מ בישיבת 'דרך התורה' במודיעין עילית, מספר על השיעור ב'עמוד היומי' ועל התועלת העצומה שרואים תלמידיו בלימוד זה לאורך שנים

יעקב א. לוסטיגמן

שיעורי 'עמוד היומי' הפכו ב"ה לתופעה נרחבת. כמעט בכל מקום אפשר למצוא היום שיעור יומי ב'עמוד היומי' מבית 'דרשו'. עמוד גמרא ליום, עם 'עיון העמוד' הכולל את עיקרי דברי הראשונים והאחרונים על הסוגיא, בשפה ברורה ובנעימה, תענוג של ממש. אבל אחד השיעורים המיוחדים הוא ללא ספק שיעורו של הגאון רבי מאיר גפני שליט"א, מרבני ישיבת 'דרך התורה' במודיעין עילית, בראשותו של הגאון רבי מיכאל גרוס שליט"א.

מה מיוחד בשיעור הזה, בוודאי אתם שואלים, ואנחנו הפנינו את השאלה הזאת ישירות לרב גפני.

זה שיעור שנמסר בישיבה קטנה, אחרי שעות הלימוד, לבחורים שבחורים מרצונם להישאר בישיבה עוד חצי שעה על חשבון זמנם הפנוי, כדי ללמוד עמוד גמרא.

למעשה השיעור הזה הוא פרי יוזמה של בחורים צעירים, ששמעו שמתחילה תוכנית חדשה של 'דרשו' ללימוד 'עמוד היומי', וביקשו ממני למסור שיעור.

האמת שהיתה לי התלבטות לא פשוטה, מצד אחד מדובר בבחורים צעירים מאוד, בני 13 וחצי עד 16 וחצי, פחות או יותר. הישיבה גם ככה מעסיקה אותם למשך יום לימודים שלם מלא וגדוש, אפשר לצפות מהם להוסיף עוד חצי שעה מדי יום ללימוד נוסף?

התייעצתי עם ראש הישיבה הגר"מ גרוס שליט"א, שחכך בדעתו ולבסוף אמר לי שכל עוד מדובר ב'נדבה' בלבד, מנדיבות לבם של הבחורים, כל אחד מהם בוחר לעצמו אם להשתתף או לא, והלימוד יתקיים כולו על חשבון זמנם הפנוי, אין בכך פסול. "אם נראה שיש בחור שזה גדול ממידותיו, נעיר לו בעדינות ונמליץ לו לוותר על השיעור", הוא אמר, וכך אכן עשינו.

ההצלחה הפתיעה אותי מאוד. אני חשבתי שמדובר בהתלהבות ראשונית שתחלוף אחרי שבועיים, או לכל היותר תחזיק מעמד עד הסיום של מסכת ברכות. אבל לא! הבחורים באים מדי ערב, למדנו ברכות, שבת, עירובין, פסחים, שקלים וכעת כבר לומדים מסכת יומא. הבחורים שהיו כשהשיעור נוסד כבר מזמן לומדים בישיבה

גדולה, ואני שומע מהם שלפחות חלק מהם ממשיכים ללמוד עמוד היומי לבדם למרות שהם כבר מזמן לא בשיעור שלי בישיבה קטנה.

מה הסוד של הצלחת השיעור? איך באמת אתם מסבירים את זה שבחורים צעירים כל כך עושים מאמץ כזה מיוחד כדי ללמוד 'עמוד היומי'?

האמת שזה מורכב משני חלקים, איכות הבחורים כמובן, ב"ה לומדים אצלנו בישיבה בחורים מובחרים, אחד אחד. מטבע הדברים יש בישיבה אווירה של רצון להתעלות בתורה ולהרבות בידעת התורה, ולכן השאיפה הטבעית של כל בחור היא להוסיף עוד ועוד על לימודיו.

החלק השני הוא התוכן והקצב של הלימוד. כמובן שכל לימוד גמרא הוא מבורך ורצוי, אבל בתוכנית של 'עמוד היומי' יש משהו מאוד מיוחד כשמצד אחד הקצב שווה לכל נפש, עמוד גמרא זה לא בשמים, אפילו בחור בן 15 יכול להספיק עמוד ביום, אם הוא שומע אותו ממגיד שיעור שהתכונן כראוי ומוסר את הדברים בשטף.

בנוסף יש את החלק העיוני, 'עיון העמוד' שזה חיבור נפלא מאוד. אם 'דרשו' היה קם רק בשביל להוציא את החיבור המיוחד הזה לאוויר העולם, דיינו. מדובר בליקוט מדהים של דברי הראשונים

והאחרונים, כל מה שמושך את הלב ומעניין את השכל. זה פשוט תענוג. לא מספיקים את הכול כמובן, אני אפילו לא מנסה. מה שחשוב בשיעור שנמסר בכזאת שעה לבחורים בכזה גיל, זה שיהיה מעניין ומושך את הלב.

לומדים גם רש"י בשיעור?

אני אומר בעל פה את מה שרש"י כותב, ומחדד את הנקודות שרש"י מציין, אבל לא קורא את לשונו של רש"י מילה במילה, כי אנחנו צריכים לשחרר את הבחורים הביתה ולא להחזיק אותם זמן רב מדי. גם כך זה מעל ומעבר לזמן שהם אמורים להיות בישיבה. אבל לאחר מכן הבחורים חוזרים ומשננים את הנלמד בכוחות עצמם, בבין הסדרים, בימי שישי ובשבת קודש וכדו', ובחזרה הם לומדים עם רש"י.

הבחורים גם נבחנים על הנלמד?

כמובן, רובם עושים את מבחני 'דרשו', מדי חודש בחודשו. מעניין לציין שלפי הכללים של 'דרשו' מלגות ניתנות רק מגיל 16 ומעלה, אבל אצלנו בישיבה ראש הישיבה שליט"א החליט שהוא משלם מכספו את המלגות לבחורים, בהתאם לגובה הציון ב'דרשו'. אנחנו מקבלים רשימה מרוכזת מה הציון של כל בחור, וראש הישיבה נותן להם מלגות. זה כמובן לא קל לו, וזה מעבר למה ששייבה אמורה לתת, אבל הוא אומר שהתועלת של זה גדולה כל כך, שזאת השקעה משתלמת מאין כמוה.

זה מוגבל רק לבחורים משיעור ג'?

בכלל לא. השיעור מתקיים מדי ערב אחרי שמסתיימים סדרי הלימוד של הישיבה, וכל מי שרוצה יכול להשתתף. יש בחורים מכל הישיבות, מכל הגילאים. זה גם חלק מהייחודיות שלו, שהוא מגבש את תלמידי הישיבה שבדרך כלל מחולקים לפי גילאים וכל אחד לומד רק עם בני גילו, וכאן יש להם מעין קו מאחד ומחבר שהופך את כולם לדבוקה אחת של התעלות בתורה.

יש עידוד מיוחד להשתתף בנוסף למלגות הניתנות לנבחנים?

אנחנו משתדלים שלא לייצר לחץ, ההיפך, כל סוד ההצלחה של השיעור הזה הוא דווקא בכך שהבחורים באים מרצונם החופשי, זה נותן להם גדלות. כל היום אתה לומד כי חייבים, מה הופך בחור לבן תורה? כשהוא לומד גם כשלא חייבים, כשאף אחד לא יכעס עליך אם לא השתתפת בשיעור, כשזה לגיטימי לומר שזה לא מתאים לך ושאתה עייף מדי או שיש לך לימודים אחרים.

ההיפך הוא הנכון, לפעמים אנחנו רואים שיש בחור שזה מפריע לו להתעלות בסדרי הלימוד הרגילים, שהוא עייף מדי או שהוא מתקשה לבוא למחרת בזמן וכדו', ואנחנו ממליצים לו בחום לוותר על השיעור הזה.

הדבר היחיד שאנחנו עושים כדי לעודד הצטרפות, זה הסיומים שאנחנו חוגגים. זה סוד ישן עוד מימי חז"ל לעשות 'יומא טבא

למעשה השיעור הזה הוא פרי יוזמה של בחורים צעירים, ששמעו שמתחילה תוכנית חדשה של 'דרשו' ללימוד 'עמוד היומי', וביקשו ממני למסור שיעור

לרבנן' עם כל סיום מסכתא, וב'דרשו' ראינו איך שהפכו את הנושא של סיומים לאמנות של ממש, כשהמציאות מוכיחה שכל שחוגגים את הסיום בקול רעש גדול וחזק יותר, כך גדל מספר הלומדים במחזור הבא או במסכת הבאה. ובאמת, יש חשיבות עצומה לעשות סיומים בקול רינה והמון חוגג.

סביר להניח שמספר הלומדים בשיעור מתמעט בתקופות של לחץ, למשל בתקופות של כניסה לישיבות גדולות וכדו'...

אפשר לראות תנודות פה ושם במספרי הלומדים, אבל באופן כללי הבחורים שמשתתפים בשיעור הם מאוד מחויבים ומגויסים למטרה של הוספת ידע ולימוד מסכתות בשלמות, ולכן הם משתדלים מאוד שלא להחסיר שום שיעור.

אני יכול לספר לכם סיפור שבעיני הוא פשוט מדהים. משהו שלא האמנתי שאזכה לראות בעיניי.

היה זה כשיצאנו לשבת התאחדות במושב תפרח. אנחנו קוראים לזה 'שבת רוממו' כי באמת בשבתות האלו כל האווירה של הישיבה מאוד מיוחדת, הבחורים מתרוממים ומתעלים לפסגות רוחניות נפלאות.

הבחורים אמרו לי, הרב, אם אנחנו בשבת בצוותא חדא, למה שלא נקיים את השיעור גם בשבת, במקום לעשות השלמות אחר כך ביום ראשון.

הצצתי בתוכניה ואמרתי להם, רבותי, תסתכלו מה קורה פה, השבת מלאה וגדושה בשיעורים, תפילות, דרשות, שירות ותשבחות, אני לא רואה שיש פה זמן לשיעור 'עמוד היומי'. אבל הבחורים אמרו לי "מה הבעיה, נעשה כמו בישיבה, אחרי שנגמרים הסדרים, כשכולם הולכים לישן, אנחנו נשב לשיעור". אמרתי להם, זה יהיה באחת בלילה, מאוחר מדי! אבל הם התעקשו ונאלצתי להסכים.

בסופו של דבר ה'שבת אחים' בליל שבת נמשך ונמשך, היתה אווירה מיוחדת מאוד, שרו בהתלהבות וברגש רב, היו כמה דרשות

תגובתו של הגוי למראה הרב הדהימה אותו ביותר. אך הרב דינר לא נרתע. אט-אט התקרב ובא לגבולו של הרפתן הזועם והחל לדבר אליו בשפה יפה לבל יכעס. "אינך צריך למכור לי מאומה", אמר לו, "רק שמע את דברי וקבל ממני את בקשת הסליחה שבאתי לבקש מאתך...."

פנינים ומרגליות מאוצרותיו ושיחותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

"וְגַם זָבַת חֶלֶב וְדָבַשׁ הוּא זֶה פְּרִיָּה" (במדבר י"ג, כ"ז)

חלב טמא יחד עם החלב הכשר, ולא מפני שחששו להחלפתו בחלב אחר שאינו כשר. מסיבה זו לא הצריכו חכמים השגחה עקבית על החליבה אלא הסתפקו בכך שישהה יהודי במקום החליבה ויוכל להשיג על מעשיו של הגוי, כך יזהר הגוי מלערב חלב טמא בחלב הכשר פן יתפס בקלקלתו על ידי היהודי השוהה לצדו.

בצר להם, סיפר הרב דינר, לא נותרה בידם ברירה כי אם ללכת אל אחת הרפתות שבאזור ולעמוד בעצמם על המשמר בשעת החליבה כדי שיהיה בידם חלב כשר למהדרין מן המהדרין.

כבוד מקצועי

בל נחשוב כי פתרון זה הביא את החלב לפיהם ברחבות, כי כאשר שמעו הרפתנים הגוים את דרישת היהודים לעמוד ברפת בשעת החליבה, ראו בכך פגיעה אנושה בכבודם, כביכול חשודים הם להחליף בין חלב לחלב ולערב בו דברים לא כשורה.

ככל שניסו להסביר לרפתנים כי אין במעשיהם משום חשד פרטני כלפיהם, אלא קיום ההלכה כצורתה אשר אין בה שינוי לעולם, עדין באו הללו וטענו כי אכן אילו מצויות היו במקומם בהמות שאינן כשרות, כגון גמלים המצויים לרוב בארץ ישראל, הרי שהיה מקום לחשוש על עירוב חלב טמא בחלב הכשר, אמנם הם כיון שאינם מחזיקים בחוותיהם כי אם פרות, מאין להם להביא חלב אחר?

כמה עלינו להשתדל ולהיזהר בשמירה על המאכלים הנכנסים לפינו, לבל נטמטם את מוחנו ונכשל חלילה בסרך של איסור. בעיתות הקיץ, כאשר רבים יוצאים לנופש, ישנם הנוטים להקל בהנהגות והקפדות שמסורים בידם כל השנה כולה, ולהורות היתר לעצמם בתואנות שונות.

בפרט בימינו, כאשר הפיקוח הממשלתי על מפעלי המזון ותעשיות הייצור מתהדק והולך.

אך יש לזכור ולהפנים שחלילה לנו להקל ראש במאום, ולא לזלזל חלילה בשום קפידה או הנהגה טובה, בפרט ביסודות הכשרות שתיקנו חכמינו ז"ל, אם כי פעמים רבות נראה שהחשש ההלכתי אינו מצוי במקרה זה או אחר, לעולם אין לדעת בשכלנו המוגבל כמה עלולים אנו להכשל חלילה.

הצועד בעקבי ה'שולחן ערוך' ואינו סוטה כמלוא נימה מהקפדותיו והנהגותיו, מובטח לו כי לא יכשל חלילה בדבר שאינו כשר לכתחילה.

בכפר נידח

ויספור:

עודנו צעיר לימים, זכה הגאון רבי יוסף צבי הלוי דינר זצ"ל, ראש בתי הדין של התאחדות קהלות החרדים בלונדון, להינצל בנסי נסים מגיא ההריגה בשנות שואת גרמניה הנאצית הארורה. לאחר שיצא למפלט אחז במקל נדודים ולאחר זמן דרכו רגליו בחוף מבטחים במדינת אנגליה. מחמת צוק העתים הוצרך הרב להתגורר יחד עם בני משפחתו במקום מרוחק ומבודד אשר בסביבתו כמעט ולא התגוררו יהודים.

מגוריו באותו כפר מבודד ונידח זימנו לו מספר רב של נסיונות וקשיים בעמידתו על משמר ההלכה הצרופה, ובפרט בנושא כשרות המאכלים והמשקים היות ובאותו כפר בו התגוררו כמעט ולא הובאו דברי מאכל שנוצרו בהשגחה עבור יהודים מחמת המרחק הרב.

אחד מן הדברים שקשה היה ביותר להשיגו - היה חלב ישראל. כידוע ההלכה קובעת כי אין לשנות חלב שנחלב על ידי גוי, אלא אם כן עמד איש יהודי לצידו והשיגה על החליבה.

איסור זה מגזרת חכמים הוא, שתקנוהו מתוך חשש שמא עירב הגוי

לאמיתו של דבר - לא כך הם פני הדברים, היות וחכמינו ז"ל ראו את המציאות בעינים שונות, הרבה יותר טוב מאתנו, ודבריהם חיים וקיימים לעד ולעולמי עולמים, וכיון שעמדו החכמים וגזרו שלא לשתות חלב נכרי, אסור לנו להקל בדבר בכל זמן ומכל סיבה שהיא"

בהחלטתם, וכדי לפייס את הגוי נמנו וגמרו לקחת רק שני בקבוקים במקום החמש שהיו רגילים בכל יום, שילמו עליהם ולקחום לביתם עבור מזון התינוקות שבבית שלבטח מחכים מאד לחלב שיבוא, ולגבם יש להקל בשתיית חלב גוי בשעת דחק שכזו. בינתיים המתינו בני המשפחה לבואם של השנים עם החלב בידיהם כרגילותם בכל יום ולא הבינו את הסיבה שבגינה מאחרים לבוא. בשובם אל הבית כאשר רק שני בקבוקים אחוזים בידיהם, גברה פליאתם ביותר, והשנים גלגלו באזנם את דבר האיחור שבגיננו נמנו לקנות רק שני בקבוקים עבור מזון התינוקות. כאשר שמע האב כי השנים אחרו לבוא אל הרפת ולא חזו בעיניהם בשעת החליבה, קם מיד והודיע נחרצות כי לא ייקח מן הגוי אף לא טיפת חלב אחת, גם לא לצורך התינוקות. כיון שכך פנה האב לבניו והורה להם לשוב אל הרפת עם בקבוקי החלב הטרי ולומר לגוי כי אביהם אסר להם את החלב בשתייה ועל כן חפצים הם להשיבו.

עלבון עמוק

אלא שמהר מאוד קלטו השנים כי לא הכל מתנהל כאות נפשם. בבואם אל הגוי מאן הלה להשיב את כספם ששילמו על החלב ולא זו בלבד אלא שהודיעם נחרצות כי אם יוסיפו לדבר עמו ולבלבלו בענין זה שוב לא יניחם להראות את פניהם ברפת מן אותו יום ולעולם. הגוי שלא היטיב לעמוד על סירובם לקבל את החלב נעלב עד עמקי נשמתו וכעס מאוד על הנערים, "אם כך מעזים אתם לפגוע בשמי הטוב ולהטיל ספק בנאמנותי הרי שאיני צריך את כספכם ולכו תחפשו לכם אנשים אחרים!" השנים, שלא רגילים היו בצעקות מעין אלו, נמלטו על נפשם מן

לאחר מאמצים מרובים וחפזים קדחתניים, עלה בידם לשכנע את אחד הרפתנים להסכים לדרישתם ולהניח לאחד מהם לבוא בכל בוקר ולהשגיח על חליבת הפרות. אכן, גם אותו רפתן לא מרוצה היה מן ההסדר שנכפה עליו, אך המחיר המופרז ששילמו בני משפחת דינר בעבור מספר בקבוקי חלב שכנעו לקבל עליו את הדין שלא באהבה.

מדי יום ביומו, בשעת בוקר, היה הרב דינר מתיצב בשעה היעודה ברפת הבקר ומשגיח על החליבה בעצמו. לנגד עיניו היה הגוי חולב כמות המספקת לחמישה בקבוקי חלב, כפי צורך ילדי הבית ושאר בני המשפחה, אותם היה לוקח עימו לביתו. ולאחר זמן, כאשר נוכח לראות כי ההסדר מול הרפתן הגוי פועל כראוי, היה הרב דינר שולח את שני בניו לעשות כן במקומו, לאחר שלימדו במשך כמה ימים את פרטי ההלכות שבהשגחה זו, כך במקום שיתייצב הרב דינר בעצמו היו בניו משגיחים על החליבה ובסיומה היו נוטלים את הבקבוקים היומיים ומשלשלים תשלום מלא לידי הגוי. ההסדר תקתק אך לא באופן מופתי.

זעם מתפרץ

באחד הימים התעכבו הבנים מלבוא מחמת איזו שהיא סבה שהיתה להם, ובהגיעם אל הרפת גילו כי איחרו את מועד חליבת הפרות. כאשר נכנסו לרפת קידם הרפתן את פניהם בסבר פנים יפות והודיעם כי למרות איחורם לא שכחם מלהתחשב בהם, "כאשר חזיתי כי מאחרים אתם לבוא והפרות עמדו לסיים מלאכתן מיד הכנתי עבורכם חמישה בקבוקי חלב כמדי יום והנחתים בצד עד לבואכם".

לא ידעו השנים את נפשם מה יעשו ומה ישיבו לאותו גוי נבער מדעת. עם זאת חששו לשוב לביתם בידיים ריקות מחלב, כך עמדו על מקומם בתהיה ובלבול כיצד עליהם לנהוג בשל האיחור הבלתי מתוכנן שהכניסם על כרחם לפלונטר בלתי צפוי. במורת רוחם החלו להעלות בליבם צדדי התר לקחת עמם את בקבוקי החלב להרוות בהם בני משפחתם כבכל הימים, הרי החלב נצרך להם כל כך, ובוודאי לא ערב הגוי חלב זר בחלב הפרות בשעה שרק פרות נמצאות ברשותו של הגוי, אשר לבטח גם נזהר בעצמו מלפגוע באמון הטוב שרוכשים לו היהודים.

אך מצד שני, למרות כל הנימוקים, את החליבה עצמה עיניהם לא ראו כפי שמורה ההלכה ולפיה עליהם לוותר על החלב היומי ולשוב לביתם בידיים ריקות.

לאחר דקות התלבטות ארוכות ומיגעות לא הצליחו לבוא השנים לכלל החלטה כיצד ינהגו. הגוי הרפתן שהבחין בהם קפואים על מקומם ודנים בינם לבין עצמם בעודו ממתין למסור להם את החלב שהזמין עבורם החל לצעוק עליהם שיקחו מהרה את החלב ולא יבזבו את זמנו.

שני בקבוקים

דוקא צעקותיו של הרפתן הן אלו שגרמו לשנים להגיע לפשרה

המקום מרוב בהלה. כאשר שבו אל אביהם, הבין האב כי עליו לגשת בעצמו אל הרפתן ולנסות לפיסו, שמא נעלב הגוי מכך שאינם חפצים לרכוש ממנו את החלב ושמא אחד מן הנערים אף פלט בפניו מילה שאינה מכבדת שהתסיסה אותו. האב שחשש לחילול שם שמים בעקבות המעשה מיהר אל הרפתן כדי לפייס את הרפתן, בכך ראה אף חובה כלפי משפחתו שיהיה להם מהיכן להמשיך ולרכוש חלב כשר.

בקשת סליחה

תגובתו של הגוי למראה הרב הדהימה אותו ביותר. "אל תתקרב לכאן!" צעק הרפתן, "אינני מעונין למכור יותר חלב לאנשים אשר אין להם טיפת כבוד לבריות ואינם מאמינים לאיש!" אך הרב דינר לא נרתע. אט-אט התקרב ובא לגבולו של הרפתן הזועם והחל לדבר אליו בשפה יפה לבל יכעס. "אינך צריך למכור לי מאומה", אמר לו, "רק שמע את דברי וקבל ממני את בקשת הסליחה שבאתי לבקש מאתך, אם דיברו אליך ילדי שלא כראוי". דבריו הרכיזו של הרב השפיעו במקצת על נפשו הסוערת של הרפתן, שפתח את דלתו בפני הרב והמשיך לדבר אליו בשפה רוטנת אך נינוחה יותר. "מזה תקופה ארוכה מוכר אני למשפחתכם חלב בכל יום, חלב נקי וכשר בהתאם מדויק לדרישותיכם המוזרות", אמר הרפתן בקול פגוע וכעוס, "וכי עדין אין אתם מאמינים לי? וכי משום שפעם אחת אחרתם לבוא הפכתם אותי לאיש בלתי אמין? לא זו בלבד שלא קנייתם את הכמות הקבועה, אלא שאף את אותם שני הבקבוקים שקנייתם שבתם להחזיר. איני מסוגל לעבור לסדר היום לאחר פגיעה נוראה שכזאת". הבין הרב לרוחו הסוערת של הרפתן ופנה אליו בלשון רכה ובדברי נועם: "חלילה לנו מלחשוד בך! לא יעלה על הדעת שמפקפקים אנו ולו במעט בישרותך כלפינו! אלא שכך תקנו לנו חכמינו הקדמונים ואת גזרתם לא נוכל לשנות".

בכדי שיתיישבו הדברים על נכון באזניו של הרפתן הגוי, המשיך הרב וביאר טעמה של תקנת החכמים שאסרו לרכוש חלב מן הגוי, "בימי קדם", הסביר הרב, "היו חלק מן הרפתנים מערבים חלב בהמה טמאה בחלב הפרות הכשר ומשום כך תקנו חכמים שלא לרכוש חלב מן הגוי שיהודי לא ראה בחליבתו וקבעו את התקנה באופן שאין לבטלה אף לא באופן מקרי כלל. תקנה זו אינה שייכת כלל למדת נאמנותו של הרפתן ומחיבת כל יהודי בכל אופן שהוא". לשמע הדברים, נאלם הרפתן דום. נראה היה כי הדברים חדרו אל ליבו הרבה מעבר למצופה והשפיעו עליו לטובה. לאחר ששב עשתונותיו, הזמין הלה את הרב בסבר פנים יפות לתור אליו לפינתו שבמשרד.

גילוי האמת

לאחר שנכנס הרב אל החדר, סגר הרפתן אחריו את הדלת ונעלו בבריה. לאחר מכן הגיף את תריסי החלונות ורק כאשר משוכנע היה כי אין כל חשש להאזנה כל שהיא פנה אל הרב דינר ואמר לו

בלחישה: "שמע נא רבי יהודי, רוצה אני לגלות לך סוד כמוס, אך תנאי קודם למעשה הוא שלא תגלה את הדבר לאיש. דע לך כי הרבנים שתקנו את תקנת החלב עליהם דברת, חכמים הם הרבה יותר ממה שאתם היהודים סבורים. אותם רבנים ידעו היטב על מה הם מדברים וחששם על עירוב חלב אחר בחלב הפרות נכון וצודק במיוחד".

המשיך הרפתן ולחש לאזנו של הרב: "רוצה אני להודות על האמת ולהתוודות בפניך על סוד כמוס אשר אינו יודע מלבדי. דע לך, כי מאחורי הרפת, בחלל נסתר, מחזיק אני בדיר בהמות טמאות ממין 'דבר אחר' האסורות לכם באכילה, והחלב שנותנות אסור לכם בשתייה, ואת חלב הבהמות הטמאות מערב אני בתוך חלב הפרות.

ואם תשאל למה לי לעשות כן, אבאר לך: על פי החוק הבריטי חל איסור מוחלט למהול מים בקנקני החלב, ונציגי הרשויות מסתובבים בין הרפתות ומנהלים רישום ובקרה מדוקדקת לכל רפת אחר החלב שהיא מיצרת. הללו יודעים היטב את אחוזי השומן השכיחים בחלב, ואם במהלך הבדיקה מגלים הם כי האחוז נמוך מן הראוי, מיד פוסלים הם את החלב למכירה וקונסים את בעל הרפת על שעבר על החוק.

אמנם אני לא ויתרתי", סיפר הרפתן, "ומצאתי דרך עוקפת לבל יבחינו נציגי הרשויות שמוהל אני מים בקנקני החלב. כיון שחלב 'דבר אחר' מצויים בו אחוזי שומן גבוהים בהרבה מחלב הבקר, משום כך מערב אני מעט מחלב זה בחלב הבקר, וכך יכול אני למהול מים מבלי שיבחינו המבקרים בירידת אחוזי השומן על ידי המים ואת הכסף הגדול עושה אני מתעלול זה".

סיים הגוי את דבריו ואמר: "אשריכם היהודים ואשרי חלקכם, על כי זכיתם ברבנים חכמים ומופלגים המכוונים אל האמת, ומעתה ואילך - אתן לך חלב ככל אשר תבקש".

ראו את המציאות

את דבריו בספרו סיים הרב דינר בקריאה נרגשת: "ראו נא כמה גדולים דברי חכמים! ממעשה זה למדתי כי אל לנו לערב את שיקול דעתנו במקום בו הכריעו חכמינו ז"ל את שעלינו לעשות, ועלינו לדעת כי עיניהם הצופיות חזו למרחוק דברים אשר לא נוכל אנו להעלות על דעתנו ודבר מדבריהם לא נפל ארצה.

גם בימינו, ישנם הסבורים כי מחמת הפיקוח ההדוק שמקיימים פקחי המדינות על איכות החלב, שוב אין מקום לחשוש לתערובת חלב בהמה טמאה עם החלב הכשר, ומחמת כן מקילים הם בשתית חלב נכרי.

אמנם לאמיתו של דבר - לא כך הם פני הדברים, היות וחכמינו ז"ל ראו את המציאות בעינים שונות, הרבה יותר טוב מאתנו, ודבריהם חיים וקיימים לעד ולעולמי עולמים, וכיון שעמדו החכמים וגזרו שלא לשותות חלב נכרי, אסור לנו להקל בדבר בכל זמן ומכל סיבה שהיא".

(נערך ונלקט מתוך סדרת ספרי 'ספיר ויהלום')

"מה אתה מתכוון לעשות עם זה?" היא שואלת אותו. "אני חושב שעם כסף תמיד יש מה לעשות", הוא עונה, והיא לא מוותרת: "אבל אתה יודע, זה שייך לאחד המטיילים...". ואז הוא נותן לה הרצאה שלמה על האופן שבו "האנרגיות החיוביות" מתנקזות למקום טוב

הגאון רבי יחיאל צוקר מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה' ומחבר ספרי 'להאיר' על הנפילה הנוראה של המרגלים

"כִּלְמָם אֲנָשִׁים רְאִישֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל" (במדבר י"ג, ג')

פרשת המרגלים הינה אחת הפרשיות שאמורות להדליק נורות אדומות אל מול עינינו: הפרשה מתחילה עם עשרה גדולי ישראל - "כִּלְמָם אֲנָשִׁים רְאִישֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל" ומסתיימת ב-"עֲדָה הִרְעָה הַזֹּאת" וזה צריך לעורר את כולנו, אם בארזים נפלה שלהבת מה יאמרו אזובי הקיר... כיצד קורה נפילה כזאת?

ה'זוהר' הקדוש מצביע על עיקר נקודת נפילתם של המרגלים והוא אומר:

"בא וראה המרגלים, על שלא נמצאו בני אמונה ושלוחי אמונה, התחייבו בנפשם בעולם הזה ובעולם הבא" חסרונם של המרגלים היה באמונה, למה כוונת הזוהר?

כפי המבואר, הנשיאים ידעו שבארץ ישראל יאבדו את נשיאותם. הידיעה הזאת עמדה בעוכריהם. מכיון שאנו עוסקים כאן בשרפי קודש, חלילה לנו מלהתייחס לדברים כפשוטן כאילו המשרה והכבוד אותו בקשו לנחול עמדה לברוח להם ולכן הם המרידו את כל כלל ישראל נגד ה' וארצו, הס מלהעלות על דל שפתיים. אלא כפי איך שכבר גדולי החסידות העמידו לנו, שאותם קדושים כל מגמתם היתה לעלות ולהתעלות, והם הרגישו שבכוח נשיאותם הם מתעלים, אם היא תילקח מהם הם יאבדו מגודלם הרוחני, ועל כך הם נאבקו.

והשאלה אם כן מה באמת התביעה עליהם, מדוע הפכו מראשי בני ישראל לעדה רעה? הרי סוף כל סוף, כל שאיפתם היתה קדושה? על כך אומר הזוהר"ק "חסרון באמונה!" ונבאר:

הקטר של התורה כולה זה הדיבר הראשון מעשרת הדברות: "אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" בסיס לכל מקיים תורה ומצוות זה לחיות את ה'אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים'.

תיאורטית כל אחד יכול לחיות זאת ולהצהיר את זה, אבל המבחן המעשי הוא סגירת עשרת הדברות באיסור "לא תחמוד" על איסור זה הביא כבר האבן עזרא את תמיהת העולם: 'אנשים רבים יתמהו על זאת המצוה. איך יהיה אדם שלא יחמוד דבר יפה בלבו כל מה שהוא נחמד למראה עיניו?'

והוא מבאר במשל. 'דע כי איש כפרי שיש לו דעת נכונה והוא ראה בת מלך שהיא יפה לא יחמוד אותה בלבו... כי ידע כי זה לא יתכן.

ואל תחשוב זה הכפרי שהוא כאחד מן המשוגעים שיתאוה שיהיו לו כנפים לעוף השמים... 'אדם לא חומד דבר שאינו מתקרב למושגיו וליכולותיו, כך מי שמאמין בקב"ה הבסיס הוא שהוא מבין שכל המציאות בעולם זה רק מציאותו יתברך, ומה שהגיע אלי זה תיקוני מאיתו יתברך ומה שלא הגיע אלי זה לא שלי! ולא תכליתי כלל, ומה יש לחמוד אותו?!

הנשיאים, גם אילו באמת אינם ראויים להיות נשיאים בארץ ישראל, הווה אומר שעבודתם אינה נכונה בארץ כשהם נשיאים, אחרת הבורא לא היה נוטל זאת מהם, חסרונם אפוא היה באותה אמונה בסיסית. להכניס את תחושותיי ורצונותיי בתוך ההתעלות הרוחנית מהווה סתירה לאחיזה בה.

כתר של "נשמע"

הגמרא מספרת במסכת שבת, שבשעה שהקדימו ישראל "נעשה" ל"נשמע", ירדו שישים ריבוא מלאכי השרת, ובידיהם שני כתרים לכל אחד ואחד מישראל - כתר אחד כנגד "נעשה" וכתר אחד כנגד "נשמע". לאחר שחטאו ישראל בחטא העגל, באו כפליים מלאכים ונטלו מאיתנו את הכתרים.

בעלי המוסר עומדים ותמהים על כך. זאת מבינים אנו מדוע ניטל מאיתנו הכתר של "נעשה"; שהרי לא עמדנו בו. הקדוש ברוך הוא ציווה "לא יהיה לך אלוהים אחרים על פניי", ואנו, כביכול, עשינו לנו אלוהים אחרים. אך במה פגמנו ב"נשמע"?

תקלה מצערת

היא מגיעה לארץ, לחיפה, שם גרים הוריה. אחיה מברר היכן מתקיימת הרצאה טובה של "ערכים" ומגלה כי באחד הערבים הקרובים צפוי להרצות אחד מטובי המרצים, אדם שיוודע להלהיב ולהעביר את הדברים בעוצמה. "מפעל הפיס", הוא חושב לעצמו, "אנחנו הולכים להצליח".

היא מקיימת את הבטחתה והולכת להרצאה, שנקבעה לשעה שמונה. אך בשמונה ורבע המרצה עדיין לא מגיע, וגם לא בשמונה וחצי. בעשרים לתשע, עולה לבמה הממונה על הערב, בחור בעל תשובה טרי, ואומר: "תראו, רק עכשיו הצלחתי ליצור קשר עם המרצה. הוא נקלע לתאונת דרכים ולא יצליח להגיע הערב. אבל הציבור הגיע לשמוע דברי תורה, אז אני אגיד לכם משהו. אני לא מרצה, אבל היום למדתי סוגיה בפרק 'אלו מציאות' במסכת בבא מציעא".

אותו פרק, הוא מדגיש, כל ילד חרדי לומד בתחילת דרכו בגמרא, אני כבעל תשובה החלתי ללמוד רק באותו יום. הוא מתחיל להסביר מה קורה כשמוצאים אבידה, שאם יש בה סימן יש להכריז עליה, ובזמן בית המקדש היו מכריזים במשך שלוש רגלים. אם לא נמצא המאבד, מניחים את האבידה עד שיבוא אליהו. הוא אינו בקי דיו בהגייית הגמרא, והשיעור משעמם למדי. הקהל, ברובו, פשוט מפקה. לבסוף, השיעור מסתיים, והיא מסמנת 'וי' על התחייבותה.

אכזבה נוראה

אחיה מתקשר לשאול איך היה. היא מספרת לו שהמרצה לא הגיע, ובמקומו היה שיעור על השבת אבידה. אם הוא קיווה שאולי קדושת התורה תגרום לה להקיש מהשבת אבידה להשבת נשמתה האבודה, שנכבשה בתהום עבודת הגילולים, תקוותו נכזבה, היא עזבה בתום השבועיים חזרה להודו, הישר למלגות הגורו שהקסים אותה פעם אחר פעם והעמיק את תפיסתה בכת עובדי האלילים, זו הייתה אכזבת חייו.

הוא ניגש לאחד הרבנים בישיבה ומספר לו את הסיפור. הרב עונה לו: "אחד הדברים שיהודי צריך ללמוד הוא שאנחנו לא קבלנו הצלחות. אנחנו עושים את שלנו, אך לא אנחנו אמורים להצליח. בורא עולם הוא בעל הצלחות. אתה עשית את שלך מעל ומעבר: השגת כסף, קנית כרטיס טיסה, הצלחת להביא אותה לארץ, הרווחת שבועיים שבהם היא לא עבדה עבודה זרה, ורצית שתשמע הרצאה. הקב"ה רצה אחרת. אתה את שלך עשית". הדברים לא מרגיעים לחלוטין, אך לפחות מלמדים יסוד נוסף ביהדות.

אנרגיות חיוביות

חולפת תקופה, ויום אחד מישוהו קורא לו ואומר שגברת צעירה מחפשת אותו בחוץ. הוא יוצא לבדוק במה העניין, ולתדהמתו זוהי אחותו. "מה את עושה פה?" הוא שואל. "שום דבר מיוחד", היא עונה, "רק תגיד לי איפה יש מדרשה ללימודי יהדות לבנות". "מה קרה לך?" הוא שואל, המום.

היא מספרת: "כחלק מההתקדמות הרוחנית שלנו, יצאתי עם הגורו

חז"ל עצמם מתארים את הסיטואציה במשל: משל למלך שהעמיד עבד ונתן בידיו שני כלי זכוכית יקרים. הגיע עגל, התנגח בעבד ושבר את אחד הכלים. בא המלך ופגש את העבד רוטט מפחד. "למה אתה רוטט?" שאל המלך. "בא עגל ושבר לי את הכלי", ענה העבד. אמר לו המלך: "אם כן, שמור על הכלי השני".

כך הקדוש ברוך הוא, לאחר חטא העגל, פונה לעם ישראל, שכביכול אומר "בא העגל ושבר לנו", ומשיב: "אבדתם את הנעשה שמרו על הנשמע". אם כן, מדוע ניטל מאיתנו הכתר של "נשמע"?

מדוע ניטל גם הכתר של "נשמע"?

התשובה ידועה ומפורסמת, אך כדי שתחדור אל הלב, נתבונן בהמחשה שהביא הגאון רבי שלום מאיר וולך זכר צדיק לברכה. הוא המחיש את הרעיון באמצעות מעשה שהיה, מעשה על אח ואחות שיצאו לטיול תרמילאים בהודו ובמדינות נוספות במזרח הרחוק.

הודו, כידוע, זרועה בעבודה זרה. האחות נכנסת לאחד המנזרים של כת ההינדואיזם, הכת הגדולה ביותר בהודו, המונה כשמונה מאות מיליון איש. היא שומעת שם הרצאה נפלאה מהגורו, ה"כהן הגדול" שלהם. הוא שופך דבש ונופת צופים על "אנרגיות חיוביות" המסתובבות בעולם, ומסביר כיצד ניתן להתרכז בהן, להביא לעצמך השראה והארה, להפוך לאדם רוחני המשפיע על העולם שפע, אהבה, אחווה ועולם מתוקן. היא נשאבת אל תוך המילים הקסומות ונכנסת לכת.

הלב נשרף

בינתיים, אחיה יוצא לטייל כנהוג. לאחר כמה ימי טיול מפרכים, אחד מחבריו מוביל אותם לאחד הבתים שארגון "ערכים" מפעיל ברחבי העולם, הנקרא "בית יהודי". הם מגיעים לשבת, מתיישבים סביב שולחן ערוך, והאחראי על הבית - אדם המבין עניין ויודע את השפה המשותפת עם התרמילאים הישראלים - מנהל את הסעודה. שולחן שבת כהלכתו, עם שירה, דברי תורה, שאלות ותשובות. אותו אח נחשף למה שמייסדי המדינה דאגו להעלים ממנו ומהוריו לפניו. הוא נשבה בקסמם של הדברים ומתחיל להתקדם ביהדות.

ליבו נשרף ובווער על אחותו האומללה, שנתפסה ברשתה של עבודה זרה כפשוטה. הוא מנסה למשוך אותה משם, להביא אותה לחוות את מה שהוא חווה, אך אין עם מי לדבר. הוא עצמו שוהה במקום מספר שבועות, מתקדם ביהדותו, מתחיל להניח תפילין ולשמור שבת. לבסוף, האחראי על המקום אומר לו: "עד מתי? עזוב את המקום, סע לארץ ישראל, לך לישיבה ותתקדם". הוא מנסה לשכנע את אחותו להצטרף אליו, אך ללא הועיל. הוא נוסע לארץ, וליבו אינו יכול להכיל את המחשבה שיש לו אחות עובדת אלילים.

יום אחד, הוא מתקשר אליה ואומר: "לא נראה לך שכדאי לקחת חופש ולבוא לארץ לבקר את ההורים? את שם כבר תקופה ארוכה". היא עונה לו בחיוב, אך מוסיפה שאין לה כסף. "אין בעיה", הוא אומר, "כרטיס טיסה הלוך ושוב עליי, אבל בתנאי אחד: כשאת מגיעה לארץ, את הולכת פעם אחת להרצאה של 'ערכים'". העסקה משתלמת, והיא מסכימה.

עכברא גנב

חוויה אישית, לא נעימה אך מאלפת, ציירה לי זאת היטב. נאלצתי לשהות קרוב לחצי שנה בארצות הברית לצורך טיפולים רפואיים של רעייתי ע"ה. נסענו לקליבלנד לפגישה עם רופא בכיר, מהטובים בבית החולים "קליבלנד קליניק", שמתחרה תדיר על תואר בית החולים הטוב בעולם.

העסקן הרפואי שליזוה אותנו, רבי זלמן לייב זילבר שליט"ה המפורסם, אירח אותנו שבוע בביתו במאנסי. טרם נסיעתנו לקליבלנד אמר לי: "עבור דרך המשרד שלי, אני רוצה לתת לך משהו שתביא לדוקטור ממני". הוא נתן לי בקבוק ויסקי יקר, והסביר שהרופאים אוהבים זאת מאוד. שמחתי לא לבוא בידיים ריקות, מתוך הבנה ש"שימון" המערכת יכול להועיל.

רבי זלמן לייב גם דאג ליידע את צוות הרפואה בקליבלנד שהם מטפלים ב"אישה צדקת" שבעלה הוא "צ'יף רבאי" (רב ראשי). הרופא יצא למסדרון לקבל את פנינו בכבוד מלכים. נכנסנו פנימה, ואני הגשתי לו את המתנה. אני רוצה לתאר כאן את תגובתו במלואה, אך די אם אומר שהוא פתח את הבקבוק, זיהה את המותג, ונתן שאגת "וואו!".

הוא זרק משפט באנגלית, והמתורגמנית הסבירה לי בעדינות שהוא מהכריז שהוא הולך "לשחוט" ארוחת שחיתות עם הבקבוק הזה בערב.

באותו רגע אמרתי לרעייתי: "ראית את החתול של רבי יונתן אייבישיץ? הוא ראה עכבר". רופא בכיר, מהטובים בעולם, עוסק בהצלת חיים, אדם שלמד שנים רבות ועוסק בדברים מהותיים, וברגע שהראית לו את הבקבוק שמעורר בו את תאוות ארוחת השחיתות, הוא שכח הכל. הוא שכח את שמו, שכח שהוא נפגש עם "צ'יף רבאי". הוא שכח הכל. הסתבר שחשב שגם ה"צ'יף רבאי", כשהוא מקבל בקבוק כזה, משתולל מאושר. אז הבנו מה יכול לצאת מתרבות אומות העולם: כלום, אפס ותוהו.

שמיעה חסרת ערך

אם לא מקדימים "נעשה" ל"נשמע" - כלומר, אם לא עושים כי כך ציווה בורא עולם, בין אם זה מתאים, נוח, או תואם את רוח הדור ובין אם לאו - שום דבר לא יחזיק מעמד. אנו עושים כי אנו מחויבים לעשות, נקודה. כלאחד מאיתנו חתם על צ'ק פתוח שאם לא יקיים את כל התרי"ג מצוות, יפסיד את חיי הנצח שלו. חתמנו על כך עוד לפני שהגענו לאוויר העולם. לכן, "כל אשר דיבר ה' נעשה".

כמובן, לאחר מכן יש מקום ל"נשמע". איננו אמורים להיות רובוטים. יש להתחבר, ללמוד את טעמי המצוות, לנשום אותן, להיות אותן. זה נפלא, כי חיבורים אינם נוצרים מיובש. נדרשת חמימות, התרגשות והכנה. אבל שום דבר בעולם לא יכול להוות תנאי לקיום המצוות, כי אני אקיים. נקודה. ברגע שעם ישראל פגם ב"נעשה", והמחויבות המוחלטת לא הייתה ברורה עוד, גם ה"נשמע" איבד את בסיסו ולא החזיק מים. לכן ניטל מהם גם הכתר של "נשמע", כי בלעדי ה"נעשה", אין לו כל ערך.

לעיר ואראנסי, העיר המרכזית של הכת. היינו בשוק ענק, הומה אלפי אנשים. לפתע אני רואה את הגורו רוכן לרצפה ומרים פאוץ'. הוא פותח אותו, ובפנים חבילת כסף נאה שעוזרת לסיים יותר מחודש... וגם דרכון. אני רואה את עיניו בורקות, והוא סוגר את הפאוץ' ודוחף אותו לכיסו.

"מה אתה מתכוון לעשות עם זה?" היא שואלת אותו. "אני חושב שעם כסף תמיד יש מה לעשות", הוא עונה. "יש לי משפחה, יש לי ילדים". והיא לא מוותרת: "אבל אתה יודע, זה שייך לאחד המטיילים, ככל הנראה זה כל רכושו, ויש פה דרכון. אפשר לאתר אותו בקלות דרך הקונסוליה. ברור שהוא מתרוצץ עכשיו ומחפש את זה!?"

ואז הוא נותן לה הרצאה שלמה על האופן שבו "האנרגיות החיוביות" מתנקזות למקום טוב, מוליכות דברים מיותרים ממקומות לא נכונים אל הכיסים ה"קדושים" של אלו שיודעים להשתמש נכון באנרגיות. בקיצור, הוא משתמש בכל האידיאולוגיה הנפלאה שהוא מלמד בשם הצדק, הישר וההומניות, כדי להסביר לה מדוע תפקידו הייעודי של הארנק הוא להיות דווקא בכיסו המשומן שלו, ולא אצל האומלל שאיבד אותו.

באותו רגע היא נזכרת בשיעור המשעמם ההוא, שבו פיהקה, אך הבינה שכל ילד יהודי, בתחילת לימודיו, לומד לעשות 'שמיניות באוויר' כדי להחזיר לאדם אבדה, אפילו אם היא שווה פרוטה. היא פשוט הקיאה את הגורו מתוכה, ובהזדמנות הראשונה קמה, עזבה, והחלה את תהליך החזרה בתשובה.

מחויבות מוחלטת

במאמר מוסגר, נחזור לדברי אותו רב שאמר "איננו קבלני הצלחות". סביר להניח שאם המרצה המהולל היה מגיע ונותן הרצאה מבריקה, היא לא הייתה חוזרת בתשובה. דרשנים החושבים שאחרי דרשה שלהם כולם חוזרים בתשובה, חיים בדמיון. לרוב, אנשים שומעים הרצאה טובה, וזה נגמר שם. גם אצלנו, אנו מתפעלים מדרשה: "וואו, הוא דיבר, שפתיים יישק, איזה יופי", ויוצאים חזרה לחיים. הרצאה טובה ככל שתהיה, אינה מזיזה איש. "רחמנא ליבא בעי" - הקדוש ברוך הוא רוצה את הלב. והקדוש ברוך הוא שלח לה את המסר לא בהסבר, אלא בהמחשה חיה. הוא הראה לה מה ההבדל בין עולמה של תורה לעולם השקר.

ולענייננו, מסביר הרב וולך, אדם יכול להתחבר לתורה מבחינת "נשמע". זה משכנע, זה נכון לו, זה מתאים לו, ואפילו תואם את תכונות האופי שלו. וזה יעבוד, והוא יתרומם, והכל ייראה נפלא. עד... עד לאותו רגע שזה יתנגש עם רצון כלשהו, עם תאוה, עם מידה רעה. ברגע ההתנגשות, כל החיבור הזה לא יחזיק מים. שום דבר לא יחזיק כי הקדוש ברוך הוא כבר קבע: "צר לב האדם רע מנעוריו". החלק החומרי שלנו, הנפש הבהמית, הוא רעוע ונסוב סביב האגואיזם, סביב ה"אני ואפסי עוד". גם כשאנו מתנהגים יפה לזולת, זה לרוב מהווה השקעה טובה כדי להפיק ממנו תועלת בעתיד.

ה"נשמע", מצוין בזמנים של שקט ושלווה, כשהכל נראה טוב. אך לא ברגע ההתנגשות, שם הרצון והתאוה לא תתן מעבר לשום הגיון ותחושה רוחנית.

יום צום, אוטובוס מלא, ולא לדבר על גילו של הרב ועל כבוד תלמידי חכמים, ובחור צעיר "שומר" מקום לחבר שלו?? והגאון רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל מחייך ונענה בראשו ואומר לו: "טוב עשית, כל הכבוד שאתה דואג לחבר שלך!" ונשאר לעמוד!

על השורש העמוק בנפש האדם הירא והשלם שמאפשר לו ללמד זכות על כל יהודי, בכל מצב

הרב מאיר בנימיני

"שִׁלַּח לְךָ אֲנָשִׁים" (במדבר י"ג, ב')

רכילות, הארת פנים או זעף, חסד או רוע לב, כל אלה הם דברים של יום יום, לכאורה כה קטנים, למעשה בעלי משמעות אדירה. "מי יודע", שח פעם אדם גדול בשיחה עם תלמידיו, "אם אדם זוכה להארת פנים ולסיעתא דשמיא, אין זה אלא משום שלפני שנים מספר האיר הוא פנים לחבריו, עשה לו טוב, והנה הקדוש ברוך הוא משלם, בשפע וביד רחבה".

לא יאומן

באחד מההספדים על הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצוק"ל, סיפר תלמיד שלמד איתו חברותא, על מאורע נפלא שאירע לו עם רבו, ביום תענית אסתר.

היה זה לאחר שהשניים למדו במשך מספר שעות רצופות, ולקראת צוהרי היום פנו לתחנת האוטובוס על מנת להגיע לבני ברק לקראת קריאת המגילה. רבי אברהם ציין באוזני החברותא כי מאחר והוא לא ישן בלילה, הרי הוא מתכוון לישון באוטובוס.

מדובר, יש לזכור, ביום צום אחרי לילה ללא שינה, וליהודי שכבר היה קרוב לגיל שיבה. והנה השניים עולים לאוטובוס שכמעט מלא לגמרי. כמה נוסעים שראו יהודי תלמיד חכם מבוגר עולה לאוטובוס ניסו לתת לו את מקומם, אך רבי אברהם זצוק"ל החווה בידו ואמר להם "יש בסוף מקום".

סוף סוף הגיע הגר"א גנחובסקי למקום פנוי, והנה יושב לו בחור ותופס את המקום שליידו על ידי הנחת כובעו על המקום ואומר לרבי אברהם: "זה שמור לחבר שלי שצריך לעלות בתחנה הקרובה, אז שמרתי לו, אי אפשר לשבת כאן!".

כתב רש"י: "למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים? לפי שלקתה על עסקי דיבה, שדברה כנגד אחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר". מדברי המדרש משמע, שאילו היו המרגלים מתבוננים בעונשה של מרים הנביאה, היו לוקחים מוסר שלא לדבר לשון הרע על ארץ ישראל.

על דברים אלו רבו המקשים: מדברי הגמרא במסכת ערכין שם משמע שחטאו של מי שמדבר לשון הרע על בני אדם חמור יותר מחטא המרגלים. הרה"ק רבי הירש מליסקא שבהונגריה, בספרו "אך פרי תבואה", מוצא ביאור נפלא לשאלה זו:

ניתן היה להבין שבאיסור לשון הרע על האדם ישנו חומר מיוחד, מפני שחברו מצטער ונעלב. ולפי זה, אולי נאמר שככל שצערו של הנפגע גדול יותר, כך גם החטא חמור יותר. ואולם כאשר מדברים לשון הרע על אדם שאומר על עצמו "ונחננו מה", הרי שפגיעתו פחותה, ומכאן שהעוון אמור להיות קל יותר.

אולם לו היו המרגלים מתבוננים במרים הנביאה, הלא היו למדים שהיא נענשה אף על פי שדיברה על מי שבעיניו מחשיב את עצמו כפחות מעצים ואבנים. והיה להם מקום להבין שיש איסור לדבר לשון הרע גם כאשר אין מי שייפגע וייעלב.

לדורי דורות

גם למי שרחוק מהתנהלות שכזו יש מה לעשות ולשפר, ב'סור מרע' ובעיקר בעשה טוב. לפעמים נתקלים אנו באנשים טהורי מידות ויראי שמים, בעלי לב זהב עשרים וארבע קראט, אך עם חוסר רגישות מינימלי ללב של השני. ואותם אנשים טובים, מזעימי פנים, מחמיצי דיבור, ציניים, ואינם מנסים אפילו להגיד מילה טובה אחת. כל יהודי מכיר את הסיפור הידוע על קמצא ובר קמצא, ויראה כיצד מעשה קטן של העלבת אורח יכול להיות כל כך משמעותי לגורל כל עם ישראל לדורי דורות.

המדע המודרני יודע לספר על 'אפקט הפרפר', כיצד שינוי קטן בעבר השפיע על ההווה והעתיד, אך ההשפעה הקשה יותר היא הרוחנית. איך מעשהו של כל אחד מאיתנו יכול לפעול על הסביבה כולה ועל כלל ישראל באשר הוא. ויתור או מלחמה, מילה טובה או

"אביך היה אצלי לפני שבועיים והתעניין עליך. הוא עשה עלי רושם נהדר, ממש בן אדם מקסים. רציתי לשאול אותך: האם גם עליו, על אבא שלך, יש לך תאווה לדבר לשון הרע?"

תרצה לדבר עליו. וכשלא רוצים לדבר, לא מדברים".

רבתי, יסוד עצום.

לפלוני יש חסרונות? אז מה? גם לאביך יש חסרונות, גם לבנך יש חסרונות, ויתרה מכך, גם לך יש חסרונות. ובכל זאת על מי שאוהבים אין כל תאווה לדבר לשון הרע!

מהותו של נחש

ריש מתיבתא 'עטרת ישראל', הגאון הגדול רבי ברוך מרדכי אזרחי צוק"ל, מייסד בסוגיה זו פרט נוסף ומעשי.

וכך אמר הגרב"מ: "חז"ל אמרו במסכת תענית: 'אמר ריש לקיש, מאי דכתיב אם ישוך הנחש בלא לחש ואין יתרון לבעל הלשון. לעתיד לבוא מתקבצות ובאות כל החיות אצל הנחש, ואומרות לו: ארי דורס ואוכל, זאב טורף ואוכל, אתה מה הנאה יש לך? אמר להן: ואין יתרון לבעל הלשון'. מבואר שהתמיהה היא על כך שההנאה אינה באה מתוך ההכשה עצמה, אלא מכך שהשני מוכש, מתוך ההיזק וההמתה, מתוך הרשעות. זהו מקרה יחיד במינו, שסם החיים הוא זה שהשני נעקץ".

"וכאן השאלה היא: מה הנאה יש לך? וההדגשה היא 'לך'. הלא לך לא הגיעה שום הנאה מאותה הכשה, ובכל זאת הנאתך עצומה, וזהו סם החיים שלך. כל זה מפליא מאוד.

"עונה הנחש: אין בידי הסבר לדבר. יודע אני שסם החיים של כל בעלי הבריא הוא באופן של קבלה, הכנסת ההנאה ממזון המזין שניזונים ממנו. אין בידי לומר אלא שעובדה היא: זוהי מהותו של הנחש, שנהנה מהכשתו ומרשעותו.

"אבל תמהני עליכם", כך הנחש, "וכי רק אצלי מצאתם מוזרות זו? הלא דוגמה נוספת קיימת, ודווקא אצל בחר היצורים, נזר הבריא. אף אצלו קיימת אותה עובדה. שהרי 'מה יתרון לבעל הלשון', כלומר: צאו וראו ובדקו איזו הנאה עצומה יש לבעלי הלשון! ממש מתמוגגים הם, וקשה להם לפרוש מזה, הדבר ממש הפך למזון ולסם

חוצפה היא מילה עדינה להתנהגות של הבחור הזה. אין ספק שכמעט כל אדם היה מגיב בהתאם - יום צום, אוטובוס מלא, ולא לדבר על גילו של הרב ועל כבוד תלמידי חכמים, ובחור צעיר "שומר" מקום לחבר שלו???

והגאון רבי אברהם זצ"ל מחייך ונענה בראשו ואומר לו: "טוב עשית,

כל הכבוד שאתה דואג לחבר שלך!" ונשאר לעמוד!

לידו יושב אברך וילדו לידו. הוא נוטל את הילד, מושיבו על ברכיו ואומר לרב: "אולי שהרב ישב כאן לידי, יש מקום". והרב גנחובסקי, בצדקותו המופלאה, לא מעוניין לגרום איזה אי נוחות קלה לאברך, שישב עם הילד על ברכיו למשך הנסיעה, והוא פונה ואומר לו: "עשה לי טובה, אני רוצה להכין שיעור. קשה לי בישיבה, אני עלול להירדם, אם אעמוד יהיה לי יותר קל להתרכז!"

לא יאומן כי יסופר!

זה לא רק עניין של נימוסים זה עניין של איך האדם רואה את העולם. אם הוא חושב ש'בשבילי נברא העולם', כל פעם שמישהו לא מתחשב בו, זה עניין אישי. זה עלבון. זה משהו שצריך להילחם עליו.

אבל אם אתה מבין שהעולם לא מסתובב סביבך, אז גם כשמישהו לא מתחשב בך, אתה יכול לדון אותו לכף זכות.

תרופה למחלה

סיפר רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל: אחד התלמידים בישיבת סלבודקא ניגש לראש הישיבה, הגאון רבי אייזיק שר, שהיה מחנך נפלא, צדיק גדול, חכמא דיהודאי, ושאל אותו: "יש לי בעיה גדולה. יש לי תאווה בלתי נשלטת לספר לשון הרע, ובפרט סיפורים שאף אחד אינו יודע. הרי זה כל כך מתוק, ממש מתוק כסוכר, והתאווה הזו בוערת בי כמו אש. אם הרבי יכול לתת לי עצה כיצד להתגבר ולא להיכשל". נענה ראש הישיבה ואמר לו: "אביך היה אצלי לפני שבועיים והתעניין עליך. הוא עשה עלי רושם נהדר, ממש בן אדם מקסים. רציתי לשאול אותך: האם גם עליו, על אבא שלך, יש לך תאווה לדבר לשון הרע?"

"לא", השיב התלמיד. "על אבא שלי אין לי תאווה לדבר לשון הרע". "והאם אתה מרגיש שאתה עומד בפני ניסיון כשאתה אינך מדבר עליו? האם אתה מרגיש שאתה מתגבר על תאווה כשאתה שומר את פיך ביחס אליו?" "לא. ביחס לאבא שלי אין לי כל תאווה לדבר. זה אפילו אינו ניסיון בשבילי".

"מדוע? האם לאבא שלך אין חסרונות?"

"אין אדם ללא חסרונות. גם לאבא שלי יש חסרונות, ובכל זאת אין לי כל תאווה לדבר עליו. ולא זו בלבד, אלא אם אשמע מישהו שמדבר עליו לשון הרע, לא יהיה לי שקט, ולא אוכל לישון כל הלילה".

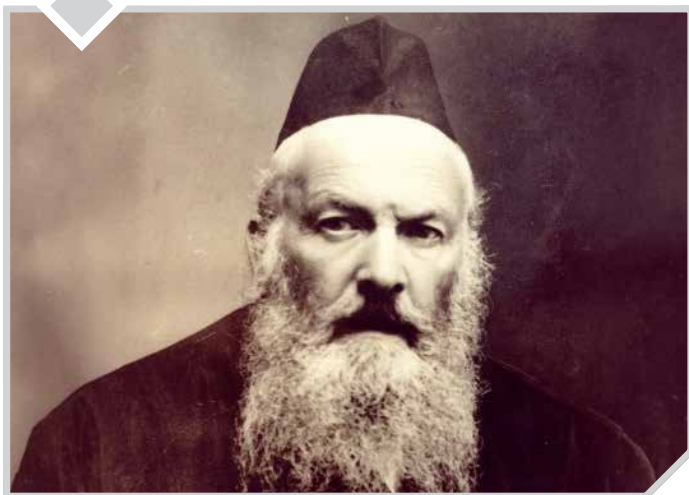
"תנסה להסביר לי מדוע. במה שונה הוא מכל אדם אחר?"

"על אבא שלי אני לא רוצה לדבר. אני אוהב אותו. וכשלא רוצים לדבר, לא מדברים".

"אם כן אתה בעצמך נתת עצה נפלאה כיצד להתגבר על התאווה ולא לדבר לשון הרע על הזולת: תאהב אותו. אם תאהב אותו, לא

לפתע אומר רבי אלחנן לרבי יחזקאל, נכון שיצאתם מהכלא בסיביר בערב יום כיפור? השיב לו רבי יחזקאל אמת ונכון הדבר! אבל מנין לכם זאת? והלא אפילו בביתי לא ידעו מכל זה? השיב רבי אלחנן, מה פירוש מנין אני יודע?! בערב יום כיפור בבוקר, הלכתי עם החפץ חיים...

ורעה אמונה - לחיות אמונה בכל רגע

הרב בנימין בירנצוויג

"שִׁלַּח לְךָ אֲנָשִׁים וַיִּתְּרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן" (במדבר י"ג, ב')

המרגלים היו אנשים רמי מעלה מנכבדי בני ישראל. לכן גדולה התמיהה, כיצד לא האמינו בדברי הקב"ה על טובת הארץ? מדוע התעקשו לראותה בעיניהם כדי לדעת האם טובה היא או לא, ועד כדי כך שנכשלו בעוון החמור של הוצאת דיבת הארץ רעה? מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בספרו 'דרש משה', מבאר שבני ישראל בלכתם בצאתם ממצרים ובלכתם במדבר, זכו לגלויי שכניה נוראים, ניסים ונפלאות לעיני כל העמים. הם בהחלט היו בדרגה גבוהה עד מאד, בהכרתם בעוצם הנהגתו של הקב"ה בעולם ואת בני ישראל בפרט.

לפטם את הצאן כדי שיגדלו, כמו כן אמונה צריכה פיטום ומרעה יום יומי, כדי לחזקה בתוכנו וכדי שנחיה אמונה בתוכנו. מי שמאמין בדרך זו, זוכה אך לראות בחוש דרכו והנהגתו יתברך בכל עת, בבחינת 'סוד ה' ליראיו'.

אלא שמעלה גדולה זו, גם חסרון היה בה: האמונה הנרכשת על ידי ניסים ונפלאות גדולים ככל שיהיו, אינה יכולה להגיע לדרגה של אמונה פשוטה ותמימה.

אדם שהתרגל לראות את הנהגתו של הקב"ה באופן מופלא בניסים ונפלאות לעיני כל, חסר לו בדרגת האמונה השלימה, אמונה כזאת שתחזיק מעמד גם בזמנים שאי אפשר לראותה בחוש. ואכן, כשהמרגלים שמעו דבר ה' על טוב הארץ, כיון שלא ראו זאת בעיניהם, לא האמינו!

'סוד ה' ליראיו' של מרנא החפץ חיים

מרנא החפץ חיים זיע"א, שהיה רבן של ישראל בדור שלפני השואה, זכה בתוקף אמונתו התמימה והשלימה בבורא העולם, לחזות ולראות בהנהגתו, גם בדברים שבני אדם אינם רואים בהם כלל, ורבו בזה המעשים, ונביא מעשה מרטיט המלמד על כי 'סוד ה' ליראיו' לאלו המאמינים בו בכל נפשם ובכל ליבם:

מספרים על מרן רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, שכאשר היה כלוא בסיביר, היה מרן החפץ חיים זיע"א אומר כל יום ארבעה פרקי תהלים לשלמו, כחלק מהמאמץ הגדול שהתקיים בעולם היהודי בניסיון לשחררו.

והנה למרבה ההפתעה בהגיע ערב יום כפור, נכנס לתאו של הגר"י אברמסקי, אחד הסוהרים ובפיו בשורה, אתה חופשי לדרכך! הסוהר אף צייד את רבנו בכרטיס נסיעה לרכבת. לקח הגר"י אברמסקי את מעט המטלטלים שהיו עימו ויצא לעבר תחנת הרכבת.

בעודו עומד בתחנה שהייתה ריקה מאדם באותה שעה, הגיע אליו לפתע המפקד הראשי של מחנה המעצר שהיה יהודי ששמו יצא לשמצה, אחרי שהתבונן מסביב וראה שאיש אינו מבחין בו, שאל המפקד את הגר"י אברמסקי זצ"ל, אתה עומד לנסוע ברכבת?

בזמן הזה

הדברים נכונים לא רק למרגלים ותקופתם, הם שרירים וקיימים בכל עת וזמן, ישנם אנשים שחזרו בתשובה בזכות הארה שמימית שהיתה להם בדמות נס גדול והצלה מאסון וכדו', ובזה ראו יד ה', ולבם נשאה להתקרב אליו, אבל אם הם לא ימשיכו בכל עוז לחזק אמונתם, אזי כשיתפוגג רושם המקרה שהביאם לאמונה בה', הרי שגם חיזוקם התרופף.

אמונה בה' היא מידה שיש לעמול עליה, לחזקה ולבצרה בכל עת. זאת על ידי התבוננות תמידית בגודל הנהגתו יתברך בעולם, בעוצם מערכות השמים האין סופיות, בתוקף מערכות הטבע האדירות והאמתניות, שכל אלו מחשלים וחזקים את אמונתנו בבורא העולם אחד יחיד ומיוחד.

המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל היה אומר שכתוב על אמונה "ורעה אמונה", שבא ללמדנו שאמונה זה כמו מרעה, שצריך כל הזמן

חודשים אחדים לאחר שהתחיל לכהן כמשגיח בפוניבז' ראהו שהוא שמח באופן מיוחד. מששאלוהו לפרש הדבר הסביר, שבמיר בליטא כמעט ולא נתנו מלגה וחיו בנס...

לשחרר את הגר"י אברמסקי ממאסרו, והוא זכה לראות בזה בחוש
אמונתו ממרחק של אלפי קילומטרים! [אור דניאל].

לחיות אמונה

המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין היה איש האמונה, הוא חי אמונה, סיפר
הגה"צ ר' שולם שבדרון זצ"ל שחודשים אחדים לאחר שהתחיל לכהן
כמשגיח בפוניבז' ראהו שהוא שמח באופן מיוחד. מששאלוהו לפרש
הדבר הסביר, שבמיר בליטא כמעט ולא נתנו מלגה וחיו בנס, ואז הרגיש
וחי אמונה, הוא התבטא שהעסק שלי היה אמונה ומזה התפרנסתי.
אבל כשבא הרב מפוניבז' להציע לו המשרה של משגיח בשיבה, והרי
שמע שיש לו כסף ונכסים, עלה בלבו חשש, מה יהיה עם האמונה
אם כל חודש תכנס משכורת קבועה? הוא עלול חלילה להתרגל לזה
שהמשכורת זה מידי בשר ודם! שהמשכורת מגיעה מהבנק!
והנה כבר שמונה חודשים שהוא מכהן כמשגיח בפוניבז' ולא נתנו
עדיין משכורת וכל משכורת היא מאמונה כמו בליטא. זה נקרא
לחיות אמונה!

הבזק אדיר

משפט קצר של שתי מילים, יש בכוחו לתת לנו הבזק אדיר של מהות
האמונה, ולהמחיש לנו עד כמה אנחנו רחוקים מלהבינה ולהשכילה
לתוך חיינו.
כשמרן רבי אהרון לייב שטיינמן זצ"ל היה בן 104, כששכב בתקופת
מחלתו האחרונה בבית החולים, באחת הפעמים כשמצבו הטוב
לפליאת כל הרופאים וכלל ישראל בזכות התפילות הרבות שנאמרו
לרפואתו. כשפקח את עיניו אמר לו הרופא שטיפל בו: 'הרב חי בנס!
מיד ענה לו ר' אהרון לייב בשנינות אופיינית: 'גם אתה!
משפט זה דובר אז בכל העולם היהודי, אבל הוא צריך להכות בנו.
אנחנו לא חיים אמונה. אנחנו מסתובבים בעולם בהרגשה שאנחנו
חיים כי אנחנו חיים, ורק זקן בן 104 שכבר כמעט שהיה שם... וחזר
להכרה, זה נס. כאן רואים ריבוננו של עולם... והאמת שבחינו אנו
צריכים לראות נס ואמונה. לחיות אמונה!

רבי יחזקאל השיב בחיוב, המפקד שב ושאל, אתה רב? וגם על זה
השיב לו, המפקד ביקש לראות את כרטיס הנסיעה, הגר"י זצ"ל
חשש שהוא זומם לקחתו, אולם לא הייתה בידו ברירה והוא הגיש
את כרטיס הנסיעה שלו למפקד, לאחר שהתבונן בו, אמר המפקד
להגר"י זצ"ל, יודע אתה, נתנו לך כרטיס לקרון קר מאוד, ואם תסע
בקרון זה אין סיכוי שתגיע הביתה, כי אתה עלול לקפוא באמצע
הדרך, שכן כך היו עושים הסובייטים לאסירים שרצו להמיתם.
המפקד התבונן שוב מסביב וכאשר הבחין שאיש אינו מביט בהם,
שלף מכיסו כרטיס חלופי לקרון חמים יותר, והגישו לרבי יחזקאל
אברמסקי.

המפקד לא הסתפק בכך, אלא אף עמד וביקש ממנו סליחה על כל
מה שפגע בו בזמן שהותו בכלא, כשהוא מציין שהוא אנוס לפעול כך,
גם אני יהודי! סיים המפקד את דבריו, ואני מבקש ממך מחילה.

נפרד המפקד מהגר"י זצ"ל שהמתין עד לבואה של הרכבת, משזו
הגיעה, אכן קיבל הגר"י זצ"ל מקום בקרון מחומם, ובמהלך הנסיעה
הבחין כיצד משליכים מהקרונות האחוריים הקפואים, את אותם
נוסעים אחרים שלא ידעו את הסוד, וקפאו למוות בקרונות האחוריים.
כאמור, היה זה ערב יום כיפור. מרן לא הספיק להגיע לביתו בו
ביום, וכדי לא לחלל את היום הקדוש, ירד מהרכבת באחת העיירות
הקטנות בטרם תשקע השמש. הוא אפילו לא הספיק לאכול סעודה
מפסקת כי מיד עשה את דרכו לבית הכנסת, שם הניח את צרורו, ובו
עשה את כל יום הכיפורים.

רק למחרת יום הכיפורים יצא בדרכו לביתו, אולם נכוננו לו תלאות
רבות בדרך מאחר והשלטונות הסובייטים שנענו למסע השתדלנות
של יהודי העולם לשחרר את הגר"י, הסכימו לשחררו, אולם עשו
כל שביכולתם למנוע ממנו להגיע בריא ושלם לביתו. אולם יושב
בשמים ישחק למו, יד ההשגחה העליונה ליוותה את הגר"י זצ"ל לכל
אורך המסע.

והנה בעודו על הרכבת שעשתה את דרכה מאחת העיירות בליטא
בדרכה לעיר הגדולה וורשא, פגש הגר"י אברמסקי את מרן רבי
אלחנן ווסרמן הי"ד. שני הגדולים הופתעו מהמפגש האקראי ונפלו
חבוקים זה בזרועות זה, ובפרט הופתע עד מאד ר' אלחנן שהיה מודע
למסע חובק העולם לשחרר את הרב אברמסקי, והנה הוא כאן לפניו!
הם הודו להקב"ה על השחרור מהמאסר, ולפתע אמר רבי אלחנן
לרבי יחזקאל, נכון שיצאתם מסיביר בערב יום כיפור?

השיב לו רבי יחזקאל אמת ונכון הדבר! אבל מנין לכם זאת? והלא
אפילו בביתי לא ידעו מכל זה?

השיב רבי אלחנן, מה פירוש מנין אני יודע?! בערב יום כיפור בבוקר,
הלכתי עם ה'חפץ חיים' מן השיבה לאחר התפילה, ובאמצע הדרך
הוא נעצר ואמר, נו הבולשביקים לא הצליחו, עכשיו שיחררו את הרב
דסלוצק מבית האסורים...

לחפץ חיים הייתה אמונה שלמה ותמימה בהקב"ה, הוא עבד על
בכל כוחו וגם בדברים שהיו נראים שבלתי אפשריים, תמיד האמין
בהקב"ה, והוא זכה לראות באמונה חושית לראות את הנהגת הקב"ה
גם בדברים שאין בני אדם זוכים לראות. הוא האמין שהקב"ה ידאג

כשראה הבחור שהבקבוק התרוקן, הוא קנה עוד אחד, והפעם כתב עליו בגדול 'פרטי', כדי שיידעו שלא לשתות. כששב לבית מרן, גילה שגם ה'טריק' הזה לא עובד, והבין שהוא צריך להשתמש במשהו חזק יותר. לאחר מחשבה לקח מדבקה, כתב עליה באותיות גדולות 'רעל עכברים', והדביק על הבקבוק השלישי שקנה ושם במקרר...

הג"ר אליעזר יוטקובסקי שליט"א, עם שאלת 'צוף התורה', סיפורים ועובדות בראי הפרשה

"וַיִּתְרוּ אֶת הָאֶרֶץ" (במדבר י"ג, כ"א)

לא מכבר כך היה מורה, שיש בזה משום גניבת דעת, אבל מאחר ובתקופה האחרונה נוצר מצב שבו ברוב מכשירי הטלפון הכשרים, שמקובל להשתמש בהם בציבורים שלנו, יש בהם אופציה מובנית של הקלטת שיחות, ממילא כל אחד יודע שהוא עלול להיות מוקלט בכל שיחה טלפונית, ולוקח זאת בחשבון, ולכן כבר אין בדבר משום גניבת דעת והדבר מותר.

תשובת הגר"ח"ק

ומעניין לעניין באותו עניין, מספר הרה"ג ר' אורי טיגר, שהיה מגיה את ספריו של מרן שר התורה רבינו הגר"ח קנייבסקי במשך שנים, וזכה לחביבות יתירה אצלו, שהוא שאל את מרן אם מותר להקליט אדם ללא ידיעתו, ומרן זצ"ל השיב לו מיניה וביה "קול מראה וריח אין בהם משום מעילה".

על סמך תשובה זו נהג הרב טיגר להקליט ולצלם את מרן עצמו בפגישות שהיו לו עימו, ולפעמים היה מביא אפילו צלם שהעמיד חצובה בחדרו של מרן ועליה מצלמה, ומרן לא הרגיש בדבר כלל וכלל מחמת שהיה שקוע בתלמודו, וגם כשהרים עיניו מהספר לא היה מסתכל מחוץ לד' אמותיו, ואפילו בתוך ביתו, וממילא לא הרגיש בדבר.

כעין זה מספר הגאון ר' יצחק רוזנגרטן שהוציא ספר שלם משיחות

שאלת 'צוף התורה': בימינו הפכו נפוצים מאוד מכשירי הטלפון עם אופציה להקלטה פנימית של שיחות הטלפון המתקיימות דרכם. מטבע הדברים, מי שמקליט את חברו, אינו נוהג להודיע לו, וההקלטה נעשית בלי ידיעת המוקלט. אפשר לומר שזאת פעולת ריגול לכל דבר ועניין, ונשאלת השאלה: האם מותר הדבר מצד ההלכה, או שהוא נחשב לגניבת דעת?

שאלה זו הצגתי בפני הגאון הגדול רבי שריאל רוזנברג שליט"א, אב"ד בית הדין וראש כולל 'חזון איש', שהשיב כי בעניין זה הדבר תלוי בכוונת המקליט.

אם ההקלטה נעשית כדי להכות את רעהו בסתר, ולהקניט את חברו, הדבר אסור.

אבל במקרה של הקלטה שנעשית כדי לשמר ראיות וכדי למנוע מהזולת אפשרות של רמייה והונאה, מותר ואין בזה איסור.

מעניין לציין שהדבר מעלה שאלה הלכתית נוספת, הנוגעת לדיני מקח וממכר. בימינו התקבל הדבר בכל המקומות והחברות הגדולות, ש'מחתימים' אדם על חוזה באופן טלפוני. עורכים עמו שיחת טלפון, מקריאים לו טקסט אינסופי, ובסופו הוא צריך להשיב שהוא מאשר את הנאמר, והדבר נחשב כהסכם לכל דבר ועניין. כך עושים בחברות הביטוח, בחברות הסלולר ושלל נותני שירות אחרים.

ומשכך צריכים אנו לברר האם הדבר אכן נחשב להסכם כדת וכדין גם על פי ההלכה, ומסתבר שכן, מאחר שזאת השיטה המקובלת כיום בעולם הרחב לסגור עסקאות מסוג זה, ונחשב כמו כל סוג אחר של גמירות דעת קניינית בין הצדדים.

המציאות השתנתה

באשר לשאלתנו הקודמת, האם מותר להקליט אדם ללא ידיעתו בשיחה טלפונית, פניתי גם לבית ההוראה של הגאון הגדול רבי עמרם פריד שליט"א, ונעניתי שהדבר אסור מכל וכל, ונחשב לגניבת דעת אם אין מודיעים לצד השני של השיחה שהוא מוקלט. לשמע התשובה החלטתי לפנות לגאון רבי עמרם פריד בעצמו, ולשאול את פיו בעניין, והשיב לי הגר"ע פריד שליט"א שאכן עד

עם מו"ר מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל, ושאל אותו אם הוא מסכים שיקליט את השיחות עמו, והשיבו מרן בחריפות: "ומה אתה חושב? שאם אתה לא תקליט, לא יקליטו אותי אחרים?".

רעל עכברים

שמעתי מידידי הגאון רבי משה סחייק שליט"א מעשה נורא שהיה אצל מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל, שאחד מנכדיו היה עושה אצלו תורנות קבועה, וקנה לעצמו בקבוק 'ספרייט' שהניח במקרר בבית מרן כדי שיהיה לו לשתות כשהוא חוזר מהישיבה בחום הבני ברק'...

בבית מרן היו באים והולכים אנשים רבים, והיו כאלו שהתירו לעצמם לפתוח את המקרר ולשתות מהבקבוק, במחשבה שהוא נמצא שם בשביל הציבור.

כשראה הבחור שהבקבוק התרוקן, הוא קנה עוד אחד, והפעם כתב עליו בגדול 'פרטי', כדי שיידעו שלא לשתות.

כששב לבית מרן, גילה שגם ה'טריק' הזה לא עובד, והבין שהוא צריך להשתמש במשהו חזק יותר. לאחר מחשבה לקח מדבקה, כתב עליה באותיות גדולות 'רעל עכברים', והדביק על הבקבוק השלישי שקנה. שם במקרר, ו... התברר שזה עובד. מסתבר שכולם הבינו שזה לא באמת רעל עכברים, אבל בכל זאת, המסר היה ברור, כמו שלא שותים רעל עכברים כך צריכים להיזהר מהגזל...

מספר הרב סחייק, שאחרי עשר שנים מצא מרן הזדמנות כדי להעמיד את אותו נכד על טעותו, והסביר לו שיש בדבר משום גניבת דעת...

ביטול הכישופים

מעשה נוסף ששמעתי מפיו של הרב סחייק, עוסק באשה שהגיעה פעם לבית מרן, וביקש שייתנו לה 'מים קדושים' מבית הרב. הנוכחים תמחו לפשר העניין, ושאלו מה ראתה על ככה ומדוע היא מבקשת לקבל מים מבית הרב.

סיפרה האשה בתמימותה, שמישהו הטיל עליה כישוף חמור וביצע נגדה טקסים של הבאת רוחות רעות. הניחו לה יונה מתה בפתח הבית, שפכו מים מקוללים על יד הדלת ועוד כהנה וכהנה. "הדרך היחידה לבטל את כוחות הטומאה הללו, היא על ידי מים שנלקחו מביתו של צדיק, לכן באתי לבקש מים".

הרב סחייק חשב בינו ובין עצמו, ומה בכך, תיקח האשה מעט מים ותשפוך איפה שהיא רוצה. אם הדבר יסייע לשקט הנפשי שלה, מה טוב. אין בזה שום נזק.

אבל מים עולים כסף, ולא איש צדיק כהרב סחייק יעז למלא מהברז של אדם אחר מים בבקבוק בלי לקבל רשות. ולכן ניגש למרן ואמר שהוא רוצה למלא מים בבקבוק, עבור אשה שעומדת בחוץ ומבקשת מים כדי לבטל את הכישופים שלה...

מרן שמע את הסיפור והשיב מידידת: אתה יכול לתת לה מים, אבל אתה חייב להסביר לה שהם לא שונים מהמים שיש בברז שבביתה שלה, אחרת יהיה בזה משום גניבת דעת חלילה...

המלמד שלא רצה לדבר סרה בזולתו, התגבר על הניסיון הקשה ובלם פיו. הוא הוריד את הראש בהכנעה ויצא בבושת פנים, כשהוא נמנע מלדבר בגנות ממלא המקום שהחליף אותו וגרם לכל זה...

לא לומד כסדר

עוד בעניין של גניבת דעת, יש בנותן טעם להביא את המעשה הנפלא עם מרן הסטייפלער, והובא ב'פניני קהילות יעקב' שבחודש חשוון בשנת תשמ"ה, 'מים אחדים אחרי יום היארצייט של מרנא החזון איש זצ"ל, הביע מרן צער גדול על תקלה שאירעה לו בשיעור הקבוע שהיה מוסר ביארצייט של החזון איש בהיכלו של כולל חזון איש...

"בשיעור שמסרתי ביארצייט, ציינתי את דברי ה'ברכי יוסף' בעניין חציצה, ושכחתי לומר שהגעתי ל'ברכי יוסף' הזה מתוך ה'גיליון' של רבי עקיבא איגר על הרמב"ם בהלכות עבודת יום הכיפורים. בכך גרמתי לגניבת דעת, כי השומעים עלולים לחשוב שאני לומד את ה'ברכי יוסף' כסדר, והדבר אינו אמת. אבל מה אעשה שמחמת זקנותי אני נוטה לשכוח, ולכן שכחתי גם להדגיש מהיכן נודע לי על ה'ברכי יוסף' הזה..."

במאמר המוסגר אצייך, שאני זוכר שבאותו יארצייט של החזון איש ירד בבני ברק גשם שוטף, וראיתי דבר פלא, כשהמכונית שבה הגיע הסטייפלער עצרה מול בניין הכולל, פסק הגשם באורח פלא, מרן יצא מהמכונית וצעד אל הבניין כשאפילו טיפה אחת לא מטפטפת עליו, וברגע שנכנס תחת קורת הגג שב הגשם השוטף לרדת כבראשונה, ויהי לפלא.

שתיקה בתרי

בספר 'אדברה בעדותיך', מובא מעשה בעשיר גדול שלקח לבתו חתן תלמיד חכם והתחייב לדאוג לו ולפרנסו ביד רחבה, כדי שיוכל לשקוד על דלתי התורה והעבודה. ההסדר הזה נמשך שמונה שנים,

חמורה בפיו. לפני החתונה, התחייב חמיו לתת לזוג סכום של 40 אלף דולרים כהשתתפות ברכישת דירה.

הזוג אכן רכש דירה קטנה וישנה, מגר צדק בודד שמכר אותה לעת זקנתו, ותקופה קצרה לאחר מכן נפטר. דא עקא, כשהגיע שלב התשלומים, חמיו של אותו אברך הסביר לו בצורה ברורה, שאין לו אפשרות לשלם 40 אלף דולרים, ולכן הוא יכול להפנות אותו לכמה גמ"חים שאולי יעזרו לו לקבל הלוואה על סכום כזה...

האברך הבליג וניסה להסתדר בכוחות עצמו, השלים את רכישת הדירה, והתגלגל עם חובות למעלה מכוחותיו, וכשבאו מים עד נפש, הגיע לרב רוטשילד ושאלתו בפיו: האם הוא יכול לתבוע את חמיו לדין תורה ולדרוש שיעמוד בהתחייבותו וישלם את הסכום שהבטיח...

הרב רוטשילד השיבו שכשמדובר בתוך המשפחה צריכים להסתכל לא רק על הזכויות הממוניות אלא גם על ההשלכות של המעשה, ובכל מקרה אמר לו הרב, יודעים אנו שוויתור לא מפסידים, כפי שמרן הגרא"ל שטיינמן היה משנן לנו שוב ושוב, ולכן עצתי לך שפשוט תוותר! תומר בפה מלא שאתה סולח ומוחל ואין לך שום תביעה כספית על חמייך.

אותו אברך סבר וקיבל. הוא שב לביתו, ואשתו אמרה לו שאחד מתריסי הגלילה בבית נתקע וצריכים לסדר את הרצועה.

שבוע קודם לכן אירע הדבר עם תריס אחר בבית, והוא מצא שם חבילת עיתונים שהיתה תקועה בגלגלת של התריס. הוא טיפס על כסא, פתח את הארגז שמעל תריס הגלילה כדי לבדוק מה תוקע את הרצועה, וגילה שגם כאן יש חבילת עיתונים, אלא שבשונה מהפעם הקודמת עכשיו הוא התסקרן לדעת, מה מחפשת חבילת עיתונים בתוך הארגז של תריס הגלילה. כשפתח את החבילה גילה בפנים סכום של... 40 אלף דולרים!

התברר שבשבוע קודם לכן הוא השליך לפח ככל הנראה ארבעים אלף דולרים אחרים, וכמעט עשה זאת גם עכשיו, אבל הוויתור שוויתר לחמיו זיכה אותו בכך שהפעם הוא זיהה את האוצר ונמנע מהשלכתו.

כמובן שהתעוררה שאלה של השבת אבידה, אבל מאחר והבעלים של הכסף היה גר צדק שנפטר בעריריותו ולא היו לו יורשים, התברר שהכסף שייך למוצא אותו שזכה בו מן ההפקר. הוא מיהר לעדכן את הגר"נ רוטשילד בהתפתחויות הדרמטיות, והרב השיב לו מיניה וביה... אכן כי כן, מוויתור לא מפסידים.

בהן התעלה האברך במעלות התורה והיראה, עד שביום מהימים קרא לו חמיו ואמר לו שבצער רב הוא נאלץ להפסיק את ההסדר, מאחר והתהפך עליו הגלגל, והוא ירד מנכסיו עד כדי כך שנאלץ בעצמו להסתמך על תמיכת אחרים כדי שיוכל להתקיים.

האברך שהיה ישר דרך וטהור לבב, לא בא בטרוניה עם חמיו ולהיפך הודה לו בחום על שמונה השנים שבהן פרנס אותו ברוחב יד, והביע תקווה שישבו ויאיר לו המזל בסייעתא דשמיא ויוכל לחזור למקומו הראשון.

משם יצא והתקבל מיד לעבוד כמלמד דרדקי, שם עשה מלאכתו נאמנה כדי ללמד תורה לילדי ישראל ולהביא לחם לפי הטף.

במשך שבע שנים עבד כמלמד וזכה להצלחה מרובה, אבל כעבור מספר שנים אירע שהוא נאלץ להיעדר מהעבודה מספר פעמים, והביא ממלא מקום תחתיו.

אותו ממלא מקום התקשה להשליט משמעת בכתה, ולכן העניש את הילדים, גער בהם ואף השפיל אחד מהם בצורה קשה. אביו של אותו תלמיד כעס מאוד על מה שנעשה לבנו, ומיהר להתלונן אצל המנהל על המלמד שפגע בבנו. המנהל זימן אליו את המלמד הקבוע לשיחת נזיפה והודיע לו שהוא מפוטר מהעבודה, מבלי שיבין את הטעות ואת העובדה שהיה זה ממלא המקום שביצע את הטעות הנוראה.

המלמד שלא רצה לדבר סרה בזולתו, התגבר על הניסיון הקשה ובלם פיו. הוא הוריד את הראש בהכנעה ויצא בבושת פנים, כשהוא נמנע מלדבר בגנות ממלא המקום שהחליף אותו וגרם לכל זה.

יום למחרת התקשר אליו יהודי מארה"ב שסיפר לו שהוא ידיד של חמיו, ובתקופה האחרונה התגבר אצלו החשק לחתום על הסכם "יששכר זבולון" עם אברך עמל בתורה בארץ ישראל. "התקשרתי לחמייך שימליץ לי על אברך, והוא המליץ לי עליך. אני יודע שהנך מלמד תינוקות, אבל אולי תסכים לחזור לכולל וללמוד ואני אדאג לכל מחסורך". העסקה נסגרה בו ברגע, ואותו אברך שב לתלמודו כבתחילה, ולא הפסיד דבר מכך שבלם פיו בשעה שננזף על מעשי חברו.

הוויתור ושכרו

ואם בויתור והבלגה עסקינן, לא אמנע טוב מבעליו ואספר לכם מעשה נפלא שמעתי ממורי ורבי הגאון רבי נתן רוטשילד שליט"א, רב הקהילה החרדית בעפולה: פעם הגיע אליו אברך צעיר ושאלה

ללמוד במתינות, ביסודיות ובעיון קל

‘עמוד היומי’ - ללמוד בקצב שלך ולדעת את הש"ס עם עיקרי המפרשים

הבחורים ערכו כעין 'הפגנת התמרמרות' והחליטו ששום בחור לא ירד ל'חדר האוכל'. או שיהיה על השולחנות אוכל טרי יותר טוב, או שהם לא אוכלים כלום. המנהל הלך וקרא לרבי אהרן לייב מהבית. הבחורים הרעבים הסתופפו סביבו לשמוע מה הוא מעוניין לומר להם

ימי הבראשית של מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל
כמרבין תורה לצעירי הצאן בישיבת 'חפץ חיים' בכפר סבא

אהרן לייב כפרפרים אל האור וכברזל אל מגנט. בשבת הראשונה כאשר ראש הישיבה דיבר בפני התלמידים במהלך הסעודה הראשונה השתתפו כולם וישבו פעורי פה, רבי אהרן לייב דיבר אליהם על הזכות ללמוד 'תורה לשמה'. הבחורים, התרגשו, הקשיבו והתרשמו.

לאחר כמה ימים הם אמרו לרב אברהם ריין כי הוא בחר להם ראש ישיבה מעולה, שנותן להם השראה, ושמבין את צרכיהם. לאחר כחודש, אחד מהם אמר: "הוא מבין את הצרכים שלי טוב יותר ממה שאני בעצמי מבין...".

רבי אהרן לייב החל ללמוד איתם תורה. ראשית כל לימד אותם להבין גמרא על בוריה, לקרוא היטב את הרש"י, ומיד אחר כך להמתיק את הסוגיא עם התוספות. הוא לימד גם את הנערים לסכם את הסוגיא בטוב טעם וכך להתענג על הגמרא רש"י והתוספות. ואז להמשיך ולהעמיק להתחיל לחשוב שני צדדים לעומקן של סוגיות.

הקשר התהדק

"הרב לימד אותנו באופן מעשי כיצד גם בחור בן 14 יכול להעמיק בתוספות. כי כל גיל והעמקות שלו. עוד ועוד כיוון אותנו אל הבהירות. לא בכלוב ולא בשטחיות". הבחורים נהנו מהשיעורים. נהנו! כמוכן, שרבי אברהם ריין זצ"ל, מיהר לבטל את כל התנאים

כתושב חדש של ארץ הקודש, מרן ראש הישיבה רבי אהרן לייב שטיינמן זצ"ל, ביקר לעתים קרובות את החזון איש בביתו בבני ברק כדי לחפש הבהרות הלכתיות על הלכות ספציפיות של ארץ ישראל, כולל הדרך הנכונה לתרומה והפרשת מעשר. החזון איש התרשם מאוד מההבנה של רבי אהרן לייב בתורה, ומענוותנותו, ומתגובותיו. מערכת יחסים זו הובילה למעמדו הראשון של רבי אהרן לייב בארץ ישראל.

ישיבת 'חפץ חיים' נוסדה באביב של שנת תש"ג. היא החלה דרכה בפאתי תל אביב ואחר כך עברה לרחוב אוסטרובסקי 7 בכפר סבא. בשנת תש"ו היא הייתה זקוקה לראש ישיבה, ורבי אברהם ריין - מקים הישיבה ומנהלה, ביקש מהחזון איש להמליץ על מועמד. (רבי אברהם ריין היה 'איש מעשים' מופלא, מראשי הציבור החרדי בפתח תקווה וממובילי תנועת צעירי אגודת ישראל). החזון איש מסר לרבי אברהם פיסת נייר שעליה רשם את שמו וכתובתו של רבי אהרן לייב, בפתח תקווה.

רבי אברהם, עלה לאוטובוס וחזר לפתח תקווה כדי לפגוש אותו. כאשר הגיע לביתו של רבי אהרן לייב, למרות שידע עליו קודם לכן, הוא נדהם מהעוני הקיצוני שפגש בעיניו. רבי אהרן לייב הציע לרבי אברהם את כיסא החדר, הוא עצמו עמד כשדיברו. לא היה כיסא נוסף (בעתיד, הוא השיג לו כסאות, שבנה מארגזי עץ, והביא לו אותם ליכפר סבא). רבי אברהם לא יכול היה לדמיין שמישהו שחי בסביבה כה חסרת יכולת, מסוגל להתייחס לתלמידים צעירים וללמד אותם ובוודאי שלא להיות ראש ישיבה!

אבל כיון שרבי אהרן לייב הומלץ כל כך על ידי החזון איש, החליט רבי אברהם להציע לו תנאים מתנאים שונים, שתכליתם ומשמעותם, שאם לא יצליח בעבודתו מכל סיבה שהיא, יוכל הרב אברהם לסיים את עבודתו של רבי אהרן לייב, בעדינות ומתוך הסכמה. הרב שטיינמן קיבל את ההצעה עם התנאים, משפחת שטיינמן שכרה בית ברחוב הכרמל בכפר סבא, כדי להיות ליד הישיבה.

כברזל אל המגנט

למרות חששותיו הצודקים הראשונים, של הרב אברהם ריין, החששות לא התממשו. אדרבה, ויהי אור. התלמידים נמשכו אל רבי

שהתנה עם רבי אהרן לייב. בימים שאחר כך, רבי אברהם ריין כבר הכיר היטב את רבי אהרן לייב, וגם הקשר הידידותי ביניהם התהדק.

עד היום 'ראש ישיבה'

תושב בני ברק, הרב יוסף גינזבורג, היה בישיבת חפץ חיים מהיום הראשון שבו השתתף רבי אהרן לייב כראש הישיבה. "נמשכנו אל ראש הישיבה, מחמת רצונו הכן לסייע לנו, וגם הבנו וראינו בו מנהיג עקרוני ומסור מאד", הסביר. זמן רב אחרי שרוב הרמ"ם האחרים הלכו הביתה, נשאר רבי אהרן לייב בבניין הישיבה. הוא היה בחדרו הצדדי בשעות אחר הצהריים וגם בשעות הערב ועסק שם בלימוד התורה, עזר לבחורים, והדריך את הילדים בני ה' 12 ואפילו הכין ולימד אותם את נאום בר המצווה שלהם.

"עד היום - יותר מ-70 שנה, רבים מתלמידי לשעבר של רבי אהרן לייב עדיין מתייחסים אליו בתואר "הראש ישיבה", מציין הרב גינזבורג. "תלמידי האלה היו רק בין הגילאים 12 ו-16 כאשר הוא לימד אותם. רובם המשיכו בישיבה גדולה במקומות אחרים ולמדו בישיבה אחרת. אבל תלמידי ישיבת כפר סבא - תלמידי של רבי אהרן לייב שיזכרו תמיד את דאגתו להם ורוממותו, בעיניהם, הוא תמיד יהיה "הראש ישיבה".

לא זנו מהמושבים

"היינו רואים את רבי אהרן לייב לומד בישיבה אחרי חצות לילה", נזכר ר' שמואל הלר, תלמיד אחר. "הוא בקושי אכל דבר ביום או בלילה, או שאכל מעט לבן, או כמה שקדים מה שהרבנית שלחה איתו לישיבה. רק מידי פעם הוא נרדם בבוקר, באמצע השיעור, כאשר הסתיימו כוחותיו להמשיך. היינו ממתנים בסבלנות שיתעורר מההתנומה הקצרה שלו וימשיך את השיעור".

מדוע התלמידים לא עשו מה שילדים עושים בדרך כלל אם הרבי שלהם נרדם בזמן השיעור?... "אנחנו לא זנו מהמושבים ולא פרצנו במהומה כי זיהינו את הכנות שלו ללימוד התורה, והכבוד כלפיו לא הרשה לנו לעשות משהו שלא יהיה לרצונו", הסביר הרב הלר. "בלילות שיש" הוסיף, "רבי אהרן לייב למד בבית המדרש לבדו או עם כמה בחורים. הוא היה מתנמנם כמה דקות בכל פעם, אבל עד מהרה התעשת והמשיך ללמוד. הוא נשאר בישיבה כל הלילה, וחזר הביתה רק אחרי השיעור ביום שיש בבוקר".

בתקופת הצנע

המצב הכלכלי של הישיבה היה קשה במיוחד. רוב הארוחות כללו לחם וירקות. ארוחות חמות לא היו זמינות, בשנים הראשונות של יסוד הישיבה. הרב אברהם ריין ואחד הרמ"ם, רבי דוד רוטברג, עברו מדלת לדלת ב'כפר סבא' ובערים השכנות לאסוף כספים למזון ולצרכים בסיסיים אחרים. הרבה אנשים טרקו את הדלת בפניהם: "אני לא מעוניין לתמוך בישיבה!" אחרים תרמו בנדיבות, כמיטב יכולתם, אבל ב'תקופת הצנע' הכספית של ישראל בשנות החמישים, היה קשה לתת הרבה. המצב הכלכלי הקשה בכל רחבי

הארץ השפיע על הישיבות המקומיות. באחת התקופות, כאשר המצב הכלכלי היה גרוע במיוחד, הבחורים ערכו כעין 'הפגנת התמרמרות' והחליטו ששום בחור לא ירד ל'חדר האוכל'. או שיהיה על השולחנות אוכל טרי יותר טוב, או שהם לא אוכלים כלום.

הגיעו כמה מאנשי הצוות וניסו לדבר על לב הבחורים הממורמרים, אך דבריהם נפלו על אוזניים ערלות. כיון שהנערים היו שבורים מאד. המנהל הלך וקרא לרבי אהרן לייב מהבית. הוא יצא מביתו והגיע להיכל הישיבה, הבחורים הרעבים הסתופפו סביבו לשמוע מה הוא מעוניין לומר להם. הוא הביט עליהם ואמר בהתרגשות: "תאמינו לי, שבבית אצלי, יש לי פחות, ממה שיש לכם כעת על השולחנות בחדר האוכל" יותר לא אמר.

הכנות, האמיתיות והדברים היוצאים מן הלב, שברו מיד את ההפגנה, וירדו ל'חדר האוכל'.

פעם ראשונה שאכלו חלה

הנער שמחה קסלר (לימים מגדולי הת"ח בארץ ישראל) בתקופת לימודו בישיבת כפר סבא, כתב בכתב להוריו (התאריך: מוצאי שבת קודש תרומה תש"ח): "זו השבת הראשונה שאכלו חלה בשבת, ולא לחם", אבל אף על פי כן, הוא מבקש לא לשלוח לו כסף, כי זה מספיק לו.

כנראה, שהבחורים (המרוממים) הבינו שאפשר להסתפק במועט. התחושה הזו נבעה מהשפעתו של ראש הישיבה ודמותו המסתפקת במועט ולומדת תורה מתוך הדחק.

במהלך ביקורם בגיוס תרומות בסביבת כפר סבא, פעלו רבי אברהם ריין ורבי דוד רוטברג לרשום תלמידים נוספים לישיבה. ילדים רבים של ניצולי שואה באו ללמוד בישיבה, להוריהם הייתה מסירות נפש לשלוח את בניהם ללמוד תורה.

הרב אברהם זצ"ל היה פונה וקורא להורים לרשום את ילדיהם לישיבה והיה מצטט ומצביע על אנשים גדולים מהתנ"ך: "חנה הייתה חסרת ילדים במשך שנים רבות, עד שבסופו של דבר נולד לה בנה היקר, שגדל להיות הנביא שמואל", היה אומר. "אחרי שהמתינה כל כך הרבה שנים ללדת את הילד הזה, שלחה אותו לעלי הכהן למשכן שילה".

"אני לא בא לקחת את הילד היקר שלכם מהבית שלכם לבית שלי", סיכם הרב אברהם, בכנות גלויה. "אני מבקש שתשלחו את הילדים לישיבה, לבית ה' שם הם יהיו צדיקים".

רבי דוד כץ, ראש ישיבת משכן יעקב בחיפה, היה תלמיד בישיבת 'חפץ חיים' בכפר סבא. הוא ציין כי הישיבה לא הציבה משגיח כדי לייעץ ולדבר עם הנערים או להשגיח עליהם. המגוון של הבחורים היה מורכב מכל מיני סוגים שבאו מרקעים שונים, היו שלמדו ב'תלמוד תורה' לפני בואם לישיבה וחלקם באו ממוסדות חינוך ממלכתיים, היו נערים שמעולם לא למדו גמרא עד שהגיעו לישיבה.

"מי שהתעורר בשעות הקטנות שלפנות בוקר היה מוצא את רבי אהרן לייב יושב בחדר האפלולי, רכון מעל הגמרא, לומד לאור חלש של נורה התלויה בחדר הסמוך למקום שבו ישנו בחורים"

האפלולי, רכון מעל הגמרא, לומד לאור חלש של נורה התלויה בחדר הסמוך למקום שבו ישנו בחורים. רבי נתן סיפר כי לתלמידים ולצעירי כפר סבא היה כבוד רב לרבי אהרן לייב, משום שהם ראו את "מדת האמת".

"למרות שהיינו בחורים צעירים, כולנו ידענו שהוא בקושי אכל ושהוא היה נגיש לכל בעיה שיש לנו" הוא אמר. רבי נתן המשיך בנימה אישית. "מאז שאבא שלי היה חולה לפני בר המצווה שלי, רבי אהרן לייב היה לצידי גם כדי להכין את דרשת בר המצווה שלי. במוצאי שבת של בר המצווה הוא נסע בשני אוטובוסים מכפר סבא בנסיעה לפתח תקוה כדי לאחל לי ולהורים שלי מזל טוב". אף על פי שלא הייתה סעודת בר מצווה במוצאי שבת, אלא רק קידוש בשבת קודש, רבי אהרן לייב בא במיוחד לקחת חלק בשמחת היום של בר המצווה. הגיע לאחל מזל טוב.

שנים אחדות לפני פטירתו של רבי אהרן לייב שמע אותו רבי נתן מוסר שיעור בישיבה. "אני זוכר ששמעתי את השיעור הזה לפני 63 שנה", אמר לרבי אהרן לייב. "זה לא יכול להיות 63 שנים", השיב ראש הישיבה, עם זיכרון פנומנלי. "בוזמן הזה, כבר לא למדת בכפר סבא, לפני 63 שנה כבר עברת ללמוד בישיבת חברון. זה בוודאי היה בפעם אחרת כאשר למדנו את זה בישיבה".

(מרוך בעל אילת השחר)

למרות הציבור המורכב הזה, שיכול להוות מכשול רב בניהול הישיבה ובחינוך תלמידים, רבי אהרן לייב, בחוכמתו ובתבונתו, הצליח לעזור לתלמידים ולנווט אותם. תלמידים כבנים.

בלילות שבת, רבי אהרן לייב מסר בביתו שיעור בהלכות שבת, הבית היה במרחק של כ-10 דקות הליכה מהישיבה. הבחורים נהנו מהשיעור כי היו שואלים הרבה, והרב השיב והורה להם כיצד יתנהגו בשבת. היו עולים שם על השולחן מגוון רחב של שאלות מעשיות בהלכות שבת.

רבי אהרן לייב התנהל מול התלמידים במישור רוחני סטנדרטי, אבל לבחורים זו הייתה דמות שעומדת גבוה על ההר. הם ראו לידם מגיד שיעור שיכול ללמוד שעות רבות בלי להרים את ראשו מן הגמרא היקרה שלו. תלמיד ציין כי תקופה ארוכה רבי אהרן לייב היה לבוש תפילין עד שעות הצהריים. התלמיד שאל אותו, האם יוכל גם הוא לעשות כן. רבי אהרן לייב השיב, כי כיון שהוא עצמו אינו אוכל כלום עד שעות הצהריים המאוחרות, לכן יכול להיות בטוח שיש לו גוף נקי לקיום מצוות תפילין, אבל אתה, לא.

רבי נתן זוכובסקי, ראש ישיבת גאון יעקב, נשלח ללמוד בישיבת 'חפץ חיים' בכפר סבא על ידי החזון איש. אביו של רבי נתן, רבי דב, משגיח בישיבת לומז'ה בפתח תקוה, היה חולה כאשר ר' נתן היה ילד. אמו התיעצה עם החזון איש בהחלטות הרפואיות לגבי הטיפול בבעלה, וכן על שאלות הקשורות למשפחה. גם החזון איש נסע פעמיים לחדרו של הרב זוכובסקי כדי לקיים את מצוות ביקור חולים, וכדי לרומם את רוחה של משפחתו.

כשהנער ר' נתן היה בן 12, שלח החזון איש להוריו הצעה לרשום אותו בישיבת חפץ חיים, והבטיח להם שרבי אהרן לייב יוכל לרומם את הילד ולעצב את גובה גדולתו. הוריו שמעו את ההוראה. ואכן רבי נתן למד בכפר סבא והמשיך ליהנות מקשר קרוב עם רבי אהרן לייב ב-68 השנים הבאות!

מכיוון שחדרי הפנימיה היו בתפוסה מלאה, נתן הנער ושני תלמידים נוספים היו צריכים לישון בחדר בביתו של הרב שטינמן. הסדר זה נמשך כמעט שנה וזה העניק לשלושת הנערים הללו, שיעור חיים אמיתי שלא יכלו ללמוד בשיעור הגמרא.

הגר"נ זוכובסקי נזכר באצילותו והתנהגותו של רבי אהרן לייב בבואו הביתה מהישיבה, כיצד היה שוהה כמה דקות בשיחה עם אשתו וילדיו לפני שישב ללמוד לעצמו. הוא נזכר שמי שהתעורר בשעות הקטנות שלפנות בוקר היה מוצא את רבי אהרן לייב יושב בחדר

ללמוד במתינות, ביסודיות ובעיון קל
עמוד היומי - ללמוד בקצב שלך ולדעת את הש"ס עם עיקרי המפרשים

הרב אברהם פוקס

עמד הרבי ונוף ביהודי: מה זה עולה על דעתך? אני אתן לך עצה כיצד להתחמק מהצבא? הרי דינא דמלכותא דינא וכל יהודי צריך לצאת למלחמה בעד המלכות. ופקד על היהודי שיעזוב מיד את חדרו.

"וְיָתְרוֹ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן" (במדבר י"ג, ב')

בעוד למדני העיר משתאים מהיקף דבריו ומעוצם גאונותו של ה"מלמד" האלמוני שהזדמן לעירם, הבחין רבי שלמה כי פניו של רב העיר חתומות במורת רוח

"איש אָחַד איש אָחַד לְמִטָּה אֲבָתָיו תִּשְׁלַחוּ" (במדבר ב' י"ג)

הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, סיפר כי חמיו מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל לא נהג להרבות בסיפורי מעשיות. אולם בהזדמנות אחת סיפר מעשה מופלא אודות הגאון רבי שלמה קלוגר, כדי ללמד שיעור עצום בענווה, והובא המעשה בספר 'עמודו של עולם'.

לאחר שרבי שלמה עזב את כהונת הרבנות בעיירה זאליפוט, הוא הגיע לעיר ברוד וחפץ משרה שתאפשר לו להרביץ תורה. כל המשרות התורניות בעיר היו תפוסות, מלבד אחת: מלמד תינוקות בתלמוד תורה שבפאתי העיר. רבי שלמה מחל על כבודו וביקש להתמנות לתפקיד.

אלא שבעיר ברוד הייתה תקנה: כל המבקש להיות מלמד, מחויב לשאת דרשה בפני בני העיר בבית המדרש הגדול כדי לבחון את כישוריו. רבי שלמה נעתר לתנאי, אך דרש שרב העיר הגאון רבי

בספר 'דברים ערבים' מספר הרב שבתאי שיינפלד מעשה נפלא: בשעת המלחמה העולמית הראשונה, נהגו אברכי משי חסידים להסתתר בקלוז' של הרבי מטשורטקוב מקום שם ישבו ולמדו וניזונו על שולחנו של הרבי.

פעם בא יהודי זקן אל הרבי בבכי מר וסיפר כי את בנו יחידו לקחו לצבא ועליו לצאת מיד לחזית ועל כן הוא מבקש מהרבי שיעזור לו להחביאו ויציל את כל המשפחה מאסון גדול. הרבי הקשיב לדברי היהודי וביקשו שיחזור לפניו שוב על כל הענין. היהודי חזר וסיפר והנה הרבי מצוה עליו שוב לספר בפעם השלישית והרביעית.

לבסוף עמד הרבי ונוף ביהודי: מה זה עולה על דעתך? אני אתן לך עצה כיצד להתחמק מהצבא? הרי דינא דמלכותא דינא וכל יהודי צריך לצאת למלחמה בעד המלכות. ופקד על היהודי שיעזוב מיד את חדרו.

חפוי ראש ובלב שבור יצא היהודי את חדרו.

המקרה כבר נשכח מן הלב. כעבור כמה שבועות קיבל הרבי מטשורטקוב אות הצטיינות גבוה מיניסטרויון המלחמה בעד נאמנותו למדינה. לאות הצטיינות צורף מכתב בו הודיעו לו כי לפני זמן מה הגיעה למיניסטרויון הלשנה, כאילו אצל הרבי מסתתרים עריקים והרבי מייעץ להם כיצד להתחמק מהחזית. (הלשנה זו אכן בשקר יסודה כי לא ייעץ לאף אחד, אלא שלא מסר למלכות את מי שהסתתר אצלו). על כן שלח מיניסטרויון המלחמה מרגל אל הרבי בדמות הזקן היהודי הזה, על מנת לתהות על קנקנו.

כאשר שמע הרבי את הדבר, קרא את מקורביו והסביר להם שאין כאן מופת.

מעשה שהיה כן הוא: כאשר היהודי פרץ בזעקת שבר, נדמה לו לרבי, שאין זעקתו יוצאת מן הלב, היא נראתה לו מלאכותית. על כן ציוה עליו לחזור על סיפורו שוב ושוב, כי בכי מעושה, קשה להשמיע פעמים אחדות. וככה הוברר לרבי כי מרגל לפניו וגרשו מעל פניו."

אפרים זלמן מרגליות בעל ה"בית אפרים", יהיה נוכח. ביום המיועד נהר הקהל לשמוע את המלמד האלמוני. רבי שלמה עלה אל הבימה נשק לפרוכת והחל לגלל את דבריו בטוב טעם ודעת, כראוי לאיש העתיד להיוודע ברבות הימים כאחד מגאוני הדורות שקמו לעם ישראל.

הזמן חלף והדרשה הגיעה אל סיומה. בעוד למדני העיר משתאים מהיקף דבריו ומעוצם גאונותו של ה"מלמד" האלמוני שהזדמן לעירם. בסיום הדרשה, הבחין רבי שלמה כי פניו של רב העיר חתומות במורת רוח. כששאל לחששו, השיב ה"בית אפרים": "הדרשה ראווה, אך מתוך הפלפול שערכת עולה כי היו עשרים וארבעה מרגלים - וזה נוגד את פשט התורה!".

רבי שלמה שאל האם יש בבית המדרש תלמוד ירושלמי, אך הספר לא היה בנמצא. הוא ביקש מסכת סוטה מן התלמוד הבבלי, הראה לרב את דברי התוספות בדף ל"ד ד"ה טורטני שהביאו בשם הירושלמי כי לדעת רבי עקיבא כל מקום שהתורה כופלת את דבריה, זה בא לומר שצריך לכפול את המספר, ובמרגלים אמרה תורה 'אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמִטָּה אֶבְתְּיוּ תִשְׁלְחוּ' וא"כ היו עשרים וארבעה מרגלים, והוכיח את צדקתו. רב העיר, שהשתאה מגאונותו וענוותנותו, העניק לו בו במקום משרה מכובדת בהרבה.

מרון הגרי"ש אלישיב נהג להדגיש את הלקח מהסיפור: רב עיר ואב"ד פושט את אצטלת כבודו, מוכן להיבחן בפני קהל שלם, והכל כדי לזכות ולהיות חוליה בשרשרת מסירת התורה לילדי ישראל.

סיפר מרון הגר"ח קניבסקי: פעם אחת באה אשה לשאול את הגר"ח מבריסק, ואמר לה - תשאל את הדיין רבי שמחה זליג ריגר. אמרה לו - שאלה קלה כזו גם אתה יודע....

"וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשִׁיעַ בֶּן נֹון יְהוֹשֻׁעַ" (במדבר י"ג, ט"ז)
התפלל עליו י-ה יושיעך מעצת מרגלים (כ"ז)

הגר"א מן בספרו 'כל משאלותיך' מספר שכאשר לנכד של מרון רבי אהרון לייב שטיינמן זצ"ל נולד בן ושאל את סבו איזה שם יתן לילד כי ליוצאי חלציו יש כבר את שמות של הסבים, השיב לו סבו: יהושע, והטעם - כי אנו זקוקים לישועה גדולה (מחמת הגזירות הקשות מאד של הממשלה באותה תקופה).

הגיב מרון הגר"ח קניבסקי ואמר שהמקור שיהושע הוא ישועה צריך לומר שהוא מפרשת השבוע שמושה רבנו ע"ה הוסיף יו"ד י' וישיעך מעצת מרגלים.

ועוד הוסיף מרון הגר"ח שהגראי"ל היה שאר בשרו של הגאון רבי שמחה זליג ריגר הדיין של בריסק [וגדל הרבה על ברכיו] וסיפר שהגר"ח סולוביצ'ק לא היה פוסק והיה שולח את השאלות לרבי

"התיישב הבחור במקומו, והתחיל לחשוב מה פשר דברי הרב, האם היתה זו ברכה? או אולי הערה? ואולי זו גערה עטופה ברמז? חזר אל ראש הישיבה ושאל אותו: כבוד הרב מה כוונת דבריו?..."

שמחה זליג. פעם אחת באה אשה לשאלו ואמר לה - תשאל את רבי שמחה זליג. אמרה לו - שאלה קלה כזו גם אתה יודע... עוד סיפר כי אשה שלחה מכתב להגר"ח מבריסק וכתבה חריף, אמר הגר"ח בענוותנותו האופיינית: הנה אפילו אשה זו יודעת שאיני בקי.

התיישב הבחור במקומו, והתחיל לחשוב מה פשר דברי הרב, האם היתה זו ברכה? או אולי הערה? ואולי זו גערה עטופה ברמז? חזר אל ראש הישיבה ושאל אותו: כבוד הרב מה כוונת דבריו שיש לי לב חזק?

"כִּי חָזַק הוּא מְצַנְנֵנִי" (במדבר י"ג, ל"ב)

בגיליון 'א געדאנק' מביא בשם ציוני תורה, שמספרים על הרב הצדיק ממנצ'סטר, רבי יהודא סגל, שפעם נכנס לחדר בפנימיית הישיבה, והבחין באחד הבחורים שעדיין ישן, אחרי שכבר העירו את כל הבחורים, והיה זה כמה דקות לפני סוף זמן קריאת שמע, הוא לא העיר את הבחור שוב. כעבור שעה, בעיצומו של ה"סדר" נכנס הבחור לבית המדרש, קרא לו הרב ואמר "יש לך לב חזק". ולא הוסיף.

התיישב הבחור במקומו, והתחיל לחשוב מה פשר דברי הרב, האם היתה זו ברכה? או אולי הערה? ואולי זו גערה עטופה ברמז? חזר אל ראש הישיבה ושאל אותו: כבוד הרב מה כוונת דבריו?

השיב לו: כשהייתי בחדרך וראיתיך ישן שנת ישרים דקות לפני סוף זמן קריאת שמע חשבתי בלבי שאם תתעורר ותיווכח כי עבר הזמן, תתעלף מרוב צער וחלישות דעת. הנה אני רואה שהגעת ל"סדר" כרגיל, כלומר הכל עבר בשלום, אם כן כנראה באמת יש לך לב חזק...

בגיל שמונה עשה סיום על מסכת ביצה, ובשעת סעודת סיום המסכת הזמינו את הגה"ק רבי נתן אדלר זי"ע וכן בעל ההפלאה הגה"ק דבי פינחס איש הורוביץ זי"ע, וכיבדו את החתן הצעיר לומר דבר תורה, והשיג בדרשתו על דעת זקנו והפריך את ראיותיו. עמד אביו רבי שמואל וגער בו...

יְיָתְנוּ אֶת קוֹלָם" (במדבר י"ד, א')

כבר ידע כל חומש ויקרא עם כל הדרשות שבתורת כהנים. וסיפר החתם סופר לבניו שבגיל שמונה עשה סיום על מסכת ביצה, ובשעת סעודת סיום המסכת הזמינו את הגה"ק רבי נתן אדלר זי"ע וכן בעל ההפלאה הגה"ק דבי פינחס איש הורוביץ זי"ע, וכיבדו את החתן הצעיר לומר דבר תורה, והזכיר בדבריו חידוש של זקנו הגה"ק מהרש"ך, בעל 'כוס הישועות', והשיג בדרשתו על דעת זקנו והפריך את ראיותיו.

עמד אביו רבי שמואל וגער בו היתכן לחלוק על דברי זקנו, אך רבי נתן אדלר נתן צדק בדבריו, ומאותו יום והלאה גידלו רבי נתן אדלר כבן טיפוחיו, ובגיל עשר שנים כבר היה בישיבת רבי נתן.

נסתתמו טענותיו של היהודי. ויען ויאמר: "והלא כל וורשא מטלטלת"?! ורבי חיים משיב לעומתו ו"מרגיעו": "יכול אתה להיות סמוך ובטוח ר' יהודי, שהגהנום גדול דיו אף בשביל כל וורשא"...

"תְּרִימוּ תְּרוּמָה לַה'" (במדבר ט"ו, י"ט)

בספר הרב מברסק מסופר שבסעודת ה'תנאים' של אחד מגדולי תלמידי מרן בברסק הג"ר ירוחם גורליק זצ"ל שהשתדך עם בת העיר, הונחו על השולחן פירות משובחים שהיו יקרי המציאות בפולין של העת ההיא, אולם מרן הגרי"ז מברסק זצ"ל סירב לטעום מהם מחשש שמא מגידולי ארץ ישראל הם וחובת המעשרות חלה עליהם.

כאשר העיר לו אחד הרבנים שהשתתף אף הוא בשמחה מדוע חושש הוא מלאוכלם בשעה שהכל אוכלין מן הפירות הללו [-די גאנצ עוועלט עסט...], סיפר לו מרן זצ"ל את הסיפור הבא: באחת מנסיעותיו לוורשא, הבחין מרן הגר"ח בילדים המטלטלים בשבת ברשות הרבים את הטליתות עבור אבותיהם. במקום לא היה עירוב ולפיכך עצר בעדם רבי חיים ואמר להם כי הדבר אסור. תוך כדי כך הופיע יהודי שהדי השיחה הגיעו לאזניו, וניסה להצדיק את מעשי הילדים באומרו כי לקטנים מותר לטלטל.

הרים רבי חיים קולו בתמיהה ואמר ליהודי: "וכי למה תאמר כי לקטן מותר הדבר, הלא בתורה כתוב 'לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך. נסתתמו טענותיו של היהודי. ויען ויאמר: "והלא כל וורשא מטלטלת"?! ורבי חיים משיב לעומתו ו"מרגיעו": "יכול אתה להיות סמוך ובטוח ר' יהודי, שהגהנום גדול דיו אף בשביל כל וורשא"...

בגיליון 'ממשקה ישראל' הובא שרבי שמעון סופר אבד"ק קראקא ספר על אביו מרן החתם סופר, שכאשר היה בן ג' שנים שלחו אביו למלמד ללמוד תורה, אחר הצהריים חזר לביתו כשהוא בוכה בכיה רבה.

שאל אותו אביו מפני מה אתה בוכה, ענה הנער 'המלמד הכה אותי'. מדוע הכה אותך? והשיב שלמד הפסוק "ויקח עפר מן האדמה", (בראשית ב ז) ופירש המלמד באידיש שהקדוש ברוך הוא לקח 'ערד פון די ערד' [אדמה מהאדמה], שאלתי אותו אם כן מה צריך לכתוב שלקח עפר מן העפר, היה צריך לכתוב שלקח עפר, או אדמה? [בחתם סופר על התורה בפרשת וירא הפסוק 'ואנוכי עפר ואפר' (שם יח כז) מפרש שעפר ואדמה אינם שמות נרדפים ושווים אלא שעפר מצינו רק על עפר תלוש ואדמה רק על המחובר, וכמאמר הכתוב 'ויקח ה' עפר מן האדמה'] המלמד השתיק אותי, ואני התעקשתי ושאלתי שנית, ולכן הכה אותי המלמד.

הם גרו בעיר פרנקפורט, והלך האבא להגה"ק רבי נתן אדלר זי"ע שהיה שם תופס ישיבה, לספר לו מעשי בנו והמלמד, אמר לו רבי נתן, אם לעצתי תשמע הרי שאם זיכה אותך ה' בבן חכים ששואל שאלות כאלה, אל תמסרהו אל המלמדים, תלמד אותו אתה בעצמך, לקיים 'ושננתם לבניך, ולא ע"י שליח'.

ואכן השליך האבא את כל עסקיו מנגד וישב ללמוד את בנו שהיה בן ג' שנים מבוקר עד ערב, וכך גידל האבא את בנו הקטן. וכשהיה בן שבע

**רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?
חדש! ניתן להירשם בכל עמדות נדרים פלוס, טופס 'דרשו'**

אתם מכירים עוד שיעורים שנמסרים ב'עמוד היומי' בישיבות קטנות?

שמעתי פה ושם שיש יוזמות כאלו, אני לא יודע אם זה בצורה של שיעור עם מגיד שיעור רשמי מהישיבה או שזה בחורים שלומדים בינם לבין עצמם. דבר אחד אני יכול לומר, אני חושב שבכל ישיבה שווה לנסות את זה, זה נראה קצת מוזר, קצת תמוה, מה פתאום להוסיף עוד סדר לימוד 'התנדבותי' אחרי יום לימודים עמוס כל כך.

התועלת הכי גדולה בעיני היא התאווה שהבחורים האלו מקבלים לסיים מסכתות. פשוט תאווה, אין לזה הגדרה אחרת. משהו נדלק אצלם בפנים, והם לא מוכנים להרפות, רוצים לדעת עוד, להתקדם עוד, להשלים ולהשתלם בתורה.

אני רוצה לנצל את ההזדמנות הזאת כדי להודות באופן אישי בסוד ישרים ועדה, לנשיא 'דרשו' הגאון רבי דוד הופשטטר שליט"א, על היוזמה והחזון וגם על הביצוע בפועל, המבחנים החודשיים והחוברות עם הפירוש הנפלא 'עיון העמוד' ש'דרשו' מדפיס כסדר. הוא מחולל מהפכה של ממש, אין לי ספק שזה מה שמקרב את הגאולה השלמה שנוכח לה במהרה.

מרומומות, והדרשן האורח דיבר כל כך חזק, שכולם נשאבו לדרשתו שנמשכה והתארכה מאוד, עד שבסופו של דבר סיימו את ה'שבת אחים' בשעה שתיים וחצי בלילה...

לא עלתה על דעתי שהם יעמדו ברצונם הראשון, השעה לא מאפשרת כמובן למסור שיעור עכשיו, אבל פתאום אני רואה שכל המשתתפים הקבועים בשיעור מתלקטים סביבי ובידיהם גמרות, הם רוצים לשמוע שיעור.

אמרתי להם, תלמידים חביבים, אני מאוד שמח שחשקה נפשכם בתורה, אבל תסתכלו מה השעה, אני אתחיל לומר שיעורים ואתם תירדמו אחד אחד, מה העניין? בואו תרדו לקרקע המציאות, תלכו לישון ובעזרת ה' יהיה שיעור ביום ראשון...

לא היה עם מי לדבר, הם לא הסכימו לוותר ואני נאלצתי להיכנע להם. מה אומר ומה אדבר, הם השתתפו בשיעור, שאלו והשיבו, היה שיעור מיוחד מאוד שנמשך עד אחרי השעה 3:00 לפנות בוקר ואף אחד לא נרדם. לא האמנתי למראה עיני, אני חייב להודות שזה אחד הרגעים המרגשים ביותר שחוויתי כר"מ בישיבה. אין תענוג גדול מזה לראות את התלמידים כשהם משתוקקים לשמוע עוד ועוד, זה מחזק ומרומם באופן בלתי ניתן לתיאור.

סוף כל סוף זהו פורקנם: שעקצו, שנשכו, שהזיקו. "אילו היו לומדים מוסר, חודרים לשורשם ועמלים על טיפוח אושיותיהם, שלא יהיו רשעים, שלא יהא מזונם מורכב מפגיעה, מעלבון, מהורדת ערך, מזלזול, שלא יהיו נחשים".

"שלא נהגו כבוד זה בזה", אין הכוונה רק לא לבייש אדם ברבים, אלא גם להיזהר כשמבררים אצלך על שידוכים, להיזהר שלא לפגוע באדם בעבודתו, בנפשו או בממונו.

לנהוג כבוד זה בזה. זה אומר לשקול מה עושים, זה אומר לא לגרום לאחרים פגיעה, וזה אומר להיות טוב. וזה שווה, הוא אומר, כי ככל שאדם טוב לשני כך טובים אליו משמים.

החיים שלהם. ממה נהנים הם? מה היא בעצם ההנאה של לשון הרע? מן הרשעות שבדבר. שהרי נהנים הם מכך שפלוגי נעקץ, מכך שפלוגי מפרפר בין מלתעות חיצונית לשונם של המשלחים אותם. בעל לשון הרע מתמוגג ומתמלא חיות מכך שפלוגי מוכש ממנו. אישיותו מתעוותת. הוא נופל שדוד לרגלו".

וממשיך ומדגיש ראש ישיבת עטרת ישראל יסוד הנוקב עד השיתין: "אכן, עד כמה שנוגע הדבר לשורש המניע ומצמיח את לשון הרע, אמנם אין שום הבדל בין דומם לצומח ולמדבר, בין אדם לבין ארץ ישראל. כי עד כמה שנוגע הדבר לארסיות רשעותם של משלחי הרסן ועקיצתם של הרשעים, מה לי אם האובייקט הוא זה או אחר.

מֵלֵאָה הָאָרֶץ דְּעָה סניפי 'דרשו' ברחבי תבל

ישראל | ארה"ב | אירופה | צרפת | ארגנטינה | אוסטרליה | בלגיה | קנדה
מקסיקו | דרום אפריקה | שוויץ | אוסטריה | הונגריה | ונצואלה | פנמה
בלארוס | אוקראינה | רומא | ג'יבלטר | הולנד | ברזיל | ברלין

האם יש איסור 'תחומין' בחול המועד? הפצי הפקר - האם מותר להוליכם מעבר לאלפיים אמה מהמקום בו היו בכניסת השבת?

חכמינו ז"ל אסרו על האדם להתרחק בשבת יותר מאלפים אמה [1,152-912 מטר, לשיטות השונות] מהמקום בו שהה ב'בין השמשות' שבכניסת השבת, ואיסור זה נקרא 'תחומין'. ויש אומרים, שהתרחקות של שנים עשר 'מיל' [10.94-13.82 ק"מ] אסורה מדאורייתא, ודורשים זאת מהנאמר על מחנה ישראל שאורכו היה שנים עשר מיל: "שְׁבוּ אִישׁ תְּחֻמָּתוֹ אֶל יְצֵא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי". וה'מקום' שבו שהה בכניסת השבת הוא ארבע אמות, שנחשבות ל'מקומו של אדם' [ראה להלן בהרחבה]. ואם שהה בעיר מיושבת או בעיר חרבה המוקפת חומה אשר

חומתה עדיין קיימת, נחשבת כל העיר כארבע אמות, ואף אם היא גדולה מאוד. וכן אם שהה במקום שלא הוקף לשם דירה, אשר גודלו אינו עולה על 'בית סאתים' [כ'1,152-1,658 מ"ר], נחשב כל המקום כארבע אמות.

ואיסור תחומין אסור גם ביום טוב, אלא שנחלקו הפוסקים לפי הדעה הנ"ל שתחום שנים עשר מיל אסור מדאורייתא, האם גם ביום טוב ואיסור הוא מדאורייתא. ולהלכה, יש להקל בשעת הדחק ולהחשיבו כאיסור דרבנן. ויש שכתב, שלדעה שתחום שנים עשר מיל אסור מדאורייתא, אסור הוא גם בחול המועד, אולם מדברי הראשונים נראה שלכל הדעות אין בחול המועד איסור תחומין כלל.

ובנוסף על איסור תחומין לאדם עצמו, אסור גם להוציא כל חפץ שברשותו, בין אם הוא שייך לו, ובין אם הוא מושכר או מושאל לו, אל מחוץ לתחומו של האדם. ולכן, אם חפציו נמצאים כבר מחוץ לתחומו, אסור להזיזם ממקומם. ונחלקו הפוסקים לפי הדעה הנ"ל שתחום שנים עשר מיל אסור מדאורייתא, אם גם בחפצי האדם האיסור הוא מדאורייתא. והוצא מחוץ לתחום בשבת לצורך פיקוח נפש - יש שכתב שאינו צריך לצמצם בבגדיו כדי למעט באיסור תחומין. וחפצי הפקר, אין בהם איסור תחומין, ומותר להוליכם אל מעבר לאלפיים אמה מהמקום שבו היו בכניסת השבת, כיון שאין לחפצים תחום מצד עצמם, אלא רק מחמת בעליהם.

[שו"ע שצו, א-ג, ומשנ"ב א, ב, ו-ז ויא-יג; בו"מ דרשו, 1, 2, 8, 9, 12, 14, וראה שם, 4]

האם מותר ללבוש בלילה בגד עם ארבע כנפות ללא ציצית? כמה דקות לפני הנץ ניתן לברך על הציצית? ומדוע אסור לאשה ללבוש טלית?

בפרשת השבוע אנו קוראים על מצות ציצית. בפסוקי הציווי של מצוה זו נאמר: "וְרָאִיתֶם אֹתוֹ וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה'", ודרשו חכמינו ז"ל שמצות ציצית היא דווקא בזמן שבו ניתן לראותה, דהיינו ביום ולא בלילה. ונחלקו הפוסקים בפירוש הדבר: לדעת הרמב"ם, הלוּבש בגד בן ארבע כנפות ביום חייב בציצית, וכשלוּבשו בלילה פטור מציצית; ולדעת הרא"ש, בגד המיועד לשימוש ביום, או ביום ובלילה, חייב בציצית אפילו בלילה, והמיועד לשימוש בלילה בלבד פטור מציצית אפילו ביום. ולהלכה, אין ללבוש ביום בגד בן ארבע כנפות ללא ציצית אף אם הוא

מיועד לשימוש בלילה בלבד, וכן אין ללבוש בלילה בגד בן ארבע כנפות ללא ציצית, אם הוא מיועד לשימוש גם ביום; אולם אין לברך אלא כשלוברים ביום בגד המיועד לשימוש (גם) ביום.

ומהלכה זו אנו למידים גם שזמן הברכה על מצות ציצית בבוקר, הוא מהזמן בו אור היום מספיק כדי "שיכיר בין תכלת ללבן", ובלשון אחרת: "שיראה את חבירו הרגיל עמו קצת בריחוק ארבע אמות וכירנו". ובתרגום זמן זה למעשה, רבו השיטות והמנהגים, והם נעים בין 6 דקות לאחר עלות השחר, ל-30 דקות לפני הנץ החמה. והמתעטף בטלית לאחר עלות השחר, בטרם הגיע הזמן האמור - יש אומרים שרשאי לברך; ויש אומרים שלא יברך, אלא ימתין עד הזמן הראוי לברכה, ואז ימשמש בחוטי הציצית ויברך, וכך יש לנהוג. ומי שברך לפני הזמן הנ"ל, לכל הדעות לא יברך שנית; ואף מי שברך בטעות לפני עלות השחר, לא יברך שנית.

ומכיון שמצות ציצית תלויה בזמן מסוים - ביום ולא בלילה - הריהי מצוה ש'הזמן גרמא', ולפיכך נשים פטורות הימנה. אך בניגוד למצוות אחרות שהזמן גרמן, אין הנשים מקיימים מצוה זו, משום שאינה מצוה 'חיובית', אלא 'קיומית', דהיינו, שאין מצוה [מדאורייתא] לרכוש בגד כדי לקיים בו מצות ציצית, אלא לקשור ציצית בבגד קיים כאשר לובשים אותו. ולפיכך, לבישת ציצית לאשה היא דרך גאָנה. ובנוסף - בגד המיוחד לציצית, דהיינו טלית קטן וטלית גדול אסור לאשה ללבושו משום איסור "לא יהיה כלי גבר על אשה".

[שו"ע יז, ב, ומשנ"ב; בו"מ דרשו, 1. שו"ע יח, א, ו, בהגר"א ה, ומשנ"ב, ג, ט, ויא; בו"מ דרשו, 12 ו 14]

מדוע עברו רבי אמי ורבי אסי במהלך לימודם ממקום מוצל למקום שטוף שמש? ומדוע התחלחל הרה"ק מבעלזא זי"ע לשמע סיפור על מקום של תורה ועבודה ה'?

בפרשת השבוע מתואר עונשם של המרגלים: "וַיִּמְתּוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצְאֵי דַבַּת הָאָרֶץ רָעָה בְּמַגְפָּה לְפָנֵי יי", "באותה מיתה ההגונה להם, מידה כנגד מידה; הם חטאו בלשון, ונשתרבו לשונם עד טבורם ותולעים יוצאים מלשונם ובאין לתוך טבורם, לכך נאמר 'במגפה' ולא 'במגפה', וזהו 'לפני ה'', באותה הראויה להם על פי מידותיו של הקב"ה, שהוא מודד מידה כנגד מידה" (רש"י). מדברים אלו ומהדברים הבאים, נראה עד היכן מגעת חובת הזהירות מדיבור בגנותה של ארץ ישראל. בשלושת הדפים האחרונים של מסכת כתובות ישנה אריכות בשבחה

של ארץ ישראל, ובתוך הדברים מספרת הגמרא: "רבי חנינא מתקן מתקן מתקליה", ומפרש רש"י: "משוה ומתקן מכשולי העיר מחמת חיבת הארץ שהיתה חביבה עליו, ומחזר שלא יצא שם רע על הדרכים". ועוד מספרת הגמרא: "רבי אמי ורבי אסי קיימי משמשא לטולא ומטולא לשמשא", ומפרש רש"י: "כשהשמש הגיעה למקום שהם יושבים וגורסים וחמה מקדרת עליהם, עומדים משם לישב בצל, ובימי הצינה עומדים מן הצל ויושבים בתמה, כדי שלא יוכלו להתרעם על ישיבת ארץ ישראל". וכתב הבן איש חי בספרו 'בן יהוידע': "היו רבי אמי ורבי אסי מקדימים לקום ממקום זה לפני שתגיע אליו השמש, כדי שלא יבוא אחד התלמידים לומר על המקום שהוא לא טוב, ונמצא מוציא דיבה על חלק קרקע שבארץ ישראל, ומכאן ילמד האדם מוסר השכל, לשמור פיו ולשונו לבל יוציא מפיו שום דיבור לא טוב לגנות אפילו אמה אחת מארץ ישראל, הן מצד האויר, הן מצד קור וחום, הן מצד הפירות, והן בענין הבנין וכיוצא, ואפילו בעת חורבנה שהבתים הם של הגויים, כדי שלא יהיה בכלל מוציא דיבה על ארץ ישראל".

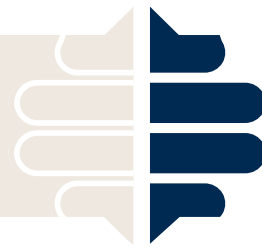
ומסופר על הגרב"ד ליבוביץ זצ"ל שישב עם בחורים שביקרו בארץ ישראל, והחלו לספר שהיה שם חום כבד, והפסיקם, כדי שלא יספרו בגנות ארץ ישראל. ועל הרה"ק רבי אהרן זצ"ל מבעלזא מסופר, שאחד סח באוזניו על אודות מקום מסוים בארץ ישראל שהוא מקום של תורה ועבודה ה', וסיים דבריו במשאלה כי הלואי והיה המצב כך בכל ארץ ישראל, ובשומעו זאת התחלחל רבי אהרן מכך ששמע אבק לשון הרע על יושבי ארץ ישראל.

[ח"ח דרשו, הל' לה"ר כלל ה, בו"מ 47]

דרשו איד

נקודת ציון בדרכה של המהפכה התורנית מבית 'דרשו'

אני אומר לאלו שעדיין לא הבינו, אל תישארו אחרונים, בואו נרחיב את מעגל הלומדים, בואו נעצים את המהפכה!

אחראי 'דרשו' בירוחם ובדימונה הרה"ג ר' יעקב פניא, מספר על הקשר והתרומה האדירה של פעילות 'דרשו' לקהילה החרדית במקום

שלמד איתי בכלל. הוא הקים פה את הסניף של 'דרשו' והרים אותו לגבהים. הוא עשה עבודת שטח, שכנע אנשים להצטרף ללימודים לפי התוכניות של 'דרשו', אז זה עוד לא היה כזה נפוץ ופופולארי כמו היום. הוא עשה פה מהפכה של ממש. לפני עשר שנים עבר הרב סוויליה דירה לביתר עילית, וביקש ממני להמשיך מהמקום שבו הוא עצר.

מה כוללת הפעילות של 'דרשו' בירוחם?

ל'דרשו' יש פה השפעה אדירה, כמחצית מבני הקהילה החרדית לומדים לפי התוכניות של 'דרשו', רבים לומדים 'דף היומי בהלכה' רבים לומדים 'עמוד היומי' ויש רבים שלומדים גם וגם. כמובן שלא חסרים גם לומדי 'דף היומי'. יש פה גם שיעור ב'עמוד היומי' אותו מוסר הרב ששון מהכולל שלנו, עם משתתפים רבים. בנוסף אני אחראי גם על הפעילות בדימונה השכנה, יש שם שיעור 'דף היומי בהלכה' מפיו של ראש הכולל הרב בן שושן. יש מבחנים גם שם וגם פה, ב"ה יש פעילות ענפה והרבה זיכוי הרבים.

איזה מסר היית רוצה להעביר לקוראים שנחשפים לדברים?

ידוע שרבי מאיר שפירא זצ"ל, אמר בעת שייסד את 'הדף היומי' שהמטרה היא שיהודי מכל מקום בעולם שיפגוש יהודי מכל מקום אחר, תהיה להם שפה משותפת ושניהם יעסקו באותה סוגיא. ב"ה אפשר דרא, ואנחנו רואים שלכל שני יהודים שנפגשים יש הרבה יותר מסוגיא אחת משותפת, הם מדברים גם ב'דף היומי' גם ב'עמוד היומי' גם ב'דף היומי בהלכה' ועוד ועוד.

אני אומר לאלו שעדיין לא הבינו את המהפכה הזאת ולא הפנימו אותה, אל תישארו אחרונים. כולם כבר לומדים לימודים קבועים עם הספקים מסודרים, כולם כבר מבינים שזה חלק מחובתו של יהודי בעולמו, בואו נרחיב את מעגל הלומדים, בואו נעצים את המהפכה!

כמאתיים משפחות של יהודים בני תורה מתגוררות בירוחם שבדרום הארץ. הרחק מכל ריכוז חרדי מוכר, אי שם בדרום הרחוק. "המקום היחיד שקרוב אלינו זה דימונה", אומר הרה"ג ר' יעקב פניא, "אבל אנחנו מרגישים מחוברים חזק לקהילות החרדיות בכל רחבי הארץ. תשאל אותי איך? בזכות 'דרשו'. כשיש מבחן של 'דרשו' במקום, זה כמו להיות בירושלים ובבני ברק, וזה תורם רבות לקהילה!".

איך בעצם הגעת ל'דרשו', או אולי שאלה יותר טובה, איך בכלל הגעת לירוחם?

"אני יליד צרפת. גדלתי בעיר מץ, ובהמשך בשטרסבורג, המקום היחיד בצרפת שיש בו שכונה חרדית מסודרת, שבה מתגוררים יהודים רבים בשכונות זה לזה. בכל המקומות האחרים היהודים גרים בין הגויים, אף שיש להם בתי כנסת גדולים ופעילים מאוד בחלק מהמקומות.

"כשהגעתי לישיבה גדולה, שלחו אותי ההורים ללמוד בארץ, "הווי גולה למקום תורה", כפשוטו. חמש שנים למדתי בישיבת 'נחלת משה' של הגאון רבי יעקב בן נעים, עד לנישואי. כמוני, גם רעייתי ילידת צרפת מעיר אנמס, וגם היא היתה לבדה בארץ, שנינו היינו היחידים, ההורים האחים והאחיות של שנינו, כולם בצרפת.

"בירוחם היתה מעלה גדולה, התגוררה פה בת דודה של אשתי, האשה הכי קרובה אליה, ולכן היה זה אך טבעי שנסקול את האפשרות להתגורר בירוחם. במקביל שמעתי שבראש הכולל פה עומד הגאון רבי דניאל בנישו שליט"א, גם הוא עולה מצרפת, ואפילו הכרתי אותו באופן אישי מהעיר שטרסבורג. מה יכול להיות יותר טוב, באנו לגור בירוחם, ומאז אנחנו פה, כבר 25 שנה ב"ה.

ומתי הגיע השלב שהפכת אחראי על פעילות 'דרשו' ביישוב? האמת שזכות הראשונים שמורה לידי הרה"ג ר' יהושע סוויליה,

גליון 739
שנה י"ד תשפ"ו

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל

סיפורי חז"ל

אותו היום שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה סלחתי כדברך, יום העשור בחודש תשרי היה, ובו ירד משה מן ההר והוריד להם לישראל את הלוחות השניים. גזרו ישראל יום צום ותענית ולנו בתעניתם שלא ישלוט בהם יצר הרע להכשילם עוד לעתיד, והשכימו ועלו לפני הר סיני, ישראל היו בוכים לקראת משה והוא היה בוכה לקראתם, עד שעלתה בכיתם למרום. באותה שעה נתגלגלו רחמיו של הקדוש ברוך הוא על ישראל, וקיבל את תשובתם, ואמר הקדוש ברוך הוא לישראל, בני, נשבע אני בשמי הגדול שלי ובכסא הכבוד שלי, שתהיה לכם בכיה זו בכית שמחה לדורות, ויהיה לכם יום זה יום סליחה וכפרה ומחילה, לכם ולבניכם ולבני בניכם עד סוף כל הדורות.

סא"ז פ"ר

פרשת השבוע

ראשית עריסותיכם חלה
(ט"ו - כ')

מסופר על הרה"ק רבי מאיר נתן בנו של הרה"ק בעל ה"דברי חיים" מצאנו זיע"א, שהיה פעם בילדותו אצל הרה"ק רבי אליעזר מדויקוב זיע"א על שבת קודש. באמצע הסעודה פנה אליו הרבי בשאלה: למה מכל המאכלים נוהגים החסידים לחטוף שיריים, ומן החלה אין חוטפים שיריים. השיב לו הילד על אתר, "הלא חלה היא ראשית כמו שנאמר 'ראשית עריסותיכם חלה' ואין ראשית שיריים"

וראיתם אותו וזכרתם וגו' ולא תתורו
(ט"ו - ל"ט)

מסופר: פעם הגיע הרה"ק רבי פינחס מאוסטילא זיע"א חתן הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זיע"א לשבות בשבת פרשת שלח ליד עיר "סאנוק", וחסידיו בעלזא מהסביבה נתקבצו ובאו לשבות במחיצתו. בעת עריכת השלחן אמר, שפעם בא הרה"ק בעל התניא זיע"א אל סבו הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זיע"א, אמר לו הרה"ק מקאריץ, ששבע שנים עבד להכיר את השקר, ושבע שנים להרחיק את השקר, ורק אח"כ עבד עוד שבע שנים לקנות לעצמו את מדת האמת. השיב לו בעל התניא, שדרך זו

קשה מאד, והיא שייכת רק למלאכים וליחידי סגולה. אולם אני סבור שצריכים מקודם לקנות את מדת האמת, ורק אח"כ להרחיק את השקר. ואמר הרה"ק מאוסטילא, ששתי הדרכים האלו מרומזים בפרשת השבוע, דכתיב "וראיתם אותו וזכרתם" ורק אח"כ כתיב "ולא תתורו", לרמוז על דרכו של הרה"ק בעל התניא לעבוד על 'עשה טוב' לפני 'סור מרע', ואילו דרכו של הרה"ק מקאריץ ג"כ מרומז בפרשה, שאחרי "ולא תתורו" כתיב "למען תזכרו ועשיתם", דהיינו 'עשה טוב' אחר 'סור מרע'. ולכן מתרגם שם היונתן "ותהוון קדישין די כמלאכיא" שדרך זו שייך רק למלאכים ויחידי סגולה.

ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם
וגו' (ט"ז - ל"ט)

מסופר על הרה"ק רבי אהרן ראטה בעל "שומר אמונים" זיע"א שאמר: כשאדם הולך ברחוב ומודמנת לו הסתכלות וראיה אסורה, והוא מתגבר על יצרו ועוצם את עיניו מראות ברע, ואינו מסתכל, אותו זמן היא שעת רצון בשמים, וכל מה שהאדם ההוא יתפלל או יבקש מאת ה' יתברך, סגולה שתפילתו תתקבל ברצון.

זמני השבת

זמני יציאת השבת

ירושלים: 8:25 ת"א 8:27 ר"ת: 8:57

שלח

זמני כניסת השבת

ירושלים: 7:07 ת"א: 7:22

המברק שהיה מיועד להישלח במהירות האפשרית. כל זמן האסיפה ישב הרב הישיש שליו ודומם, כשהוא משפשף בין אצבעותיו את קופסת הטבק הזעירה העשויה כסף, ולא נטל כל חלק בכל היוכח החריף, שומע מה שאומר עסקן זה ומצמיד את אזניו לדבריו של עסקן אחר, אך כיון שניגשו לכתבת המברק למעשה כפי הנוסחא אשר נקבעה, קם הרב על רגליו נטל את רשות הדיבור ואמר:

אחי היקרים, לצערי הנני נאלץ לומר לכם שכולכם שוגים בהערכת ענין המברק שהובהלנו והתכנסנו בגינו בשעה זו, אחרי התבוננת אוכל לקבוע כי אין כל אמת בו, יתכן כי הרב אשר שמו חתום על המברק אפילו אינו יודע על כך, ואולי גם אילצוהו לחתום, ויתר על זאת, יתכן כי גם רב בשם זה אינו קיים כלל, ודוקא אם נשלח לפולין מברק העוסק בהשתייכותם של יהודים לפרשת הרצח נגרום בדבר זה לגל התפרעויות על היהודים בפולין. תדהמה נפלה על הנאספים, באולם בית הכנסת הושלך הס לשמוע מפי הרב דברים מעין אלה כמה מהם אף התלחשו ביניהם כי דברי הרב אינם מחושבים כראוי, והם תלו את הקולר בחולשתו בוקנותו המופלגת, אך כאשר נשאל הרב אם כן מה בכל זאת להשיב, רמו למשמשו שיגיש לו ניר כתיבה ובעצמו ניסח את המברק בשתי שורות בלבד, "כרב ראשי באזור השייך לאימפריה התורכית אינני יכול להתערב בעניניה הפנימיים של מדינה אחרת". לא כל הנאספים הסכימו להצעתו של הרב, היוכחים התלקחו שוב, ואילו הרב גם הפעם לא התערב, הוא פנה למשמשו רבי שמעון מזרחי ואמר קח עמך את רבי חיים מיכל, שהוא מבאי ביתו של ידידי רבם של האשכנזים הרה"ק רבי שמואל סלנט זיע"א ולמרות השעה המאוחרת, לכו מיד לעיר העתיקה אל חצר החורבה, העירו את הרב משנתו וספרו לו על כל הענין בלי שתמסרו לו את חוות דעתי, ואת אשר יאמר לכם עשו מיד. בעל ה"ישא ברכה גם מסר בידי השליחים את חותמו והוסיף, הרשות נתונה בידכם לחתום בשמי את המברק אשר ינסח רבי שמואל ולשלחו מיד. להצעה זו הסכימו הנאספים פה אחד.

בן שמונים שנה ויותר היה אז רבי שמואל סלנט רבה של ירושלים, אור עיניו כבר לא היו עמו, ודרכו בקודש, שמיד לאחר תפילת מעריב היה טועם דבר מה, שוכב לישון עד לחצות הלילה, קם לעריכת תיקון חצות, ואחר כך יושב ולומד בחברותא עם אחד הבחורים מיישיבת "עץ חיים", שהתחלפו בכל שבוע עד אור הבוקר. המרחק בין שכונת אבן ישראל עד לעיר העתיקה היה רב מדי, אפילה שררה בכל והשליחים צעדו לאטם כשמנורת נפט בידם, הם הגיעו לעיר העתיקה, עברו בסמטאותיה העקלקלות, נכנסו לחצר החורבה, עלו במדרגות ביתו של רבי שמואל, נקשו על הדלת וקול חלוש ונמוך ענה מתוך הבית מי שם?

"אני חיים מיכל". חיים מיכל? מה קרה? נדהם רבי שמואל שממש ברגע זה קם מן הקרקע כשהוא מסיים את המזמורים אותם נהוג לומר בחצות. הוא פתח מיד את הדלת וחיטט אחרי הנר כדי להעלות אור, זריו נפלא היה רבה של ירושלים, ולא עברה שעה קלה וכבר ישב ליד שולחנו הכבד לשמוע מה בפי האנשים אשר נזעקו לביתו באשמורה השלישית. רבי חיים מיכל סיפר לפני הרב על כל ענין המברק המשונה, וחזר בפניו על דבריו של ה"חכם באשי" שמשום דחיפות הענין צוה עליהם אפילו להעירו משנתו.

כמה גדול כחה של דעת תורה וכמה נאה ששני גדולי ירושלים התכוונו לדבר אחד

היה זה ביום כ"ג לחודש תמוז שנת תרס"ו לעת ערב, רץ מיוחד של הדואר הרוסי מגיע לביתו של הרב הראשי לקהלת הספרדים בירושלים ה"חכם באשי" הרה"ק רבי יעקב שאול אלישר בעל ה"ישא ברכה" זיע"א ומביא לו מברק ארוך מפולין מהעיר ורשה, המברק הכיל תיאור מאורע שלם בדברים אלה: "בעיר נובימינסק נרצח לפני כחדשיים נכבד נוצרי המקורב למלכות בשם ד"ר ברנס, בין העדים שהעידו כי ראו את מעשה הרצח וזיהו את הרוצח, היו שני אחים בשם הורביץ, שבינתיים הגרו מעירם נובימינסק והנם מתגוררים עתה בירושלים, עתה נתברר בבית המשפט הממשלתי כי אחים אלה העידו לשקר על חמשה נוצרים מסוימים כאילו המה הרוצחים, החמשה נדונו והומתו בתליה, עתה מבקשת הממשלה בפולין להסגיר להם את שני האחים, ולעשות בהם כאשר עשו בעדותם עדות שקר, בקשתי מופנית לרבה של ירושלים לקרוא לפניו את האחים הורביץ הללו, לחוקרם ולהוציא מהם הודאה על עדותם הכוזבת, אשר רק היא תוכל אולי להצילם מחבל התליה, ואת היהודים בורשה מהתפרעויות הצפויים להם מתוך צרה זו. הודאתם של האחים הורביץ תימסר לקונסוליה הרוסית בירושלים, והיא תבריק על כך לווארשה, בתודה מראש הרב ישעיהו רבינוביץ".

תוכן המברק וארכו שעלה בהון רב, הפליא ביותר את הרב בעל ה"ישא ברכה", וביחוד תמה כיצד עבר מברק מעין זה את הצנזורה הרוסית החמורה, שהחרימה כל מכתב חשוד שנשלח לירושלים, אף על פי כן צוה הרב לקרוא אליו את אחד העסקנים המוכשרים ורבי חיים מיכל הכהן שמו, ובקשהו שיביא לפניו מיד את שני האחים הנזכרים במברק. רבי חיים מיכל לא הכירם באופן אישי, אך לתדהמתו מצאם מיד לפי כתובתם שהופיעה על המברק, הללו היו אנשים פשוטים וצנועים ביותר, שבאותו שבוע פתחו חנות לסנדלרות ליד שער העיר, הם נקראו אל הרב ונחקרו על מה שהתרחש בארץ מוצאם, ובדיוק כשם שנחרדו הרב ואנשיו לשמוע כי אמנם יש מן האמת בסיפור על עדותם, כן השתאו האחים להיווכח כי יודעים בירושלים על ענין זה. אך יחד עם זה השתוממו ביותר על פסק הדין שבית המשפט בפולין הוציא כנגדם, כי העידו עדות שקר אחדי שראו כמו עיניהם את הרצח ברחוב העיר, יחד עם עוד כמה אנשים יהודים ונכרים. האחים נשלחו לביתם, הרב הבין עתה כי אין הדברים פשוטים כל עיקר, וכי באמת עלולה לצמוח כאן פורענות נוראה על יהודי פולין, כי הרי סוף סוף נהרגו חמישה נוצרים בגין עדותם של יהודים, והחליט לפעול.

חמשה ימים בדיוק לפני פטירתו של גאון וצדיק זה בן התשעים ושתיים, קרה הדבר, השעה היתה שעת לילה מאוחרת קרובה לחצות, אולם נוכח נחיצות ודחיפות הענין אשר נגע לחייה של קהילה שלמה, שלח לקרוא מיד לנכבדי העיר ולעסקניה כדי לטכס עצה מה לעשות בשעה הרת סכנה זו. תוך שעה התאספו בבית הכנסת שבשכונת "אבן ישראל" בה דר הרב, כשני מנינים. המברק הוקרא לפני הנוכחים וויכוח חריף פרץ על נוסח מוסכם למברק המשונה. נוסחה נמחקה אחרי נוסחה, זה מוסיף וזה גורע, ורק אחרי שעתים תמימות של דיונים, נקבע הנוסח המתאים של

משל ונמשל

פתוח תפתח את ידך לו די מחסורו אשר יחסר לו

מסופר על המגיד מדובנא זיע"א, שנודמן פעם לביתו של גביר אחד שהיה גם למדן גדול וקובע עתים לתורה, וביקש ממנו נדבה למטרה חשובה, כדרכו בקודש השמיע המגיד מדובנא כמה דברים על מצות צדקה וגם בעל הבית ענה אחריו בדברי תורה מאלפים על מצוה זו, אך את כיסו לא פתח כלל. ראה המגיד מדובנא שהם מאריכים בדברי תורה ואינם מגיעים ל"תכלית" הביקור, פנה אל הגביר ואמר:

אספר לך סיפור ומשל למה הדבר דומה: מעשה במדינה רחוקה ונידחת שהתושבים לא ידעו כלל על מציאות הבצל, עד שנודמן לשם עני נודד שהביא באמתחתו מעט בצלים לעצמו, כיון שראו אנשי המקום את הירק החדש שמחו בו מאד, ונתנו לנודד ממון רב תמורתו, אחר כך זרעו את הבצלים בגינותיהם ומאז והלאה צמחו שם בצלים בשפע רב, שמע קבצן אחר מה שארע לחברו באותה מדינה רחוקה, שם אפוא בילקוטו חבילת שומים ובא למקום ההוא מתוך תקוה שיזכה כחברו בממון רב תמורת השומים, אנשי המקום שמחו על השומים שבידי האיש והחליטו לשלם לו תמורת השומים בדבר היקר ביותר שהיה להם "בחבילת בצלים".

המגיד מדובנא הפסיק לרגע את שטף דבריו ואחר כך קרא בהתרגשות ואמר: גם אתה הגביר הגדול בעיירה זו מעניק לי "בצלים תמורת שומים", שעה ארוכה הננו מסובים כאן ואתה משמיע לי בלא הפסק חידושי תורה כנגד חידושי תורה שלי, ואילו בתורה נאמר "פתוח תפתח את ידך לו די מחסורו אשר יחסר לו" ולי חסר עתה כסף למטרה החשובה שלשמה באתי אליך.

רבי שמואל הקשיב לדברי המברק פעם ופעמיים ושאל ומה דעתו של החכם באשי" על כך? אך רבי חיים מיכל סיפר לו שוב על הויכוחים הרבים שהיו בין העסקנים, ואילו את מסקנתו של הרב הספרדי העלים כפי שנצטווה, וסיפר לרבה של ירושלים כי הרב החליט לשאול את פיו וככל היוצא מפיו יעשה. הוא גם הראה לרבי שמואל את החותם שבידו כהוכחה לדבריו. רבי שמואל נשתתק לשעה קלה, הרכין את ראשו על ידיו ואחר כך קם מכסאו ואמר:

שמעו נא ידידי, לפי דעתי אין כל אמת במברק הארוך המשונה שהגיעו מפולין, הרוצחים הנוצרים הם שכתבוהו והם גם שהוילו כסף כה רב עבור הוצאותיו, ועבוד המברק החוזר המצורף לו, יתכן מאד שרבה של נובימינסק אפילו אינו יודע על כך, ואף יתכן שלא קיים כלל רב בשם זה לגמרי. שני השליחים כמעט רקדו על מקומם מתוך התפעלות, דעתם של שני הגאונים עולה בקנה אחד. רבי מיכל התאפק ולא הגיב ושוב שאל את הרב, אם כן מה נשיב על המברק? יכולים אתם להשיב דברים פשוטים שאינם אומרים כלום, אומר רבי שמואל, כגון "מכיון שהחכם באשי" הינו רב במדינה תורכית אינני רשאי לפי החוק להתערב בענייניה הפנימיים של ממשלה אחרת". לא היו אז בחדרו של רבי שמואל זולתי שני השליחים רבי חיים מיכל הכהן ורבי שמעון מזרחי, אשר יכלו להשתומם עד כדי עלפון בשעה נפלאה זו. נדמה היה כאילו נדברו ביניהם שני רבניה הישישים של ירושלים והחליטו מה לעשות, שוב לא יכלו שני השליחים להבליג על סודם,

אוי הכריו רבי חיים מיכל, כמה גדול כחה של דעת תורה וכמה נאה ששני גדולי העיר התכוונו לדבר אחד נענה לו רבי שמעון מזרחי. הדרך אצה להם לשיגור המברק, אך רבי חיים מיכל אינו נרגע ואומר, תאר לעצמך רבי שמעון מה ראינו כאן, המדובר ברבנים שהאחד עבר את גיל השמונים והשני למעלה מתשעים שנה, שניהם חלשים וזקנים אשר רק בקושי עדיין מתהלכים, ואילו כשעולה על שולחנם בעיה ציבורית הרי הם מתנשאים כלביאים ודעת תורה ואחריות הכלל מלווה את כל צעדיהם, כמנהיגים הם דנים בכל צדדי השאלה, ומה שלא עלה על דעת איש עלה על דעתם במשך כמה דקות.

כעבור שבועות מספר הגיע לירושלים כתב העת החרדי של יהודי ורשה ובו הובאה ידיעה יבשה כדלהלן, הודות לפקחותם ולעניניהם החדות של רבני ירושלים, לא הצליחו אויבינו ללכוד את יהודי ורשה ברשת אשר טמנו להם, על ידי מברק כוזב ששוגר לירושלים בשם רבה של נובימינסק שלא ידע עליו כלל, וכן נצלנו מפוגרום נורא, אלמלא היו רבני ירושלים נותנים להולכים שולל על ידי מברק זה הרי עתה לא היה גבול לסבלותיהם של יהודי פולין.

צ'ין אדם לחברו

והחזקת בו

מעשה היה ברבינו בעל הט"ז זיע"א, שבא אליו איש אחד וביקש ממנו שילווח לו שקל אחד, לא היה ברשותו של הרב שקל, ולקח את גביע הכסף שהיה מקדש בו על היין, ונתן לו שיעביט אותו ויקח בו שקל בהלוואה, וכשיביאו לרב משכורתו בערב שבת יפדנו. הלך האיש ולוה על הגביע שני שקלים, כשהרב קיבל משכורתו שלח שקל לפדות הגביע, אמר לו: האיש לוה שני שקלים, שמח הט"ז ואמר וודאי היה איש וקוק לשני שקלים, אלא שהיה מתבייש לבקש, ואילו היה לי שקל במוזמן הייתי מלווהו לו והיה איש חסר שקל.

זכות מה ניצל

רבי עקיבא אייגר ממוות

מסופר: בשיעור שהיה משמיע הגה"ק רבי עקיבא אייגר זיע"א בשיבתו, היה משתתף גם בעל בית אחד שהיה תלמיד חכם. פעם אחת הגיע קצת באיחור לשיעור, והנה הוא נכנס לאולם ורואה שהמקום ריק ואין שם איש. התפלל האיש ולא הבין פשר דבר שהרי כרגיל זהו הזמן שבו השיעור נמצא בעיצומו, עד שמצא בחור אחד וממנו נודע לו כי הרב אמנם הגיד שיעור, אך באמצע השיעור שאל בחור קושיא והרב אמר תירוץ, אבל הבחור התעקש פעם ועוד פעם וכל הזמן הרב ענה אותו תירוץ. הבחור לא הבין וכך שאל אותה קושיא שבעים פעם, ורבי עקיבא אייגר ענה אותו תירוץ עד שנחלש והתעלף ולא יכלו להעירו. מיד הזעיקו רופא שקבע שמצבו חמור וציווה להחיש אותו מיד לביתו. הבחור ידע לספר לאותו בעל בית, כי

הרב שוכב עתה במיטתו בבית והוא ממש בסכנת נפשות. שאל בעל הבית את הבחור מה היתה הקושיא, ומה היה התירוץ? התפלל הבחור ואמר לו איך יכול אני במצב כזה להתרכז ולומר לך זאת, הלא המצב כה חמור. אבל האיש התעקש עד שהבחור אמר לו את תוכן הקושיא והתירוץ. התפלל בעל הבית ואמר הרי הרב צודק, על מה התעקש אותה מקשה? רץ בעל הבית לביתו של רבי עקיבא אייגר ומצא את כולם שרויים בדאגה עמוקה, בני המשפחה היו מתוחים ומבוהלים, המצב קריטי, כבר הזמינו חברה קדישא והדליקו נרות. אותו בעל בית לא איבד עשתונותו, הוא ניגש למיטתו של הרב והבחין ששפתיו נעות, התכופף אליו ושמע מה הוא לוחש ולאחר מכן נעמד ויצא החוצה באומרו, כבו את הנרות, הרב יבריא. מיד רצו אליו כולם ושאלו אותו זאת מנין לך, איך אתה כל כך בטוח?

נענה האיש ואמר, אספר לכם, התכופתי והייתי אוזן ללחשו של הרב וכה אמר: ריבונו של עולם אני מבקש שתשלח לי רפואה שלימה בגלל שני דברים, דבר ראשון גלוי וידוע לפניך שהתירוץ שלי נכון, כוונתי לאמיתה של תורה, וממילא בזכות התורה האמיתית שאמרתי אני ראוי לרפואה שלימה. דבר שני, אם אמות עכשיו חליה, לא יוכל הבחור לחיות במנוחה כל ימי חייו, כי הוא יתייסר על שהיה הגורם למותי, וגם בגלל זה אני מבקש ממך שתשלח לי רפואה שלימה. כאשר שמעתי כך מרבנו הקדוש, סיים בעל הבית בטוח אני כי ה' ישלח לו רפואה, וכך היה שרבי עקיבא אייגר הבריא וחזר לאיתנו.

תילולא דצדקיא

שבת קודש כ"א סיון

הרה"ק רבי שלמה שפירא ממונקאטש ב"ר אליעזר מלאנצהוט (תרנ"ג)

יום ראשון כ"ב סיון

רבי יחיאל מיכל אב"ד נעמרוב הי"ד

ב"ר אליעזר (ת"ח)

הרה"ק רבי ישראל מרדכי מרחמיטריוקא

ב"ר יוחנן תש"ד

הרה"ק רבי איתמר מנדבורנא ב"ר מאיר

מקרעטשניף (תשל"ג)

יום שני כ"ג סיון

רבי אהרן מברעזנא ב"ר חיים (תרפ"ו)

יום שלישי כ"ד סיון

הרה"ק רבי יצחק יעקב מבלענדוב ב"ר

חיים מאיר יחיאל ממאגלינצא (תרמ"ב)

יום רביעי כ"ה סיון

רבן שמעון בן גמליאל (ג"א - תתע"ה)

רבי ישמעאל כהן גדול בן אלישע

(ג"א - תתע"ה)

יום חמישי כ"ו סיון

הרה"ק רבי יחיאל מיכל מקורימא ב"ר צבי מנחם

מאניפאלע (תרט"ז)

הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל ב"ר

חיים מאיר יחיאל ממאגלינצא (תרל"ה)

יום שישי כ"ז סיון

רבי חנינא בן תרדיון (ג"א - תת"ל)

הרה"ק רבי מאיר מאייזשטאט ב"ר יצחק (פנים

מאירות - תק"ד)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

שאלונה הלכות

מאת הרה"ג נטילאל הכהן רביטבין שליט"א
מדרש "בן אבי אוד" רפרס ז"מ הרש"ל על המעשים.

הלכות מוקצה (ד')

א) מוקצה חממת גופו, כגון מעות, אבנים, וכדומה, אסור לטלטלם, אפילו לצורך גופם, או מקומם. (שו"ע א"ח סימן ס"ח סעיף ז', ובשו"ע הרב שם סעיף ח')

ב) אם מונחין תפילין או מוזהר על הארץ, צריך להרימן, שלא יהיו מונחים בביון. (עיין משנה ברורה סימן ל"א, ס"ק ה', ובביאור הלכה שם בד"ה אסור להניח)

ג) כלי שמלאכתו לאיסור, שמוטר לטלטלו לצורך גופו, [כגון פטיש לפתוח בו אגוזים וכדומה], היינו רק אם אין לו כלי שמלאכתו להיתר, שיכול להשתמש בוה. (משנה ברורה סימן ש"ח, ס"ק י"ב.)

ד) אם יש לו גם כלי שמלאכתו להיתר, וגם כלי שמלאכתו לאיסור, ואם ישתמש בכלי ההיתר, יצטרך יותר לטרוח, עדיף שישתמש בכלי שמלאכתו לאיסור, דלמעט בטירחא בשבת עדיף. (קצות השלחן סימן ק"ח, ס"ק י"ד)

קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות דפוס פוסטר

דפוס אישי מקצועי

08-8422112 ההגה 54 רחובות

P6422112@gmail.com

לע"נ הרה"ק

רבי איתמר מנדבורנא זיע"א

ב"ר מאיר מקרעטשניף זיע"א

נלב"ע כ"ב סיון תנצב"ה

שבת טיש

ספורים ואגדות • פנינים ופרפראות • מדות והליכות

מתוך הספר "שבת טיש"
כרך שישי בסדרה בע"ה

פנינים

שלא לה אנשים (ג. כג) - מפרש רש"י: "שלא לה" - לדעתה, אני איני מצוה לה, אם תרצה שלח וכו'. חייחם שאני נותן להם מקום לטעות בדברי המרגלים למען לא יירששוהו". ויש לרמוז בדברי רש"י על-פי מה שכתב האבודרהם למה נקרא הקב"ה 'מקום'? מפני ש'מקום' בגימטריא קפ"ו, כמנין שם הוי"ה בחשוב של 'הפאה', כלומר 'פעמים י', ה' פעמים ה', ו' פעמים ו', ה' פעמים ה' = קפ"ו. לרמוז שגם מה שנראה בהפאה ומדת הדין, צריך להאמין שיסודו הוא שם הוי"ה ממדת הרחמים, ולכן מנחמים בגשח "המקום ינחם אהבם". לרמוז לשם הוי"ה בהפאה שהוא בגימטריא 'מקום', שאף שנראה מפקדה, בא ממדת הרחמים ממדת הוי"ה. וכשהמרגלים באו לארץ עשה להם הקב"ה טובה שבלם היו עטוקים בקבוצת מתיים כדי שלא ישירו לב אליהם, ולכן כתב רש"י: "אני נותן להם מקום למדות". כלומר שהקב"ה הראה להם 'מקום' - מצב של דין והפאה שהם קוברי מתיים, ולא הבינו שזה לטובתם, וטעו מחסרי הבנה לדעת שהמפקה של 'מקום' פאה מיסוד הוי"ה של רחמים... (כול ברייתא בשם)

ועילו נגב ויבא עדי חבורו (ג. כג) - מפרש רש"י: "כלב לבדו להך שם ונשתחו על קברי אבות, שלא יהא נסת לחבריו להיות בעצתם". ורמז לזה כי התבות "ויבא חבורו", בגימטריא 285 כמנין "כלב בן יפנה לבד". (מפרש)

ארץ איתנה וישביה (ג. כג) - אין ארץ ישראל סובלת מי שישבים בה בלי להתקדם ולהעשות נעלים וחסוכים יותר. (הרבי מאוסטרובא)

ויבנו העם בלילה ההוא (ד. א) - אמרו חז"ל במסכת תענית, "השעה באה היה, אמר להם הקב"ה, אתם בכיתם בכיה של חנם, ואני קובע לכם בכיה לדורות". אמר רבי מנחם מנדל מקוצק, "אמר להם הקב"ה, לא נעלה לא נעלה". אמר רבי מנחם מנדל לרש"י מה צריך עירי? אלא שהשערים נצרכים כדי לעצור דמעות של חנם. כפי מהשפה ולחן כמו הכבי בימי המרגלים שעליו אמר משה ו'חשבנו ותכפרו לפני ה', ולא שמע ה' בקולכם ולא האזין אליכם". ורמז לדבר כי "כבד" בגימטריא 'לב', רק דמעות אמתיות מעטק חלב יש להן ערך. (הרבי אבא)

ארץ אפיים ורב חסד וגו' ונקח לא ינקח (ד. ח) - אמרו במדרש "כל זמן שישראל עושים לפני פסד הזה, מיד הם נענים". מזה "פסד זהו"? אלא שפדור כלל בדקים אנשים פמדת ונקח לא ינקח" של הבורא, ומניחים את המדות שלפנינו. וכן והישיב חז"ל "פסד הזה" - תחלה היה "רוחם וחננו" ונקח אפיים ורבי חסד", ואז תוכל להיות גם "ונקח לא ינקח"...

עד מתי לעדה הדיעה (ד. טו) - מפאן למדו חז"ל שכל 'עדה' - עשרה, שכן היו עשרה מרגלים. ורמז לזה תבנת ע"ה במלוי האותיות ע"ן דל"ת היא בגימטריא 570 כמנין עש"ד. (גמל התוספת)

ועשו להם ציצית על גפני בגדיהם לדתם (טו. כה) - תבת 'לדתם' מפסיקה ומבדלת בין הציווי על הציצית לבין דין תול תכלת, מפני שמצות ציצית היא לדורות, ואילו התכלת עתידה לא מצויה תמיד. (הרבי משה)

ויקרתם את כל מצות ה' (טו. כז) - מפרש רש"י: "שמנין גימטריא של ציצית שש מאות, ושמונה חוסיין וקמשה קשורים - הרי תרי"ג". ותמה הרמב"ן שהרי תבת 'ציצית' תבונה מתורה חסרה יו"ד, ואין מנינה אלא 590 ולא 600? אלא שהתוספות במצוות תבונה, שבפסוק תבונה 'ציצית' שלש פעמים, השלישית נאמר 'לציצית' בתוספת למ"ו, והלמ"ד משלימה את שלש הו"ד החסרות, 10 לכל אחת, ולכן כל ציצית בגימטריא 600. (אוצר אפרים)

בפרשת שלח יש ק"ט פסוקים, ומרמז על פרק ק"ט בתהלים שמתחיל בפסוק "אשרי ומינין רך" ומסתיים בפסוק "מעית כשה אובד", כי המרגלים יצאו לדרךם בתמימות, שכן באותה שעה בשירים היו כפי שפירש רש"י על "בלם אנשים", אולם לבסוף תעו כשה אובד, וגם ק"ט כמנין "להודו". לרמז על יהושע וכלב שאמרו כי יש לבטח בה' שיהיה כחננו להודו את אויבינו מפנינו. (יה השוער)

ספורים בפרשה

את הוואתו בין שני העשירים, ותמיהתם נפתרה לאחר המסבה, כאשר השני תמה בקולי: "מה ראה הרבי ציוות עלי לתפר את המטבע בטלית קטן שלי, ונחלא אני לובש ציצית כלל?!"...

לאחר נשואיו של רבי יוסף דב הלוי סולוביצ'יק, למים רבה הנודע של בריסק ובעל "בית הלוי", ישב בבית חותנו כשהוא מתבודד בחדרו ולומד תורה בהתמדה. החותן, רבי יצחק עפרון מוולוז'ין, היה מחסידי לכו"ש וקברין. פעם נסע רבי משה מקברין לאסוף את מעות ארץ ישראל, והתאכסן בביתו של חסיד זה, שכנה ר' איטשע פיו"ש'ם, בתקופה בה התבודד החתן העלוי בחדרו שבבית. החותן בקש להפגיש את רבו הצדיק עם חתנו, ולכן הכניס את חפצי האורח אל חדר חתנו, וכך נאלץ החתן לפתח את הדלת ולהכניס את הצדיק מקברין. בהפנסו, ראה הרבי כי האברך לומד בשלח ערוך את הלכות ציצית, ושאלו: "דואה אני שכבר הגעת להלכות ציצית, ותמהני אם הסעיף הראשון בשלח ערוך כבר מוכן לך". תהה רבי איטשע בר מה תמיהה יש לו על הסעיף הראשון, והרבי הקריא מזכרונו את לשון המחבר: "בשישים האדם אל לבו שהמקף הגדול הקב"ה אב"ת מלא כלהארץ בבודו, עומד עליו ודואה במעשיו וכו', מיד יגיע אליו הראה וההקנעה בפחד ה' ותברך וישתחו מפניו תמיד", ואמר: "אני עמל על עצמי בכל יום ועדין לא הגעתי למדרגה זו שתיגע אלי הראה וההקנעה מפחד ה' ותברך, אחרי ההתבוננות כי מלא כל הארץ כבודו". והרי מלשון מרן בשלח ערוך משמע, כי מיד יגיע אליו הראה וההקנעה? הרהר האברך מעט ושיאך את הרבי: "גו, מה דעתכם בענין? והרבי השיב: "יש לדיק בלשון המחבר שכתב 'בשישים האדם אל לבו', ולא 'בדעתו' או 'במחו'". ללמדך, שיש להחזיר בלב את מלכותו ותברך, וזו מניעים לראה והקנעה, אבל אם מכניסים זאת רק במח ובדעת, אז אפשר לזכות לראה ה". מאז היה נוהג ה"בית הלוי", שפאשר היה באים חסידים לבקר בשמחת תורה בקריסק, היה אומר להם: "אחוז בפניכם על דבור הגון ששמעתי מרבי משה מקברין", והיה חוזר על דבריו אלו ומסיים: "משה אמת ותורתו אמת!"

למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי (טו. כז) - המשפיע של ישיבת "תומכי המומים" רבי מייכאל בלינר מנעול, שכנה רבי מייכאל דער אלטער" על-שם אריכות ימיו, עמד בתפלתו, עטוף בטליתו ומעטר בתפלין, ומחזיק את הציצית בדידו באמצע קריאת שמע. והנה לפתע הלץ את תפלין, פשוט את טליתו ויצא ביעף מבית הכנסת. לאחר שעבר זמן נכר והוא לא שב, נבהלו תלמידיו לשלמום ויצאו לחפשנו, אך לא מצאוהו. לאחר זמן נכר חזר רבי מייכאל, התעשף והתעשר בטליתו ובתפלין, והתשרף במקום שפסק. לאחר התפלה תמהו התלמידים מה ראה לצאת באמצע קריאת שמע, ונדחמו לשמע התשובה: "לפני פכה מיים, הגיע לבאן יהודי בעל-קמון, וכשבקשתי ממנו לתרם לקפת פדיון-שבוים, אמר לי לבוא אליו לפני נסיעתו ואז יתן לי סכום הגון. והנה נפרתי כי היום בשעות הצהריים הוא עוזב את העיר, ומהרתי לנסע לאכסניתו כדי להתירמו למצוה חשובה זו, ואכן נתן בעירי פה". תמהו התלמידים ושאלו: "איך יתכן לצאת באמצע קריאת שמע, עגוד שרויים ביהודא עלאה? השיב המשפיע בהתלהבות: "היודעים אתה מה זה יהודא עלאה? להשיג כסף בשביל פדיון שבוים להצלת אחינו בני ישראל, זהו יהודא עלאה!"

היה באכלכם מלחם הארץ (טו. טז) - רבי חיים זוננפלד, רבה הנערץ של ירושלים, עבר פעם בדרכו ליד שער יפו, וכיון שתדיר היה הולך בראש מרפך מתוך ענוה וקדושה, הבחין במטבע זהב שנפל ממנו נוצרי שעבר שם. רבי חיים נטל את המטבע לעצמו, לפי הדין שאבדת גוי מתרת "לאחיד אתה מחזור, ואי אתה מחזור לכנעני". יחד עמו התלוה אדם אחד שהיה נראה כלפי חוץ כירא-שמים וקנאי לכל דבר שבקדושה, והעז פניו בפני רבי חיים: "הרי ראוי להתחקות אחר עקבותיו של הכמור המאבד, ולהשיב לו את המטבע היקר". הסביר לו הרב בעלם כי אינו מחויב לעשות כן, שכן עניין קודמים, ובני ביתו עטופים ברעב ובמחסור. אלא שהלה עשה על עצמו ארשת חסודה וטען "ובכל זאת, יש כאן ענין של קדושת השם!" הביט רבי חיים בעיניו הפקחות, שכן זמון ידע שאין תוכו של הלה כבוד, ואמר: "יש לי הצעה נבונה. אני אתן לך את המטבע שהלואה, ורוץ מהר אחר הכמור כדי לתת לו את אברתו ולעשות קדושת השם. ובעוד שבויע תשיב לי את ההלואה, ונמצא שבלנו צ'אנו נשברים"... מוכן מלשוו 'הצדיק' הלו נסוג מיד, שכן ברגע שהדבר נוגע לכיסו, נעלמו בשר אחת כל השקולים של 'קדושת השם' וכדומה...

ראשית ערשכתם חלה (טו. טז) - האחים רבי ישראל מוויז'ניץ ורבי חיים מאנטיניא, גדלו מקטנותם בצל זקנה ה'צמח צדיק' מוויז'ניץ. הסב היה נוהג להעיר אותם השכם בבקר, אף שהיו אז ילדים רכים בשנים, להגיש להם מים לנטילת ידיים ולהתחיל את עבודת-הקודש. בקר אחד, כשהגיע הסב בדרכו עם ספל המים והקערה, תהה הילד חיים באזניו "לשם מה צריך סבא לטרח להגיש לנו את המים לנטילת ידיים? והרי אנו יכולים לגשת בעצמו אל חבית המים הסמוכה, שכן אין ארבע אמות עד לשם, והליכה לפני נטילת הידים למרחק מה קצר מתרת". התפלא הסב ושאל את הילד: "מהיכן לך זאת?" ובשתיקה השיב כי שמע את הדבר מהמלמד שלו, התחלחל הרבי ומהר לפטר את המלמד ממשרתו. ולא רק זאת, אלא הרבי הניח את ידו על ראש נכדו, ובאותו רגע שחב הילד את כל מה שלמד מאותו מלמד, ואפלו את אותיות האל"ף-בי"ת שבה! הוא התחיל את הכל מחדש אצל מלמד חסיד וירא-שמים, ותוך תקופה קצרה הדביק את הפער והשלים את כל מה שנשפח ממנו ויותר. אחיהם של שני צדיקים אלו, רבי פינחס מבורשא, ספר למים את הספור, והוסיף על כך רבי אשר יונה וינברגר, כי זו הפונה בגשח הפפלה "ובליקומה לפניך תשתתווה" שהאדם צריך לעמד בקומה שלמה של הקדושה מיד בקומו, כדי לקבל עליו על מלכות שמים מיד. ורמזו לזה בפסרים בפסוק "ראשית ערשכתם חלה", עריסה מלשון מטה, חל"ה נוטריקון חינו ה'מרבח לטלה, כי מיד בקום האדם ממשותו עליו לרהור בתשובה, וכך מספרים על ה"דברי חיים" מצנו, שמיד בקומו משנתו היה נוטל ידיו, ואמר "אני מאמין" וקורא קריאת שמע, ובמשך שעתים למד גמרא בהתמדה.

וראיתם אתו ויכרתם את כל מצות ה' (טו. טז) - בשנת תר"צ בקר הר"צ מליובאוויטש בארצות-הברית, ואורחים נכבדים רבים התכנסו לכבודו בסעודת מלכה-מלכה בין האורחים היו שני עשירים מפלגים, והרבי נכנס במטבעות כסף, אלא שלאחר הציע לשמור את המטבע בכיסו, ולשני צוה לתפר את המטבע בשולי הטלית קטן שלו. הנכבחים התפלאו מה ראה הרבי לשנות

שְׁלֹמֹה שִׁפְרָא מְמוֹנְקֵשׁ זי"ע

ליום ההולמלא, כ"א בסיון תרנ"א

ברבנו של ח"מינו "שביב" מדינתנו וחתנו רבי שמואלקא מסטוב, ומוסד שושלת צדיקי מונקטש, מאנני יהודי נודע בבחינו גם בדלקה תפלותיו ויהי לנבחרת דברים התענוג הענינו ופסו הון רב בדלקה.

והיה טוב היה יותר לעבד את ה' בבה בנתיקתו? והשיב בשם "יהודי הקדוש" מפשיסחא שאמר על עצמו, כי הקדיף לשבט את גופו הנדון והחזק למען שמו יתברך, כי זו עבודה גדולה יותר, ואכן "האמר" יוסף מספיקא עדיי עליי, ש"עבודתו הקדושה וטוביו הפה למעלה מן הטבע".

נחתי מנני הבוים גדולים בגולה ובנמטה, שם שלמה" על הדרך ומקדיש, שרת" שם שלמה" על ד' חלקי שלון ערך, וכן פרוש על מסכתות קטנות וחדשי הש"ס, אלא שצוה בצוואתו שלא להדפיס את כתביו, מפני ש"לא זכיתי לנמש שום חבר שיקוה ראוי להדפיס, ועוד יש לי שם אמת", ורק מיטע הובא בספרי צאצאיו.

את הפסקו "הראשי משה קניו מאד מכל האדם אשר עליו" האדמו"ר שקשה להבינו איר יתכן שמשנה אשר דבר עם ה' פנים אל פנים אמר על עצמו שהוא הקטן מכל אדם, הסביר, שמשנה אשר שאף שזכה לעמוד בפניו בין ה' וזכיתי לנמש שום חבר שיקוה ראוי להדפיס, ועוד יש לי שם אמת, ורק מיטע הובא בספרי צאצאיו.

בצוואתו ראש את דברי קהלת "סוף דברי הכל נשמע", וראו פה המשך לדברי ארזי שאמר לפני ההתלקותו עליו" דברי הרמב"ם שגם אם שב האדם קצו מוחו וקשה אמת, מתקבלת השגיחה, כי דומה הדבר למה שפירסם "שם פאשר ממעדים אפסים רבים זה לצד זה אין להם ערך, אלא כפאשר מקמידין את המספר" אחוה" בסוף השורה, מתקבל מספר גדול לחובו, וכן גם פאשר חיי האדם היו בתכל ובאפס, אם עושה השגיחה, הוא ממנה את כל משפיו ועולה להשפון גדול.

נקדו "המנחת אלעזר" מוסר בשמו, שיש למר "הדוקק הוא יבדק את אבי מורי ואפי אפי מורי" גם לאחר מלאת ימיהם, לקיים ענין "חז"ל "מבפניו בחינים ומבפניו בחינים", והוסיף כי הם "צריכים בקיה גם בשמי מוריהם".

נודע היה, בפשטות משלשל מטבעות לקפת רבי מאיר בעלניגס, היה אומר נלחש: "הריני נחתי מטבע זו מבישל שתשוב השביקה למקומה כפיאת גולא מבורה, והריני נחתי מטבע פזו כרי שיתקדש שמו בפינו". כל ימי השתיר על הנאלה, ומדי לילה היה אומר תפון תפנות פעשיריים ובאמתהתם סכום רב של רבילים רויסיים, הרי שבעקבות מלחמת העולם הראשונה שפרצה אז, אבד הרקל הרוסי את ערכו והיה לניר חסר-ערך לצור עליפי צלוחיות, אז נעשה מלמד בעץ חיים, פשהוא עושה את מלאכתו נאמנה, ואף בתקופת המלחמה, פאשר המלמדים לא קבלו את משכורתם בהערך תרומות מהגולה, המשיך להגיע בזמן לכתתו בלי כל אחר וחסור, אך שבני ביתו היו עטופים ברעב ממש, כשתמחו באזניו מיצד הוא מסגל לכך השיב: "על מלמדי תינוקות דרשו חז"ל במסכת בבא בתרא את הפסוק דניאל "מצדיקי הרבים בפוכבים לעולם ועד". בימים פתוקים יכול המקטרג לטען כי אנו עושים את מלאכתנו כדי לקבל את שכרנו, אבל פאשר אנו עובדים עתה בלי לקבל פרוטה שחוקה, זוהי הודמנות פז להיות באמת בכלל מצדיקי הרבים בפוכבים, בלי מטרה ופניה כלשהי, בלתי לה' לבדו!"

יוסי הגדול

מכל שמות עמית המרגלים, נדיר למצוא בדרות הבאים שנקרא בשמו, למעט השם "שפתי" שנקרא אביו שב התנה אביו שילמדו בן שמוע ולמדו בן עובדיא ומו שנמנו בידי רבי יהודה כייבא טרם נהרג בידי הרומאים, ואחיו העיקרי (מכובב בשטר הדורות) התנה רבי יהודה בן שמוע, וכן השם "פלטי" אביו של פלטי בריליש נשנה את שמו בן שמוע, וכן הכריז מלאכא רב מלכא רב ברבא שמואל כזיניו של אבי תושבע אתה דוד.

ותמוה רבים איד נקראו על-שם המרגלים שהרשעו, שמוע ברזכור, פלטי בריופא ועומאל בגומלי? והרי חז"ל אמרו שמהדרין שאין כלם חלק לעולם הבא, וכלל שאין קוראים עלישם אדם רשע, כפי שאמרו בימא: "זוהי רועים ריקב - דאן מנסקין בשמייהו", ומביאים דוגמה לכך מרואב שמוע שמוע היה מודרתו בתנאים בכל יום ונתנת משקלו של זה וזה לבחימ"ק, ושכנהו האויב בשחוחו ואלתו, ועלי קונו ריחמו ונביא "אם תאלכא נשים פורים ועללי פוחים", ושיבה רוח הקודש "אם יתרה מבקש ה' כחן נביא", ועלתה לו כן מנין שמוע על-שם דואה האדומה שהיה רשע, וכן מודרש רבה, "שמעת מימיה קורא בנו פרעה סירא סתוריה? אלא אברהם יצחק ועקב יראונו שמוע". ואף ברבנו נחם כתב בגרסתו שם, שיש לגרש במשנה "חנן בן אבישלום" ולא אבישלום, מפני שאבישלום אינו חלק לעולם הבא לדעת רבי מאיר, ומצינו אבישלום במלכים "שם אמו שלמה בת אבישלום", וכן נודעים ממסכת שבת "כטנא איש ירושלים" ולא שבא, שהרי שבא רשע היה.

אלא ש"דברי יעקב" מיישב, שכיוון שהמרגלים היו תולדות בדיקים שבאמר "כילום אבשים", אף שאחר כך הורשעו אבשר חלילה בשמותיהם ולא רפינו עליהם, כתב, שאין לקרוא רק שם עם שמעותו שלילית כמו שלילית, כפי שאמרו חז"ל שיהיה דואג שמה יאבד לתרבותו כמו שאלו אבישלום וכוינא בו אבשר שמוע לוח נקראו מהה דביקים שם הם, ואף אבשר שמוע דצדיק שמוע שמוע בבאבו ואין אבשר לקרוא בשמו, ועוד, שבאמת לא היו אלו שמות המרגלים אלא נקראו על-שם משפחתם, ולכן אבשר לקרוא בשמו, ותמה עליו ברד"ם, אדרבה רבי שפוני נודרש לרשע ומה לי שמו העצמי, ועוד שנהו אבשר וכל שיה היה שמו העצמי ונדרשו לפי העניינים "לפי פינה שפנה מצעת מרגלים".

בשורת (המוחין) "בשמים ראש" כתב, שמה שמצאנו בש"ס רבי ימעאל ולא רפינו עליה, לא מפני שרשעה ששמעאל תשובה, אלא כל שמותיהם נאפו ומכיון כעורים שפיר, אבל אין לקרוא בשם שיש בו שמעות נשית, ומביא ראייה לכך שמות המרגלים כמו פלטי, וכלל כתבו, שאם מצאנו שם שצדיק נקרא בשם הרשע, אבשר לקרוא שם זה, וכן כתב מוה"ר אסאד, שהיה שאול נקרא על-שם שאול מרובא הנהר ולא על-שם שאול בן הנענית שהיה זמרי בסיכאול מחוטא ורבייטין יוני"ם, כתב שלכן שמו אינו השם שאלו לשואל באשכנז, ובתפוסת ישיבת ענבו, שמו רשע שמוע תשובה קוראים בשמו, וכן שמעאל, אף בכלל שהקביא רשע, ובפסקי תוספתא כתב, שבשם שמוע הוא שם פלאי הנדיף שאין גריליה בו, איז אפילו נמצא צדיק שם זה אין לקרוא בשמו, בשורת "דברי יעקב" כתב, שאם הראשון היה רשע, אין לקרוא את שאחר כך קורא בו צדיק, כמו "מיכה הראשון היה רשע ואין לקרוא את הבניא מיכה המורשת, אולם הכיחא מרבינו המכ"ל שכח שהנהר ונתי אלו אילינו נקרא על-שם אילינו עד כן בשמה ורבינו ולא על-שם אילינו רבי אברהם שהוא בכלל ארור, ואילו החי"א כתב שלכן שם שנוכח נקרא אבשר לקרותו אי שם רשע, ופלא חז"ל.

בירושלמי מובא השם "רבי יהודה בן טיטוס", ורבי יוסף בניגד לכתב שכלל בדרשא טיטוס מלאכה שם "רבי הנהיה אלא טיטוס בניגוד אחר, אבל טיטוס הרשע.

את השם "שמוע" נהוג באשכנז לבטא בפת"ח ולא שמשון בחיריק, כדי להבדילו משמשון הגיבור שנוצר, את השם "יושע" כותבים משמו או איש או משה ויהי, מפני שבנינו במקרא פעם יושע חסר ודשו בו בלנאי וכתובין: "והיה יושע" וישמע דבומה לשמו של אהוה איש הנוצר, והשם "יושע" הטישו את העל"ז שמשון שמוע רבי ואל יושע הוא שמוע המושגי, ואכן יצא מן נטריון יושע שמו יצא ור"ם וגם את השם "מיל" מביאש בתחת זוסקא "פרים כרי בשל אהה עמה לשמה של אמו של אהוה איש שם", את השם "נה" לרבי הויס בקמין, כמו שר נתנה מלאכה שן כד דברי חיים מצאנו.

עקב היתה רוח אהרת עמו

"דער אלטער בנה", היו מכנים את רבי מרדכי לרב הבהן קמייצקי, מותיקי המלמדים בתלמוד-תורה "עץ חיים" שבירושלים, ומפארי שכונת "שערי חסד" המעטירה בירושלים שלפני דור ושנים. ר' מרדכי לרב הפלגי בשנים עד קרוב לגיל מאה, וזאת בעקבות ברכה מיוחדת שזכה מה"חפץ חיים", ומעשה שהיה כך היה. מוצאו של ר' מרדכי ליב היה מהעיר הקטנה דרוז'יטשין הסמוכה לפינסק שבפרוסיה הלבנה, בה נולד בשנת פת"ר, ובמרוצת השנים לאחר שהקים את ביתו, התפרנס מחנות מכלת פה עמדה אשתו, והוא ישב ועסק בתורה.

יום אחד הגיע ה"חפץ חיים" לעירה זו כדי למכור את ספריו, ואילו שלא היה בידם מעות זמניים, נרשמו בפנקסו של המחבר בתקופה טרם התפרסם בגדול הדור. ר' מרדכי ליב רכש בטובת-עין את כל הספרים המציעים ושלם את המחיר המלא, אולם לפליאתו שב ה"חפץ חיים" בבקורו הבא ודרש את תשלום חובו, שכן בפנקסו נרשם בפרוש כי 'מרדכי בהן מדרוז'יטשין חיב לי כך וכך'. התפלא ר' מרדכי ליב בקול, "זהרי שלמתי את כל הסכום הנדרש ולא נותרתי חיב מאומה", ולאחר רגע הבין את הטעות. שני יוסף ברושעמוך היה בעיר, ושניהם נקראו בשמות זהים 'מרדכי בהן', אלא שזה מרדכי וזה מרדכי ליב, והתברר אפוא שהשני הוא שנתר בעל-חוב בעד ספרי ה"חפץ חיים".

התרגש הבהן הגדול מראדיון על השגגה שיצאה מתחת ידו, והפציר בר' מרדכי ליב הבהן שיחל לו על כך, והלה כלל לא הבין על מה המהומה. "הטעות התבררה וחסל", אלא שה"חפץ חיים" המשיך להפציר בו שיאמר פפה מלא כי הוא מוחל לו, ולאחר שעשה כן, ברכו מעמק לבו באריכות ימים ושנים טובות, לקדם דברי הגמרא בברכות שדרש רבי אלעזר ממה שנאמר בחנה שחשבה עלי לשבורה, ולאחר שספרה לו כי "אשה קשת-רוח אנכי", שלחה עלי לביתה וברכה "לכי לשלום, ואלקי ישראל יתן את-שלתך". ו"מכאן לחושד את חברו שצריך לפיה, ולא עוד אלא שצריך לברכו".

בשנה לאחר מארע זה, החליט לעלות לארץ-ישראל משאת נפשו, וזאת בזכות העדוד של אשתו החשובה שפענה בפניו: "הרי אנחנו מבקשים ומעתירים מצי יום ילירושלים עירך ברחמים תשוב, ואילו אנחנו בעצמנו איננו שבים לירושלים, והרי זה כאילו אני מעידיים שקר בעצמנו... הם מכרו את נהונם, צררו את פספס הרב שפנה אלפי רבלים, ויצאו לדרךם ארצה, פאשר בני העיר מלונים אותם בשמחה המהולה בעצב ובכי מקשיו הפרדה. ואם אמנם הגיעו פעשיריים ובאמתהתם סכום רב של רבילים רויסיים, הרי שבעקבות מלחמת העולם הראשונה שפרצה אז, אבד הרקל הרוסי את ערכו והיה לניר חסר-ערך לצור עליפי צלוחיות, אז נעשה מלמד בעץ חיים, פשהוא עושה את מלאכתו נאמנה, ואף בתקופת המלחמה, פאשר המלמדים לא קבלו את משכורתם בהערך תרומות מהגולה, המשיך להגיע בזמן לכתתו בלי כל אחר וחסור, אך שבני ביתו היו עטופים ברעב ממש, כשתמחו באזניו מיצד הוא מסגל לכך השיב: "על מלמדי תינוקות דרשו חז"ל במסכת בבא בתרא את הפסוק דניאל "מצדיקי הרבים בפוכבים לעולם ועד". בימים פתוקים יכול המקטרג לטען כי אנו עושים את מלאכתנו כדי לקבל את שכרנו, אבל פאשר אנו עובדים עתה בלי לקבל פרוטה שחוקה, זוהי הודמנות פז להיות באמת בכלל מצדיקי הרבים בפוכבים, בלי מטרה ופניה כלשהי, בלתי לה' לבדו!"

ברכתו של ה"חפץ חיים" עשתה רשם, ור' מרדכי ליב האריך ימים עד גיל תשעים ושש, כשהוא צלול בדעתו ולא נס לחו עד יומו האחרון. ואף שכל ימיו היו מלא יפורים, ומכל שלשה-עשר ילדיו נותר לו רק בנו היחיד ששמש כמלמד בעץ חיים" סניף "שערי חסד", היתה הצלחה תמיד נוסכה על פניו, וכלו מלא ספוק ושמחה. "מהיכן להם ידות חיים פזו?" נשאל ר' מרדכי ליב, פמספר בשפה קולחת ומרתקת ב"ספורים ירושלמיים", והוא השיב בענות חן: "מי שזוכה להיות דבוק בתורה הקדושה, זוכה ומתקנים בו 'הוד והדר לפניו עו וחדוה במקמו'".

סדר יומו של ר' מרדכי ליב היה מוקדקדק ומסודר מופת, ובסדר זה נהג מאז היה אברך צעיר ועד היותו זקן מפלג ובא בשנים, מבלי לשנות מאומה בכל תהפוכות החיים. מדי לילה היה משכים קום בשעה אחת לפי השעון הנהוג, ולאחר פשעה כבר ישב בבית-המדרש, פשהוא עוסק בתורה עד אשמרת הבקר ומתפלל ב'יתיקון' עם הגץ התפוח. מאומה לא עצר אותו, לא חלשה ולא עיפות, לא מלחמה ולא עצר שהשלטונות הבריטיים היו מטילים מפעם לפעם ברחובות ירושלים, והוא עומד על משמרתו ב'חיל זקן', כפי שתאר זאת. למכיריו היה תמיד אומר: "יחי סבורים אתם שמרוב זקנה אינני יכול לישן, ולכן אני משכים קום והולך לבית המדרש? טעות בידכם, אוי כמה אני רוצה להמשיך לישן ולהתפנק תחת השמיכה החממה"ה אף פקדה היא פקדה, וחיל אינו נוטש את עמדתו".

ונהג מיוחד היה לו לכתו ישיש זה, כפי שספר המגיד הירושלמי הנודע רבי שלום שבדרון. בכל פעם שהיה מתעורר בשנתו פלילה, לא היה שב לעלות על משכבו. היה הדבר יכול להתרחש גם בתחלת הלילה, שעה קצרה לאחר ששעלה על יצועו, אבל ברגע שהתעורר, שוב לא חזר לשנתו, ובגבורת-ארי זנב מהמטה והתישב ללמד עד אור הבקר.

"מדוע אתה נוהג כן?" תמחו האנשים באזניו של ר' מרדכי ליב, והוא השיב להם בפשטות כאילו הדבר מובן מאליו. "מה לכם להתפעל?" משך בכתפיו, ואז ספר כי בצעירותו חלה פעם בחולי כבד עד שהרופאים אמרו נואש לחייו. רחם עליו הבורא יתברך והחזירו לחיים, ומאז למד לקח. הלא בעצם נגזר עליו כי מסכת חיי תסתים חלילה, אלא שמן השמים דחו את גזר-דינו לזמן מאחר יותר. 'ואם-כן, עלי ללמד מאנשי דור המדבר, אלו שחטאו בחטא המרגלים, וכפי שאמרו חז"ל, היו יורדים בכל שנה בליל תשעה באב אל תוך הבורות שחפרו לעצמם, כדי שבהם יקברו פת וכדי. והיו אלו שוכבים בתוך בקרם, וממתנינם עד שהקב"ה יטל את נשמתם. וגודאי יש לשער, שרבים מהם נרדמו פעוים שוכבים בקבורותיהם, והנה התעוררו באמצע הלילה ונלו בו הם עדו שריונים בארץ החיים, והבינו כי זכו מן השמים לחיי שנה נוספת. איז בודאי לא התעצלו להמשיך לשכב בקברם עד שהאי הבקר, אלא מיד קפצו החוצה ורצו הביתה בשמחה" ... "והרשעה זו אופפת אותי בכל לילה", סיס ר' מרדכי ליב עם חיובו המתמיד.

"כאשר אני מתעורר משנתי בלילה וחש כי אני ברוך ד' ח' ובריא, אינני מסגל להדרם יותר, אלא קופץ ממטתי מיד ולומד עד אור הבקר".

וכך היה משכים מדי לילה, ופוסק ברחובות "שערי חסד" לכיון בית-בנינת הגר"א שם קבע את תפלותיו ולמדויו. בדרךבו פגש את המתמדיים שחזרו בפתע מלמודם בבית-המדרש, ובחיוף היה אומר להם: "אצלכם עדין אתמול, אצלי כבר מחר"...

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

והיה לכם לציצית וראיתם אתו

ספור נפלא עד כמה גדול כחה של הציצית, ספר רבי אברהם יעקב יוסף גילרנטר הרב של יאשינצ'א בגליציה, אותו שמע מאביו רבי ישראל דב"ר גילרנטר רבה של יאשינצ'א ודקלא בעל "רביד הזהב", שהיה תלמיד מבקח של הרבי ר' נפתלי מרופשיץ.

בְּרִימִינוּב הַתְּגוּרָה יְהוּדֵי סוּחַר בְּדִים בְּשֵׁם ר' יִצְחָק, שֶׁלְּגַל מספרו היה נוסע למרחקים ומיבא סחורה משבחת אותה מכר ברוחים הגונים. אחת הערים הרחוקות שאליה היה ר' יצחק נודד כדי ליבא ממנה בדים, היתה העיר פסט בירת הונגריה, ובמסעו הזמן יצר קשרים אמיצים עם סוחרים יהודים מקומיים. והנה הגיע אחד הסוחרים מפסט אל העיר בְּרִימִינוּב לְצַרְיֵי עֶסְקוּי, וּמִשְׁטֵב הַדְּבָרִים פָּנָה לְהַתְּאָרֵךְ בְּבֵית יְדִידוֹ ר' יִצְחָק הַסּוֹחֵר הַרִימִינוּבָאִי, וְהוּא אֶרְחוּ בְּסִפְרֵי פָּנִים יְפוּת. "אֵצֶל הַצַּדִּיק שָׁלַנּוּ, רַבִּי מְנַדֵּל, כְּבֵר הֵייתָ?" שָׁאַל הַמְּאָרֵחַ, וְהַחֵל לְהַפְּלִיג בְּגֵל קִדְשׁוֹ וְצַדִּיקוֹתָו שֶׁל הַצַּדִּיק הַנּוֹדֵעַ הַרְבִּי ר' מְנַדֵּל מְרִימִינוּב, כִּשְׁהוּא מְסַפֵּר בְּפָנָי אֹרְחוֹ סִפּוּרֵי־מוֹפֵת עָלָיו וּמִשְׁכַּנְעֵ אֹתוֹ לְהַתְּדַוֵּעַ אֶל הַצַּדִּיק וּלְהַתְּבַרֵךְ מִפּוֹ, כִּדִּי "שְׂתוּכֵל לְרֵאוֹת כְּמוֹ עֵינַיִךְ אֵת גֵּדֵל מַעֲלָתוֹ וְתוּכֵל לְסַפֵּר לְאַנְשֵׁי יְעִידֶיךָ שְׂאִינְם רְגִילִים לְנִסְעֵ לְצַדִּיקִים, עַד כִּמְהָ גָדוֹל כְּהֵם". הַסּוֹחֵר אָמַן לֹא הָיָה רְגִיל בְּכָה, אֻלְמֵ בְּהִיּוֹתוֹ וְרֵא־שָׁמַיִם מִשְׁלָמֵי אֲמוּנָתוֹ יִשְׂרָאֵל, נַעֲנֶה לְכַקְשֵׁת הַמְּאָרֵחַ, וְהַשְׁנִים יֵצְאוּ אֶל בֵּית הַרְבִּי. בְּהַכְּנָסְם, כִּבֵּד הַרְבִּי ר' מְנַדֵּל אֶת הַשְּׂנִים, וְאַף הוֹרָה לְכַבֵּד אֶת הָאוֹרֵחַ מִהֲנַגְרָה וְלְהוֹשִׁיבוֹ אַחֵר כְּבוֹד, וְהַחֵל לְשׂוֹחַח עִמּוֹ עֲבֵינֵי מִסְכְּרוֹ וְתַלְמוּכָתוֹ חַיִּיו. וְהִנֵּה לְפַתַּע פְּנֵהָ הַרְבִּי אֶל הָאוֹרֵחַ וְשׂוֹאֵל: "הֵאֵם אַתָּה לֹבֵשׁ צִיצִית?" וְהָלַךְ נִדְחָה לְשִׁמְעֵ הַשְּׂאֵלָה. "וְכִי הַרְבִּי חוֹשֵׁד בִּי שְׂאִין אֲנִי לֹבֵשׁ בְּגָד עִם אֲרַבֵּעַ כְּנָפוֹת וְצִיצִית כְּשֵׁרוֹת תְּלוּיֹת בּוֹ?" חָשַׁב בְּלִבּוֹ, אֵךְ מִפְּנֵי הַנִּימוֹס שֶׁתֵּק וְלֹא הִגִּיב מְאוּמָה. אֻלְמֵ הַרְבִּי חָזוּ עַל שְׂאֵלָתוֹ כִּמְהָ פְעָמִים בְּמַהֲלָךְ הַשִּׁיחָה, וְהַסּוֹחֵר מֵצָדוֹ אִינוֹ מִגִּיב עַל הַשְּׂאֵלָה. לְכַסּוֹף פִּקְעָה סְבֻלָּתוֹ שֶׁל הַגִּבְעָא ר' לִיבִישׁ, מִשְׁמַשּׁוֹ הַנְּאָמָן שֶׁל הַרְבִּי ר' מְנַדֵּל, וּבְלִי אִמְרֵ וְדְבָרִים נִגְשׁ אֶל הַסּוֹחֵר וּפְתַח אֶת מַעֲיָלוֹ כִּדִּי לְרֵאוֹת הֵאֵם הוּא אֵכָן לֹבֵשׁ צִיצִית. "אַתָּה אָמַנְם לְבוֹשׁ בְּטִלְיִת־קֶטָן", אָמַר הַרְבִּי כִּשְׁהַצִּיצִית שֶׁל הָאוֹרֵחַ נִתְגַּלְתָּה, אֻלְמֵ בְּגַד הַצִּיצִית שֶׁלְךָ קָצָר מְאֹד וְאִינוֹ מִגִּיעַ אֶלֶּא עַד פֶּרֶסֶךְ. וְהָלַךְ יֵשׁ לְהַקְפִּיד וְלְהַדָּר בְּמַצּוֹת צִיצִית, וְלְהַתְּעַטֵף בְּטִלְיִת־קֶטָן הַיּוֹרֵד עַל מְדוּחָיִךְ שֵׁשׁ בּוֹ שְׁעוֹר נָפֵר וְאַתָּה מִתְּעַטֵר בּוֹ פְּרֵאוֹי, וְלֹא רַק לְצִאת יְדֵי חוּבָה".

הַרְבִּי הִשְׁתַּתֵּק לְרַגְעַ, וְלֹאֲחַר מִכֵּן אָמַר: "כִּדִּי שְׂאֵל תַּחֲשַׁב שְׂאֵנִי מִחִמִּיר עֲלִיד מַעֲבָר לְמַדָּה בְּקִיּוֹם מַצּוֹת צִיצִית, אִסְפַּר לְךָ שְׁנֵי סִפּוּרִים שְׂאֲרַעוּ עִמָּדִי, וּמִהֵם תוּכֵל לְלַמֵּד עַד הֵיכָן כִּחְהָ שֶׁל צִיצִית מִגִּיעַ, וְעַד כִּמְהָ רֵאוֹי לְאִדָּם לְהַדָּר בְּהַ לְקַיְמָה בְּאַפְן הַנְּעִלָה וְהַחֲשׁוּב בְּיוֹתֵר".

"בְּצַעֲרֵי־יֹרֵת", הַחֵל הַרְבִּי בְּסִפּוּרוֹ הָרֵאוּן, "הֵייתִי נוֹהֵג לְלַכֵּת רְגִלִי אֶל מוֹרֵי וְרַבִּי, הַרְבִּי ר' אֶלִימֶלֶךְ מְלִיזֶ'נְסֵק, שֶׁכֵּן הַפְּרוּטָה לֹא הֵייתָ מְצוּיָה בְּכִיסִי, וְלֹא הָיָה בְּאַפְשָׁרוּתִי לְשַׁלֵּם אֶת דְּמֵי הַנְּסִיעָה בְּעִגְלוֹת וְסוּסִים, הַדָּרָךְ לֹא הֵייתָ קְלָה, וְהִיא עֲבָרָה בֵּין שְׂדוֹת שׁוּמְמִים וְיעֵרוֹת עֲבֹתִים, וְהַדְּרָכִים הָיוּ מִשְׁבָּשׁוֹת בְּאֶבְרִים פְּרֵאִיִם שֶׁהַתְּפָרְנִסוֹ פְּרוּעֵי־צֵאָן, אֵךְ בְּנוֹסֵף הָיוּ מְלַסְטָמִים אֶת הַבְּרִיּוֹת וְשׂוֹדְדִים אֶת כֶּסֶפְם. יְדַעְתִּי עַל הַסִּפְנָה הָאוֹרֵחַת לִי, אֵךְ מִרְבַּ הַשְּׂתוֹקְקוֹתִי לְחַלּוֹת אֶת פְּנֵי רַבִּי, לֹא הָיָה כְּבֵל סִפְנָה וְעַכְבָּה כִּדִּי הֵיכְלָת לְעַכֵּב אוֹתִי מִלְּבַקֵּשׁ אֶת אֲשֶׁר אֶהְבֵּה נִפְשִׁי. פִּעַם אַחַת, בְּעוֹדִי עוֹשֶׂה אֶת דְּרָכִי בְּשִׁמּוֹן אֶל הָעִיר לִיזֶ'נְסֵק, וְהִנֵּה מְגִיחוֹת לְפַתַּע מוֹלִי כִּמְהָ דְמוּיֹת חוֹרְשׁוֹת רָעָה, רוּעִים אֲכַזְרִיִּים וּפְרֵאִיִם שֶׁבִקְשׁוּ לְהַכְרִיעַ אוֹתִי וְלְשַׁדֵּד אֶת תְּרַמְלִי. יְדַעְתִּי שְׂאִין בְּכַחֵי לְגַבֵּר עָלֵיהֶם, שֶׁכֵּן נַעַר צַעִיר הֵייתִי וְחָלוּשׁ מִרְבַּ הַלִּיכָה, אֵךְ בְּרַב בְּטַחֲוִנִי בְּצוּרִי וּבְמַצּוֹתַי, אֲחֻזְתִּי בְּשִׁתֵּי הַצִּיצִית הַמְּשַׁתְּלִשְׁלוֹת לְפָנָי מִהַטְּלִית־קֶטָן שְׁעָלִי, וְהַתְּחַלְתִּי מְנַגְּפָה בְּהוֹן בְּגָאוֹן אֶל מוֹל פְּנֵי הַשׂוֹדְדִים, וְהִנֵּה כְּהַרְפֵּי עֵינָי נֶאֱחָזוּ הַשׂוֹדְדִים בְּפַחַד מַצְמִית, וְהַחֵלּוּ לְנוֹס מִפְּנֵי הַצִּיצִית מְנוּסֵת־חָרֵב, עַד שֶׁנִּשְׁעַלְמוּ מֵעֵינָי וּנְפָשִׁי הֵייתָ לְשַׁלֵּל כִּפְסָדֵי שָׁמַיִם".

"הָרִי לְךָ הַמְּאָרֵעַ הָרֵאוּן שְׂאֲרַע עִמִּי, וּמִמֵּנּוּ תוּכֵל לְלַמֵּד עַל כִּחְהָ הַמְּפִלָּה שֶׁל מַצּוֹת צִיצִית. וְעַתָּה אִסְפַּר לְךָ עַל נִסְ הַצִּלָּה נִסְף שְׂאֲרַע עִמָּדִי בְּזֹכֶת מַצּוֹה זֹה, וְהוּא הָיָה לְאַחַר שְׁנַיִם רְבוֹת מִהַמְּאָרֵעַ הָרֵאוּן, בְּתַקּוּפָה שֶׁכֵּבֵר הֵייתִי בְּעַל בְּעַמְיוֹ וְהַפְּרוּטָה כְּבֵר בְּהַשְׁגֵּ דִי. הַמְּשַׁכְתִּי כְּדִרְכֵי מִיָּמַי לְפַקֵּד אֶת מַעֲוֵנוֹ שֶׁל מוֹרֵי וְרַבִּי הַקְּדוֹשׁ בְּלִיזֶ'נְסֵק, אֵךְ אֶת דְּרָכִי כְּבֵר לֹא עֲשִׂיתִי בְּרַגְלִי, אֶלֶּא שְׂכַרְתִּי עֲגֻלָּה בְּמַחִיר מְלֵא וְיִצְאִיתִי לְדִרְכֵי לִיזֶ'נְסֵקָה. בְּאַחַת הַנְּסִיעוֹת הַגִּיעָה הַעֲגֻלָּה שֶׁבָּהּ נִסְעִיתִי לְמַשְׁעוֹל צֵר גְּרָאשֵׁי הָהָרִים, בְּאֲשֶׁר תְּהוּם פְּעוּדָה מִשְׁנֵי הַצְּדָדִים וְאִין דָּרָךְ לְנִטוֹת יָמִין וּשְׂמָאל. וְלְפַתַּע הַגִּיחָה מְמוֹל כְּרַבְרָה מִפְּאַרְתַּת הַרְתוּמָה לְסוּסִים אֲבִירִים, וְכֵל חֲזוֹתָהּ אֹמֶרְתָּ כְּבוֹד וְשִׁרְרָה כְּמַכְרִיחָה וְאוֹמֶרְתָּ עַל הָאִישׁ הַחֲשׁוּב שְׁנוֹסֵעַ בָּהּ. בְּעַל־הַעֲגֻלָּה בָּהּ נִסְעִיתִי נִבְעַת כְּלוֹ, שֶׁכֵּן נְהוּג הָיָה לְפִי חַק הַמְּדִינָה אִזְ שְׁעַל כָּל הַעֲגֻלוֹת לְפָנֹת אֶת הַמַּעֲבָר לְכַרְבֵּרוֹת מְלֻכּוֹתִיּוֹת, וְלְפָנֹת מַעֲבָר פְּנּוּי עֲבֻבוּן. 'אִין לָנוּ לֶאֱן לְפָנֹת! זְעַק אֲלִי בְּעַל־הַעֲגֻלָּה בְּיוֹאֵשׁ, יְסוּפְנּוּ לְהִיּוֹת כְּסוּפּוֹ שֶׁל הַשְּׁעִיר לְעֻזְאֵל, וְחֻמְנָא לְעֻזְאֵל'. הַכְּרַבְרָה הַמְּלֻכּוֹתִית שֶׁשְׁטָה אֶל מוּלְנָהּ בְּמַהֲרֹת מְבִיל לְעַצֵר לְרַגְעַ, וּבְכַפְסֵת הָיָה בְּיַמֵּנוּ לְבִין הַתְּרַסְקוֹת מְחַלְטֵת אֶל הַתְּהוּם הַמְּעוֹרָה מִיָּמִין וּשְׂמָאל".

"מִהָ הָיָה בִּיבְלָתִי לְעֵשׂוֹת?" כְּמוֹ הַתְּנַצֵּל הַצַּדִּיק רַבִּי מְנַדֵּל בְּפָנָי הַסּוֹחֵר מְפֻסֵט, "אַחֲזֵתִי בְּשִׁתֵּי הַצִּיצִית שֶׁלְפָנָי, וְנִעֲנַעְתִּי בְּהֵם בְּפָנָי הַשּׁוֹר שֵׁשִׁב בְּכַרְבָּה הַמְּלֻכּוֹתִית אֲשֶׁר מְמוֹל. וְהִנֵּה נִפֵּל עָלָיו פַּחַד גָּדוֹל, וְהוּא מַהֵר לְהוֹרוֹת לְכַעֲלִי עֲגֻלָּתוֹ לְעַצֵר אֶת הַמְּרַבָּה וְלִסְבֵּל לְאַחֲזוֹ. כֵּן אֹתָהּ עַת הַמְּשַׁכְתִּי לְנוֹפֵף בְּצִיצִית שֶׁלְפָנָי אֶל מוֹל פְּנֵי הַשּׁוֹר, שֶׁהָיָה אֲחֻזּוֹ פַּחַד וְעֵבֶתָהּ וְעַמְדָה בְּצַדִּי הַכְּרַבְרָה שֶׁשָּׁבָה לְאַחֹר, וְאַנְחֵנוּ עֲבָרְנוּ בְּשׁוֹלֵם אֶת הַמְּשַׁעוֹל הַצֵּר וְהַמְּשַׁכְנּוּ בְּדִרְכָּנוּ בְּכַטְחָה עַד לִיזֶ'נְסֵק. לְמַד אֲפּוֹא עַד כִּמְהָ גָדוֹל כִּחְ הַצִּיצִית, וְיֵשׁ לְהַדָּר בָּהּ בְּמַדָּה מְרַבָּה וּמְדוּרָת".

הַצַּדִּיק סִים אֶת סִפּוּרוֹ הַנְּפֻלָּאִים, וְמַהֵר לְשַׁלַּח אֶת הַמְּשַׁמֵּשׁ הַנְּאָמָן לְרַבֵּשׁ טִלְיִת־קֶטָן נָאֵה וּמְהַדָּר, בְּעַל שְׁעוֹר אֲרֵךְ מְמַקְבֵּד, וְאַף הַזְמִין אֶל בֵּיתוֹ אֶת הַחַיֵּט הַמְּקוּמִי כִּדִּי לְהַתְּאִימוֹ מַצּוֹת גּוֹפּוֹ שֶׁל הַסּוֹחֵר מִהֲנַגְרָה. בְּנוֹכַחְתּוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק שֶׁל הַצַּדִּיק וּפְטַר אֶת הַסּוֹחֵר לְדָרְכּוֹ לְשׁוֹלֵם לְאַחַר שֶׁכֵּרְכוּ בְּכַרְבוֹת מְאֻלְפוֹת.

אֲלִימֹל פְּנֵי הַמְּנוּחָה - וּבְדָרָךְ רָמַז וּבְדָרָךְ רָמַז כְּשֶׁבִעָה נְרוֹת לְאִמּוֹת הָעוֹלָם שֶׁהֵם שְׂבָעִים אֲמוֹת, כֵּן אֵךְ יָרְמַז לְכָלֵל הַעֲשִׂירִי. וְרָמַז בִּי זָקֵן מְאִירִים לְכּוֹחַ הַמְּקַבְּרֵי שֶׁהֵם יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם בְּחֵינַת הַמַּעֲרָב כִּדְּעוּע לִיּוֹדְעֵי חוֹ, וְרָמַז גַּם בֵּן שֶׁכָּלֵן כְּלִים וְגַר יִשְׂרָאֵל לֹא יִכְבֶּה. וְתַמְצָא שֶׁהָאֲרַת הַנְּרוֹת אִינוֹ אֶלֶּא בְּלִילָה, וְהוּא סוּד הַגְּלוּת שֶׁנִּקְרָא לִילָה, מִדֵּי־שְׂאִירֵי כֵּן כְּבוֹד זְמַן הַשְּׁעוּזָה הַמְּתַחַסֵּה לָהּ בְּקַר, כְּתִיב אֲתָא בְּקַר וְגו' יִכְבֶּה נַר הָאֲמוֹת וְיִשְׂאֵר מִקְלָלָתָם נַר יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד נִכְוֵן חַיִּים, גַּם רָמַז מַצּוֹת הַדְּלָקָה הַנְּרוֹת שֶׁיְכּוֹן הַמְּדַלֵּק בְּהוֹדְקָתָם שֶׁתְּהִיָה הָאֲרַתָּם לְמוֹל פְּנֵי הַמְּנוּחָה שֶׁהֵבֵל יְהוּי לְצַרְיֵי יִשְׂרָאֵל הַמְּתַחַסֵּס לָהֶם שֵׁם פְּנִים כִּדְּעוּע לְמַכְנִיִּים:

וְיַעַשׂ בֵּן אֲהֵרִן וְגו' כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱתִי־מִשֶׁה - גַּם רָמַז בְּאוֹמְרוֹ כְּאֲשֶׁר צִוָּה וְגו' לְהוֹדִיעַ שְׁבָחוֹ שֶׁל אֲהֵרִן, כִּי מִה שֶׁעָשָׂה אֲהֵרִן לֹא עֵשָׂא לְצַד הַמַּעֲלָה הַכְּבוֹד אֲשֶׁר הָאָמַר אוֹתוֹ ה', אֶלֶּא לְצַד עֲשׂוֹת מַצּוֹת ה', עַל דָּרָךְ אוֹמְרוֹ לְעֵשׂוֹת־דְּבוּרָה אֶתִּי חֲפָצִית:

לְכָה אֲתָנּוּ וְהִטְבְּנוּ לָךְ - וְאוֹמְרוֹ בִּיָּה דְּבִרְטוֹב כְּהָ סִתְרָ שְׁנֵי הַמְּחֻשִׁים שֶׁנִּשְׁאָרוּ מִהַמְּחֻשִׁים שֶׁרָשְׁמְנוּ, וְהֵם הַמְּעֻטָּת הַהִטְבָּה וְזִמְנִית הַשֵּׁגֵךְ דֵּן לְקִיָּם הַבְּטָחוֹן, כִּי ה' דְּבִרְטוֹב וְטוֹבָת ה' מְפַלֵּאת הִיא, וְלִשְׁעוֹר זֶה תִּהְיֶה הַהִטְבָּה גְּדוֹלַת הַעֲרָךְ וְרֵאוּיָה לְהַתְּכַבֵּד, גַּם חֻזְקָה וּבְרָרָה וְאִין בָּהּ חֻזְקָה כִּי ה' לֹא אִישׁ הוּא וְגו' וְיִתְחַסֵּם וּבְכַפֵּר מְדָבְרוֹ הַטוֹב, כִּי דוֹקָא עַל הַרְעָה הוּא שְׁנַחֵם דְּכַתִּיב וְיִנְחָם ה' עַל־הַרְעָה, וְדוֹקָא לְזוֹמֵר עַל יִשְׂרָאֵל לְתוֹסֶפֶת חֻזְקָה הַטוֹב לְצַד שֶׁהוּא לִישְׂרָאֵל וְלֹא לְאִמּוֹת הָעוֹלָם וְלֹא בְּהֵם עַל מַצְבָּה לָהֶם:

דברי הימים

ביום כ"א בסיון שנת תע"ו, ליוו יהודי אוסטריה את רבם הנערץ רבי בצלאל הכהן ל"ץ, שכונה ברוב העיר "דער רבי" בצלאל, אל מנחתו בבית העלמין שבניו. באותה תקופה, נאלצו כל ההלוות לבורר בסמוך ל"בית מקדש היעוטי", וכוונה למנוח המסדר הישועי שבו מואת תלמידים והללו את מתנבלם בדרך קבל ליהודים, ובכל לוויה רדשו לקבל לידם נרות שעווה למנוח כדי להדליק לכבוד נשמת המתוה. וכאשר היהודים היו מטיבים בלבשתם, היו רומגים אותם באבנים ועפר, ומקללים ומבזים את היהודים נואים מיהיט ומכים אותם, כמסופר בספר "מזכרת לגדולי אוסטריה" לתולדות העיר, אותו מוסר המחבר בשם רבי מאיר אליהו מורה: צדק בעיר, ששמע מפ"י איש ישיש תורני נאמן בדבריו" והוא שמע "מפי איש זקן מאוד שבהו היה אחד מהאנשים שנשאל על כתיבה של מיתת ה"מ בצלאל ו"ל לבית החיים". רבי בצלאל נפטר על-פני אביו, המקובל הנודע והטהור בפטירתו בנו בעיר, וכמציא להלוותיו בנו הורה למלוים לבלי יחששו מהנוצרים, בהיותו בעל קבלה מעשית ענ עיגול סביב המיטה, והמלוים הדמימו לראות כיצד התלמיד המנוח נעשים כהן ואבנים ועפר בידם לזרוק על ולאח פטירתו בנו הנוצר העולות לארץ־ישׂראל, אך נפטר בשנת תע"ט ביום שבו פרצה השריפה שמונה שנים לפני כן, ונטמן שם. נשתתרו ספורים על כוחו הגדול בקבלה מעשית, ביניהם מאורע נוסף שאירע בפוזנא, ואף הוא בחדש ויון כ"ד ביום בשנת תנ"י, כאשר תלמיד נוצרי מצא ברובו כשהוא מדורק ומנואל בדם. בזמן כי האשמה נפלה מיד על יהודי העיר, ובמשך כחודש ימים סערו הרוחות בעיר, כאשר הנוצרים מסיתים ומלבים את האש, החיים היהודיים נדמו וכולם היו מכונסים בתפילות ובתעניות, והסכנה גברה כאשר הגויים בקהילות סמוכות איימו בפוגרומים בעקבות פוזנא. והנה איירע בעיצומה של השבת הגיעה אשה נוצרית למכור בגדים שנתבררו כנגדי העיר הנצחית. לאחר חקירה נשברו זה וזליתלה, כי כנה הכפרי רצח את הנוצרי, וכך הופרה העלילה השפלה.

בעל "חוט המשולש" מספר, כי כשביקר בבית זקנו רבי עקיבא איגר ראה באכסדרה ראש צבי גדול עם קרניו תלווי כבולת, וכאשר ביקש לרע את פשרו, שמע כי בעל "סמיכת הכמים" הכניס בראש הצבי קמעות עם שמות קדושים, ומאו והלאה לא אהיה שריפה ברובו זה שרובו היו מיושבי היהודים. השלבי רבי עקיבא איגר על כיסא הרבנות בפוזנא. כדק את השמות שבראש חזקתו היהודים, ומעיד המחבר שם מיוז כי פריצה שם שריפה, אף שבתקופה שלפני כן היה זה תופעה שכיחה שעשתה שמות בתים העשויים מעץ. כן מסופר, שכל בעלי־הדין שהיו נכנסים לחדרו שבפוזנא בו למד, היה נופל פחד לעיניה ומי שביא לקבל את דניו היה נענש מיד. וכאשר התקבל לפוזנא רבי יוסף הצדיק חתן הנוצרי ביהודה, בירר היכן הדירה ושכר אותה בסכום גבוה, ואף הוא שם דון בחתרו, ואף אצלו היו נענשים מי שסירב לקבל את דינו. וכאשר התקבל רבי עקיבא איגר לאב"ד פוזנא, רצה לשכור את הדירה, אך אינו העיר לא הנוצרי, כי ירא מאוד לנשמות לכל יעשה להם כמו שעשו הגאונים הקדושים הנוצרים אשר היו לפניו".

נערך היה גם בעולם החסידי ועל הבעש"ט ה"ק מסופר, שכאשר היה באיטנבול שבה נטמן "סמיכת הכמים", פתח קמע על המצא סמוכו בו רק שמו "הק" נפלה ההק", והסביר לפי זה את דברי חז"ל "הקריא את רבו בשמו חובי מיתה", מפני ששם הדבר יכול להועיל כשם שמות הקדושים והוא מוהגב השם באבותיו. מפורסמת היא צוואתו הייחודית של לה כמעט את רוע, ונרפסה פעמים רבות ולעתים לאחר צוורה פנימית, ובה הדרכת למשפחתו והוראות מוסר ודרך־אריץ.

"ספר חובת הלבבות ח"י" כך הגדיר רבי מרדכי פנעט את מדותיו הפנימיות של החת"ם סופר. בזכות אישיותו הנאצלת ומדותיו התרומיות. רבי מרדכי היה עדי ראיה בעצמו לאורך רוחו של החת"ם סופר והיותו מעביר על מדותיו באופן נעלה מעבר ליכולת אנוש. כפי המסופר: בעיר פרשבורג היה למדן, שצער את רבי משה סופר בכל הזדמנות. פעם שמע מפי תלמידו צדור תורה משמו של החת"ם סופר, נכנס אל החת"ם סופר, והרצה לו את הדבר משל עצמו. נענה החת"ם סופר ואמר 'חודש זה מדי לי הוא. אולי שמע זאת כבודו מאחד מתלמידיו, ומרב שכהן נדמה לו ששלו הוא'. לזימים נודמנו רבי משה סופר ורבי מרדכי פנעט לעיר וינה. ישבו ושוחחו בדבריי תורה. הרצה רבי משה סופר בפני רבי מרדכי אותו חודש, ומציא הדבר תן בעיני רבי מרדכי. עמד במקרה באותו מעמד גם הלמדן המשתתף. התרים כלפי החת"ם סופר ואמר: 'רבי, חודש זה משלי הוא. וזר נא. שאמרתיו לו, זה לא מכבד'. ועפוי פני העומדים שם. ורקו עיני ועם בלמדן המחצף. אך החת"ם סופר ישב לו בשקט, ובתחילה של משול על שפתיו. בעצת רבי חיים אשר אהרי שיצא האיש מהחדר ספר את האמת. קפץ רבי מרדכי פנעט ממקומו בנשוד נהש. וקרא בהשתוממות: 'ועור קאן האבן אין ואלכעו כח. ועור קאן אז אטסהאלטן' (- איד ישנו לאיש כח מצד צדו, איד אפשר ככה להקליו)!

בירושלים העתיקה, התגורר הצדיק רבי מאיר שוין מפורדו. שעה לארץ ישראל מהעיר פודוהין שבגליציה. בעצירתו עוד זכה להכיר את רבי יצחק איזיק מדיז'בוטוב, והיה תלמידו האמרי יוסף מספינקא. פירתו מן האניה בחופי ארץ הקודש. אמר: 'זרקה את הסמכה לרבות ואת האדמות דות אל הים הגדול', ומאז התנהג בענוה ובפשטות. בעצת רבי חיים אשר בובובל, אותו שאל היכן פדאי להתפלל, קבע את תפלותיו ולמדיו בבית הכנסת דחסידי קרלין בעיר העתיקה, וספרו עליו כי יד ושם לו בעולמות העליונים.

בבית הכנסת זה, היה מנה על אחד מארונות הספרים מלמעלה פתוחה. ספרו לארון הספרים עמד שלהן ומסביבו ישבו אנשים ולמדו. באחד הימים נגש אברך לארון הספרים, והחל לטפס על מדפי הספרים, כדי להגיע לאחד המדפים העליונים ולהוציא משם ספר. כמה מהיושבים בשלחן הסמוך העירו לו שיש סכנה בטפוס על הארון שהוא רעוע מאד, ובתורה התמקד המצא למעלה יבול לכל. אך האברך התעלם מהאזהרות והמשיך בטפוס למעלה, והנה "את אשר יגרנו בא" פתר התורה נפל מקומי הארון ופגע במלא עצמותו בראשו של הגאון הצדיק הרב מפורדו יצ"ל. ראשו כמעט נחלק לשנים והוא נפצע קשה מאד. פרענים הראשונים לאחר פציעתו עדו כי היה בקרה, והדבר הראשון שאמר היה שבדאי האברך נכה מאד ממה שקרה. על כן - פקט - תנו לו כוס קפה כדי להרגיעו!... מבהיל לחשב על האדם שפרפר בין חיים למות לאחר מכה כה אנושה, ועל מה הוא חושב שצריך להגיע את האברך, שהתעקש. שלא היה מוכן לשמע לאזהרות שהזהירו אותו. איזו גבורת הנפש ואצילות המדות!

לאחר שפסיד הרב מפורדו את נפש ואת אדות האברך, אבד את חברתו. תקופה ארפה היה מאשפו בבית החולים - תלוי בין שמים לארץ, עד שבחסדי ה' יתברך שב לביתו.

בתקופת מלחמת העולם הראשונה, שהה המשגיח רבי מאיר חדש במשך תקופה מסוימת בעיר קרמנצ'וג שבאוקראינה. בשנותיו שם פגש בחור ישיבה בשם פובל ונהולץ, והלה ספר לו מעשה נפלא שארע לו עם הסבא מסלבודקא.

וכך ספר ר' פובל: לפני כשלוש שנים, התאספת עם בתו של הגביר העיר חרוב, שהיה פורתורה, ורא שמם ומקורב מאד

"לסבא מנובהרדוק", רבי יודל. היה זה, לאחר שהגאון רבי איסר זלמן מלצר בעצמו הציג אותי בתוך שדוך טוב ומתאים. השמועה על האוסיון עשתה לה נפיש. אחד הבחורים בעירה צרה עינו בהצלחתי ונתמלא בקאה. הוא הפיץ עלי שמועות המדברות כי סרה. המתחן נבהל ובטל את השדוך. נכלם ומיאש עזבתי את העירה, ועד מהרה נאלצתי ללכת לאה לרגל המלחמה. העירתי תלאות רבותו נתפסתי לצבא הערקה. הסתתרתי, התגלגלתי ממקום למקום, עד שהגיעתי לקרמנצ'וג. בינתים התפכח כנראה, החבור המלשין מוקאנתו, והגיע למסקנה כי גם לי עול גדול. נודע לו, כי הגעתי לקרמנצ'וג, שם מצוי הסבא מסלבודקא. ישב הלך וכתב ל"סבא" מכתב, גלה את אשר עשה והפיל תחנתו לפניו. כי ישיב מחילה מפני. ה"סבא" קרא לי והראה לי את המכתב. נפר היה, כי הוא מתכוון להאריך בשיחה כדי לשכנעני, אך אני עניתי מיד: אני מוחל לו בלב שלם! ה"סבא" לא הסתפק: אין לך בלבך כלום כגודו לאחר כל מה שעולל לך? שום פעם אין בלבי. אני בטוח, כי משמים לא נועד השדוך הזה שבבילי. אם לא בדרך זו - הרי בודאי היה מתפטר בדרך אחרת. אף לא קפדה כלשהי? בטוח אתה? חשב היטב - לא הרפה ממני הרב. ואני לא הכחתי. מדוע הוא חוזר על אותה שאלה. עמית על שלי: אני בטוח בהחלט! אני רואה את יד ההשגחה בכל. זה ענין וכן. מארעות כה רבים עברו מאז, עד שאינני חושב על כך יותר!

"ה"סבא" היה נדבש לאין שעור. שמעתי ממלמל כאלו לעצמו: איזה סכל עבר על החבור, איזה צער, ובכל זאת הוא סולח במחילה גמורה! ואז פנה אלי ואמר: יודע אתה איזו זכות יש לך? הרי עליך נאמר: "כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו". והוא ה"סבא" והצדיק: ברע זה נקי הנה לבמרי מכל חטא. צדיק גמור אתה! לתדומתו. התרומם ה"סבא" מעל כסאו ובקש: אגא, ברה אותי! אני אברך את הרב - נרתעתי בבקשה. מבלבל לחלוטין - וכי אני? - מדוע מתפלא אתה? הן צדיק גמור אתה. נקי מכל חטא. ברכתך יקרה. גדול בכה עד מאד. אגא, הנה יודע על ראשי וברכני. וסיים פיבל את ספורו: לא השלחתי להתחמק, וכך עמדתי אני. בפחית הצעיר, בשדי מנחות על ראשו של ה"סבא",...ברכתיו... ברכתי - בכל לבי". סופו של דבר היה, שהודות לטובו השדוך, הגיע אותו פיבל לארצות הברית, וכך נצל מן השואה. (המשגיח)

רבי שמעון צבי הורוויץ, היה מגדולי המקבלים בירושלים, והיה מכנה 'רבי שמעון לידר', על-שם העיר לידא בה נולד בשנת תרכ"ה, וממנה עלה בשנת תרמ"ב לירושלים. בתקופת השואה האומה, הלכו כמה בעלי קבלה מעשית ושחטו בתנגלת באירון מעל מערת המעלה, כאשר הם קוראים בשמו של הבורך הנאצי ימח שמו וכאנים פגות מיוחדות בחכמת הסתרה. כדי לעקר את הצורך הרע מן הארץ, לא היה הדבר לרוחם של כמה מגדולי הרבנים, ובאחד הימים בשנישב רבי שמעון אחד התפלה בותיקו בבית הכנסת ועסק בתורה. התפרץ אדם אחד והחל לבזוזו קבלתו ועד על אוהה פעלה של שחיטת התרנגולת, ונחשבת כמעשה פשוט וכשוחטת חזי לשעירים. כל אותה שעה, ישב רבי שמעון ושתק ולא הגיב מאומה על דברי הבזיון, לא כעס ולא רגז, ושם מחוסם לביו. לאחר כשבוע ימים, פשהוירוד לפניו מקרבו את המאנע, אמר רבי שמעון כי הוא קבל לא השתתף באותו מעמד של שחיטת התרנגולת ולא היה שום חלק בענין. תמהו כלם וישאלו: "אם יבן מדוע שתקת אז כאשר אותו אדם בזה אותך בדיבים?" והסביר הצדיק השיב: "דעו לכם, ששחתקתי מאז ועד עתה, מפני שחששתי שתגובתי תהיה מתוך כעס, ולכן התאפקתי עד כה ולא ספרתי את הדבר רק עכשו, כדי לקיים מצות דהיייתם נקים מה ומישאל".

יולכו ויבאו (יב, כז)

תבנת ולכו מטעמת בטעם פוז גדול, לרמו, שפאשר הלכו המרגלים למלכו יונה, שלא יתורו בהם שבאו לרגל, אלא נתפרו פוז גדול למלכותו שנים. בעין מה שאמר יוסף לאתיו: "מרגלים אתם ונא כי ערות הארץ באתם לראות", ופרש רש"י בשם המורש מרגלים אתם, שהיו נכנסים בעשרה שערי העיר ולא נכנסים בשער אחד, ואף כאן הלכו בפוזר שלא יתורו בהם. (תורה ימי)

למה ה' מביא אתנו אל הארץ (יב, טו)

בטעמי תלישא גדולה קומא ואולא, ורמו מפאן שיש לכבות על ארם שנתלש, לא עלינו, לרמו מטעולם בעורו צעיר בשנים, ואם ארם וכן שפלא זמי הרינו גבורת עולם בעין "המלא תפייע", אבל מי שלא השלים עבודתו הרי זה תלישא גדולה שנתלש מן העולם הקדים והלך אל הארץ, היה לא תוליה. (רבי אמשל שיק מסיקא)

אשר-עין בעין נראה אתה ה' (יב, יד)

עור ב' טעמים בספור "עין בעין": "עין בעין שן בשן", "כי עין בעין ראו בשוה ה' ציון", לרמו למובא בטרומם ויתרן כאן, שבמתן תורה נתפרא כל החולום, ובלם ראו עין בעין ונתפרא בשוה ה' ונתראה אל בני ישראל. ורמו לזה בטעמי המקרא שהם קומא ואולא, קמו חזק ורביעי, פישא מנוק קוהו, כלומר הילי שהקדים להם לפני מות תורה הילך ואול לו בוה סיני והחל להם מתולם, והיה זה רביעי שהוסיף משה ומתע, ואז נתפסנו ונקומו ועמדו כלם נצבים ובראיים. (מנח מצבי)

יום לשנה יום לשנה (יב, יח)

למה בפלו התבות "יום לשנה יום לשנה"? כי זהו דבר שאלה השוכהו, יום המקורר וטוב ו"יום לשנה"? וכי אפשר לסלח לבני ישראל ריזים אחר ביום הפפורים על חטאייהם במשך שנה שלמה? ומשיב לו הקב"ה: "יום לשנה!" שהרי המרגלים חרו ארבעים יום וכנגדם נעשו פישא מנוק קוהו, כלומר הילי שהקדים במרה טובה הרי הוא נון, שיום אחד יכפר להם על העונות של כל השנה. ורמו לזה בשני נגינת הטעמים של תבות אלו, "יום לשנה" בטעם קוהו שהוא נבנהו על מתיחה ושאלה, וכי "יום לשנה"? והשוכהו לכך "יום לשנה"? בטעם רביעי בנעיקה של יחזותא ותשובה. (רבי יחזקאל מקוויא)

בפסחת הקהל על עגולתו נה נאמר בפרשתנו: "והם הביאו את קרבנם אשר לה' וחסאתם וכו'". וכתב אבן עזרא: "והסאתם - היא השועה, ובעבר שהוא סמוך אל עיני הוא קטן, והעתידי הפך, כלומר - קרבנם עולה על הפך לעולה, ואילו 'והסאתם' הפכה לשעיר כפי שפרשנו רש"י וזכרנו". וכאשר השם "שעיר" מופיע בתורה בסמוך ל"עיים" - "שעיר עיים" או הוא שיער קטן, לעמת השם "שעיר" שעומד בפני עצמו והפכה לשעיר גדול בשנים.

אלא שגלאו המפרשים רביון את סיאם דבריו: "והעתידי הפך", ועל קוצו של יוד"ו נשתברו קלומים רבים, ונמנו ונמרו כי ה"ד אינה אלא ואו, ויש להגיד: "והעתידי הפך", כלומר - השם "עתידי" שנקרא בתורה "צפירי" הוא להקה, פאשר הוא נכתב בסמיכות "צפיר עיים", הוא גדול, פופיע בדניאל, ומדול וקרא "צפיר". אחרים סברו שיש להגיה: "והעתידי הפך", כלומר - הפסוק העמיד להפך את סדר הקרבנות, עולה לפני שחאת, בעוד פלל החטאת קודמת לעולה. ויש שהגיהו: "העתידי הפך", שגם בו "פר קרבן הוא קטן, ואילו 'פר' לבד הוא גדול, וכן גם השעיר". או שלא תתקן לזה נאמר "והם הביאו" לשון עבר, לבן אמר "והעתידי הפך" כמו שצינו שהיא" מהפכת מעבר לעתיד, ואף פאן הפכה לעתיד "והם יביאו". ועוד פרשנו, שפאן נכתב בלשון עבר "והם הביאו", לעמת "העתידי" שחאת יחד, שפאן הפך ונקמם בלשון עתיד "והקריבו".

אלא שבדפוס ראשון של אבן עזרא לא מופיעה כלל המלה "והעתידי", ותקפו שם: "ובעבר שהוא סמוך אל עיני שהוא קטן, והתפך", ואם כן, למה לא חתמה את המלה עם תחלת הפסוק הפא שולטק בתחלת יחיד שדינו תלביא קטן עונה פת שנתה: "ובעבר שהוא סמוך אל עיני הוא קטן, והתפך - עד פת שנתה, פרוש שיער עיים", לחלוטין את דבריו של השעיר" בסמוך לעיים" הוא קטן, שהרי בפסחת יחיד מביאים עו קטנה בשנים, ולכן פתוב שיער עיים בסמיכות.

שאר רבי מנדל מקוצני: מדוע סלח הקב"ה על חטא העגל, אף שאף קצוני שגני ישראל חזרו בתשובה, ואילו חטא המרגלים עליו שבו בתשובה, לא נסלח להם?

השיב לו רבי מנדל מקוויא: מפני שאחר העגל היו בני ישראל פה שגורים מגדל חטא, עד שלא היה בלם לעשות תשובה. לא כן חטא המרגלים שלא חשבירו לחטא גדול, ואמרו "אשר אמר ה' כי חטאתנו", כלומר רק ה' אמר שחטא חטא, ומפואל לא שבו...

נענה רבי מקוויא ואמר: "אני סבוי אחרת. אמנם חטא העגל היה חטא חמור, אך משאלתם הרינו מוכנים, שפן בשוה אלקות ונתנהגה רחמני. אבל בחטא המרגלים אף שלא היה חטא גדול, הרי למה השתוקקו לבצלים ושושים! לזלתי גשה ותאנות פשה, ועל כך אין פפרו ואין תקנה... ושוב אמר: "מה בין המרגלים בימי משה למרגלים בימי יחושע? הראשונים ראו את עצמם שייגעו אידן - יהודים חשבים שנאמר 'כלם אנשים', אבל על מרגלי יחושע נאמר 'ושלח אנשים שנים אנשים מרגלים חרש', ואמרו 'חזיל שיעטו עצמם כקבירי חרש', כלומר ראו את עצמם כגויים חשבים ושושים... ולכן הצליחו בשלחותם..."

ומשיב: ומה בין המרגלים להושע וכלב? הראשונים דרקו בהתנתגם, וכלבני ראו את ארמו ר"ם... אבל כלב ויחושע קרעו בגדיהם, כי לא התיבונות חשבוה אלא הפנימיות... ומה היה חטאם של המרגלים? לא על מה שאמרו "והי בעיני חתבים", אלא על מה שאמרו "וכן היינו בעיניכם", שפן קוה אכפת לך קוה אחרים חושבים עליך?

הפצ'ת ועד הפצת תורה

ספרי 'שבת טיש' ו'מידות טיש' בחנויות הספרים המובחרות לכמויות במחיר מיוחד: 02-5806777

5806777@GMAIL.COM

פאר מקדושים

פנינים נדירים מספרים עתיקי יומין

פרשת שלח

ויקרא משה להושע בן נון יהושע (יג טז)

כד חמי משה ית ענותנותיה, קרא שמייה יהושע. (תרגום יונתן)

איתא במדרש, שלעת תחיית המתים יקראו אותם על שמם ע"פ אלפא ביתא אברהם בנימין וכו', (ר"ל שתחיית המתים תהיה לפי סדר א"ב, שתחילה יקומו אלו ששמן מתחיל באות א' כגון אברהם, ואח"כ אלו שתחילת שמותם בבית כגון בנימין), והוא ענין פלא*.

ועוד איתא שמי שיש בו מדת ענוה יעמוד תחילה בתחיית המתים. ועפ"ז יבואר התרגום יהונתן, כד חמא משה ענותנותיה קרא להושע בן נון יהושע, פי' כי כשרצה לקראו יהושע אמר פן יתרעם יהושע על דבר זה, כי יאמר שגרמתי לו בזה שיתאחר לעמוד בתחייה, כי מתחלה היה התחלת שמו באות ה"א ועתה באות יו"ד. אמנם כשראה בו מדת עניויות, נמצא שהוא יעמוד בתחלה לתחייה, אז קרא אותו יהושע.

(אוהב ישראל לראי"ה מאפטא, בליקוטים)

*עיינן במה שכתב באמרי יוסף (מו: פר' אחרי, קבלתי ממורי מוה"ד יצחק אייזיק מזידיטשוב וצלה"ה וכן מבואר בכתבי האריז"ל, שהאותיות המאוחרות הם יותר קטנים במעלה, והיותר מוקדמים הם יותר מעולים וגבוהים יותר, כי א' קרוב יותר להאין סוף ב"ה.

והערים בצורות. (יג כח)

תירגם אונקלוס ז"ל וקרויא כריכין, מלשון סביב ועגול. ושמעתי בזה בשם אביו של מוהר"ד יצחק יששכר נ"י מפה, שהכוונה שלהם היתה לומר כן, מצד שבית עגול אין רואין בו נגע כידוע (נגעים פ"ב, מ"א), ועי"ז לא ימצאו האוצרות שהטמינו האמורים כמו שאמרו חז"ל בזה (ויק"ד יז, ו).

(מחזה אברהם (לבוב תרל"ו) לרבי אברהם דוד מבוטשאטש)

ונהי בעינינו כחגבים, וכן היינו בעיניהם. (יג לג)

פירש רש"י ז"ל, שמענו אומרים זה לזה נמלים יש בכרמים כאנשים. ואיכא למידק מדכתב 'וכן' היינו בעיניהם, משמע כחגבים ולא כנמלים, וגם בש"ס (סוטה לה). פירש"י וכן היינו בעיניהם כחגבים, והוא תמיה גדולה.

וביאר החסיד רבי גבריאל אישפרנסא ז"ל מעיה"ק צפת, דהיה קשה לרש"י דהו"ל למימר ונהי בעינינו ובעיניהם כחגבים ודי, לכן מוכרחים לומר דהכי קאמר, וכן לערך שהמעטנו עצמנו מאנשים לחגבים, בערך זה הוסיפו הם לגרוע מדתינו כאילו באמת היינו חגבים, ונתמעטנו בעיניהם כנמלים, ומשום הכי הוצרך לומר וכן היינו בעיניהם, והוא חריף.

(ליקוטים ממהר"ג א, שבסו"ס עץ החיים לרבי חיים אבולעפיה)

ונקה לא ינקה. (יד יח)

לכאורה מדוע חושב ונקה בתוך י"ג מדות, הלא כתיב לא ינקה. ואומרים בשם הגר"א ז"ל אל תסתכל בקן קן בשתי תיבות אלו [ונקה לא ינקה], רק במה שיש בו, שם ה' [ונקה לא ינקה] שהוא של רחמים.

(משנה זכרון (ירולים תרע"ג) לרי"ה סינגער, והובה בגר"א עה"ת)

ועשיתם את כל מצותי. (טו מ)

שמעתי כמה פעמים מפי קדשו של רבינו הגאון החסיד מו"ה אליהו מוילנא ז"ל נ"ע, מה העולם הבא חשוב, ואין ערך ודוגמא כלל נגד שעה אחת בעוה"ז בעסק התורה והמצוה, מאחר שבעולם הבא אי אפשר לעבוד ה'.

(דרשת רבי חיים מוואלאזין, ביום א' סליחות שנת תקע"ב)

הבהרה: לפני כמה שבועות כתבנו בענין קברו של הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זצ"ל שבדקו עפ"י הוראת הגר"ח קניבסקי זצ"ל ומצאו תחתיה קרקע בתולה המורה שאין שם קבר כלל. והנה הכוונה על הקבר החדש שעשו לו בבית הקברות החדש, אמנם קברו הידוע לנו היום בבית הקברות הישן, הוא קברו האמיתי, וכפי עדות האשה מפי אביה הרב, שהוא לא העיז להעביר קבר איש האלקים לבית הקברות החדש, ורק העמיד מצבה חדשה בבית הקברות החדש.

וימצאו איש מקושש עצים. (טו לב)

שמעתי בשם המגיד הקדוש מטריסק זי"ע שאמר בפסוק בתהלים (כה יב-ג) מי זה האיש ירא ה' יורנו בדרך יבחר, נפשו טובה תלין וזרעו יירש ארץ, ופירש כשעלה משה לרקיע וראה את צלפחד בגן עדן שאל מי זה האיש שנאמר עליו בתורה וימצאו איש מקושש. והוא כמשיב ירא ה', דצלפחד היה ירא שמים, רק יורנו בדרך יבחר, שרצה להראות לבחור דרך ה' דהמחלל שבת הוא במיתה. ומשום שחשדו לצלפחד, והחושד בחברו צריך לברכו כדאיתא בברכות (לא:), לכן ברכו נפשו בטוב תלין, שיש לו חלק לעוה"ב, וזרעו יירש ארץ, שבנותיו יזכו ליטול חלק בארץ.

(שמעתי מהמגיד מישרים רבי נפתלי גרוס שליט"א מב"ב, ששמע ד"ת זה מהרה"ק רבי יעקב מפשעווארסק זצ"ל) (ובספר מיכל המים להגר"ר יחיאל מיכל הינבר, הביא ביאור זה בשם הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב ז"ל).

הרה"ק רבי אברהם המגיד מטריסק ז"ל

המגיד מטריסק ז"ל נולד בשנת תקס"ו לאביו הרה"ק ר' מרדכי הנקרא המגיד מטשערנביל ז"ל, בן הרה"ק ר' מנחם נחום מטשערנביל ז"ל בעל מאור עינים. הוא היה אחד משמונת האחים הקדושים המפורסמים בעולם, ה"ה הצדיקים רבי אהרן ז"ל שהיה ממלא מקום אביו בטשערנאביל, ורבי משה מקארטשוב ורבי יעקב ישראל מטשערקאס ורבי דוד מטאלנא ורבי נחום ממאקריב ורבי יצחק מסקווירא ורבי יוחנן מראחמסטרייבוקא ז"ל.

אביו המגיד מטשערנביל חיבבו מאד, ואף שלא היה בנו הבכור נהג לקחתו עמו למסעותיו, וכך ראה מגיל צעיר ה'תיקוני הנשמות' שעשה אביו הק'. רבי אברהם נהיה לחתן אצל הרה"ק רבי יעקב אריה מקאוולי בן הקדוש האלקי הרבי ר' מרדכי הזקן מנעשכ"ז.

הוא היה קדוש עליון וחכם הרזים, ואלפים ורבבות נסעו אליו, ואף שמקום משכנו היתה ברוסיה, נסעו אליו רוב צדיקי פולין בדורו. בטריסק למד ולימד יותר מחמישים שנה, וחיבר הספה"ק מגן אברהם עה"ת ע"ד הקבלה ב' חלקים. הוא היה כשמש המאיר ששמעו הולך מסוף העולם ועד סופו, וצדיקי דורו כבדוהו מאד מאד בגלל גודל עבודתו פרישותו וקדושתו.

זכה לבנים צדיקי הדור שהיו מפורסמים לבעלי מופתים גדולים, הרה"ק רבי מנחם נחום שנפטר בצעירותו בעיר בריסק, והבית הלוי זצוק"ל שמאד העריכו הספידוהו, ובנו השני היה הרה"ק רבי מרדכי מקוז'מיר, ובנו השלישי היה הרה"ק רבי יעקב ארי' ליב שמילא מקום אביו אחר פטירתו.

ובשנת תרמ"ט ביום ב' לחודש תמוז שבה נפשו אל האלקים. (מליצי אש)

לקוּטִים וּסְפוּרִים נִפְלְאִים

פרשת שלח

"שלח לך אנשים" (יג, ב)

שלח לך, לדעתך אני איני מצווה לך (רש"י).
 נראה לפרש על פי מה שאמר דוד המלך ע"ה (תהילים קטז, י-יא): "האמנתי כי אדבר אני עניתי מאד אני אמרתי בחפזי כל האדם כזוב".
 הרי עיקר עבודתו של האדם היא לעקור מקרבו את מידת הגאווה ולהידבק במידת הענווה ושפלות הרוח, והמילה "אני" מרמזת על גאווה, כשאדם מחשיב עצמו ל'יש'.

ידוע המעשה באדמו"ר ה"דברי חיים" מצאנו זי"ע, שפנה פעם למשמשו ושאלו: "מי אתה?" השיב המשמש: "אני פלוני, משמשו של הרבי". שאלו שוב: "מי אתה?" וחזר המשמש והשיב: "אני פלוני בן פלוני, משמשו של הרבי". כך חזר הדבר כמה וכמה פעמים, עד שבסוף ענה המשמש במבוכה: "איני יודע".

הדלת וכששאל הרבי "מי זה?", השיב התלמיד: "אני". נענה הרבי מלכוביץ' מתוך החרד: "אני הוא ולא אחר! רק הקב"ה יכול לומר על עצמו 'אני'!" אמר אותו תלמיד: "אילו לא באתי לרבי אלא כדי ללמוד דבר זה בלבד - דיי".

והנה, אף כשהאדם עובד על עצמו לשבר את הגאווה, לא ימלט שלא ייכשל בה לעיתים. וזהו שרמזו דוד המלך: "האמנתי כי אדבר אני" - אם אדם עדיין מאמין ומחזיק בדיבור ה'אני' שלו, סימן הוא ש"עניתי מאוד", שהוא עני ביראת שמים. אך "אני אמרתי בחפזי" - אם נפלט לו 'אני' רק דרך חופזה וטבע אנושי, אין זה חטא חמור כל כך, שכן "כל האדם כזוב" וכולם נכשלים בכך לפעמים.

וזהו שאמר הקב"ה למשה רבנו: "שלח לך לדעתך. 'אני' איני מצווה לך". רק זאת איעצך: מי שהוא בעל גאווה ואומר 'אני' - כזה אדם איני מצווה לך שתשלח. (שיח יעקב יוסף)

"וְאֶהְבֶּתָּ..."

"האֵהָב אוֹתוֹ כְּאֵלוֹ הוּא תִינּוֹק", אוֹמְרִים לוֹ אֲנָשִׁי הַחֲנוּךְ הַמְדַפְלָמִים.
 "גַּם כְּשֶׁהוּא הָיָה תִינּוֹק בְּעָרִיסָה הוּא לֹא הֵבִיא לָךְ נַחַת, לֹא הִתְחַשֵּׁב בְּרַגְשׁוֹת שְׁלָךְ, וּבְכָל זֹאת נִמְסַתְּ מֵרַב חֶבֶה כְּלָפוּי".
 הֵם חֲכָמִים, אֲנָשִׁי הַחֲנוּךְ הַמְדַפְלָמִים. יוֹדְעִים עַל אֵלוֹ נְקֻדּוֹת לְלַחֵץ.
 הָאֲמֵת הִיא שׁוֹזוֹ אַחַת הַשְּׁאֲלוֹת הַבוֹעֲרוֹת בְּלִבּוֹ לְאַחֲרוֹנָה, מֵאִז שֶׁקָּשָׁה לוֹ כָּל כֶּף אֶתוֹ.
 הַזְכְּרוֹנוֹת מְצִיפִים אוֹתוֹ. הוּא נֹזֵךְ בְּרַגְעִים שֶׁבָּהֶם עֹמֵד בְּתִינּוּקִיָּה, מְבִיט לְרֵאשׁוֹנָה עַל הַעוֹלָל הַזְעִיר שֶׁשָּׁכַב שָׁם בְּלִי תְזוּזָה. לְבוֹ הַתְּמַלָּא חֲמֵלָה אֶבְהִית בְּרַגַע אֶחָד.
 "אֶעֱשֶׂה הַכֹּל בְּשִׁבְלֶךָ, בֵּין שְׁלִי", הַבְּטִיחַ לְעֶצְמוֹ בְּאוֹתָם רַגְעִים. "אַתָּה שְׁלִי, שְׁלִי", לְחַשׁ לְעֶצְמוֹ כְּלֵא מֵאֲמִין.
 הַיָּמִים חָלְפוּ בְּמַהֲרָה. תִינּוֹק חֲדָשׁ הַצֵּטְרָף לְמִשְׁפָּחָה הַצְעִירָה, וְהוּא הָיָה אֶבְאֵ מֵאֲשֶׁר. בְּכָל עָרֵב הָיָה מְמַהֵר הַבִּיטָה רַק פְּדִי לְפָגֶשׁ שׁוֹב אֶת בְּנוֹ. הָיָה מְבִיט בּוֹ בְּלִי סוּף. זֶה הָיְתָה הַהֲרַפְיָה שְׁלוֹ. "צְדִיק'ל שְׁלִי", הָיָה לוֹחֵשׁ לוֹ בְּאַהֲבָה גְלוּיָה, "אַתָּה כָּל כֶּף מֵתוֹק, כָּל כֶּף שְׁלִי".

"ויקרא משה להושע

בן נון יהושע" (יג, טז)
 אמר ר' שמעון בן יוחאי: יו"ד שנטל הקב"ה משרי היה טס ופורח סביב כסאו של הקב"ה. אמר לפניו: ריבונו של עולם! בשביל שאני קטנה שבאותיות, הוצאתני משמה של צדקת? אמר לו הקב"ה: לשעבר היית נתון בשם נקבה ובסוף האותיות, עכשיו תהיה נתון בשם זכר ובראש האותיות; הדא הוא דכתיב:

לעי"נ הרה"צ

ר' פנחס בן ר' בנימין בינוש רוזנבוים זצוק"ל
כ"ו בניסן תשע"ז

הלא גם בתלמידי חכמים יש דופי, כפי שאומר אבינו. כך קל היה להם לעבור לדרך אחרת, שיש בה גם מפיתויי העולם הזה, לא כן שכנך, אמנם איש פשוט תם וישר הוא, אך כל פגישה עם תלמיד חכם הסבה לו עונג עצום, ובכל פעם שהיה שב לביתו אחר פגישה כזו, היה שר ורוקד: 'היום זיכני השם יתברך לפגוש תלמיד חכם פלוני, איש

נעלה ורם מעלה, מי יתן בני ותהיו גם אתם כמוהו'. ראו הילדים כי משוש לב אביהם הוא התלמיד חכם, ראו את המושג 'תלמיד חכם' כפי שהוא באמת, מיקדו את שאיפתם לגדול בתורה, ומה הפלא כי אכן גדלו כך?! לו היית גם אתה כשכנך מייקר ומשבח בדבריך תלמידי חכמים, משרה בביתך אווירה לווהטת של אהבת תורה ולומדיה, אזי לבטח היית זוכה גם אתה!"

"וילונו על משה ועל אהרן כל בני ישראל" (יד, ב)

מסופר על הגאון רבי אלעזר לאו זצ"ל, שכיהן כרבה של אונגוואר, שהיו לו שונאים רבים שהציקו לו ורדפו אותו. לעת זקנותו, כשכל היריבים בכל המחנות הכירו בגדולתו בתורה ובעבודת ה' ונעשו לו ידידים, אמר הגרא"ל: משל למה הדבר דומה? לחתן שאומר לכלתו "הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל". לכאורה קשה, למה לא אומרים "כדת תורה" או "לפי ההלכה"? מה פירוש "משה

"ויקרא משה להושע בן נון יהושע". (ילקוט שמעוני בראשית)

מעשה היה ובא לפני ה"לבושי שרד" דין תורה מעניין, על בית הכנסת שהוסיפו שולחן ליד החזן עקב חוסר מקום, ושם במזרח היה עוד שולחן מימים קדמונים, ולא הזיזו אותו ממקומו, ועכשיו שהוסיפו ליד החזן עוד שולחן,

באו בטענה יושבי השולחן הישן שמגיע להם לשבת בשולחן החדש ליד החזן כי תמיד הם ישבו במזרח, ושום דבר לא הפסיק ביניהם לבין החזן. ענה להם בעל הלבושי שרד: לכאורה יכולה לבוא הה"א של הושע ולטעון, עד עכשיו הייתי ראשונה ועכשיו היו"ד במקומי, אלא רואים מכאן שאם לא הזיזוהו ממקומו, רק נתנו לפניו עוד אות, לא יכול לבוא בטענה. כמו כן אין אתם יכולים לבוא בטענות, היות ולא הזיזו אתכם ממקומכם אלא הוסיפו שולחן לפניכם.

(דבש וחלב)

"וילונו על משה ועל אהרן" (יד, ב)

פעם בא לפני הגאון רבי שלמה זלמן אוירבך זצ"ל אברך אחד ששפך לפניו מרי לבו, וכך אמר: "שכני ואני, שנינו אבות לילדים, אני אברך ויודע ספר, וכמובן חניכתי את בני לתורה, אך לא שפר עלי חלקי, ולא זכיתי שבני ימשיכו באוהל ה' של תורה, ואילו שכני, איש פשוט תם וישר, אך בניו יצאו גדולי תורה, במה

נגרע חלקי?!" סיים בקול כאוב.

כפי הנראה הכירו הרב מקרוב, ולכן השיבו: "אתה מחזיק עצמך ללמדן ו'מבין' בגדולי תורה, ומפעם לפעם היית נוהג להעביר את שבת ביקורתך, ולחלק ציונים לתלמיד חכם זה או אחר. הילדים שמעו והפנימו. לכשגדלו, ועשו את חשבון נפשם, אמרו לעצמם:

לפֿעמים הִיָּה הַחֶלֶק הַרְצִיּוֹנִי שָׁבוּ עוֹצֵר וְשׂוֹאֵל: לָמָּה אַתָּה כֹּל כֵּךְ אוֹהֵב אוֹתוֹ?
כֶּסֶף הוּא לֹא נוֹתֵן לָךְ, רַק דּוֹרֵשׁ. נַחַת אֵין לָךְ מִמֶּנּוּ כָּרְגַע, וְהַלּוּאֵי שְׁתַּהֲיֶה. כְּבוֹד גַּם לֹא מִי יוֹדֵעַ מָה.
הַעֲסוֹק סְבִיבוֹ דּוֹרֵשׁ מִמֶּךָ הַמּוֹן. אַתָּה מוֹתֵר עַל שְׁעוֹת שְׁנָה לְמַעַנּוֹ וְעוֹשֶׂה זֹאת מִתּוֹךְ עֵיפּוֹת גְּדוּלָּה, אֲךָ מִתּוֹךְ אַהֲבָה שְׂאִין צָרָךְ לְהַסְבִּירָה. אַתָּה לֹא עוֹשֶׂה לוֹ טוֹבָה כְּשֶׁאַתָּה מִתְעַסֵּק אִתּוֹ, אַתָּה פְּשוֹט אוֹהֵב אֶת זֶה.
הַחֲדָשִׁים חֲלָפוּ. הָעוֹלָל הַזְּעִיר הִפָּךְ לְתִינוֹק חָכֵם בְּעַל צָחוֹק פְּעֻמוֹנִים, וְהָאֲהָבָה הָאֲבָהִית רַק הִלְכָה וְגִבְרָה. כֹּל הַתְּקַדְמוֹת קִטְנָה הֵיְתָה עֲבוּרָךְ כְּמוֹ מִילִיּוֹן דּוֹלָר בְּזִמְנֵים הַטּוֹבִים שֶׁל הַדּוֹלָר. כֹּל זַחֲלִיָּה, כֹּל הֶגְהָ, כֹּל פְּעִיָּה, כֹּל חִיוֵךְ. אֲשֶׁר.
לֹא הַבְנַתְּ אִיךָ יָכוֹל לִהְיוֹת שְׂאֲנָשִׁים אֵינָם אוֹהֲבִים אֶת יְלָדֵיהֶם. אִיךָ אֶפְשָׁר שְׁלֹא לְהַתְמַלֵּא אַהֲבָה אֵינְסוֹפִית מוֹל פֶּסֶת הָאֲשֶׁר הַקִּטְנָה הַזֹּאת.
בְּטֵל דְּבַר, בְּטֵלָה אַהֲבָה
אֲבָל אַז, מְתִישָׁהוּ בְּאִמְצַע הַחַיִּים, הַתְּחִיל הַיֶּלֶד לְגַדֵּל. הַשָּׂנִים, כֵּךְ נֶאֱנָחִים הַמְּבַגְרִים, חוֹלְפוֹת בְּמַהֲרֵי רֶגֶל. גַּם אֲצִלָּךְ הֵן חֲלָפוּ בְּמַהֲרֵי רֶגֶל.
וּפְתָאוֹם אַתָּה פּוֹגֵשׁ אֶת עֲצֻמָּךְ בְּסִיטוּאֲצִיּוֹת שְׁלֹא דְמִינָתָּ.
אַתָּה הָאֲבָא בְּבֵיתָ, אֲבָל פְּתָאוֹם יֵשׁ מִישָׁהוּ עִם דְּעוֹת מְשֻׁלוֹ, וְהוּא יוֹדֵעַ לְהַתְעַקֵּשׁ עֲלֵיהֶן.
הוּא לֹא שׂוֹאֵל אוֹתָךְ כֹּל דְּבַר. יֵשׁ לוֹ רְצוֹנוֹת, מַחְשְׁבוֹת וְשְׂאִיפוֹת, וְהֵן לֹא תְמִיד עוֹלוֹת בְּקִנְיָה אֶחָד עִם הַרְצוֹנוֹת וְהַמְחָשְׁבוֹת שֶׁלָּךְ כְּאֲבָא.
פְּתָאוֹם אַתָּה מוֹצֵא אֶת עֲצֻמָּךְ מִתּוֹכָם, מִגֵּן בְּלֵהֵט עַל הַרְצוֹן שֶׁלָּךְ, נִכְנָס לְפָנָיו, לְמַרְיבוֹת, נִגְרָר לְצַעֲקוֹת, לְכַעֲסִים וּלְאֲכֻזּבוֹת.

וישראל?"

וההסבר הוא: משה היה רועה נאמן ואהב את עם ישראל. גם היהודים אהבו את משה רבנו וביכו את פטירתו במשך שלושים יום, ובכל זאת היו ביניהם קטטות במשך ארבעים שנה במדבר בשל אוכל, מים, בשר, מרגלים ועוד.

לעי"נ האשה החשובה
מרת **מרים יוכבד** ב"ר **צבי ליבוביץ** ע"ה
כ"א מר חשון תשפ"א

נענה רבי מאיר שמחה: "מעולם לא שמעת בקולי!"
מחה הגבאי ואמר: "מדוע כבוד הרב כך נזוף בי? הרי זו פעם ראשונה שאני חולק על דברי הרב. תמיד קיימתי את דברי הרב ללא סייג!"

למרות זאת, הם לא התגרשו ונשארו יחד עד הסוף. כך אומר החתן לכלתו בשעה שהוא מקדשה: "דעי לך, שאי אפשר למנוע קטטות ומריבות, אבל עלינו להתנהג כדת משה וישראל" - שרבו זה עם זה, אבל לא עזבו אחד את השני ולא נפרדו זה מזה".

ענהו רבי מאיר שמחה: "אכן כך הוא, אבל פעם זו מורה כי תמיד עשית כהוראותי משום שסברת כך גם אתה, והראיה - כשדעתך שונה אינך מקבל את הדברים. אם כן, כל חינך לא צייתת אלא לצו שכלך, לא לציוויי"

(מן המים משיתיהו)

"ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם" (טו, לח)
מעשה בבן ישיבה שבא לפני הגאון בעל הקהילות יעקב זצ"ל, ושאל האם יוכל לעסוק ברישום תלמידים לחינוך תורני, שיש בזה משום הצלת נפשות.

ענהו הקהילות יעקב: "שב ותלמד!"

מיהר להבהיר: "לא התכוונתי בתקופת הלימודים, שאלתי עלימי 'בין הזמנים!'"

ענהו הסטייפלער: "בבין הזמנים, אפשר".

הודה וביקש לצאת, קרא לו הקה"י שישוב.

חזר, ורבנו נטל בידיו הקדושות את הציצית שבבגדו, והראה לו. הצביע על אחד החוטים ואמר: "רואה אתה, חוט זה הוא 'השמש'. הוא היוצר את החוליות, והופך את החוטים לחפצא של מצווה! בתחילה, הוא היה

הארוך מכולם. אך מה אירע? הוא הסתובב סביבם לזכותם. הסתובב והסתובב, וככל שהסתובב הלך והתקצר, עד שנהיה קצר כמותם..." ופטרו לשלום. (הגש"פ הקהילות יעקב)

המצפון שבתוך לבך זועק: מה קרה? איפה האהבה המפרסמת שלך אליו? למה אתה לא מקבל אותו כמו שהוא? מה עלה בגורל כל ההבטחות? לפעמים אתה מרגיש שאינך יכול אתו. לא הועילו כל ההרצאות ששמעת על גיל ההתבגרות או על מרי ילדותי. אתה כועס, מאוכזב. את המשפחתיות שלך דמינת אחרת.

ואז הם מגיעים, כל אנשי החנוף המדפלקים, ושואלים את מה שהמצפון כבר זועק: למה שלא תאהב אותו כמו פעם, בלי סיבה, רק מפני שאתה אבא שלו והוא הבן שלך? מה השתנה? בגלל שהקול שלו השתנה והפרצוף הילדותי החל להעלם בין פצעי הבגרות, האהבה מסתלקת? או שאולי כל האהבה הייתה אשליה? והחשש הזה הוא המזון הטוב ביותר למצפון ההורי.

המגייד ממזריטש מגלה סוד מופלא להורים:

למה אנחנו כל כך אוהבים את ילדינו בעודם תינוקות?

למה אנחנו נמסים מול יצור זעיר וחסר ישע?

מסתבר שיש כאן משהו בלתי מוסבר. משהו רוחני יותר.

הנשמה שלנו ותיקה בעולם. פסת אלוקות המתהלכת בתוך עולם גשמי ומנתק.

הנפש כבר הספיקה להסתבך באינסוף צמתים. התמלאנו שקרים פנימיים, חשבונות רבים, התחכנו עם החיים והתחספסנו.

הנפש כמעט שאינה זוכרת את המקור ממנו נחצבה. האינסוף נשאר כזכרון עמום ורחוק.

השפע האלוקי שמגיע אלינו בכל יום עובר בדרך בצנורות מסובכים ומשובשים. אנחנו מלאים גאווה, אגו, דעתנות ורצון לשלט.

השמיעה בקול ה', כי כאשר האדם בוחר מה כן ומה לא, הרי הוא עובד את עצמו, ולא עובד ה' כלל.

לגאון רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק זצ"ל היה גבאי נאמן שפעל על פי הוראותיו. פעם הורהו דבר מה והגבאי חלק על דעתו.

"טובה הארץ מאד מאד" (יד, ז)

רבי חיים שמואל שטרנפלד מחנטשין נמנה עם גדולי מחבביה של ארץ הקודש והיה מגדולי התומכים ביישוב היהודי בארץ ישראל, ואף למעלה מיכולתו.

אם היה מגיע לידיו פרי או תוצרת אחרת של הארץ, היה משתעשע בהם באהבה עזה ומתמוגג משמחה.

פעם אחת העמידו על שולחנו בקבוק יין מארץ ישראל. לאחר שעשה עליו קידוש הורה לסלקו מן השולחן. הגבאי תמה לפשר הדבר.

לאחר מכן הסביר לו רבי חיים שמואל: "כששיתי מהיין גיליתי כי טעמו חמוץ. חששתי שאם המסובים ישתו ממנו, יבואו להוציא את דיבת הארץ ופירותיה רעה; וחלילה לנו מדבר סרה על ארץ הקודש, כי גם אם תוצרתה חמוצה, מתוקה היא לנו".

"וימלא אחרי" (יד, כד)

יסוד מוסד ב'וימלא אחרי' הוא: לעשות הכל בכל רק על פי ה', שכן הבחירה מה כן ומה לא ממוטטת לגמרי את

לרפואת

הילד מאיר אלישע בן מרת רבקה רייזל שיחי בתוך שאר חולי ישראל

עדר ענק של בהמות, שוורים ופרות, כבשים ועיזים. "מה אנחנו יכולים ללמוד מכך?" שאל ראש הישיבה, ומשלא הבנתי אל מה רומזים דבריו, המשיך ואמר: "הרי הגוי הקטן הזה הוא כל כך קטן לעומת כל העדר הענק, ולכאורה הוא היה צריך להיות מושפע מהם, להתכופף על ארבע וללכת כמותם, ובכל זאת הוא אינו עושה כך.

מדוע? כי גם הוא, הילד הערבי, הגוי הקטן הזה, יודע שהוא בן אדם וכל העדר הזה מורכב מבהמות... ומותר האדם מן הבהמה..." האדם שונה מהבהמות למרות שהן רוב העולם! היהודי שונה מהעמים למרות שהם רוב העולם! זה סוד ההצלחה והכוח האדיר שמקרין יהודי שמקדש שם שמים, לבוש צנוע ומכובד! והייתם קדושים...

"ולא תתורו... למען

תזכרו" (טו, לט-מ)

אחד מחסידיו של רבי מנחם מענדל מקוצק היה תלמיד חכם גדול, שהיה שקוע במשך כל היום בלימוד התורה. עם זאת סבל מאוד מזיכרון חלש ומנטייה לשכוח את אשר למד.

פעם החליט להיכנס אל רבו ולבקש עצה וסגולה לחיזוק הזיכרון. הרבי מקוצק, שהיה ידוע באמרותיו החריפות והשנונות, הגיב קצרות: בתורה יש סגולה אחת - 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם - למען תזכרו'."

דקות מעטות לפני פטירתו, נטל הגאון מוילנא את ציציותיו בידי, וכה אמר לבני ביתו שניצבו סביב מיטתו: "כמה קשה להיפרד מהעולם הזה! כמה יקר כל רגע בעולם הזה! הנה, על ידי ציצית, שמחירה פרוטות מעטות, מקיים היהודי מצווה ומסוגל להגיע למדרגות עליונות, ואף לקבל את פני השכינה. היכן נוכל למצוא זאת בעולם הבא!?" ובמילים אלו יצאה נשמתו בטהרה ועלתה אל גנזי מרומים. (מעשיהם של צדיקים)

"ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" (טו, לט) השאלה: למה הקדים את הלב לעיניים? הרי חז"ל אמרו שטבע האדם "עין רואה ולב חומד"? זאת אומרת שהסדר הוא קודם עיניים ואחר כך לב. צריך היה אם כן לכתוב "אחרי עיניכם ואחרי לבבכם"?

התשובה נמצאה בסידורו של הגאון מוילנא, שליד הפסוק הנ"ל בקריאת שמע ציין הגר"א: "מפני מעשה שהיה".

וכך פירשו את כוונת הגר"א: במסכת מנחות (דף מד) מסופר על אדם שהיה זהיר במצוות ציצית. הוא החליט לנסוע לכרכי הים הרחוקים כדי לעבור עבירה. ובזכות המצווה - הציציות שטפחו על פניו - הוא ניצל מהעבירה.

הרי לנו שבעבירה של "לא תתורו", יתכן מצב שהלב יחמוד לפני ראיית העיניים, כי הוא יצא למסע שלו על ידי ששמע שמועה מה יש שם בכרכי הים.

זה מה שהבטיחה התורה: אם תשמרו מצוות ציצית כראוי, היא תשמור אתכם שלא תתורו אחרי לבבכם מתחילה וגם שלא תתורו אחרי עיניכם בסוף. (כרם הצבי)

"והייתם קדושים

לאלוקיכם" (טו, מ)

מובא בספר עלינו לשבח, הרב מילר סיפר שבצעירותו, כאשר למד בישיבה בחיפה, הוצרך

פעם ראש הישיבה לנסוע אל מחוץ לעיר וביקשו להצטרף אליו. בימים ההם, סיפר הרב מילר, עדיין לא היו בנויים יישובים לאורך הכביש, והנוף שנשקף בעד חלון המכונית היה רק הרים, ים, שמיים, אדמה.

לפתע, מצביע ראש הישיבה לכיוון מסוים ואומר לי: "שלמה, מה אתה רואה שם?"

הבטתי לעבר המקום שאליו הצביע, ולא ראיתי שום דבר מיוחד. "הסתכל טוב", ביקש ממני ראש הישיבה. ואז התבוננתי וראיתי ילד ערבי כבן עשר מנהיג

אָבֵל הַנֶּשְׁמָה מִתְגַּעְגַּעַת. מִתְגַּעְגַּעַת לַנְּקִיּוֹת הַזֹּאת, לְקִשְׁרֵי הַיָּשָׁר וְהַכֶּנֶה, לַחֲבוּר אֶל הָאִינְסוּף שְׁאִינוֹ עוֹבֵר דֶּרֶךְ מִסֶּךְ שֶׁל שְׁקָרִים וְחִשְׁבוֹנוֹת.

הַנֶּשְׁמָה מִחֲפָזֵת אֶת מָה שְׁאֵהָבָה נִפְשָׁה וְאִינָה מוֹצֵאת אוֹתוֹ בֵּין הַמְבַגְרִים. כָּלֵם מְסַבְכִים בְּתוֹךְ מַלְכֻדַת הָאֶגוֹ וְהַתְּכָכִים.

וּפְתָאוֹם אֶתְהָ מוֹגְלָה מוֹלֶךְ יִצְוֹר זְעִיר, טְהוֹר מִבֶּט, כְּזֶה שְׁעוֹד לֹא פָגַשׁ אֶת הָרוּעַ, וְעוֹד לֹא טָעַם מִמָּה שֵׁשׁ לְעוֹלָם הַזֶּה לְמַכַּר וּלְסַבֵּךְ.

לִיִצְוֹר הַזֶּה אֵין דְּעוֹת מִשָּׁל עֲצָמוֹ. אֵין לוֹ רְצוֹן לְשָׁלֵט. אֵין לוֹ מַחְשְׁבוֹת שֶׁל "אֵיךְ אֲנִיצַח אֶת מִי שְׁעוֹמֵד מוֹלֵי".

הוּא יִצִיר כְּפִיו שֶׁל הַבוֹרָא, בְּלִי תוֹסְפוֹת. כְּשֶׁהִשְׁפַע הָאֱלוֹהִי מִגִּיעַ לִיִצְוֹר כֹּה נָקִי, הוּא מִגִּיעַ נָקִי וְטְהוֹר יוֹתֵר.

זֶה בְּדִיוֹק מָה שְׁנִקְרָא בְּלִשׁוֹנֵנוּ "חֵן". חֵן הוּא קִשְׁרֵי טְהוֹר וְנָקִי שֶׁל אָדָם עִם מְקוֹר חַיָּיו. אָדָם כְּזֶה מְלֹא חֵן, מְלֹא טְהָר. אֵי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא לְהִנָּמַס מוֹלוֹ. לֹא בְּגִלְלוֹ, אֲלֵא בְּגִלְלֵי הַטְהָר הָאֱלוֹהִי הַמְשַׁתְּקֵף מִמֶּנּוּ.

הַנֶּשְׁמָה מִתְגַּעְגַּעַת בְּדִיוֹק לְטְהָר הַזֶּה. לֹא פְלֵא שְׁאֲנַחְנוּ עוֹמְדִים מוֹל תִּינוּק וּמִתְמַלְאִים אֶהָבָה בְּלִי גְבוּל. הָאֶהָבָה הַזֹּאת הִיא בְּטוֹי שֶׁל גְּעוּגוּעַ לְטְהָר הַעֲתִיק שְׁלָנוּ.

אֶהָבָה אֲמִתִּית אֵינָה נּוֹבַעַת מִרְוּחוֹתִים אִישִׁיִּים. זֹו אֵינָה אֶהָבָה אֲלֵא אִינְטֵרְס.

אֶהָבָה הִיא הַכְּמִיָּה לְקִשְׁרֵי הַנְּקִי שְׁלָנוּ עִם הַבוֹרָא. אֶת הָאֶהָבָה הַזֹּאת, שְׁאֵינָה תְלוּיָה בְּדָבָר, אֲנַחְנוּ מוֹצֵאִים בְּתִינוּק שְׁלָנוּ.

(נְקֻדוֹת שֶׁל אוֹר - סְפִינְקָא)

א גוט שבת

גליון
באר
הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

שלח

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
ובן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימייל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2026

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת שלח

אמונה ובטחון

- ד..... עין בעין נראה אתה ה' - כגודל האמונה כך ישועת השי"ת
- ה..... יתמו - לילך בתמימות אחר רצון הבורא ית"ש

תפילה

- ט..... ה' שמעה תפילתי - כוחה של תפילה

התחזקות והתקדשות

- יא..... והתחזקתם - תשובה בכל עת ובכל מצב
- יב..... וכן היינו בעיניהם - לא יחשוב מה אומרים עליו הבריות
- יג..... ולא תתורו - חיוב שמירת העיניים

ספח"ק בת עין

הנה כשמתעורר חסד עליון ית"ש אז החסד בעצמו מלמד זכות על כנסת ישראל, ומה הוא הלמוד זכות ש'נושא עון', היינו ששם א"ל שהוא בחינת חסד עליון (זח"ג ל:) כביכול נושא עונותיהן של ישראל לעצמו, היינו כביכול, אני חייב בדבר זה שכנסת ישראל עושים עונות ח"ו, שאילו לא היה להם צרות הללו בוודאי היו עושים רצוני באמת, ואילו היה להם פרנסה בריוח ולא יהיו מחוסרי פרנסה כמו עתה, בוודאי היה להם פנאי יותר לעשות רצוני. ואלו לא היה להם בחינת הסתרה כזו, והיו יכולים להסתכל ביקרא דקוב"ה, בוודאי היו משתוקקים ונכספה וגם כלתה נפשם לה' עד כלות הנפש ממש.

(בת עין, דרוש לסוכות ד"ה או יבואר)

פרשת שלח

'והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתני אותה לכם מורשה' (שמות ו ח), ולכאורה נראה שהרי זה ממש כאותה טענה שאמרו ישראל 'היש ה' בקרבנו אם אין' (שם יז ז) שעל כך נענשו מיד 'ויבוא עמלק', וממילא פשיטא שלא ניתן לומר בזאת על יהושע וכלב שהיו מסופקים אם חפץ בנו ה' אם לאו ח"ו, ועל כן צריך ביאור כל דבריהם.

ומבאר ה'תורת אמת', כי אכן 'אם חפץ בנו ה' אינו לשון ספק, כי אז היה לו לומר 'אם יחפץ בנו ה' בלשון עתיד, ואפילו אם תמצו לומר שדיבר הכתוב בלשון עבר אך עדיין היה צריך לומר 'אם חפץ', אבל לשון חפץ מורה שכך היתה כוונתם, שאם יהיה קבוע בלבבנו כאמונה שלימה בלי שום ספק ופקפוק שאכן חפץ ה' בנו אזי והביא אותנו אל הארץ הזאת, כי גדולה האמונה להחיש את הישועה, והנהגתו ית' נקבעת כפי תוקף אמונתו של האדם, שככל שהאמונה ברורה אצלו יותר בפשיטות ובתמימות בלי שום ספיקות ופקפוקים ח"ו כן נוהג ה' עמו², וככל שתתחזק האמונה בלב האדם שכל מאי דעביד רחמנא לטב עביד, כך

עין בעין נראה אתה ה' - כגודל האמונה כך ישועת השי"ת בפרשתן (יד ו-ח), 'ויהושע בן נון וכלב בן יפונה וגו', ויאמרו אל כל עדת בני ישראל לאמור הארץ אשר עברנו בה לתור אותה טובה הארץ מאד מאד, אם חפץ בנו ה' והביא אותנו אל הארץ הזאת ונתנה לנו ארץ אשר היא זבת חלב ודבש'. הקשה הרה"ק רבי לייבל אייגער זי"ע (תורת אמת) מה חידשו יהושע וכלב בכל דבריהם, והלא גם המרגלים אמרו 'באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש היא' (יג כז), אלא שהוסיפו למעון 'אפס כי עז העם היושב בארץ... כי חזק הוא ממנו' ואי אפשר להיכנס לשם, ומה הועילו יהושע וכלב באמרום 'אם חפץ בנו ה' והביא אותנו אל הארץ הזאת ונתנה לנו, הרי אין זה אלא ספק - אם חפץ בנו ה' ואז אכן ינצלו מידי יושבי הארץ אם לאו, והלא קיי"ל ש'אין ספק מוציא מידי וודאי', כיצד יכניסו עצמם לסכנה.

וביותר יש לתמוה, היאך אמרו יהושע וכלב 'אם חפץ בנו ה' והביא אותנו' שנראה כאילו הם מסופקים בדבר ח"ו, והרי הקב"ה בעצמו נשבע על הדבר ואמר

א. דוגמא לדבר במעשה שהיה לפני כמה שנים בארה"ב, איש יהודי שהיה רחוק משמירת התורה והמצוות, ישב בבית האסורים מחמת ענין מסוים, בשבתו תחת סורג ובריח התקרב אל דרך התורה והמצווה ע"י רב חשוב שנהג לבקר פעם בשבועיים בבית האסורים, בתחילת דרכו קיבל על עצמו ללמוד הלכות שבת ולקיימם למעשה, הרב הנ"ל עזר וסייע לו רבות בדרכו החדשה, ובשקידתו על תלמודו, גם הביא לו ספרים על הלכות שבת בשפת הענגליש (אנגלית) כדי שיוכל ללמוד בהם בכוחות עצמו.

באחד הפעמים כשביקרו הרב מצאו שהוא 'שמח וטוב לב', שאלו הרב 'מה כל הרעש' - מה הביאך לידי התרגשות גדולה כזו, ענהו היהודי ה'יושב' בבית האסורים, למדתי בספרים שהבאת לי שכך אמרו חז"ל (שבת קיח): 'אילמלי שמרו ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלים', מעתה החלטתי, א"כ, אף אני אשמור שתי שבתות ואצא מיד מבית האסורים, ואיך לא אתרגש כאשר הנני מובטח שבעוד כמה ימים אצא לחפשי ואשוב לביתי... ענה לו הרב בצער ובכאב, ידידי, עם כל ההערכה שהנני מעריך ומחשיב אותך, צר לי להודיעך שטעית בהבנת דברי חז"ל, כי הם דברו על הציבור, כל הכלל כולו, על גאולת עם בני ישראל בבוא לציון גואל, אבל יחיד שנמצא במאסר אין לו שום הבטחה שע"י שמירת שתי שבתות יצא לחפשי ממצבו, ואתה שנגזר עליך לשבת כאן בבית האסורים חמש עשרה שנה אל תשהה בדמיונות כי קרובה ישועתך לבוא. אך הלה נשאר בשלו, באמרו, לא נזכר בשום מקום שדברי חז"ל מיד נגאלין מדובר רק על הכלל, ובוודאי גם ליחיד כן, והוא נשאר בתקוותיו.

והנה הרב לא הספיק לבקר שם בבוא הזמן אחר כשבועיים כדרכו תמיד, וביקר רק אחר חודש ימים, ולתמהונו ופליאתו לא מצא שם את היהודי הנ"ל, ונאמר לו שיצא לחפשי לפני שבוע, וכבר כמה ימים לפני שחרורו 'התנבא'

דרך הנהגת הקב"ה היא כפי מידת האמונה שיש לו לאדם כן הוא נוהג עמו.

זכה דברי הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע (פר' בשלח בר"ה והנה ידוע) 'אם אדם בטוח בה' שהש"ת יעשה לו כל צרכיו, גם למעלה ממלאין לו כל משאלותיו. אבל אם אדם הואג תמיד על פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו אזי גם למעלה יחסר פרנסתו. ולכן אשרי איש שלא ישכחך ושם בטחונו בה', כי אז ה' צילך - כמו שהוא בוטח בה' שיעשה לו כל צרכיו כן יתן לו ה' כל צרכיו, וכבר כתיב (חבקוק ב ד) 'צדיק באמונתו יחיה', שעל ידי אמונת איתן שבו ממשיך עליו 'חיים' עם כל הפירושים שבו.

יתמו - לילך בתמימות אחר רצון הבורא ית"ש

בריש פרשתן (יג ב), 'שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל וגו', הקשה הרה"ק ה'דברי בינה' מביאלא זי"ע מדוע נאמר 'שלח לך אנשים' ולא 'שלח אנשים', והקושיא תגרל ביותר,

יזכה לראות בעיניו בחוש היאך היה הכל לטובה בטוב הנראה והנגלה, וזהו שאמרו יהושע וכלב לבני ישראל אם תאמינו באמונה שלימה שחפץ ה' בנו - אזי יביא אותנו הקב"ה לארץ ישראל. והביא ראיה וסמך לדבריו ממה שתירגם אונקלוס אם רָעוּא בְנָא קָדָם ה' - אם רצון בנו לפני ה', שלא תירגם כפשוטו אם ה' רוצה אותנו, אלא אם הרצון בנו, כלומר שתיקבע בקרבנו האמונה בחוקה וכיתוד כל תימוט שאכן חפץ ה' בנו או אז נזכה לראות בישועת ה'.

זכבר נודע מה שכתב הרה"ק ה'אוהב ישראל' זי"ע (ד"ה ויבוא) בשם הרה"ק רבי מיכל מזלאטשוב זי"ע כי 'אמונה' הוא גם מלשון המשכה ונידול, וכמו שנאמר (אסתר ב ז) 'ויהי אומן את הדסה', ובלשון קדשו, כי באמונה יש כח זה, שע"י האמונה יומשך הדבר הזה ממקורו ויבוא, היינו ע"י שהוא מאמין בהש"ת ובוטח בו באמונה שלימה על שום איזה דבר, אז נמשך הדבר ההוא ובא בשלימות, עכ"ל. והיינו כאמור, כי

בפני ידידיו שבקרוב הוא יוצא מבית האסורים... כאשר חקר הרב מה וכיצד אירע הנס הגדול, סיפרו לו סיפור מופלא, שאותו ה'שופט' ששפט אותו ופסק לו חמש עשרה שנות מאסר הזקין והפסיק את עבודתו בבית המשפט, מכיוון שכן החליט לכתוב זכרונותיו מהמשפטים היותר קשים וכבדים ששפט אותם, ובכלל אלו היה משפטו של היהודי ה'משוחרר' הנ"ל, והנה, כאשר עבר השופט על כל שטרות החוב שלו, העדויות והדיונים וכו', הרגיש שהגם שהואשם בפשע נורא המחייב את הפושע מאסר לט"ו שנה, מכל מקום לא היו לא עדים ולא כל הוכחה שהוא אכן פשע כזאת וכזאת, והשופט ההוא בהיותו איש אמת בא לידי החלטה שטעה אז בעת המשפט... ומשם קצרה הדרך עד שהוציא והו לחפשי (ספר מחזה אליהו בהקדמה לח"ב, בפקודיך אשיחה ח"ג עמוד רכ"ה-רכ"ח, ששמעו ממני ששמעו מהרב בעל המעשה).

שמא תאמר, וכי רק אותו יהודי שישב בבית האסורים שמר שתי שבתות כהלכתן שזכה הוא לגאולה, ואתו רבבות אלפי ישראל אינם שומרים ח"ו, אכן התשובה ברורה בעליל ופשוטה עד מאוד, איש זה האמין בכל ליבו ונפשו בהבטחת חז"ל שמייד היו נגאלין, על כן זכה ל'גאולה', ועל דרך זה ייאמר לכל דבר ועניין, שכפי תוקף אמונתו של האדם - כן זוכה ל'גאולה' וישועה בכל מה שזקוק לו.

מִן הַבַּאד

כה מסופר על הרה"ק מלעכוויטש זי"ע, 'מעשה והביאו אל מעונו בלכוביץ' יהודי מתושבי הכפרים הסמוכים שנשברה רגלו באופן קשה, ציוה מרן ז"ל שיכניסוהו אליו בין מנחה למעריב ושכיבוהו על גבי מיטה שניצבה בחדרו. עשו כדבריו ונכנס הוא ז"ל אל החולה ואמר לו, אמור אחרי 'אתה גיבור לעולם ה' מחיה מתים וכו' סומך נופלים ורופא חולים וכו' עד ברכת מחיה המתים', אח"כ שאל אותו אתה מאמין בכל זה, והשיב החולה הן, אך מרן ז"ל גער בו 'דובר שקרים לא יכון לנגד עיני', אמור שנית אתה גיבור וכו', ושאל אותו שנית אתה מאמין והשיב החולה הן, אך מרן ז"ל גער בו כבתחילה, וחזר איתו פעם שלישית עד שהחולה צעק בכל כוחו אני מאמין בכל זה, אני מאמין. מיד ציוה עליו שירד מן המיטה והנה רגלו בריאה כמאז ומקדם, אך כדי שלא יתפרסם הדבר אמר מרן ז"ל שישאווהו לאכסניא ושם ישכב עוד 'מעט לעת', ואמרו ששכיבתו ביום זה הייתה קשה על החולה ביותר אחרי שכבר הבריא לחלוטין' (הובא בתורת אבות, מעשי אבות נה).

באר הפרשה - פרשת שלח

הודו שאכן 'הערים בצורות גדולות מאד', אך טענו כנגד סברת משה רבינו ואמרו דעו נא שאעפ"כ עז העם הזה - יושביהם חזקים ביותר, ושלא כדברי משה שאמר שאם הם יושבים במבצרים סימן שהם חלשים.

וזה היה מקור וסיבת טעותם², כי האמת היא שכאשר רואים בעיניים ובעיני השכל כנגד דברי התורה, אזי צריך לילך בתמימות ולבטל דעתו מפני התורה הק' בלא לזוז מאומה³, ולא לנסות 'להתחכם' ולילך אחר ראות העיניים וסברת השכל. ועל פי זה מבאר מה שנאמר שלח לך אנשים, כי אכן היה 'לשובתך', שלימוד גדול למדנו מכאן לכל התורה, לילך בתמימות ולקיים בעצמו מה שנאמר 'תמים תהיה עם ה' אלוקיך'.

ומוסיף לכתוב בהרחבה בזה הלשון, וזה הוא לימוד לדורות, שאל יראה האדם בשכלו להיפך מהתורה⁴, ואעפ"י שרואה בהכל דברים ישרים אבל

שהלא לך משמעו לשובתך [ועל דרך שפירש רש"י את הנאמר באברהם אבינו 'לך לך' (בראשית יב א) - 'להנאתך ולשובתך'], ואיזה טובה היתה לו משילוח המרגלים.

ומבאר בהקדם מה שיש להתבונן היאך אירע קלקול גדול כזה על ידי המרגלים [אשר היו ראשי בני ישראל] ומה היה שורש ה'טעות' והחטא ששגרו לכל אותנו מעשה, אלא שהנה משה רבינו אמר להם 'וראיתם את הארץ מה היא ואת העם היושב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אם רב וכו' ומה הערים אשר הוא יושב בהנה הבמחנים אם במבצרים' (יג יח-יט), ופירש רש"י 'סימן מסר להם, אם בפרוים יושבין חזקים הם שסומכין על גבורתם, ואם בערים בצורות הם יושבין חלשים הם' [שצרכים לחומה שתגן עליהם], אכן המרגלים אמרו כאשר שבו מן הארץ 'אפס כי עז העם היושב בארץ והערים בצורות גדולות מאד', והרי שהם

ב. ויש להביא סמך ו'בניין אב' לדבריו, ממה שכתב רבינו ה'תרומת הדשן' (ביאורי מהרא"י) ליישב את הסתירה הנודעת בדברי רש"י, שמצד אחד כתב על האמור (פסוק ג) 'כולם אנשים - כל אנשים שבמקרא לשון חשיבות, ואותה שעה כשרים היו', ומאידך כתב בהמשך העניין (פסוק טז) 'ויקרא משה להושע וגו' - התפלל עליו, י-ה יושיעך מעצת מרגלים', והיאך ניתן לומר שהיו כשירים באותה שעה אם היה נצרך להתפלל על יהושע שינצל מעצתם.

ומבאר התרומת הדשן חידוש נפלא, בזה"ל, ודאי כך היה הענין, בתחלה כשהובררו (לשליחותם) כשרים היו, וצוה להם משה שליחות על פי ה' לראות את הארץ כיצד היא נוחה להיכבש. (אלא שלאחמ"כ) ונצנץ בהם יצר הרע, וחזרו למשה (ובקשו ממנו) למסור להם סימנים בארץ - אם טובה ואם רעה, ואת העם החזק הוא הרפה והכרכים אם מבצרים, והרגיש משה שכוונתם לרעה, דמה להם לחקור יותר ממה שנצטוו וכו', וכשהרגיש בהם יצר הרע התפלל על יהושע, עכ"ל. הא למדת כי עצם בקשת ה'חקירה' הראתה לו למשה שסרחו ואבדו כשרותם...

ג. פעם שאל הגאון רבי יחזקאל אברהמסקי זצוק"ל את הגרי"ז מבריסק זצוק"ל (שהיה מחמיר לענין צאת השבת וכיו"ב, כשיטת רבינו תם) היאך אפשר להבין את שיטת 'רבינו תם' בעניין 'צאת הכוכבים', הרי אם נביט השמימה ניווכח לראות שהשמש שקעה זה מכבר, והיאך אפשר לומר שעדיין יום בזו השעה, ענהו הגרי"ז 'אין מביטים בשמים בכדי לקבוע את המציאות, אלא ב'שולחן ערוך', ואם שם נכתב שעדיין יום, עדיין יום הוא'.

ד. וכמו שרמזו לה הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקוטי הרי"ם בפרשתו) בקרא בפרשתו (יג כט) 'עמלק יושב בארץ הנגב', כי ידוע מאמר חז"ל (ב"ב כה:): 'הרוצה להחכים ידרים', נמצא שה'נגב' זהו צד דרום רומז לחכמה, ומי שמתנהג ב'חכמה יתירה' (ב'אויבער חכמ'קייט) - כשאין מקומה נכון וראוי, זה נחשב כמעשה עמלק.

וכך איתא ב'בעל הטורים' על הפסוק 'שלח לך אנשים', ש'סופי תיבות' עולה לתיבת 'חכם', וכלומר, שלח לך והרחק ממך את ה'חכם' המתחכם, ולמד ממעשה המרגלים שע"י החכמה יתירה - אויבער חכם'קייט, קלקלו הכל. יש שדרשו טעם לשבח בהא דאיתא בגמרא (מכות כד:): 'כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל יוצא מבית קדשי הקדשים', ולכאורה מדוע יצא דווקא 'שועל' מבית קדשי הקדשים ולא בעל חי אחר, אלא רמז יש בדבר, שועל הוא הפקח שבחיות (ברכות סא:): ועל ידי ה'פקחים' המתחכמים בדעתם נגרם חורבן בבית קודש הקדשים...

ה. בפרשתו (טו לב), 'ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת', והנה מבואר ב'תרגום יהונתן', שהמקושש היתה כוונתו לשם שמים, כי עד אותו מעשה כבר ידעו בני ישראל מצוות שמירת שבת, אך עדיין לא נודע להם עונשו של המחלל שבת, על כן עמד וקושש עצים בכדי שיהרגו אותו ומעתה ידעו כל הקהל עד כמה נורא האיסור וחומר העונש, ולמען ישמעו ויראו.

באר הפרשה - פרשת שלח

ביון שהיא יציאה אפילו גדר קטן מהתורה הוא אסור. שלהם כדי שיהיה להם פרנסה^ח, וזה איסור גמור^ט, וזה וכמו בדור הזה שרוצים ללמוד חכמות חיצוניים והמלאכות שמרומו בפסוק (יד ט) 'ואתם אל תיראו את עם הארץ

ואמרו בעלי המוסר, שיש מקום להקשות ב'צריך ביאור', כי לכאורה מקושש זה הוא מצדיקי הדורות... שהסכים למסור עצמו למיתה בכדי שילמדו כל העם את חומר הענין של חילול שבת, ולא מצינו שמתייחסים אליו כר... אלא ביאור הדבר, כי אין לנו לזוז מדיני התורה ואפילו עבור תועלת רוחנית, ואל יעשה שום חשבונות לעצמו... ואדרבה, ראה נא את החורבן הנורא שנגרם כתוצאה מאותו מעשה של המקושש שהלך אחר סברת השכל כנגד דיני התורה, שהנה מבואר ברש"י (ומקור הדברים הוא ב'ספרי' פסקא קיג) שבני ישראל שמרו שבת אחת כהלכתה ובשבת השניה כבר נתחללה על ידי המקושש, וכבר איתא בגמ' (שבת קיח): 'אלמלי שמרו בני ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלים', נמצא שאילו לא היה עושה המקושש 'חשבונות' לעצמו, אלא היה שומר שבת כמו שנצטווה אזי היו נחשב ש'שמרו בני ישראל ב' שבתות' ומיד היו נגאלים. נמצא שכל עיכוב זמן הגאולה עד עצם היום הזה, הכל הוא בגלל ההליכה אחר סברות השכל כנגד דברי התורה... והדברים נוראים...

1. מובא בגמ' (עירובין כא:), מעשה ברבי עקיבא שהיה חבוש בבית האסורין והיה ר' יהושע הגרסי משרתו, בכל יום ויום היו מכניסין לו מים במדה, יום אחד מצאו שומר בית האסורין, אמר לו היום מימך מרובין שמא לחתור בית האסורין אתה צריך, שפך חציין ונתן לו חציין, כשבא אצל ר"ע אמר לו, יהושע אין אתה יודע שזקן אני וחיי תלויין בחייך, סח לו כל אותו המאורע, אמר לו תן לי מים שאטול ידי, אמר לו לשתות אין מגיעין ליטול ידיך מגיעין, אמר לו מה אעשה שחייבים עליהן מיתה מוטב אמות מיתת עצמי ולא אעבור על דעת חבירי.

ואמר הרה"ק ה'ברכת אברהם' זי"ע, שהנה רבי עקיבא היה מצטער כל ימיו - מתי יבוא לידי ואקיימנה (ברכות סא:), שאיפתו העליונה היתה לזכות לקיים 'בכל נפשך', ולמסור עצמו על קדושת השם, ומעתה לכאורה עדיף לו לאכול בלא נטילת ידיים (ולעבור על איסור דרבנן) בכדי שיזכה לקיים את המצוה הגדולה של מסירות נפש (כי אם לא יאכל הרי ימות מרעב, ולא יהיה בין החיים כשיבואו הרשעים להרגו על קידוש ה'), ואעפ"כ אמר מוטב אמות מיתת עצמי ולא למות על ידי מלכות הרשעה על קדושת שמו, שאין לעבור אפילו על איסור דרבנן בשום צד שבעולם, ואפילו אם יפסיד את כל שאיפותיו הקדושות שכל ימיו היה מצטער עליהם להשיגם.

2. מעשה באיש יהודי שנתפס ל'טיפה המרה' והיה שותה לשכרה יומם ולילה לא ישבותו, פעם תפסוהו חבריו כרגע לפני השתיה - כשעדיין היה בקבוק השיכר ביד ימינו והפקק ביד שמאל, והיו ידידיו ורעיו מפצירים ומתחננים אליו, עזוב מנהגך הרע, והראו לו איך שאיבד כל פרנסתו ע"י שתייתו, וקרע את 'שלום ביתו' ולא עוד אלא שכל סובביו מתרחקים ממנו... ענה להם ה'שיכור', שמעו נא רבותי דיינים מומחים, ראו נא את הבקבוק 'זעקס און ניינציגער' (תשעים וששה אחו"י אלכוהול) אשר בידי וריחו נודף, אכן, יש תשעים וששה טעמים מדוע כה גרועה שתייתו, אך מה אומר לכם 'טעמו' של בקבוק 'תשעים ושש' הלז גובר על כל ה'טעמים' שלכם...

והנמשל, פעמים שנראה לאדם כי טוב ויפה לעשות מעשה פלוני, אך אם יראה שאינו על פי דרך התורה, אף אם נראה לו כי תועלת רבה תצא מכך, יעמיד לפני עצמו חומה, ויזעק לעצמו אחר ה' נלך כחק בלי טעם, וכל ה'טעמים' לנהוג כרצוני בטלים ומבוטלים כנגד רצון הבורא.

ובזה ביארו את האמור בסוגיא דקטורת (ירושלמי, יומא פ"ד ה"ה), 'ולמה אין מערבין בה דבש מפני שהתורה אמרה (ויקרא ב יא) כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו', וכל הרואה יתמה, מדוע דייקא בקטורת שאלו 'ולמה'... והשיבו 'מפני שהתורה אמרה', מדוע לא שאלו כן בהלכות שבת - ולמה אין מדליקין האש בשבת... מפני שהתורה אמרה, וכיו"ב בשאר מצוות, אלא, כי הקטורת הייתה עשויה להעלות ריח, ואם כן יש מקום לומר שנוסיף עליה דבש, ועי"ז יתרבה וישתבח ריחה לעילא ולעילא, ונראה שע"ז יתקיים רצון הבורא ביתר הידור, לזה אמרו מפני שהתורה אמרה, אף מה שנראה לך כמסייע לקיום התורה, אם אמרה תורה בפירוש אל תעשה כן הרי עליך ללכת אחרי התורה כחק בלי טעם, ולא ללכת אחר שכלך ה'מבין' כי כך וכך עדיף לעשות...

3. ודבריו הבעורים כגחלי אש הינם כ'נבואה הנצרכת' לדורנו אנו, וביותר כלפי אותם כלים מאוררים טמאים ומשוקצים, אשר יש העומדים בנסיון של 'צורך פרנסה'... ובטוחים הם שאין יכולים להתפרנס בלי להחזיק באותו 'כלי' בכל שם שיש לו... ואף אם נניח שכך נראה פני הדברים אך אעפ"י שרואה בהכל דברים ישרים אבל כיון שהיא יציאה אפילו גדר קטן מהתורה הוא אסור, ובפרט שהקב"ה יכול להביא את הפרנסה גם מבלי להשתמש באותם כלים...

באר הפרשה - פרשת שלח

לשון חשיבות, א"כ כיצד נפלו לאחמ"כ 'מאיגרא רמא לבריא עמיקתא' כל כך.

ומבאר הרה"ק ה'שם משמואל' (שנת תרע"ז) שכבר כתב רש"י על הפסוק (דברים יח ג) 'תמים תהיה עם ה' אלוקיך' - התהלך עמו בתמימות ותצפה לו ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבא עליך קבל בתמימות ואז תהיה עמו ולחלקו, ומכלל הן אתה שומע לאו, שאם לא תתהלך עמו בתמימות אז לא תהיה עמו ולחלקו... ואילו לא היו מאבדים את ה'תמימות' אלא היו ממשיכים במסעם לארץ ישראל מבלי לחקור כיצד יצליחו לכבוש את הארץ אזי בוודאי היו מנצחים, וכמו שכתב רש"י (פרשת דברים) דאם לא שלחו מרגלים לא היו צריבין לבלי זיין, אך מאחר שאבדו את מידת התמימות וחקרו אחר העתידות שוב לא היו עם הקב"ה, וכבר אין שום תימה על כך שהגיעו

כי לחמנו הם', דהיינו שאל תתבוננו בדרכיהם כי לחמנו הם שרוצים ליתן לנו לחם ופרנסה, כי באמת הכל הבל וריק, וכל הפרנסה שלהם מצידם הוא כמו רק הצל, וזה 'סר צלם מעליהם' שאין בהם ממש רק כמו הצל, ובוזו יהיה סר צלם מעליהם, וה' אתנו אם נתחזק בה' ויהיה אתנו אז אל תיראום, ותראו שאין שום פרנסה בפרט פרנסת איש ישראל אין עומד תחת הזמן רק תחת השי"ת בלבדו הזן ומפרנס את הכל, עכ"ל.

דברים נוראים מצינו עד היכן יש סכנה בדבר, באותם 'התחכמויות' למיניהם, שהנהגה כתיב (יג) 'וישלח אותם משה ממדבר פארן על פי ה' כולם אנשים ראשי בני ישראל המה', וברש"י, כולם אנשים, כל אנשים שבמקרא לשון חשיבות, ואותה שעה כשרים היו. ותמוה הדבר עד מאד, מאחר שהיו כשרים עד שהקב"ה בעצמו העיד על כשרותם וקראם 'אנשים'

ו'באמת הכל הבל וריק, ואם נתחזק בה' ויהיה אתנו אז אל תיראום, ותראו שאין שום פרנסה בפרט פרנסת איש ישראל אין עומד תחת הזמן רק תחת השי"ת בלבדו הזן ומפרנס את הכל'.

שמעתי ממכרי בעל המעשה - אברך חשוב הדר בעיה"ק צפת ת"ו, כי בני ביתו חיפשו ותרנו אחר 'מקום עבודה' בתחום הגרפיקה (graphics), ובכל אתר ואתר שהציעה עצמה לעבודה ביקשו לשלוח 'קורות חיים'... וכן עשתה אולם לא נקראה לבוא, עד שבאה ישועתה ונתקבלה לעבוד באחד המוסדות הנודעים דשם בין אנ"ש החרדים לדבר ה', ויהי ביום הראשון משהחלה בעבודתה גילתה כי האינטרנט דשם פרוץ... מיד ניגשה לחדר המנהל וטענתה בפיה שלא תוכל בשום פנים ואופן לעבוד עם אינטרנט פרוץ, אמר לה המנהל, הענין יסודר עד למחרת, שהרי כולנו כאן 'חרדים'... אך בפועל לא נעשה מאומה בענין, ולמחרת כששבה לעבודה מצאה שעדיין לא נגדרה הפרצה כלל וכלל. ושוב ביקשה מהמנהל בקשתה מאתמול ונענתה באותו לשון ממש... משראתה ביום השלישי שלא זו מאומה עזבה את העבודה בצהרי היום והודיעה לאחראים עליה כי מקומה פנוי להבא בתור... ובלב שמח (ודואג מעט על הפרנסה מה תהא עליה) שבה לביתה, לא עברה כמחצית השעה, והטלפון מצלצל בקול... מהצד השני דיברו מנהלי 'כתב עת' (עיתון) גדול וידוע בעיר נתניה, וכה אמרו לה, לפני כארבעה חדשים שלחת הנה קורות חייך, משום מה עתה עברנו עליהם שוב וזקוקים אנו לעבודתך, בתנאים נוחים פי כמה, שאינה זקוקה לצאת מביתה לעבודתה, ושכרה ישולם בכפליים ממה שהובטח לה באותם המוסדות, כי אכן, 'אין אדם שומע לי ומפסיד' (דבר"ד ה) ו'ברוך משלם שכר טוב ליראיו'.

ט. וכי תאמרו מה נאכל... אך שמעו למשל נפלא ששמעתיו אשר הוא מבאר ביותר את כל הסוגיא... מעשה באיש בער לא ידע, שהעמיד דוד מים קרים על האש בכדי שירתחו, ומפעם לפעם הכניס כלי המודד את חום המים (מדחום) בכדי לדעת מידת החום, אלא שאותו כלי לא היה ביכולתו למדוד יותר מחום של ארבעים מעלות (degrees), וכאשר רתחו המים והעלו בועות והיתה היד סולדת בהן 'כדבעי' הכניס הלה את הכלי המודד ועיין בו והכריז בקול, ב"ה, המים הגיעו למידת ארבעים מעלות... אמרו לו בני ביתו, כיצד יתכן הדבר, הבט בדוד ותראה שהוא רותח ביותר, השיב להם בטיפשותו, הכלי 'אומר' שמידת המים היא ארבעים מעלות ותו לא, כיצד ניתן להתווכח בכלל... אך כסיל זה לא ידע ולא הבין שהכלי מוגבל ואינו יכול למדוד חום שהוא מעל ארבעים מעלות, ואי אפשר להביא ראייה ממנו כלל...

על דרך זה ממש הוא גם לענייננו, שכל האדם אומר לו שאי אפשר להתפרנס אלא באופן האסור, כיוצא בדבר שכל האדם מורה שעדיף לזוז מדיני התורה בכדי להרוויח דבר מה ואפילו כדי להרוויח תועלת רוחנית, הרי באמת שכל הדעה בינה והשכל של האדם הוא 'כלי' מוגבל ביותר (וכמו המדחום המקולקל)... אל תביא ממנו ראייה והוכחה לשום דבר, אלא בטל דעתך לדעת התורה...

למטה ראובן וכו') ואילו באפרים לא כתיב כן, וטעם הדבר, כי רצה הקב"ה למנוע אותם מחטא ולהצילם מרדת שאול תחתיה, לכן עמד וצירף לכל אחד מהם (בעיבור נשמה) את ראש שבטו, וכגון, לנשיא שבט ראובן 'שמוע בן זכור' צירף את נשמת ראובן בן יעקב, ולשפט בן חורי נשיא השמעוני צירף את נשמת שמעון בן יעקב, וכן לכל נשיא ונשיא. והנה, בהגיעו ל'שבט יוסף' שנתחלק לשני שלוחים, עיבר את נשמת 'יוסף' בשליחו של שבט מנשה, אך יהושע שהוא משבט אפרים נשאר ללא עיבור שבט, וסכנתו הייתה גדולה, כראות משה כי כך עלה לתלמידו יהושע, עמד והתפלל עליו שלא יכשל בדבר, ובזכות תפילתו נתעברה בו נשמת 'לוי' (שהרי לא היה 'מרגל' משבט לוי).

ומוסף האריו"ל, שסוף דבר היה שכל הנשיאים הרעו מעשיהם, ואז נסתלק מכל אחד מהם נשמת השבט (ומוסף שם בשעה"פ, שאפילו נשמת האדם עצמו מסתלקת בעת שהוטא ל"ע, וכ"ש נשמת הצדיק השוכנת בקרבו בסוד העיבור), וזלתי בלב ויהושע שניצולו בזכות התפילה". כלב - כדאיתא בגמרא (סוטה לד:) 'אמר רבא מלמד שפירש כלב מעצת מרגלים והלך ונשתטח על קברי אבות, אמר להן, אבותי, בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים' (עיי' בזה"ק קנח:), יהושע - כי משה התפלל עליו 'י-ה ישיעך מעצת מרגלים' (ורק עיי' זכה לעיבור של 'לוי').

להיכן שהגיעו... כי לולא ה' עזרתה לנו אין ביד אנוש להחזיק מעמד כלל.

וז"ל ה'שם משמואל', אך הגה כתיב תמים תהי' עם ה' אלוקיך, פירש"י אז תהיה עמו ולחלקו, ומתנאי התמימות שלא יחקור על העתידות ולא יתחכם לילך אחר דעתו אלא להיות בטל לרצון השי"ת'. וכמו שאמרו ישראל על הים 'אין לנו אלא דברי בן עמרם', אף שלא ידעו אז כיצד תהא הצלתם וגם לא ראו כל דרך להצלתם. ומובן שבמה שאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ, זו היתה נטיה מדרכי התמימות, וממילא נסתלק מהם שם ה' שהיה עמם (עיי"ש עוד).

הן הן הדברים אשר פירש הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ע' תורת משה ד"ה במדבר) כמה שאמר הקב"ה בעונש על חטא המרגלים 'במדבר הזה יתמו' (יד לה) שבני ישראל יתעכבו ארבעים שנה במדבר עד ש'יתמו' - ישובו להיות תמימים ויחזרו למדרגתם הראשונה בשלמות התמימות עמו ית'.

ה' שמעה תפילתי - כוחה של תפילה

בפרשתן (יג ה-יא), 'למטה אפרים הושע בן נון וכו', למטה יוסף למטה מנשה גדי בן סוסי'. ומבאר האריו"ל (בשער הפסוקים) הטעם שלגבי מנשה נזכר גם 'למטה יוסף' (כמו שמוזכר כן בכל שאר השבטים,

י. כה אמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (הובא בליקוטי הרי"ם) וז"ל. המרגלים היה כוונתם לטובת ישראל לבד, שראו שבני ישראל שרויים במדבר במצב טוב מאוד, לומדים תורה אצל משה רבינו ע"ה, ואין להם שום טרדה מטרדת עולם הזה, לא ממזון ולא מכסות, רק כולם עוסקים בעבודת הש"י, וניזונים לחם מן השמים. והיו חסים על ישראל שלא יכנסו לארץ כי שם יהיה להם טרדות עולם הזה בעבודת הארץ, וסיכנו עצמם עבור טובת ישראל, ופעלו שנתעכבו ישראל במדבר עוד ארבעים שנה, וניזונו לחם מן השמים. ואעפ"כ לא היה זה לרצון בשמים, משום שלא טוב לומר עצות בהנהגת הש"י, שמסתם כמו שמנהיגין משמים כן הוא לטובתנו. עוד הביא שם בזה הלשון, רק מה שנחשב להם לחטא - למאן חדשו סברות מלבם, שהיה להם לילך בתום, להתאמץ לייחל להנהגתו יתב"ש. כלומר ללכת בתמימות בלי חשבונות, והיכן שהקב"ה מעמיד את האדם משם יעבוד אותו...

יא. כבר אמר הרה"ק מקאברין זי"ע בלשון הפסוק (משלי כא ל) 'אין חכמה ואין עצה ואין תבונה נגד ה', כי 'אין' בשפת האידיש הוא 'אחד', 'אין' חכמה ו'אין' תבונה, ר"ל חכמה אחת ועצה אחת ותבונה אחת יש, והיא נגד ה' - לשפוך לפניו שיחו בכל עת מצוא.

כה סיפר הגה"צ רבי יחזקאל לעוונישטיין זצ"ל ברצותו לבאר מהותה של תפילה, פעם ראיתי אברכים 'לומדים' בשעה שהם עוסקים בסוגיות החמורות שבש"ס, ואחד מהם נתייגע ליישב את קושיית הגאון רבי עקיבא איגר זי"ע, ואחר שעות ארוכות האיר ה' עיניו בתירוץ נפלא, ממש פלאי פלאות 'כפתור ופרח', והיו הדברים מאירים ושמחים כנתינתם בסיני, עד שהיה התירוץ שווה בעיניהם \$ 1,000,000 (מיליון דולר), ויהי כי כן מיהר אחד האברכים וירד

ההוא ימותו, וכדכתיב (שם) 'אני ה' דברתי אם לא זאת אעשה לכל העדה הרעה הזאת הנועדים עלי במדבר הזה יתמו ושם ימותו, וגזר דין שיש עמו שבועה אינו נקרע, אולם משה רבינו בכה תפילותיו דחה את פעולת הדין בפועל בארבעים שנה [ור"ל, כי בעצם היו צריכים כולם למות כאחד בבת אחת תיכף ומיד, אלא שנדחה הדין ונמשכה מיתתם למשך ארבעים שנה], ונמצא שהועילו התפילות הרבה לאריכות ימיהם², ומכאן נלמד על כל גזר דין שיש עמו שבועה שבכה התפילה לדחות את הפורענות, וכגון אם אף נגזר מיתה ח"ו עדיין יש מקום להתפלל לאריכות ימיו ושנותיו³, ושיתבצע הדין לאחר זמן⁴.

מכאן נלמד במעלת התפילה, שהרי כל כך גדולה הייתה סכנת המרגלים עד שאפילו 'עיבור השבט הקדוש' לא הועיל להם להצילם מעצת רשעים, ואפילו הכי ניצולו יהושע וכלב על ידי התפילה, ללמדך שהתפילה מועילה אף יותר מזכות אבות.

ודע כי אין תפילה החוזרת ריקם מבלי שתפעל פעולתה לטובה, ואל תשיביני, מה 'עלה' בסופם של כל אותם התפילות שהרבה משה רבינו לעורר רחמים על ישראל אחר חטא המרגלים, ולכאורה נראה שלא נתקבלו. אמנם, שמע נא לדברי ה'רבינו בחיי' (יד לה), שבאמת היה כאן 'גזר דין שיש עמו שבועה' שכל הדור

למכולת (גראסערי) לשלם בזה את חובו הגדול שמה בסך \$ 20,000, ועוד ביקש לקבל מהמוכר את העודף (\$ 980,000), אבל לפליאתו בעל המכולת הביט עליו כמי שנטרפה דעתו, באמרו, אכן תירוך זה שווה מיליון דולר, אבל כאן במכולת משלמים בכסף ממש... כיו"ב ביאר הגר"י, אף שבוודאי גדולה מעלת ה'תורה' מעל הכל וכמו שאמרו (פאה א א) 'ותלמוד תורה כנגד כולם', אבל אי אפשר לשלם עי"ז על השפע אשר אנו רוצים לקבל מן השמים, אלא התשלום הוא רק בתפילה, רק ע"י ממשיכים שפע רב בכל העולמות...

יב. ולכשנתבונן בדבר נמצא שלא היה בזה רק 'דחייה' ותועלת לאותו דור בלבד, שכן אותם האנשים שהיו צריכים למות מיד והתארכו ימיהם על ידי התפילה הולידו במשך הזמן בנים שמהם נברא המון בריות לאין תכלית עד סוף כל הדורות, והרי שאותה תפילה פעלה לעולם ועד.

יג. צא ולמד על מעלת התפילה כשהיא באה ממעמקים בידיעה שאין עוד מקור לישועה בלתי ישועת ה', שהנה נאמר בפרשת המרגלים (במדבר יד כא-לה), 'חי אני [פירש רש"י 'לשון שבועה'] וימלא כבוד ה' את כל הארץ... אם יראו את הארץ אשר נשבעתי לאבותם... במדבר הזה יתמו ושם ימותו'. נוראות מצינו בדברי התוס' המביא את שיטת 'רבינו תם' (מסכת ב"ב קכא. תוד"ה יום שכלו) שאף שנגזרה הגזירה וכביכול נשבע הקב"ה על כך שכל דור המדבר ימותו (שישים רבוא שבין שנת העשרים לשנת שישים לחייהם), ואכן בכל ליל תשעה באב היו כל אלו האנשים נכנסים ל'קברים' אשר חפרו לעצמם כמו"ש חז"ל (מדרש איכה פתיחתא לג) 'כל ארבעים שנה שהיו במדבר, בכל ערב תשעה באב היה הכרוז יוצא ואומר צאו לחפור, והיה כל אחד ואחד יוצא וחופר לו קבר, וישן בו, שמא ימות קודם שיחפור, ולמחר הכרוז יוצא וקורא 'יבדלו חיים מן המתים', וכל שהיתה בו רוח חיים היה עומד ויוצא, וכל שנה היו עושין כן' והנה מספר המתים בכל שנה עלה לכדי קצת יותר מט"ו אלף (עי' רש"י ותוס' תענית ל:). ומכל מקום בשנה האחרונה בטלה הגזירה ולא מתו ט"ו אלף האחרונים.

והרי זה וודאי שאין לתאר ואין לשער היאך התפללו בני ישראל (תפלת ערבית) בכל ליל תשעה באב בהשתפכות הנפש מתוך חזרה בתשובה, וכמו שאמרו (אבות ב י) 'ושוב יום אחד לפני מיתתך', כ"ש באותו פרק זמן ממש - מתוך הקבר אשר כבר כרה לעצמו, ואעפ"כ בכל שנה מתו ט"ו אלף, ומדוע, כי עם כל המורא הגדול עדיין היה עולה בדעת כל אחד לחשוב מאן יימר שאף אני בכלל המתים בשנה זו, הרי לא ימותו אלא כט"ו אלף מתוך רבבות מה לי לחשוש שאני בכלל המתים, תפילה כזו עדיין לא ביטלה את הגזירה שיש עמה שבועה'. לא כן בשנה האחרונה (שנת הארבעים) שהנותרים ידעו היטב שללא כל ספק הרי הם בכלל המתים, כי לא נשארו אלא ט"ו אלף מתוך כל בני דור המדבר, ומתוך כך התפללו מעומק לבם 'והוא רחום יכפר עוון ולא ישחית', תפילה כזאת בכוחה לפתוח את כל השערים. הרי לך שעל ידי תפילה מעומק הלב אפשר לקרוע אפילו גזר דין שנחתם בשבועת ה'.

ובזה ביארו בעלי המוסר בדברי המדרש (דב"ר ב יב) על הפסוק (תהלים כז יד) 'קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך', הוי מתפלל וחוזר ומתפלל, כלומר, המתפלל ורואה שלא נענתה תפילתו יחזור להתפלל, כי הרואה שתפילתו לא נענתה והוא פונה ל'רופא', לעסקנים או לדודו שבאמעריקע, הרי"ז מורה שהוא סומך על עוד מקורות ישועה מלבד התפילה, אבל אם הוא פונה שוב להתפלל, הרי זה כמכריז רבש"ע, אף אחרי שלא נענית, מ"מ אין לי אדרעס (כתובת) אחר,

והתחזקתם - תשובה בכל עת ובכל מצב

בפרשתן (טו כד), 'והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ועשו כל העדה פר בן בקר אחד לעלה לריח ניחוח לה' ומנחתו ונסכו כמשפט ושעיר עזים אחד לחטאת, וכתב רש"י לחטת, חסר א', שאינו כשאר חטאות, שכל חטאות שבתורה הבאות עם עולה החטאת קודמת לעולה, שנאמר (ויקרא ה י) ואת השני יעשה עולה, וזו [בחטא ע"ז] עולה קודמת לחטאת. ביאר בה הגה"ק החיד"א זי"ע (נחל קדומים) בשם רבינו שלמה אסתרוב זי"ע (בן דורו של הריטב"א והר"ן), דהנה איתא בגמ' (זבחים ז:): 'אמר רבי שמעון חטאת למה באה לפני עולה, לפרקליט שנכנס ריצה פרקליט נכנס דורון אחריו, והיינו, כי החטאת באה לכפר על החטא, ואילו העולה היא כדורון ומתנה כביכול לרצות על האדם, ולא שייך שיביא 'דורון' בעוד החטא קיים, על כן בדין הוא להביא את החטאת תחילה. אמנם לאורך ניסא, רצה הקב"ה להורות כי הוא ית' חפץ בתשובתן של ישראל, על כן דווקא בעוון החמור ביותר - חטא עבודה זרה, ציווה הקב"ה להביא את העולה תחילה, למען ידעו כי השי"ת רואה בחרטה ובשברון הלב, 'ואף על פי שלא הביאו עדיין חטאתם תהיה העולה לריח ניחוח לפניו'.

ויש בזה לימוד גדול וחיוזק עצום למי שחטא ח"ו, ונדמה לו במחשבתו שאינו יכול לשוב ולהתקרב לאבינו שבשמים, כי היאך יכפר את חטאו אשר חטא ויתקן את אשר עיוות, אכן האמת היא, כי אבינו שבשמים חפץ בתשובתן של ישראל ותיכף בשובו מדרכו הרעה כבר מקבלו, וכל מעשיו הטובים עולים לפניו ית' לריח ניחוח.

ודברי תורה צריכים חיוזק ביותר כנגד אותה 'מכת מדינה' היא הייאוש - שהאדם מתייאש מעצמו, ואחר שנפל ונכשל בחטא חותם עצמו ב'חותמו של...'. בהחלטה כי כבר איננו שווה מאומה... וממילא כבר מותר לו הכל, כי ממילא כבר רחוק הוא מן הקדושה^{טו}. וכה ביאר הרה"ק מזידיטשוב זי"ע בספר 'סור מרע ועשה טוב' (בהקדמה לדרך עץ החיים) בשם הרה"ק ה'חווה' מלובלין זי"ע בהאמור בפרשתן (טו לט) 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם', שבא הכתוב לומר אף אם נכשלת בעוונות החמורים ביותר אל תתיר את הקשר, עמוד עמוד על משמרתך, ויחשב לך כמי שלא נכשלת מעולם (ואף הפגם עדיין נחשב 'נוטר' כשיחזור בתשובה)^{טז}.

אנה אפנה אם לא לעזרתך... ואכן, משנראה שאינו סומך אלא על ה' לבדו, אז יעזרהו ה' וישמע לקול תפילתו ברחמים וברצון.

יד. והגע עצמך, אדם שנגזר עליו להסתלק מן העולם בקיצור ימים ושנים בהיותו כבן שלושים שנה בלבד רח"ל, ושפך ליבו כמים עד שהוסיפו לו עוד שלושים שנה, ולבסוף מת בן שישים שנה, האם נוכל לומר שלא התקבלו התפילות... והרי חי עוד שלושים שנה... בהם הספיק הרבה ברוח ובגשם.

טו. ונתבאר בספה"ק שזו היתה נפילתם של המרגלים שאמרו 'ונהי בעינינו כחגבים', - שפלות רוח שלא במקומה, אלא אדרבה צריך להתאזר בגבורה ולהאמין בעצמו שגם אם כבר נפל עדיין יש בידי לחזור ולהתעלות בס"ד. וכדאיתא מהרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (אבות) לבאר בדברי המשנה (אבות ב ה) 'אל תאמין בעצמך עד יום מותך', שממשמעות הלשון משמע שביום מותך כבר תוכל להאמין בעצמך, ותמוה לומר כן, אלא ביאור, כי 'יום מותך' היינו יום הנפילה... כשרואה שעומד בצדקו גם בעת השפלה אז יוכל להאמין בעצמו, ולכאורה עדיין לא הונח לנו כל צרכנו, היאך יוכל להאמין בעצמו גם על פעמים אחרות... אלא צריך לומר בכונת דברי קדשו, שנאמר כאן ציווי לאדם אל תאמין בעצמך אלא ביום מותך, כי בזמן ה'מיתה' והנפילה מחויב האדם להאמין בעצמו שבידו להתחדש ולהתחזק... טז. וכה דקדק הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, שהרי הפסוק מזהיר את האדם שלא לילך אחר לבבו ואחר עיניו, וכדרשת חז"ל שהכוונה היא למינות ולזנות, נמצא שדברי הכתוב נאמרו כלפי איש פחות ערך, שצריך להזהירו על העבירות החמורות ביותר, ואם כן מהו שמסיים לומר 'והייתם קדושים לאלוקיכם', והרי אינו שייך כלל למדרגה גבוהה כזו...

אלא ביאורו, שבא הכתוב לומר לאותו הנאבק ביצרו אל תתייאש ח"ו, הנני מאמין בך שהינך יכול להתגבר ולהתעלות עד למדרגת 'והייתם קדושים', ואף אסייע בידך להתקדש, רק אל תיכנע לאותו יצר הרע המרמה אותך שכבר אין לך כח להילחם, ואתה כבר 'אבוד'... (שיחות החפץ חיים).

באר הפרשה - פרשת שלח

שלכאורה יש להקשות, אם כבר נכשל האדם ח"ו בלבבו ובעיניו ופגם בהם וקלקל אותם עד שהתורה מעידה עליו - 'אתם זונים אחריהם' רח"ל, אם כן, היאך ניתן לצוותו ולהזהירו שלא יתור אחרי מחשבת ליבו ואחר מראית עיניו, הרי כבר אין בו לכאורה שום כח שיוכל להתחזק מעמד, וכלשונו מה נשאר באדם שלא יתורו אחריהם. אלא מכאן ראיה, שגם אם הרחיק לכת ח"ו עד שכבר הגיע לדיושא התחתונה והוא נמצא בשאול תחתית עדיין נשאר בו ניצוץ קדוש שמכוחו יוכל להתגבר על יצרו הרע. וכלשון קדשו, זה הבטחת השי"ת שנשאר בכל נפש מישראל ניצוץ קדוש שיוכל להתגבר ולתקן שלא לשמוע ללב ועיון.

ובמבואר בספה"ק (עי' להרה"ק רבי פנחס מדינאוויץ זי"ע ד"ה או יאמר הנ' עה"פ ועתה, ישמח ישראל אות א) שבהא גופא נכשלו המרגלים, כי סברו שאחר שכבר נפלו בחטא העגל והמתלוננים לא יוכלו לזכות להיכנס לארץ ישראל ולהיות שם כפי הראוי לקדושתה, וזו היתה טעותם כי לא היה להם להתייאש, וכלשונו של הרה"ק הי"שמח ישראל' זי"ע 'ועונה צדק' כתיב (תהילים מה ה), כי עיקר הכנעה וענוה הוא שיתלהב לבו על ידי זה לעבודת השי"ת ולא שהענוה תביא אותו להמרות רצון השי"ת. נוראות כתב הרה"ק הי"חידושי הרי"ם זי"ע (בספר הזכות) על האמור בפרשתו (טו לט) 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם',

מין הבאר

שמוע שמעתי ממכירי בעל העובדא, בחור צדיק ששבת לאחרונה את שבתו בכפר אתא אצל כ"ק הר"ש ממאקאווא שליט"א, הרבי ראה שידו של הבחור חבושה במיני תחבושת (באנדאזירען), שאלו הרבי מאי האי, ענה הבחור, כי ביום ל"ג בעומר עלה לאתרא קדישא מירון, ועל הדרך בהיותו 'מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות'... נפל מאחד ההרים הרמים והחליק, וידו נפצעה. אמר לו הרבי אשלם לך בסיפור מעשה.

וכך הוה, (כפי שסיפר הרה"ק רבי מש"י מסא"ג פשעמישל זי"ע ביום ג' חשון תשכ"ז, מובא בינר ישראל), הרה"ק מרוזין זי"ע ישב בבית הסוהר במשך כעשרים ושנים חדשים, בגמר אותה תקופה הצליח אחד החסידים בעל השפעה ושמו רבי יחזקאל מזוואניץ לשחד את הממונים ונתנו לו לבקר את הרה"ק במשך כרבע שעה, בהיותו שם אמר לו הרה"ק, חקרתי ודרשתי ולא מצאתי בי שום עוול, רק מעשה אחד שעלי לפייס איש אחד מבני העיר יאס, וכך הוה מעשה, בשנת תקצ"ד נסע הרה"ק מרוזין לעיר יאס כדי להשכין שלום בעיר, מאחר שפרצה שם מגיפה נוראה, וצדיקי הדור תלו את סיבת הדבר בגין מחלוקת שפרצה שם בין הרבנים ואנשי הקהילה. מאחר שהעסקנים ידעו כי לרגל ביקורו של הרה"ק יהיה דוחק גדול ונורא, לכן קראו לשוטרי העיר הנכרים שיבואו לשמור על הסדר, אחד השוטרים הטורקיים שהיה בעל כעס וחימה ראה את אחד היהודים כשהוא צופף הכהו השוטר במקלו על ידו ופצע אותו, כראות הרה"ק כי כן הצטער מאד מאד, ובזה אמר עתה הרה"ק לרבי יחזקאל, הגם שלא אני קראתי לשוטרים כלל, אבל מאחר שאני הייתי הגורם לדחק והצפיפות, נמצא שאני גרמתי בלא יודעים לצערו של היהודי, לכן אבקשך, הנני נותן לך מפתח זה, קחנו לביתי ותמסור אותו לבני ביתי שיפתחו ארון פלוני ויוציאו משם צרור אדומי זהב שהבאתי עמי מאותו ביקור ביאס... ושלח משלחת לעיר יאס לפייס אותו יהודי, איני יודע מי הוא, אבל שמעתי אז שקוראים לו וועלוויל דער שיינקער, תן לו את השק של המטבעות כדי לפייסו ולהפיס דעתו, ובקשו ממני מחילה בשמי.

וכן הוה, המשלחת הגיעה ליאס, ואך בקושי מצאו את אלמנת אותו יהודי כי הוא כבר לא היה בין החיים, האלמנה התפעלה מאד, כי אך בקושי זכרה מכל דבר המעשה, כי בעלה לא שם לב על זה, וגם ידו נתרפאה עד מהרה, אבל להפצרת בני המשלחת לקחה את המטבעות, וגם בחרו בעשרה אנשים שיעלו על קברו של ר' וועלוויל לבקש ממנו מחילה, ואכן כעבור זמן מה נשתחרר הרה"ק ממאסרו...

ואמר הרבי לאותו בחור צדיק, הנה שברת את ידך למען כבודו של רשב"י, ועל ידו נגרמה הכאה זו, בוודאי רשב"י יפייס אותך, וימלא ידך מברכות שמים מעל - אם חכם אתה בקש והתפלל על כל משאלות לבך. ואף אנן נענה ונאמר, ידע כל איש יהודי בעבודתו ותפקידו בעולם הזה, כאשר רבו הנסיונות כהיום הזה עד אין חקר, וכדי לקיים רצון הבורא עלינו לשבר עצמנו, לתת גיו למכות היצר, לשבר הרצונות ותאוות, בוודאי שהקב"ה אשר לכבודו אנו משברים עצמנו, יפייס אותנו בכפלי כפליים טובה וברכה.

וכך הייתה טענתו, אמר להם הקב"ה, וכי יודעים הייתם מה עשיתי אתכם לעיניהם, מי אמר לכם שלא הייתם בעיניהם כמלאכים, ובוזה גרמו לעצמם העונש של 'במספר הימים אשר תרתם את הארץ'...

ולבאורה צ"ב, שהרי מפורשות אמרו חז"ל (סוטה לה. ומוכא ברש"י כאן) שבאזניהם שמעו את הענקים אומרים זה לזה 'נמלים יש בכרם, ואם כן מהו שאמר 'מי אמר לכם שלא הייתם בעיניהם כמלאכים'. כבר ביאר הרה"ק הישפת אמת זי"ע (תר"מ) שכפי מה שהארם חושב, זאת הוא שומע, והמהלך מתוך הרגשה שהוא נמלה אכן ישמע את בני העולם אומרים בן עליו, וז"ל. כי ע"י שהיו שפלים בעצמם כחגבים לכן בן היו בעיניהם^ט, כי הכל תלוי בעבודת האדם... (עיי"ש).

ולא תתורו - חיוב שמירת העיניים

בפרשתן (טו לט), 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וגו', והזהיר בזה הכתוב על חובת

וכן היינו בעיניהם - לא יחשוב מה אומרים עליו הבריות בפרשתן (יג לג), 'ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם', כאן למדנו פרק ב'עזות דקדושה', וכדרך שביאר הרה"ק מקאצק זי"ע (אמת ואמונה, תצו) כי עיקר הטענה עליהם הייתה מרוע הוסיפו לומר וכן היינו בעיניהם - כי מה אכפת לו לאדם כיצד הוא נראה בעיני הבריות... לך נא בדרכך הסלולה לך, לפי כוחך ומוחך - אל תביט אחריו ולא לצדדיך, מה נפק"מ היא ומה יוסיפו לך מחשבותיו של פלוני אודותיך"...

ובזה יינצל האדם מכל ממשול ומכל חבר רע, שעפ"י הרוב האדם נמשך אחריהם כשאין דרכו ברורה לעצמו, או כשהוא מחפש אחר 'נשיאת חנו' בעיני בני האדם אשר רבות מחשבות חרשו"ח...

וכבר איתא במדרש (במדב"ר טו יא) שהקב"ה וויתר להם לישראל על אומרם 'ונהי בעינינו כחגבים', אבל על אומרם 'וכן היינו בעיניהם' לא וויתר להם,

יז. פעם פגש יהודי את הרה"ק הרמ"ח סלאנים זי"ע כשהוא מהלך ברחובה של עיר בתל אביב בעודו לבוש בכל ה'שמונה בגדים', מלבושם של בני ארץ ישראל. שאלו הלה, וכי אין מע"כ מתבייש להלך כאן ברחובות אלו במלבוש זה. ענהו רבי מוטל, וכי אדם הנכנס לרפת לעבוד בין הבהמות הוא מתלבש ומראה עצמו כבהמה ברפת, אף אנכי, וכי צריך אני להידמות לכל בעלי הרפש המהלכים כאן ברחובות.

יח. הרי לפינך משל נפלא המבאר היטב למי נדמה האדם התולה עצמו בכל עת 'מה יאמרו עליו' ידידיו ורעיו (מעשה זה מקורו טהור בספרי הקדמונים, ומוכא בספריו של הגר"ח קנייבסקי זצ"ל) ומעשה שהיה כך היה, אב ובנו היו מהלכים בדרך, והיה האב מהלך ברגליו ובנו הצעיר רוכב על גבי החמור, עבר שם אדם אחד, ומשראה את אשר לפניו החל גוער בהם ואומר, הא לך בן עז פנים, הוא רוכב על החמור ואת אביו מותיר להלך ברגליו עייף ויגע, מיהרו הללו וקבלו את דעתו של אותו אדם, ירד הבן מן החמור ועלה האב תחתיו.

הלכו עוד קמעא ושוב פגשו באדם אחד, הפעם רגז הלה בטענה, כמה אכזר ה'אב' שנותן לבנו הקטן רך בשנים להישרך ברגליו בעודו שהוא ה'גדול' רוכב כמלך על החמור, שוב קיבלו אלו את דברי האיש, וירד האב מן החמור, אך הבן לא עלה עליו לרכוב, מחמת האדם שצעק ראשונה שאין זה מכבודו של אב, 'וילכו שניהם יחדיו' בצדי החמור. עד שבא אחד והעיר להם, הנה יש לכם חמור ושניהם מהלכים ברגלי, מיהרו האב והבן להעמיס עצמם שניהם כאחד על החמור, מיד פגשו באדם אחר שזעק לעברם מדוע הנכם מצערים בצער בעלי חיים, אדהכי והכי תש כוחו של החמור, עד שבכניסתם לעיר, נכנסו אב ובנו כשהם נושאים את החמור, בין כתפם שכן... כך נראה השומע לקולו של כל הנקרה בדרכו...

יט. שמעו נא למעשה הממחיש ענין זה במציאות החיים, מעשה באברך מן השורה שלא טעם טעם 'חיים' כי בכל עת ועונה הרגיש את עצמו 'דפוק' ושבור, מיותר לגמרי בעולם, הרגשה זו ליוותה אותו בשבתו בביתו, בלכתו בדרך, בשכבו ובקומו, כי בהיותו ב'כולל' לא פתח עמו איש בשיחה כלל, גם כאשר דיברו בלימוד מסוגיות הנלמדות הכולל לא היה מי שיכניסנו לתוככי ה'שמועס' (שיחה) משל היה האיש 'שולחן' בביהמ"ד, או עכ"פ ספר קודש שבארון הספרים, גם כשנסובה השיחה בעניני דעלמא לא נשאל האיש מה דעתו ומה הבנתו בענין, גם בצאתו משם לרחובה של עיר לא זכה ל'הבטה' של בריה אחת מבריות העולם, אחד מעוברי אורח לא שאלו כיצד מגיעים לרחוב פלוני, או היכן נמצאת חנות ספרים פלונית... ואפי' נער קטן לא ביקש ממנו שיעבירו את הכביש (road), ולא עוד אלא שבבואו לביתו לא הביט אחד מהשכנים לכיוונו, ואפילו בביתו פנימה הרגיש 'דחוי', כי לא נשאל בביתו 'מה נשמע' כיצד עבר עליך היום.

באר הפרשה - פרשת שלח

'שהרבה מהמון העם חושבים כי זה רק ממילי דחסידי ואינם נוהרים מהסתכלות בנשים, תדע ידידי שזה איסור גמור מדאורייתא^כ וכו'.

וזכר כתב הרמב"ם (הל' תשובה פ"ד ה"ד) לעניין דברים המעכבים את התשובה, שאחד מהם הוא זה

שמירת העיניים, והוא חיוב מדאורייתא^כ, וכמו שכתב רבינו יונה ב'שערי תשובה' (שער ג אות סד) וז"ל, וגם רבים נוקשים ונלכדים בחללם החושים הנכבדים חוש הראות וכו', ונאמר על חוש הראות 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם', הוזהרנו בזה שאל יסתכל אדם וכו'. וכן כתב בדרך פקודיך (ל"ת לה חלק הדיבור אות ו)

באחד הימים נגלה לעיני האברך 'פרסום' המודיע בראש כל חוצות שחנות הכובעים (קאפלוטשן) במקום פלוני מוכרת עתה קאפלוטשן במבצע (sale) גדול, החליט האברך אכן, מגיע לי קאפלוטש חדש, זה הישן כבר ראה כמה דורות של צדיקים מעתה עליו לפנות מקום ליורשו הבא אחריו, 'אומר ועושה' נכנס האברך וביקש מהמוכר 'קאפלוטש' מכובד ביותר, ובס"ד אחר כמה מדידות הוכרעה הכף לטובת קאפלוטש מסוים, שילם האיש במיטב כספו ונטל את הקאפלוטש, ואחר מחשבה החליט, מדוע אשא בדרכי לביתי את החדש בארגז (פושקע) שלו, אשאר כאן את הישן ומיד 'חבש כובע החדש בראשו' ויצא מן החנות בארשת רצינות ומכובדות... ויהי לפלא, כי מיד נשאל ע"י עובר אורח היכן דר רב פלוני, גם כמה נערים בקשו ממנו בעיניים מתחננות שיסייע בעדם לחצות את הכביש, בבואו לביתו הקדימו השכן בברכת שלום בסבר פנים יפות, ובהכנסו הביתה פנימה נתקבל בשמחה רבה ובשאלות וחקירות מה שלום מע"כ, כיצד עבר יומו... והוא מצידו החווה באצבעו כלפי מעלה, שוב שואלים אותו להרגשתו והוא מחווה באצבעו כלפי מעלה, אנשי הבית נבהלו - שמא אירע לו משהו... שמא נשתבשה דעתו, מה יום מיומיים שהוא מחווה באצבעו כלפי מעלה שוב ושוב... בלית ברירה שאלוהו על כך, והוא שכמעט בוש ונכלם עד עמקי נשמתו סיפר להם על ה'קאפלוטש' החדש המעטר את ראשו... וכי אינם רואים במו עיניהם את הקאפלוטש הנכבד והמכובד שהוא נושא על הראש, אבל הם לא ראו כל שינוי בראשו, עד שנתברר כי בטעות שכח את הקאפלוטש ה'חדש' בחנות, ועל ראשו השאיר את הישן כמימים ימימה... והנה המתבונן יבין, כי הבריות משיבות ואנשים מתנהגים עם רעיהם כפי מחשבותיו של האדם בעצמו על עצמו, על כן, כאשר זה האברך היה נדמה לו שהוא 'מכובד' שהרי בדמיונו ראה את עצמו מהלך ברחוב העיר עם קאפלוטש מכובד עד מאד, מיד החלו אף הם להביט לכיוונו, לשאלו אותו על הרב ועל הכביש, על שלומו ועל הרגשתו, ואף שבעצם לא נשתנה משהו על ראשו שהרי בטעות נשאר עליו הקאפלוטש הישן, מ"מ נשתנה משהו בראשו - שהחל להביט על עצמו כמי ששווה משהו בעולם, אינו מיותר והוא נחשב כאיש בין אנשים ומיד אף הבריות השיבו לו ביחס של כבוד והערכה, מעתה יבין כל איש שגורלו נחרץ בידי ולא בידי אחרים, יתרומם מצב רוחו ויבין כי הוא 'שווה' הרבה, ואכן יזכה לכבוד בין הבריות, ואין הכוונה ל'כבוד' שיש לברוח ממנו, אלא ל'יחס' הנותן לאיש העשוי מ'בשר ודם' כח למלא תפקידו בעולם.

כ. וכך כתב המשנה ברורה (סי' עה סק"ז) וז"ל, אבל לענין איסור הסתכלות לכו"ע המסתכל באשה אפילו באצבע קטנה כיון שמסתכל בה להנות עובר בלאו דלא תתורו אחרי עיניכם.

וכן פסק הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל להלכה (אגרות משה או"ח סי' מ) בזה"ל, ויש חיוב על כל אדם להביט כפי האפשר למטה כשהולך בשוק, אך לא באופן שיהיה פרוש קיזאי שיהיה מקיז דם לכותלים ע"י בסוטה דף כ"ב וברש"י שם ד"ה מקיז, עכ"ל.

כא. הבט וראה מה שכתב בש"ך (על התורה) על הפסוק (בראשית לג ה) 'וישא את עיניו וירא את הנשים ואת הילדים ויאמר מי אלה לך ויאמר הילדים אשר חנן אלוקים את עבדך', שיש לדקדק בלשון הכתוב, שעשו ראה את הנשים והילדים ושאל על כולם מי אלה לך ואילו יעקב לא השיבו אלא על הילדים ולא הזכיר מאומה מעניין הנשים [ואף היה יכול לומר לו 'האלוקים חנן את עבדך את אלו' וכיו"ב מבלי להזכיר גם את הילדים, מדוע בחר להזכיר את הילדים ולא את הנשים].

ומבאר בזה"ל, אלא יעקב עשה עצמו שאינו חושדו שנתן עיניו בנשים וכששאל לא שאל אלא על הילדים ולזה השיב על הילדים, עכ"ל, וכלומר שרצה יעקב להראות לו שאינו חושדו שהסתכל בנשים - שלא לביישו, ע"כ הזכיר בפירוש 'הילדים' אשר חנן אלוקים, כמי שברי לו שכל השאלה לא היתה אלא עליהם. ויש ללמוד מכלל הדברים שאפילו כלפי עשיו הרי זה גנאי וגנות אם נכשל בהסתכלות...

וזכר מצינו כזאת בדברי חז"ל (ויק"ר כד ו) על מה שאמרה האשה השונמית על אלישע 'הנה נא ידעתי כי איש אלוקים קדוש הוא' (מלכים ב' ד כז), ומנין ידעה שהוא קדוש, 'רבי אִיבון אמר מלמד שלא הביט בה מימיו', ומכאן אמרו 'כל מי שגודר עצמו מן הערווה נקרא קדוש', הרי לך, שהכל תלוי בשמירת העיניים, שאם שומר על עיניו נקרא קדוש, ואם לאו...^כ.

בה אמר הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זי"ע בשם הרה"ק ה'חווה מלובלין' זי"ע על הפסוק (לעיל ט

שנכשל בראיות אסורות, וכלשון קדשו, והוא אינו יודע שראיית העיניים עוון גדול^{כב} שהיא גורמת לגופן של עריות, שנאמר ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, עכ"ל^{כג}.

נודע מה שכתב ה'ראב"ד' (בעלי הנפש שער הקדושה) הראשון לכל הגדרים הוא שמירת עינים^{כד}, דמתוך שעינו שמורים לבו שמור, ומתוך שעינו ולבו שמורים בולו שמור^{כה}. אבל אם אינו שומר את עינו רח"ל הרי ודאי שיפול ויכשל, וכמו שאמרו חז"ל (במדב"ר י סב) 'עין רואה והלב חומד וכלי המעשה גומרים'.

כב. נוראות מצינו בתורתו של הגר"א זי"ע (אמרי נועם ברכות סא). על הא דאיתא בגמ' (שם) 'אחורי ארי ולא אחורי אשה', וז"ל, אחורי ארי, אף על פי שעובר על לא תרצח, דכתיב וחי בהם ולא שימות בהם, מכל מקום הוא יותר טוב משיעבור על לא תנאף והוא אחורי אשה, ודי בזה למתבונן...

מסופר על הגאון ר' זלמל'ה מוואלוז'ין זי"ע תלמידו של הגר"א מוויילנא זי"ע שכשהוכרח לילך ברחובות העיר ווילנא היה מהלך בצידי הרחוב תחת המקום אשר היו צינורות מקלחים שופכים, משנשאל על מנהגו זה שהרי קרוב לודאי שאסור להרהר שם בדברי תורה, והשיב להם, כי אם יהלך באמצע הדרך יעבור על מה שאמרו חז"ל 'אחורי ארי ולא אחורי אשה', 'על כן אני בוחר הרע במיעוטו לילך דרך זו' (הובא בתולדות אדם). וללמדנו כי מוטב להרהר בשופכין מאשר להרהר ב...

וכבר פירש הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (שבועות) בשם אביו הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע הלשון שנאמר ב'אקדמות' למחזי באנפא עין כות גירי קשתא, שישמור את עצמו מהסתכלויות אסורות כמו שרוצים לירות בו והכדור נגד פניו. כג. שמעתי מנכדו של הגאון בעל 'שבט הלוי' זצוק"ל ששמע מבעל המעשה, אחד מתלמידי זקנו המתגורר בעיר הבירה לאנדאן (לונדון) עמד להכניס את בנו בנועם עול תורה ומצוות בחדשי הקיץ, ונכספה נפשו אשר הנחת תפילין הראשונה של הנער תהיה אצל מורו ורבו הנערץ, וכבר כמה חדשים מקודם שאל את הגר"ש וואזנער וניאות לדבר, אך אמר לו שיתקשר אליו שבוע קודם זמן הנחת התפילין בשנית, ואכן שוב חזר ושאלו, אך לתדהמתו השיב הרב וואזנער בלאו... אמר 'אבי הבן', כי לבנו יקירו תגרם עגמת נפש מרובה אחר שכבר היה בטוח שיזכה שפוסק הדור יניח לו את התפילין בקדושה ובטהרה, נענה לו הרב וואזנער, כי כל אותה התעלות רוחנית שתהא לו אינה שוה אם יכשל פעם אחת בראייה אסורה בהיותו במטוס (עראפלאן) או בשהותו בשדה התעופה (עירפארט) שהם מקומות מועדים לסכנה, ויצא שכרו בהפסדו... חזר האב ואמר, שכבר רכש שני כרטיסים ואולי יש להקל במקום הפסד מרובה... השיב לו הרב וואזנער, אעפ"כ שום דבר לא שווה כנגד מכשול של ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אפילו פעם אחת (ויעץ לו לתלות את שני הכרטיסים לקשט בהם ביתו, למען יזכרו ימים רבים בשבח וגדולת שמירת העיניים, כי היה עדיף לוותר על הנסיעה הלזו לטובת שמירת העיניים).

כד. וכך רמז לה הרה"ק מקאברין זי"ע בפסוק (צפניה ג כ) 'בשובי את שבותיכם לעיניכם אמר ה'', בשובי את שבותיכם, בגשת היהודי אל עבודת התשובה, בראשונה יקח את עצמו לעיניכם, לשמירת העיניים, ומשם יעלה לכל שאר המדרגות.

עפי"ז נתן הרה"ק ה'ישועות משה' מוויז'ניץ זי"ע טעם לשבח במנהג ישראל תורה (ומקורו בברכות יג:) לכסות את העיניים בשעת קריאת שמע, כי תחילה וראש ויסוד לכל 'קבלת עול מלכות שמים' הוא בשמירת העיניים, על כן כשעומד לקרוא ק"ש ולקבל עול מלכות שמים יקדים תחילה לעצום את העיניים...

כה. וכתב 'המגיד מבריסק' בספרו 'מחזה עיניים' (נדפס לפני מאה ועשרים שנה, תרס"ב) רמז לדבר בלשון חז"ל (תענית כד.) 'כלה שעייניה יפות אין כל גופה צריכה בדיקה', ומרמז לכל אדם, אם עינו יפות כלומר, שמורות כהוגן, הרי זה מורה שכל קומתו שלימה ובכל גופו הנו שמור, ולא יהא צריך בדיקה אחריו.

כו. ורמז לדבר איתא מהרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע (ליקוטים, ד"ה אותיות) על סמיכת האותיות סמ"ך עי"ן פ"ה צדי"ק, כי אות הסמ"ך סגור מכל צדדיו, ומרמז כאשר תסגור (כאותו הסמ"ך) עיניך (אות עי"ן) שלא להסתכל ברע ח"ו, גם

באר הפרשה - פרשת שלח

סופו ש'תעיתי כשה אובד'... ועוד אמר שמהאי טעמא נאמר מזמור 'אשרי תמימי דרך' ב'תמניא אפי', שהנמצא בדרך עליו לעקם את הילוכו בשמונה דרכים צדדיים בכדי לשמור על טהרת נפשו לבל יכשל חלילה.

נוראות מפורש בווה"ק (תיקו"ו תיקון ע' דף לא.), וכל דינין תליין בדיבורא, וכן בעיינין, כמו דאוקמוה מארי מתניתין (ב"ב קלא.) אין לו לדיין אלא מה שעניו רואות, עכ"ל. כלומר, שדינו של אדם תלוי בשמירתו על עינוי ופיו.

י) 'והאיש אשר הוא טהור וברוך לא היה', שהאיש אשר הוא טהור שמע מינה כי בדרך לא היה^{כז}, כי הדרכים בחזקת סכנה^{כח} (הובא באבני זכרון, ליקוש, אות קיא.) ומוסיף עפ"י (שם, אות קמז), כי מצינו ב' פעמים 'אשרי', א. בתפילה אומרים 'אשרי יושבי ביתך' ומסיימים בו 'תהילת ה' ידבר פי', ובפרק קי"ט פותחים ב'אשרי תמימי דרך' ומסיימים 'תעיתי כשה אובד', לומר לך, שהמקיים 'אשרי יושבי ביתך' הוא יושב בבית ושומר על עינו, זה האיש קדוש וטהור ובידו לספר בתהילות ה', לעומתו מי שנמצא בדרך ועומד במקום הסכנה

תסגור פיך (אות פ"ה) שלא לדבר דבר רע אז תהיה צדיק (אות צדיק). עכ"ל. והרי שאי אפשר להיות 'צדיק' מבלי שיעצום עינו מראות ברע.

הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע דקדק בלשונות הכתובים (לט-מ) 'וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אותם ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם, למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדושים לאלוקיכם', שלכאורה צריך ביאור מדוע לא אמר והייתם קדושים לאלוקיכם אחר אומרו 'וזכרתם את כל מצוות ה'', כדרך שאמר אחרי 'למען תזכרו וגו'.

אלא מכאן הוכיח דבר נורא, כי קיום כל המצוות כולם אינם מקדשים את האדם אם אינו נזהר בגדרי הקדושה, ורק אחר שאמר הכתוב (בפסוק מ) 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם' אז ניתן לומר כי יזכה להיות קדוש לאלוקיו (שביבי לב להגה"צ רבי אליהו לאפייאן זצ"ל ששמע מפ"ק של החפץ חיים).

כז. מסופר שתלמידי הגר"א אמרו לרבם 'וכי חכמה היא להיות מסוגר בחדר ולעסוק בתורה', השיב להם כי הקב"ה אינו מחפש 'חכמות'... כלומר שאף אם מעלה יתירה יש למי שהולך ברחובות עיר ושומר על עינו, אך אין הקב"ה חפץ שיביא האדם ניסיונות על עצמו.

סיפר הגאון רבי פנחס עפשטיין זצ"ל ראב"ד העדה החרדית בעיה"ק ירושלים, שכשהיה אברך צעיר לימים עלה הרה"ק רבי שמחה בונים מאוטוואצק זי"ע לאה"ק, והלך ברחוב ומשמשו הלכו לפניו לסלק את הנשים, ותמה רבי פנחס במחשבתו מה ראו לעשות ככה שלא כדרך כל הארץ, ותוך כדי שהרהר בדבר פנה אליו הרה"ק ואמר לו 'אברך, וכי שכחת מה אמר שלמה המלך 'אל תהי חכם בעיניך' (משלי ג ז), בעיניים לא עושים 'חכמות'...

שמעתי מאברך חשוב וצדיק, לבאר בלשון הכתוב 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם', והינו שהתורה מעידה שהאדם נכשל בזה, ולכאורה קשה, שלא מצאנו כן בשאר מצוות התורה, שם לא נאמר לא תחמוד אשר אתה חומד, או לא תרצח כי רוצח אתה וכו', ומאי שנא באזהרה זו יותר משאר האזהרות. אלא ביאורו, שבשאר לאווין אכן, יש בידי האדם להשמר מהלאו, בעצם ההחלטה וההנהגה שלא לעבור על הלאו, ודיו. אבל בענינים הללו אומרת התורה - אשר אתם זונים, אין מציאות שלא תכשל, אם לא שתעמיד על עצמך גדלים וסייגים, לעמוד על משמר ה'ולא תתורו'.

כח. מעשה בבחור אשר נכנס אל הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע והתאונן בפניו שקשה עליו ההליכה ברחוב וביקש עצה והדרכה, נענה לו ה'לב שמחה' מיניה וביה, אם קשה ללכת אזי באמת אין הולכים... כמי שאומר שאם אינך יכול לשמור על עצמך אסור לו להכניס עצמך למקום סכנה. ושתק זמן מה והוסיף לאמור שאם בדרך הילוכו מהרהר הוא בלימוד אזי הראייה אינה ראייה, שמאחר שמוחו 'תפוס' במחשבת הלימוד הרי אינו 'רואה' דברים אחרים ולא נקלטים במוחו, ובפרט שמאחר שעסוק בתורה אזי אין ערך אצלו לדברים מאוסים, וכמו שאין יודע כמה 'חתולים' מסתובבים ברחוב, שאינו מביט עליהם כלל כי אין להם שום חשיבות וערך.

כט. לעומתו אמר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע, שהזוכה להיות תמים ושלם גם כשהוא מהלך בדרך אשריו ואשרי חלקו וזוכה לתמניא אפי - שמתעלה שמונה פעמים יותר מכאשר היה בבית ופניו מאירות פי שמונה.

ל. כבר הבאנו מה שאמר הרה"ק הבית אברהם זי"ע (חנוכה נר ד ד"ה ולא) שאיסור הסתכלות נאמר בתורה בלשון ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים, והוא גם מלשון 'מזונות', כי המזין עצמו בהסתכלות אסורה

לְעֹנֶמֶת זֹאת לֵאמֹר, מִה רַב טוֹב הַשְּׂכָר הַטוֹב אֲשֶׁר הִקְבִּיחַ מִשְׁלֵם לִירֵאָיו הַשּׁוֹמְרִים עֵינֵיהֶם בַּקְדוּשָׁה וּבִטְהָרָה, וּכְמוֹ שִׁכְתָּב רַבִּינוּ יוֹנָה (אגרת התשובה י"ב) 'וְאֲשֶׁר לֹא נִשְׂא עֵינָיו זֹכֶה וְתַחֲזִינָה עֵינָיו בְּנוֹעַם ה' מִדָּה בְּנֶגֶד מִדָּה לֵב, שִׁכַּךְ אָמְרוּ רַז"ל (ויק"ר כג יג) כֹּל הַכּוֹבֵשׁ עֵינָיו מִן הָעֵרְוֹת זֹכֶה וּמִקְבֵּל פָּנֵי שְׂכִינָה לֵב, שְׁנֵי אֲמֹר (ישעיה לג טו) עֹצֵם עֵינָיו מִרְאוֹת בְּרַע, וְנֵאמַר אַחֲרָיו (פסוק יז) מִלֵּךְ בְּיוֹפֵיו תַחֲזִינָה עֵינֶיךָ לֵד.

רח"ל 'מזיק לו לפרנסה', ורמז זאת במה שאמרו (סוטה מח.) שמשבטלה טהרה ניטל טעם הפירות, כי הא בהא תליא. ולכן נקרא בחז"ל (ברכות כ. זבחים קיח:), 'זן' עיניו מדבר עבירה, שלא נאמר כן על המדבר לה"ר 'זן' פיו וכיו"ב. ולא דווקא ב'מזוני' אלא גם ב'חיי', פעם נכנס בחור להרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע וקבל בפניו ש'מקובל' פלוני אמר לו שיש עליו הרבה 'עין הרע', אמר לו הרבי, שמע בני לאשר אפרש לך, איתא בגמרא (ב"מ קז:) 'תשעים ותשעה מתים בעין הרע ואחד בדרך כל הארץ', פירוש, תשעים ותשעה (מתוך מאה) מתו על דבר אשר לא שמרו על העיניים כראוי...

מִן הַבָּאֵר

צא ולמד מתן שכרם של אותם השומרים עיניהם בקדושה וטהרה מהא דכתיב (ישעיה לג טו-טז) 'ועוצם עיניו מראות ברע, הוא מרומים ישכון וכו' לחמו נתן מימיו נאמנים, ופירש רש"י 'לחמו נתן - לא יהא מבקש לחם כי מן השמים יספיקו לו מזון, מימיו נאמנים - מקור מימיו לא יכזב, כלומר זרעו יגדל וכל צרכיו יספקו.

כה אמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (בהעלותך ד"ה והמון) לפרש בלשון הכתוב (יא ז) 'והמן כזרע גד הוא ועינו כעין הבדולח', כי 'המן' רומז לשפע הפרנסה, ואימתי זוכה ל'מן' כשעינו עין הבדולח בשמירתו על טוהר העיניים, וזה כלל גדול, הפרנסה היא לפי שמירת טהרת העיניים, וככל מה שממלא תאוותו ועיניו בראיות אסורות ומילוי תאוותיו כן מנכים לו מפרנסתו והנאותיו ורווחיו של היתר, ומידה טובה מרובה בשמירת עיניים תתרבה פרנסתו.

ואילו הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (כללי דאורייתא) רימז לה בלישנא דקרא (שמואל א' טז ז) האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב, כי הנה 'לבב' ר"ת לחם בגד בית, והן הן כל צרכיו של אדם, ור"ל אם האדם יראה לשמור על העינים אזי ה' יראה וידאג לו לכל צרכיו, ו'אין מחסור ליראיו'... וכן מתאמרא בשם צדיקי קמאי זי"ע לדרוש בלשון הכתוב (תהילים קמה טו) 'עיני כל אלך יִשְׁבְּרוּ ואתה נותן להם את אכלם בעיתו', אל תקרי יִשְׁבְּרוּ אלא יִשְׁבְּרוּ, ר"ל, שאם 'משבר' את עיניו אזי יתקיים בו 'ואתה נותן להם את אכלם בעיתו', שזוכה לפרנסה...

א. כלל הדברים הוא כמו שאמרו במליצה, לא כמידת עולם הזה כך מידת עולם הבא, שכן בעולם הזה הדלקת אור המנורה הקבועה בתקרה או בכותל היא על ידי שמגביה ומרים את הכפתור המיוחד להדלקת האור (מתג), ואילו המוריד ומשפילו הרי הוא מחשיך ומכבה את האור, אכן העולם העליון הוא בבחי' 'עולם הפוך', שהמוריד את עיניו - מאיר את כל העולמות באור יקרות, ואילו המגביה את עיניו ח"ו מביא חשיכה גדולה..

ב. ה'ראשית חכמה' (שער הקדושה פ"ח בשם תיקו"ז תיקון עו דף קכח.) מרמז בגווני העין, שהלובן שבעין הוא המורה על ים האוקיינוס המסובב את העולם כולו, לאחר מכן הצבע הבא אחריו מורה על היבשה וכל מדינות העולם, הגוון הבא אחריו מורה על עיר הקודש 'ירושלים' שהוא המקום המיוחד והמקודש שבעולם, ו'בת העין' מורה על 'בית קדשי הקדשים' שהוא המקום המיוחד והמקודש ביותר... נמצאת למד נוראות, שבאם אדם פוגע וסוקר בעיניו דבר שאינו בטוב, הרי הוא פוגם ומטמא תיכף בבית קדשי הקדשים, במקום המקודש ביותר, כמה נוראים הדברים... ומכלל זה נשמע גם להיפך, שהמקדש עיניו הרי הוא גורם להשראת השכינה בתוכו.

וכבר היה מעשה אצל הרה"ק ה'בבא סאלי' זי"ע שגילה פעם לאחד שידוע היכן היה בשעה פלונית וראו בעליל שרוח הקודש מדברת מתוך גרונו, כששאלוהו כיצד זכה לגילויים נשגבים אלו, השיב, כאשר שומרים על העיניים מלראות דברים שאין צריכים זוכים שיפתחו העיניים לראות מראות אלוקים.

רמז נפלא שמעתי לאמור, שהנה 'טעמי המקרא' על תיבות 'ולא תתורו' הם 'אזלא גרש', כי זה שר"ל אינו נזהר מלקיים בעצמו 'ולא תתורו' הרי מגרש הוא את השכינה ח"ו, וגם הוא עצמו נידון בגירושין, והדברים אמורים

באר הפרשה - פרשת שלח

יה"ר שנזכה להאמין בהש"ת ולהושע בדבר ישועה ורחמים, להיות שמורים ברוח ובגשם בכל זמן ועידן ונאמר אמן.

ביותר כלפי ה'כלים' הטמאים והמשוקצים אשר מביאים את האדם לאבדון, 'מתגרש' מעצמו ומביתו וד"ל, אכן אם יעמוד על המשמר לקיים 'ולא תתורו' אזי 'אזלא' – ילכו להם ה'גירושין'...

לג. כתב הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע (בא"ח, חלק ההלכות שנה א' פתיחה לפרשת ואתחנן), שעיקר התענוג בעולם הזה הוא ממאכל ומשתה, ואילו בגן עדן התחתון ההנאה היא מהריחות הטובים שיש שם, למעלה ממנו בגן עדן העליון, העיקר הוא מחוש הראייה, שבו צדיקים יושבים ונהנים מזיו השכינה, וסימן לדבר הוא פני האדם, שהפה נמצא למטה ומעליו עומד האף ועל כולם שוכנים שני העיניים, וכך 'למטה' בעוה"ז העיקר הוא הפה – המאכל והשתיה הנכנסים דרך הפה, מעל העולם הוא ג"ע התחתון בו ההנאה היא מהאף בחוש הריח, ולמעלה למעלה ההנאה היא מהעיניים. מעתה תבין, כמה יש לו לאדם לשמור על בבת עיניו שלא לפגום חוש הראייה, בכדי שיוכל לראות באור פני מלך חיים כשיגיע למקום מנוחתו לאחר אריכות ימיו ושנותיו.

לד. כתב ה'מגיד מבריסק' (גיא חזיון בתוך 'מחזה עינים') אשר אחד בא לפני אחד מגדולי דורו וביקש ממנו עצה וסגולה לזכרון, כי מרגיש בעצמו אשר חוש הזכרון הולך ונחלש מיום ליום ל"ע, נענה לו אותו גדול, מה לך לבקש ממני עצות כאשר אתה בעצמך אומר 'פעמיים באהבה' בכל יום תמיד את העצה הטובה לזכרון, והיא 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וכו' למען תזכרו'... ומביא שם 'כי ההסתכלות בעבירה והרהורי עבירה הם המה מאבדים כח הזכרון מכל אדם, ודבר זה ברור ומוסכם מכל חכמי הרפואה' [כע"ז הובא ב'סיפורי חסידים' על אחד שביקש מהרה"ק מקאצק זי"ע סגולה לזכור תלמודו].

וכתב עוד כמין ראייה וזכר לדבר, שהנה מצינו בגמ' שני אמוראים שהיו מופלגים בכח זכרונם, והם רב יוסף וכמו שמצינו (ברכות סד.) שנקרא 'סיני', ופירש רש"י על שם 'שהיה בקי בברייתות הרבה', וכן רב ששת וכדאיתא בגמ' (עירובין סז.) שרב חסדא היה נרתע מבקיאותו של רב ששת, ושניהם היו סומים בשתי עיניהם...

הביטו וראו במעשה פלא והפלא שהיה לפני ג' שנים בימים ההם בזמן הזה, כפי שקבלנו ממרא דעובדא, הלה הינו איש צעיר לימים, אשר עבר עליו תקופת זמן שחוש הזכרון נחלש אצלו מאד, ול"ע הרבה לשכוח הן דברי תורה והן להבדיל בעניינא דעלמא, גם סבל בנוסף מכמה ענייני בריאות, מלבד ה'פרנסה' שלא היתה אצלו כראוי, והחל לחקור ולדרוש ברופאים להבין מהי סיבת השכחה שאחזה בו ומה ניתן לעשות לחזק ולשפר את ה'זכרון', בדקו אותו בבדיקות שונות, וכולם העלו חרס בידם, ממש כסומים המגששים באפילה, עד שביום ג' פר' שלח תשפ"ג אמר לו הרופא שאחרי כל הבדיקות עדיין עומדים באותו מקום שהיו בתחילה, ונשאר בצע"ג...

ביום חמישי של פרשת שלח הקשיב הלה ל'שיעור' בענייני הפרשה, ובתוך הדברים נזכרו דברי ה'מחזה עיניים' הנ"ל ונכנסו הדברים לעמקי לבבו... ועשה לעצמו 'חשבונו של עולם' האם הוא שומר על העיניים אם לאו, ונוכח לראות בעצמו שאכן הפסיק לעמוד על המשמר... ולדאבון לב עיניו מופקרות והוא נכשל בקביעות, מיד קיבל על עצמו להיכנס לספר לוחמי מלחמות ה' ולחזור לשמור על העיניים, ולחזוק הדבר קיבל על עצמו גם ללמוד בספר 'מחזה עיניים', כשאותו רצון עז להחזיר לעצמו את חוש הזכרון גובר על פיתויי היצר הרע, ואכן לא עברו ימים אחדים וכבר החל להרגיש בעצמו שיפור ניכר הן במצב הזכרון והן בשאר ענייני הבריאות (ולראשונה מזה עידן ועידנים שחשבון הבנק לא היה במינוס)...

ישקו העדרים

ויקרא משה להושע בן נון יהושע (יג טז)

ביאר הרה"ק הרבי רבי העניך מאלכסדנר זי"ע (חשבה לטובה בפרשתן) שמכיוון שראה משה שתמיד הולך הוא ואומר 'הושע, הושע', רבש"ע אנה ממך הושיעני, שכן הוא פירוש תיבת הושע, נענה משה ואמר 'יהושע', מובטח הוא שיושיעו הבורא, כי מי שעניו נשואות תמיד אל ה' בתפילה אין ספק שישמע א-ל ויענהו.

פעם נסע מרן הבעש"ט הק' זי"ע יחד עם כמה מתלמידיו, על אם הדרך ציוה הבעש"ט לפנות לעיירה פלונית, לבית פלוני. בהגיעם מצאו לפניהם בית רעוע וישן המט ליפול, באותה שעה לא היה בעל הבית בביתו, אמר הבעש"ט לתלמידיו שיבקשו מאת בעלת הבית מזון עבירו, ויעשו התלמידים כדבריו, אך היא ענתה שאין לה בביתה אלא מעט גבינה ולחם עבש אשר היא משמרת לבעלה לכשישוב מעבודתו בשדה, ויצוום הבעש"ט שובו אליה ואמרו לה שהרבי מבקש לאכול, מכיוון שכן, לא סירבה יותר בעלת הבית, ושלחה אל הבעש"ט את מעט האוכל ששמרה לבעלה. לאחר מכן ביקש הבעש"ט שיתנו לו מקום ללון, שוב ענתה בעלת הבית שאין איתם מאומה זולתי מעט תבן השמור לבעלה לשכב עליו. אף בזאת נענה הבעש"ט ושלח לומר, כי נצרך הוא למעט תבן זה, ותתן להם בעלת הבית את התבן...

אדהכי והכי חזר הבעל מעבודתו הקשה, דיברה לו האשה כי בא הרבי ולקח הן את מאכלו, הן את התבן למשכבו... בצר לו יצא האיש את פני הבית, נשא עיניו השמימה וזעק אל הבורא כל יכול, אבי, אבי, הבט נא וראה כי אין לי מאומה, אף לא מעט אוכל לאכול, וחסר מקום לינה אנכי, רחם נא עלי, ותן לי מחייתי בריווח. עוד באותו ליל עזב הבעש"ט עם תלמידיו את הבית והמשיכו בדרכם.

עברו כמה ירחים, ושוב נסע הבעש"ט עם תלמידיו, וציוום לפנות אל בית ארמון יקר ומפואר, ויסעדו לבם בבית האיש בעל הארמון, לאחר מכן שאל הבעש"ט את תלמידיו אם מכירים המה את בעל הבית, הביטו התלמידים בפניו, וזכרו כי הנה עומד לפניהם אותו עני מלפני כמה ירחים - אותו בעל הבית שהבעש"ט אכל את לחמו האחרון, ויתמהו היאך נהפך במהרה לעשיר בעל נכסים כזה, נענה הבעש"ט ואמר לעשיר, ספר נא את השתלשלות עשירותך, ולאחר מכן אספר אני איזה דבר. פתח האיש וסיפר, מראש מקדם הייתי סוחר ביין, ופרנסתי הייתה ברווח, עד שנתהפך עלי הגלגל והפסדתי בעסקי היין, ונשבר מטה לחמי, וכבר הוצרכתי לעבוד עבודת פרך בשדה תמורת פרוטות זעומות. והנה למחרת היום שהיה הבעש"ט בביתי, דפק משרתו של הפריץ בדלת הבית, באמרו שהפריץ שלחו לקנות יין - לרגל מסיבה גדולה הנערכת בביתו, והוא נצרך דייקא לייני, אמרתי לו מדוע נטפלת אלי, הרי זה מכבר שאינני 'סוחר היין' שבעיר. אך הלה

ישקו העדרים

לא הרפה ממני בשום אופן, עד שהורדתיו אל 'בית היין' והראתיו כי כל החביות עומדות ריקניות מיין, זולתי מחצית החבית אחת שהנני נצרך עבור עצמי לקידוש והבדלה, ולא אוכל למכרו.

ועדיין לא עזבני 'פגע' זה, והתעקש שאמכור לו מייני, על כן לקחתי טיפה אחת של יין מתוך מחצית חבית זו, שפכתיה אל אחת מהחביות הריקות, ומילאתי אותה במים עד גדותה. מה עשה הקב"ה, הכניס ריח גן עדן במרתף היין ולמים המהולים במעט היין נתן טעם של יין ערב ומשובח, עד שבשעה שטעם הפריץ מהיין היללו ושבחו, ומיהר להזמין אצלי עוד כמה וכמה חביות. כאשר הבנתי את אשר לפני דרשתי עבור כל חבית כזאת סכום הגון כפול שמונה, והפריץ לא היסס לשלם, כי גדול היה חשקו ביין. והנה יצאה השמועה בין בני העיירה, כי יין ערב וטוב נמצא בעיר, וכל בני העיר נקבצו עלי לקנות מהיין, שלא היה אלא טיפת יין במים רבים, ובתוך כמה שבועות הרווחתי הון רב כדי עשירות הגונה, ובנתי לי זה הארמון וכו' וכו', כדרך בעלי בתים ועשירים פה קהילתנו קודש...

נענה הבעש"ט ואמר, עתה אען ואומר אני את חלק הראשון ממעשה העשירות הזאת, כי זה עידן ועידנים שפסקו לך משמיא עשירות גדולה, אך היות ולא בקשת על כך מלפני הקב"ה על כך לא באה העשירות לידך. והנה בראש השנה העבר עלינו לטובה בא השטן וטען שיסלקו מעליך את מתנת העשירות אחר שעברו כבר כמה שנים ולא ביקשת על זה. אך אני טענתי לעומתו שהנני מקבל על עצמי לגרום שתבקש על כך, וכאשר ראו עיניך, באתי אל ביתך ולקחתי מעמך את פירווי מאכל האחרונים אשר לך, ואף גם את מעט התבן שהיה בביתך, עד שבצר לך ומצאוך כל הדברים האלה יצאת השדה וזקת אל בוראך מקרב הלב, ומיד נושעת והגיעה אליך העשירות שהיתה מוכנת עבורך מזה זמן זמנים, אלא שלא באה אליך מחמת שלא התפללת.

1001 שלה לך

כניסת השבת: 19:25

יציאת השבת: 20:16

רבנו תם: 21:11

ע"פ אופק ת"א

כא' בסיוון התשפ"ו

העלון השבועי טוב להסות בה'

איזה מרגל אתה?

הוא מתייאש מהר ונשבר כשהוא אומר לעצמו כי אין לו סיכוי לשנות את עצמו, כיוון שיש בו כל כך הרבה רע, ולכן הוא מתייאש מעצמו ואינו מחפש להתקדם ולהשתנות לטובה. 'הרי גם ככה יש בי כל כך הרבה יצרים וחסרונות, ומדוע אנסה להיות טוב?', חושב האדם לעצמו המכיר בחסרונותיו. זה היה עם המרגלים אצלנו.

אבל יהושע בן נון מלמד אותנו דבר אחר, יהושע לא היה בדרגת משה, והוא אומר למרגלים: ארץ ישראל גדולה, אך אנו נכבוש רק את יריחו, שהיא מפתח ומנעול של כל ארץ ישראל. לשנות את כל היצרים והחסרונות שלנו זה גדול וקשה, ומתאים רק לצדיקים, אך אנו - שאר העם, צריכים להילחם ולהתמודד על דבר אחד, על המפתח והמחסום של התאוות. לדעת, יש בי משיכה לדברים לא טובים, יש לי מחשבות לא טובות, אך אני יעמוד על המנעול והשער - לחסום אותם שלא יצאו לפועל. ומדוע? כי אני יודע שזה לא חלק ממני, זה החלק של היצר הרע שהטביע ה' בתוך כל אדם...

פרשת שלח היא אחת הפרשיות הקשות ביותר בתורה הקדושה שלנו. היא הפרשה בה נגזרה שואה של ממש על כל העם היהודי. משה רבנו שולח מרגלים למשך 40 יום לתור את הארץ, ואחר שהם מספרים את הדברים המוזרים והמפחידים שיש בה, העם כולו בוכה, ומיד קובע ה' כי כולם, כולל כולם, כל היהודים שבדור - ימותו במדבר! שואה של ממש. לא רק מוות גשמי, אלא שאין להם חלק לעולם הבא (סנהדרין ז).

מצד שני, בהפטרת השבת, מסופר דבר הפוך: יהושע בן נון, שהנהיג את ישראל אחר פטירת משה, שולח אף הוא שני מרגלים לכבוש את הארץ ולתור את העיר יריחו, שהיתה המפתח והמנעול של ארץ ישראל (מעילה ל), ובשונה ממשה, הוא דוקא מצליח! המרגלים שלו חוזרים ומשבחים את הארץ ומעודדים את כולם לעלות. ונשאלת השאלה: כיצד יתכן שיהושע בן נון הצליח עם המרגלים, בעוד איש האלוקים, משה רבנו ראה את החורבן הגדול שנוצר משליחת המרגלים? מה הסיבה שהמרגלים של יהושע דחפו את העם לטובה, בעוד המרגלים של משה גרמו לאסון הגדול?

מתרץ הרב שניאור אשכנזי שליט"א בפירוש נפלא ע"פ 'בעל התניא': "התורה מלמדת אותנו את הדרך לכבוש ולהתגבר על החלקים הרעים והאפלים של הנפש, המידות והתאוות שלנו. משה רבנו אומר למרגלים לתור את 'כל' הארץ, ולכן לוקח להם 40 יום ארוכים. הם חוזרים מבוהלים ורואים כל כך הרבה דברים רעים ומפחידים. משה היה בדרגה גבוהה של צדיק גמור הרוצה לשלוט ולתקן את כל הדחפים והיצרים שיש לאדם - לעבוד על כל המידות הרעות יחד ולשנותם. אך שאר העם אינו ככה: כשיהודי מן השורה רואה את המשיכה לדבר רע שיש בו, את המידות הרעות שבו: קנאה, כבוד, גאווה, עריות, רצון לדבר לשון הרע -

- המשך בעמוד 4 -

לעילוי-נשמת: הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה, הרב שמעון בן בחריה. מ"ס צדוק בן נור ומרים בת גליה. גבריאל בן סמינה. שרית שרה בת מריאן. שרית שרה בת ויקטוריה. גלילי הכהן בן כוכבה. תקווה בת פנינה. סופיה שרה בת רוזה. אבלין עדינה בת פרוחה. ר' אברהם בן ר' סעדיה. עמרון אורי בן יוסף. סאן אמנון בן שרה הי"ד, משה כהן בן נוהת ויוסף. יעקב בן שמחה. טליה מרים בת דינה וחיים. הסיבה בת רינה.

העלון מוקדש לעילוי נשמת

מו"א ועט"ר מיכאל בן אורה

קלרה חתון בת סלחה

ולרי בן אירנה

גאולה בת בלור

לרפואה, פרנסה והצלחה: מ"א צ.ב.מ. מנשה ואורה אחיאל. א"ה הדר בת נחמה. אורטל חנה בת הדסה וב"ב. פנינה בת שושנה וב"ב. אושרית בת פנינה וב"ב. משה שמואל בן זלדה. מוריה בת רויטל. גאולה בת דבורה. שרה חיה רפאלה בת רחל. יאיר חיים בן ענבל שרה. רוויה בת ולרי.

זש"ב: שולמית בת איריס. יסכה בת מזל. אליס בת פרידה. בת-חן בת גילה רוחמה. הדר בת נחמה. זיווג הגון: אביאל בן רויטל.

סגולות וישועות

כישופים וכוחות טומאה

1) **כתב בספר 'ארץ נתנה יבולה':** "החושש שמא עשו לו כישוף ורוצה לדעת האם אמת הדבר או חששות שווא, ילך למקום בו נמצאות נמלים רבות ויניח את רגליו לידם: **אם הנמלים יעלו על רגלו - אות היא כי אין עליו שום כישוף. אולם, אם יתעלמו מרגליו ויקיפום כאילו אינה קיימת - מסתברא למימר שיש עליו כישוף."**

2) **כתב רבנו החיד"א** (מדבר קדמות מ, לג): "אדם המקפיד לענות לפחות 90 אמינים בכל יום - אין שום כישוף היכול לשלוט או להזיק לו."

3) **כתב ה'שיטה מקובצת'** (נדדים כב): "נזק גופני עצום נגרם ע"י הכעס. החום הטבעי מתגבר ושורף המאכל, ואינו נאכל העיכול כראוי, ומתוך כך אינו יכול לצאת מהרה מן הגוף, ובא לידי חולי תחתוניות".

- מהספר 'הפלא ופלא' 7632686-052-

כתב רבי חיים מוולאז'ין כי החושש שיש עליו כישוף, יתחזק שאין כח בלעדי ה' שיכול להזיק או לפגוע בו, ומיד כל הכוחות הטבעיים יתבטלו ממנו ולא יוכלו להזיק לו מאומה.

הלכות והליכות

שבועות בהלכה ובאגדה

שאלה: אשה בשבת שהרגישה כאבים עזים ברגליים, ורוצה לקחת כדור משכך כאבים או אקמול. האם מותר בשבת?

תשובה: גזרו חכמים כי אסור לקחת בשבת תרופה, מכיון שיש לחוש שמרוב הבהלה שיש לאדם כאשר רואה את קרובו חולה, יבוא לעבור על מלאכות האסורות מן התורה לרפואתו, כגון שחיקת הסממנים (טחינת תרופות) להכנת התרופה עבורו, לכן אסרו ליטול תרופה לרפואה בשבת. דבר זה נאסר על חולה המתהלך ברחוב כאדם בריא, כיוון שאינו חולה בכל גופו. אבל אם חלה כל כך עד שכל גופו דואב, או שהוא נאלץ לשכב במיטה - מותר לו לקחת תרופות, כי לא העמידו רבותינו דבריהם על כך.

אולם, ישנו היתר להמשיך לקחת תרופה בשבת שהחלו איתה כבר כמה ימים לפני השבת, ועל החולה לקחת אותה ברצף, כמו תרופה אנטיביוטית, שאם ימנע מלקחת אותה בשבת יבוא לידי צער גדול, כיוון שעצירה של הרצף בלקיחתה יכול להחמיר את החולי. ובזה הסכימו רוב הפוסקים להקל בנטילת התרופה אף בשבת.

הסובל ממיחוש קל, כגון כאב ראש קל או כאב בטן שאינו משתק אותו למיטה, אין להקל בנטילת כדור אקמול, אבל מי שהוא חולה ממש, וסובל מחום וכאבים, מותר לו ליטול תרופות אלה, לשיכוך כאבים ולהורדת חום. (חזו"ע שבת ח"ג שסח)

ילדים קטנים עד גיל תשע שנים - מותר ליטול כל תרופה הנצרכת להם. ובפרט תינוקות, שיש חשש סכנה כאשר חום גופם עולה.

שולחן שבת אמיתי פרק ג.

ויהנה. ודבר נוסף, יותר ישפיע על הילד להצטרף לשיר כשהוא רואה את אבא שר בעצמו כדוגמא אישית ונהנה מהשירה, יותר מאשר שמבקשים ומתחננים ממנו בכח. שירה בשבת היא דבר נעים וכיף, ואין לנו מטרה להפוך אותו לזיכרון של הערות ודרישות, שגורמות לילד לא לרצות לשיר כל ימי חייו. (הדבר שונה מדרישות בסיסיות בבית, שמבקשים כי חייב לעשות כן במסגרת הבית. אך שירי שבת הוא מתנה ועושים זאת בשמחה ובאהבה).

ישנה עצה יפה נוספת שנתן לי אדם גדול - לסקרן את הילדים. לדוג': אתה רוצה להכניס אותם לשירי שבת, תגיד להם: "ילדים, אני עושה חידה. אתחיל מנגינה של שיר מסוים, ונראה מי ינחש אותו וידע להמשיך אותי?... ואז מתחיל לזמזם שיר מסוים, וכולם מנחשים ומצטרפים. אותו דבר לדבר תורה, אפשר לשאול חידות בשולחן שבת שקשור לדבר תורה, ולראות מי יודע: זה מושך את כולם ומחבר אותם. ככה גרמת להם להיכנס למקום שרצית בצורה חכמה ומסקרנת.

ישנם גם בתים שעושים חידונים בשבת עם פרסים, והדבר מאד מוסיף לאווירת השבת ומשמח את בני הבית, וכך האב נהנה מהחיבור של בני הבית! (הרב פנחס ברייער / בית חם)

למדנו בשבת האחרונה כי משפחה שמתרגלים לעשות לעצמם יעד ולסיים את ההכנות לחג בשעה קבועה, כגון 15:00, חוק ולא יעבור - נכנסים לשבת ברוגע ומצליחים להינות מהשבת. שאני מדבר על סיום הכנות לשבת, אני מתכוון אפילו לסדר את המריבות מראש, של היכן יושב כל ילד, מי מגיש את המנה הראשונה, מי מנקה ומי מפנה. עושים סדר מראש, וכך מקבלים שבת שלווה.

נשאלת השאלה: מה עושים כשאין שיתוף פעולה מצד המשפחה והילדים? למרות כל הרצון והניסיונות ליצור שולחן שבת תורני ושמח?

ישנו דבר בדוק שראיתי בהרבה מקומות: אבא מאד רוצה שכולם ישירו איתו 'שלום עליכם' או שירי שבת, אך הילדים לא בדיוק 'זורמים' איתו, וכל השיר של 'שלום עליכם' הופך להיות ניסיון נואש לגייס את הילדים: "שלום עליכם מלאכי...", נו איציק למה אתה לא שר איתי?... "מלאכי עליון... אביגיל, למה דוקא עכשיו לסדר סלטים ולא לשיר כולם יחד?". יוצא שאין פה באמת שיר, אלא ניסיונות רבים של גיוס הציבור, וקטעי שיר ברקע. אני מציע שהאבא פשוט ישיר את ה'שלום עליכם' או את שירי השבת בעצמו. דבר ראשון, הוא יתרכז במילים

מה מבטל שבועה של הקב"ה?

שמו של אותו בחור שהציעו לה, עליו היא כעת מבקשת לדעת האם הוא זיווגה. ויהי לפלא!

לאחר מכן התברר, כי אחד מבני משפחתו של הבחור שהה באותה עת, אף הוא, באותו בית העלמין, על מנת להעתיק גם על הבחור הזה באחד הקברים הסמוכים של בן משפחתו. בסיום התפילה, כתב אותו בן משפחה את הבקשה: "זיווג הגון לשניאור זלמן בן...". והניח את הפתק על הקבר. לאחר כמה רגעים, הגיעה רוח חזקה שהעיפה את הפתק, לא פחות ולא יותר, למרגלותיה של הנערה שבאה להתפלל בקבר של אמה. היא ראתה בזה סימן ברור מהשמיים, והם נפגשו והתארסו בשעה טובה, והחתונה ב"ה בקרוב.

אמר האדמו"ר מאלכסנדר זי"ע: "האם יודעים אתם מה הסיבה שמשה שינה את שמו של הושע תלמידו ליהושע?... שכיוון שתמיד היה קורא לו משה: "הושע, הושע", והוא מלשון - "אנא ה' הושיעה נא", כלומר שבשמו היה תמיד מתפלל עליו בכל מצב שילך בדרך ה' ויצליח. ולכן, כעת שנשלח ע"י משה למשימה הגדולה, הוסיף לו משה אות ל-"הושע", לומר: "מובטחני שיושיעו הבורא", כי מי שענינו נשואות תמיד אל ה' בתפילה, אין ספק שישמע קל ויענהו. ואף אני שבכל יום הייתי מתפלל עליו בצורה של אמירת שמו: "הושע, הושע", מובטחני שתהיה לו ישועה (יהושע), ויצליח בדרכו".

אין לנו מושג עד היכן מגיעה כוחה של התפילה, שאם היינו יודעים במעלתה, לא היינו מפסיקים לדבר עם ה' ולהודות ולבקש כל היום. הולכים בדרך, עומדים בתור, ברמזור - לא מפסיקים למלמל ולדבר עם ה' ולבקש ממנו. אדם כזה שפיו מלא בדבקות ובקשות לה' - זוכה להשגחה מיוחדת מהשמיים! כי ה' מתאוה לתפילה שלך. רק תדבר!.

לבחור שניאור זלמן, פנה אל הרב זלמן שפיצר שליט"א, ואמר לו אם ירצה לשדך את בתו הצעירה עם שניאור זלמן.

האב התלבט נורא עם בתו, שהרי בתו הינה בת 17, בעוד הבחור מבוגר ממנה ב-7 שנים, אלא שמצד שני מדובר בבחור טוב, שמשו של האדמו"ר. הנערה החליטה ללכת ולהתייעץ עם אמה. אמא של הנערה נפטרה לפני כמה שנים, ולכן הלכה הנערה אל בית העלמין להתפלל בקבר של אמה, ב'קרית יואל' בניו-

יורק' ולבקש שתעלה לפני ה' בתפילה לדעת האם זה זיווגה או לא.

היא ניגשה לקברה של אמה והחלה לשפוף את ליבה בדמעות לפני ה' שיתעורר עליה ברחמים בזכות אמא שלה, ויורה לה האם ללכת על ההצעה הזו או לא. היא התחננה מקירות ליבה שתקבל סימן ברור מהשמיים. אין לה מושג מה להחליט והיא חייבת עזרה שמיימית.

לאחר כמה דקות, כשסיימה להתפלל בדמעות, נוחת למרגלותיה פתק... מהיכן הגיע הפתק? הוא התעופף באוויר וממש נחת סמוך אליה. היא פותחת אותו ולא מאמינה למראה עיניה, בפתק היה כתוב: "זיווג הגון לבחור שניאור זלמן בן...". - היה זה

12 הנשיאים, המיוחדים והראשים של העם, נשלחו למשימה הגדולה - לרגל את הארץ. הם חוזרים ומוציאים דיבת הארץ (מלבד יהושע וכלב), ומסיתים את העם להתלונן על ה' ועל משה. בעקבות כך, נגזרת עליהם הגזירה: כל אותו דור לא יכנסו לארץ ולא יזכו לראותה!. אומר ר' לוי יצחק מברדיטשוב זצ"ל, בספרו 'קדושת לוי', כי חטא כפול חטאו המרגלים: ראשית, שהוציאו דיבה כאילו ה' לא מביא את הארץ בשביל להיטיב עם ישראל, אך גדולה מזו חטאו (לדרגתם הרמה), **שלא האמינו כי יש בכוחם של ישראל להפוך הכל בתפילתם**. אין חולק שראיתם דברים מפחידים בארץ, אך גם אם זה נכון, אך מדוע לא עודדתם את העם להתפלל לה' שהכל יסתדר וייעשה טוב? שהרי בתפילה אפשר לשנות הכל?

צאו וראו עד היכן מגיעה כוחה של התפילה, שהרי כאשר שמע ה' את דברי המרגלים ובכי העם, הוא נשמע ואמר (במדבר יד כא-לה): "חי אני [רש"י: 'לשון שבועה'] וימלא כבוד ה' את כל הארץ... אם יראו את הארץ אשר נשבעתי לאבותם... במדבר הזה יתמו ושם ימותו". אומר רבנו תם (תוס' ב"ב קכא), שאף שה' נשבע שימותו במדבר, הרי שבסופו של דבר 15,000 איש האחרונים נותרו ולא מתו, **לפי שהתפללו מקירות ליבם לה' שיצילם. כמה גדול כוחה של תפילה**.

בחודש האחרון התפרסם מעשה מופלא שאירע בחסידות סאטמר בניו יורק, ארה"ב: "אחד מהשמיים של האדמו"ר מסאטמר, הבחור שניאור זלמן עקשטיין הי"ו, נחשב לאחד מהבחורים הרווקים המבוגרים בחסידות, בחור בן 24. בחסידות, הבחורים נוהגים להתחתן בגיל 18, וכל שנה של עיכוב הינה קריטית ומותחת מאד לבחור. שניאור זלמן משמש את האדמו"ר כבר כשנתיים וחצי ועוזר לו בכל הנדרש. והנה, בימים האחרונים אירע דבר פלא. אחד ממקורבי האדמו"ר שניסה למצוא שידוך

עצה נפלאה - איך לא ליפול בלשון הרע!

הגאון רבי יעקב קאפיל רייך, רבה של בודפסט, למרות גדלותו בתורה, למרות היותו נואם ומגיד בחסד עליון נהג להתכונן לפני דרשותיו או אפילו אמירת סתם דברי תורה. פעם לפני מסיבת מצוה מצא אותו אחד מנכדיו כשהוא הולך בחדרו ומתכונן לדרשה. שאלו: "סבא, הלא אמרת כבר מאות דרשות בחייך וכי אתה צריך להתכונן גם עכשיו מה להגיד?!" השיבו רבי קאפיל בשנינות: "על מה שאני צריך להגיד, על זה כבר אני לא מתכונן, אני מתכונן על מה שאני לא צריך להגיד..." (עפ"י "עולמו של אבא")

בסעודת ליל שבת בבית מרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין דיברו על כך שבספר "אמונה ובטחון" של ה"חזון איש" השמיטו כמה דברים ולא הדפיסום וכעת הדפיסו אותם והתפרסמו. אמר רבי גרשון כי הסיבה שהשמיטו אותם משום שהם נכתבו כנגד מישהו ואם היו מדפיסים את זה בזמנו היו כולם יודעים שהדברים מכוונים כלפיו, אבל כיום שהוא אינו בין החיים ועבר הרבה זמן, לא ידעו כלפי מי ומה הדברים אמורים. שאלוהו, שגם היום יכולים לברר אצל אנשים שהיו בזמן ה"חזון איש" ויגידו על מי ומה נכתבו הדברים. השיב רבינו בפליאה: "הרי זה לשון הרע ואף אחד לא יספר!" שוב שאלוהו, בכל זאת שמא יהיו אנשים שכן יספרו. שוב השיב רבי גרשון: "לא יתכן, הרי זה לשון הרע על מת ויש חרם הקדמונים שלא לספר על המתים." (דרכי החינוך וירא תשפ"ה)

לגאון רבי אליעזר יצחק ברמן, שנודע בירושלים בכינויו "המינסקר מגיד", היתה הנהגה חינוכית מיוחדת. כיון שהיה תלמיד מובהק של ה"חפץ חיים" לא היה נוהג לרשום את שמות הבחורים שאיחרו להכנס לשיעורו בשיבת "תורה ויראה", כיון שסבר שהדבר נכנס בגדר "לשון הרע"... לאחר שהמנהל רבי יעקב רוטמן קבל בפניו על הנהגתו זו וטען שבכתיבת האיחורים יש תועלת חינוכית, שאם ירשמו את שמותיהם ירתיע הדבר את הבחורים מלאחר שוב. קיבל "המינסקר מגיד" את דבריו והחל לרשום, אבל לא כתב במפורש את שמות הבחורים שאיחרו, רק היה רושם כל תלמיד ותלמיד כמה שעות נכח בשיעור, כך היה מובן מאליו מי לא היה מספיק זמן בשיעור... ("נר" עפ"י "עובדות דרבי לוי")

השבוע ימלאו מאה ושישים שנה לפטירת הגאון רבי יהודה אסאד, קדוש וטהור, מגדולי רבני הונגריה, רבה של סארדלי, כ"ג סיון תרכ"ו "למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקתה על עסקי דיבה שדברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר". (במדבר"ר ט')

הבחור שהוציא דיבה

מעשה בבחור שהיה קורא בתורה בישוב אחד פעם או פעמיים בחודש, עברה שנאה ואיבה בינו לבני הישוב והלך למקום אחר. כאשר הבחור הזה פגש במקומו החדש אנשים מישובו הקודם, סיפר להם, שבזמנו הוא מצא כמה טעויות בספר התורה בו קרא, אלא שלא היה בידו לתקנם. הם אינם מאמינים לו, סוברים שרק מחמת איבתו ושנאתו אליהם אומר כן.

השיבם הגאון רבי יהודא אסאד: הספר כשר, אנו סהדי שמשקר. א. חזקת כשרות ספר התורה. ב. אין אדם משים עצמו רשע, הלא הוא עצמו המשיך וקרא בספר התורה ברבים ולא אמר להם ולא כלום, שצריך לתקן טעויות בספר.

זה נכון גם כאשר היה אפשר לברר את הטעויות בנקל, וכל שכן כאן שאי אפשר למצוא את הטעויות רק על ידי טירחה והוצאה.

אולי יש לתלות שאותו בחור טועה בדעתו, שסובר שמצא בספר התורה טעויות, ואינו בקי לדעת מהי טעות ומהו כהוגן, חסר ויתר, קרי וכתוב. מכל מקום ספר התורה כשר לקרוא בו. (שו"ת "הודעה יעלה" יו"ד ש"א)

אודות השוחט שהעידו שראו את אי שחיטתו... הקצב הגוי אחז בידו והוליך והביא עימו את הסכין עד סוף השחיטה, לפי שראה שאין בכוחו לשוחטו, שהיה השור גדול וכבד עזר לו. לא נודע הדבר רק עתה, שארע ריב לאחד העדים עם השוחט...

השוחט לא הכחיש הדברים, רק אומר שלא ידע שאסור לעשות כן, והוא באמת עם הארץ גמור...

כאשר נכנסו רבני העיררה לעומק הענין, סיפר הקצב הגוי שהרבה פעמים היה מסייעו לשוחט כשהיה רואה שאין בו כח. **תשובה:** שוחט צריך להיות מומחה בדיני שחיטה, וכיון שהיה לו ללמוד ולא למד הינו מזיד ופושע. היה לו לשאול, אם מעשה שחיטה באופן זה מותר או אסור.

בוודאי ראוי להעבירו ממשרתו כשוחט, לכל הפחות עד שילמד היטב הלכות שחיטה, ויהיה מומחה עם נסיון. את הכלים בהם ביטלו משחיטתו יש לאסור. (שו"ת "הודעה יעלה" יו"ד י"ז)

בעקבות הרצף הנורא של האסונות שארעו לאחרונה

שאלות קשות - בסוף שנות השלושים של המאה שעברה מצב היהודים באירופה היה בכי רע. גזירות קשות ואיומות והתחזית צפתה מצב גרוע עוד יותר.

באותה תקופה איש עסקים, מעמודי התווך של הקהילה בוילנה, שהיה מיווד עם רשכבה"ג רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי, ניגש אל רבי חיים עוזר. פתח ושאל, כיצד ריבון העולמים מעמיד את היהודים ואת העולם כולו במצוקות קשות כאלו. הרבה לשאול. בתחילה הקשיב רבי חיים עוזר לסדרת השאלות בסבלנות, אך כאשר נוכח שהשאלות נמשכות בעקביות, שינה טעמו וענה לו בסגנון שונה:

"אדם חייב להזהר מאד מהתעסקות בשאלות כאלה. דרכיו של הקב"ה קשות מאד להבנה עבורנו בעולם הזה, בגלל תפיסתנו הגשמית. רק בעולם הרוחני הכל ברור, לפעמים אפשר להבין רק שם. עליך להזהר שלא ללחוץ יותר מדי לקבלת התשובות, הקב"ה עלול להחליט למלא את מבוקשך, ואתה תלקח למקום שבו אפשר יהיה לענות לך עליהן!"

סיפר הגאון רבי ישראל זאב גוסטמן שהיה נוכח במקום: "פניו של האיש האדימו מפחד, מאז הוא לא שאל עוד שאלות כאלו..."

(איש האשכולות)

ילד נכנס עם אביו אל הגאון רבי אברהם גניחובסקי, היה זה בשבועיים האחרונים לחייו. אמר האבא שהבן מרגיש ממורמר, לא טוב לו, הילדים בתלמוד תורה מציקים לו ומבקש ברכה.

השיב לו רבינו בזה הלשון: "תשמע, ה' יתברך זיכה אותנו פעם בשנה לאכול מרור ואז עלינו להרגיש את המרידות, אבל בכל השנה אנחנו מאמינים שכל מה שאנחנו מקבלים זה מתוק מדבש ובטוחים אנו שהכל לטובה..."

(אגן הסהר)

מעשה באחד שקיבלוהו לאיזו משרה, אלא שלאחר כמה שעות הודיעה לו ההנהלה שהמשרה ניתנה למישהו אחר. כשבריר נודע לו שהמשרה ניתנה לאחד עם "פרוטקציה"...

שאלו את מרן הגאון רבי אהרן לייב שטיינמן, יש להבין את הנהגת הקב"ה בזה, כי אם אין רצונו של ה' לתת לו את המשרה הזאת, מה הסיבה שיהיה צריך את עוגמת הנפש הזאת!?

השיב מרן: כתב בספר "שערי רחמים" בשם הגר"א: 'הודיעו בעמים עלילותיו, ומה הן עלילותיו רחום וחנון ... כמו שאמרו, המתחייב מיתה, מזמן לו ה' עני ונותן לו צדקה, וצדקה תציל ממוות. וכן יתן ה' איזו טובה לאיש, ואחר כך מחסרהו הטובה ההיא, בכדי להמציא מזור למחלתו, היינו דבר שיכפר לו עוונות. כן בדבר זה, כדי שתהיה לו כפרה, עשה הקב"ה שיקבל את המשרה ויקחו אותה ממנו, בלי שהיו נותנים לא היתה לו כפרה. כל המושג 'פרוטקציה', עשה הקב"ה כדי לחזק אותנו במידת האמונה והבטחון, שלא נחשוב שהם הקובעים בעולם, אלא הכל בהשגחה פרטית.

(בטחון ואמונה)

עצה מן הפרשה - להתפלל, כך אמונת האדם תהא חזקה ומבוססת!

נכון שבארץ ישראל היו גיבורים וענקים שבדרך הטבע אי אפשר להתגבר עליהם, אבל הפחד של המרגלים מזה הגיע כיון שהמרגלים נחלשו באמונה, מחסרון אמונה ובטחון בהקב"ה, לכן הם מדדו אם יכולים להתגבר בדרך הטבע.

כלב הבין שהוא נמצא בין אנשים שאמונתם רפויה, והוא מוכרח להתפלל ולא די בתפילתו, אלא צריך להתאמץ בתפילה לבקש רחמים אצל האבות, בכחם שתפילתם תפעל. מכל זה צריכים להתבונן וללמוד, כלב גדול ישראל לא בטח בעצמו, מי יודע אם יחזיק באמונתו. כשנמצאים בין אנשים שנתקררה אמונתם עלולים להגיע לידי שקרים ולהוצאת דיבת הארץ רעה.

(שם)

"ארץ אוכלת יושביה" - בכל מקום שעברנו מצאנום קוברים מתים.

"היש בה עץ" - כאשר הגיעו המרגלים לארץ ישראל, האם היה עליהם להשתתף בהלווייתו של איוב ושאר חשבוני ארץ כנען שמתו...

כתב רבי יהודה אסאד: השתתפות בהלוויית גוי הותרה רק שיש בזה מפני דרכי שלום, שיש לחוש לאיבה, או שהמת הינו גוי חסיד. (גיטין סא. י"ד קנ"א י"ב, ב"י שס"ו, באר הגולה ובית הלל שם, שד"ח מע" אבילות)

על כל פנים בזמן הזה העושה כן דעת משובשת היא!
א. משום גילוי הראש, שהם הנוצרים מסירים את הכובע בשעת ההלוויה. ב. מראית עין שהולך עם האלילים ועובדיהם. ג. גורם שנאה על שאר בני ישראל, אותם שאינם מלווים את המתים הגויים ו"גדול השלום ובכל דרכיך דעהו". (שם שס"ט)

ה"מנחת יצחק" הביא את פסקו של רבי יהודה אסאד, ומציין כי כלל זה של גדול השלום תלוי במקום ובזמן. (ח' קכ"ג)

"ויעלו אל ראש ההר-אל תעלו-ויכום ויכתום". "מקושש לשם שמים".

הזכרת נשמות ואמירת קדיש על מי שאיבד עצמו לדעת

להגיד קדיש, יש להתיר על פי הטעמים שכתב החת"ס (י"ד שכ"ו) א. דנים אותו לכף זכות "תונבא נקטיה ולבו אנסיה". ב. במקום שאין הפסד לאבלים אחרים שרוצים לומר קדיש, יכול הבן לומר קדיש להצילו מרדת שחת, כפי שעשו עם אחר (חגיגה טו.).

הזכרת נשמות, שרוצה אשתו לפסוק עבורו ספר תורה מהודר. פסיקת צדקה עבור המתים מועילה להם, כפי שמצינו גבי אחר-אלישע בן אבויה, שלא היה לו חלק לעולם הבא והועילו החיים - רבי מאיר ורבי יוחנן להביאו לחיי עולם הבא.

קל וחומר מאבד עצמו לדעת, שלא מצאנו בשום מקום בדברי חז"ל שאמרו שאין לו חלק לעולם הבא, על כן בוודאי יפסקו צדקה בהזכרת נשמות בתוך שאר שמות הנפטרים ויעיל לו.

ואין זה גנאי לחיים, אלא אדרבה, שבח וזכות הוא להם, בכלל גמילות חסדים שעושים עם המתים.

כמו שאין גנאי לצדיקים במיתתם לעבור דרך הגיהנום להעלות כמה נשמות רשעים ואוחזים ומעלים אותם (עירובין יט. תהלים פ"ד). זו זכות לצדיקים שמזכים להחזיר נשמות למקורם.

דברי הרוקח (ר"י), שאם נתן צדקה עבור מת רשע אינו מועיל, צריכים הבנה. (שו"ת "יהודה יעלה" י"ד שנה)

בענין זה הוסיף בנו, הגאון רבי אהרן שמואל אסאד: עולה בזכרוננו שהייתי פעם בבית אבי הגאון זצ"ל לבקרו ולקיים מצות כיבוד לקבל פניו הטהורים כראות פני אלקים.

שאלתי אותו על מאמר זה המורגל בפי כל "שהמאבד עצמו לדעת אין לו חלק לעולם הבא". ואמר שהרבה טרח ויגע ולא מצא מאמר זה בשום מקום.

אמר, אולי מקור אימרה זו בדברי רבי חנינא בן תרדיון, בעת שריפתו, שאל "מה אני לעולם הבא". ומה שאלה היא זו, הרי כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא!! אכן כוונתו, כיון שהקיסר גזר שהעוסק בתורה חייב מיתה והוא בכל זאת לימד תורה, הרי הוא כמאבד עצמו לדעת.

ולי נראה ראייה ממה שאמרו חז"ל, שההולך אחר אישה בנהר אין לו חלק לעולם הבא (ברכות סא.). צריך עיון גדול דבריהם, הלא מי שעובר ממש על גילוי עריות יש לו חלק לעולם הבא ולמה יגרע ההולך בנהר!?

התשובה, כיון שהוא הולך בנהר, במקום סכנה, מקום שהשטן מקטרט והוא הולך אחר אישה הוי כמאבד עצמו לדעת. (שם)

"גדיאל בן סודי". (י"ג)

השם הסודי...

יהודי ששכח את שם הקודש שלו מחמת ההרגל לקוראו תמיד בשמו הלוועזי. יכולים לקבוע לו שם חדש, להחזיקו שלושים יום וליתן גט בשם הזה בלבד. (שו"ת "יהודה יעלה" אהע"ז ק"ז ע"י"ש)

השגחה פרטית

עולם של אמונה. חיים של ביטחון

סיפורי
השגחה פרטית
מופלאים
המתרחשים
בימינו
ודברי התעוררות
מתוך
'קו השגחה פרטית'

פרשת שלח תשפ"ו × עלון 194

בהשגחה

הפתעה על ר' משה גולדמן - ומה זה מלמד על הכוח של כל יהודי

לפעמים יהודי עושה משהו, שהוא עצמו לא מבין עד כמה הדבר יכול להועיל לכל העולם.

בעולם מוכר השיר "ברוך קל עליך", של המלחין הנודע רבי משה גולדמן זכרונו לברכה.

הייתי בטוח שאם בכל העולם השיר הזה מושר, אז ר' משה עצמו בוודאי היה שר אותו מדי שבת בשבתו. הייתה לי הפתעה לשמוע מבנו של ר' משה, שדוקא אביו פחות התחבר לשיר הזה, והוא עצמו היה שר ניגון הרבה יותר ארוך ומעניין - שיר שכיום כלל לא מוכר בציבור.

ואז נפל לי תובנה עמוקה: לא מה שאתה חושב - זה בדיוק מה שהולך לקרות.

לפעמים אדם עושה מעשה שהוא עצמו לא מייחס לו חשיבות גדולה, ובסוף זה יכול להתפשט לכל העולם.

ברוך ה', שיש כיום "כולל עולמי לאמונה וביטחון - השגחה פרטית": יהודי מכניס סיפור בביתו שבבני ברק, ויהודי בקנדה מתחזק ממנו. יהודי בבורו פארק מספר סיפור קטן, ויהודי בבלגיה מקבל מזה כוח ומתגבר על קושי שנפל בו באותו יום. בדורנו יש לכל יהודי כוח עצום.

אתה אולי לא מייחס מספיק חשיבות לסיפור שלך, אבל ייתכן - ולא רק ייתכן, אלא בוודאי - שיש מאות יהודים בכל העולם שהסיפור שלך ייתן להם הרבה כוח ויאיר להם את החיים.

לפעמים העבודה של האדם היא לא להתעמק יותר מדי - פשוט לעשות.

אם היה לך גילוי של השגחה פרטית, קח את הטלפון או את העט, ותשתף את כל עם ישראל בסיפור שלך. יש לך כוח להאיר את העולם כולו.

שבת שלום ומבורך,
פינחס שפר

סיפורי אמונה וביטחון מצדיקי הדורות זי"ע

השגחה עליונה

החסד הגיע

יושבים הבבא חאקי ובני משפחתו במעברה על שפת ים חדרה, בקשיים רבים ובחוסר כול. ערב שבת קודש, ועדיין אין כסף להוצאות השבת.

נכון שכעת קשה לנו, אך הבה נאמין שישועת ד' קרובה לבוא, ובקרוב נצא מאפלה לאורה גדולה!"

מצבה של משפחת הבבא חאקי היה קשה ביותר, ולעיתים הגיעו לפת לחם. באחד מימי שישי פנתה הרבנית הצדקנית לבעלה, וביקשה ממנו כסף להוצאות השבת. הבבא חאקי ענה לעומתה, נושא דרשה נלהבת מלאת אמונה וביטחון...

ענתה הרבנית במר ליבה ואמרה: "מבינה אני שמי שבטוח בד' חסד יסובבנו, את הביטחון רואה אני, אבל איה הוא החסד? מתי יבוא ואראה סוף סוף בהתגלמותו!"

ענה לה הרב: "דעי לך, כי נבחנים אנו כעת בניסיון העוני. אם נעמוד בו בעוז ובגבורה ונישען על אבינו שבשמיים באמונה מוחלטת ללא ספקות, יבוא החסד במהרה!"

יצאה הרבנית החוצה, והנה ליד מעונם מצאה לשמחתה הרבה, עשר לירות. היה זה סכום גבוה. מיד חזרה ובישרה לבעלה בצהלה רבה: "עמדנו בניסיון, והחסד הגיע!"

"באמת עודנו נמצאים בעיצומו של הניסיון", ענה הרב בקול שקט, "כי אמנם מצד הדין מותר לנו לקחת את המעות האלה, משום שהבעלים כבר התייאשו מהן, אבל ראוי שננהיג לפנים משורת הדין ונכריז עליהן, שהלוא, כיצד נתענג על מעדני שבת שנקנו במחיר צערו של יהודי!"

עודם מדברים והנה הגיע הדוור, ועימו מכתב רשום שבו המחאה בסכום נכבד, הממוענת עבור הבבא חאקי ומשפחתו.

קרא הבבא חאקי ופניו מאירות בשמחה עילאית:

"הנה, עכשיו הגיע החסד! בזכותה של האמונה, בכוחו של הביטחון, ובזכות העמידה בניסיון!"

השנה שנת תש"ט. מעברת העולים, גבעת אולגה שבמערב העיר חדרה, סמוך לחוף הים.

רוחות עזות טלטלו בחוזקה את יריעות הבר העבות, מאיימות לעקור אותן ממקומן. עשרות משפחות שזה עתה עלו ממרוקו בכדי לחון את עפרה של ארץ ישראל ולהתיישב על אדמת קודשה, השתכנו להן יחדיו בצפיפות נוראה, באוהלים שתחת מטרי גשם סוחפים. רוחות צינה עזות שחדרו פנימה הקפידו את עצמותיהם.

חולות הגבעה הפכו לבוץ טובעני ודביק, שאיים לבלוע את השבילים המאולתרים שחיברו בין צריף לצריף ובין אוהל לאוהל. בכל פעם שהסערה התחזקה וגשמים החלו לרדת, החלו נשמעים קולות הטפטוף, וזרמי מים החלו לחדור פנימה, ממלאים את סירי האלומיניום שהונחו מראש על הקרקע.

בתוך המרחב הצר והדחוס הרווי בריח לחות, על גבי האדמה הספוגה במים, התגוררו עולי מרוקו בתנאים-לא-תנאים, עטופים כל העת בשמיכות עבות, שהיו להן מגן יחיד מפני הקור העז החודר מכל פינה. לא לכך קיוו, לא לבית שכזה חלמו וציפו, בדרכם עד הנה. דכודן ועצבות החלו משתלטים עליהם, ומצב רוחם החל לרדת מטה מיום ליום.

אולם, בתוך כל הקושי והכאב, זימן להם הקב"ה אור גדול ונחמה לליבם, בדמותו של הצדיק רבי יצחק בן רבי מסעוד אביחצירא - הבבא חאקי הקדוש, שהיה אחיו של הבבא סאלי זי"ע. הבבא חאקי, כיתר תושבי המעברה, עלה מארפוד שבמרוקו לאחר מסע ארוך ומייגע. מדי יום היה מעודד את רוחם ונפשם של אחיו היקרים, בדברי אמונה וביטחון:

"אחים יקרים, ד' עימנו ולא שכחנו אף לרגע אחד! אבינו, אב הרחמן, נמצא עימנו בצרוננו.

× מה שהאדריכל אומר ×

מספר יהודי מאשקלון:

יש לי חנות גדולה לחומרי בנייה. מדובר בעסק בסדר גודל רציני, שמספק סחורה למקומות הגדולים.

יום אחד פנה אליי מנהל עבודה מתל אביב, ואמר לי שהוא בונה אולם ענק שיהיה שייך לעירייה, והוא רוצה שאספק לו את המשתחים הדקורטיביים של תקרת האולם.

"זה לא סתם אולם, ולא סתם תקרה", אמר לי המנהל שניהל לא סתם עבודה, "יש לי פה תוכנית שהכין לי האדריכל הטוב ביותר בארץ, עם הוראות מדויקות. תוכל לספק לי לוחות כמו שהוא אמר?"

"בוודאי, בעזרת ד'", אמרתי. הוא פירט לי במדויק מה הוא צריך, הביא תיאורים ותמונות, ואני ביררתי בשבילו היכן משיגים את המוצר המבוקש, שהוא מוצר נדיר. בסופה של חקירה ודרישה הזמנתי את הלוחות ממפעל מיוחד בשבדיה. זו הייתה עסקה בסדר גודל של מיליוני שקלים!

הלוחות מגיעים באונייה. אני מודיע למנהל העבודה שהלוחות הגיעו, ומראה לו דוגמה. "זה?" הוא מעקם את האף, "זה לא זה!"

"מה זה אם לא זה?" אני לא מבין.

"אנחנו דיברנו על לוחות שהקצוות שלהם נוטים כלפי מעלה, וכאן הם נוטים לצד. אני לא מוכן לקחת אותם."

הרגשתי שהתקרה הבלתי דקורטיבית נופלת עליי. מה אני עושה עכשיו?! המפעל בשבדיה לא מוכן לקבל את הלוחות בחזרה, ואני תקוע עם סחורה יקרה מאוד שאין לה דורש, אחרי שהשקעתי בה מיליונים! לא יכול להיות שזה קורה לי!!

עשיתי חשבון נפש. אמרתי לעצמי, יש בורא עולם. הוא דאג שהעסקה הזאת תתגלגל לידיים שלי, והוא גם ארגן לי את התרגיל הזה. הוא רוצה ממני משהו. מה הדבר?

חשבתי עוד, והגעתי למסקנה שעליי לבדוק מה עם ענייני הצדקות שאני נתן. בייקשתי מהבן שלי, "בוא תעזור לי לחשב את הצדקות". ישבנו יחד ועשינו חשבונות של הכנסות מול הוצאות לצדקה וחסד. המסקנה הייתה שבהחלט יש מקום להגדיל את הצדקה. עשיתי שינויים גדולים, נתתי הרבה יותר, והתפללתי לד' שיעזור לי.

עברו רק יומיים מאז השינוי שערכתי בכל עניין הצדקה, ולתוך אולם התצוגה של החנות שלי הגיע אדם שעשה רושם עשיר ונכבד למדי. הוא בדק כל מיני דברים, וסיפר לי ברוב חשיבות כי הוא-הוא האדריכל הנכבד שתכנן את האולם הגדול הנבנה בתל אביב.

"אתה?!" שאלתי אותו. "באמת?! אז אנחנו עובדים יחד!"

הגשתי לו את ידי לאות ידידות, ואמרתי לו, "אני מספק את הלוחות לתקרה שתכננת. הבאתי את הסחורה הכי איכותית והכי יקרה, משהו מיוחד משבדיה, אבל מנהל העבודה אמר לי שזה לא מתאים לו. משהו בקצוות לא בדיוק כמו שאתה תכננת. אתה מוכן

לראות את זה? אלו לוחות ששוים מיליונים!"

האדריכל התעניין. הראיתי לו את הלוחות, והוא אמר "עזוב. הקצוות האלו, אין בהם שום בעיה. זה לא ממש משנה אם הם פונים לכאן או לכאן. זה היינו הך. אני מאשר את הלוחות האלו".

ליתר ביטחון הוא השאיר אצלי חתימה שהוא מאשר את התקנת הלוחות, ומיליוני השקלים ניצלו!

וזהו, מאז אין משחקים. אני נותן צדקה כמו שצריך. למדתי את הלקח. בורא עולם, תודה לך שהזכרת לי!

× מצא בו מנוח ×

מדבר יהודי מחו"ל:

הקב"ה בירך אותי בבנות רבות, בנות חיל, ואני הודיתי לד' על כל מתנה שכזאת, עטורה בסרטים ורדרדים, ויחד עם זה ייחלתי לבן. באחת ההזדמנויות ששהינו בארץ ישראל - והיה זה בערב שבת פרשת נח - היינו באתרא קדישא מירון, ושם התפללנו לד' שיפקוד אותנו בבן זכר. אשתי קיבלה על עצמה להדליק נרות שבת מוקדם יותר, חמש עשרה דקות לפני הזמן של כניסת השבת, ואכן מאז תמיד השתדלה להקדים.

ברכת ד' המשיכה ללוות אותנו, וברחמי שמיים זכינו ב...בת.

כאשר הגענו לשבת פרשת ויצא ולמדתי את ענייני הפרשה, ראיתי במדרש כי האדם אינו יכול לשלם לד' כלום, כי כל מצווה שהוא עושה, הוא מצווה בה מפני שד' כבר נתן לו איזו מתנה. לדוגמה - אי אפשר לקיים מצוות מזוזה, אם הקב"ה לא נתן לאדם בית. אי אפשר לקיים מצוות מעקה, אם הקב"ה לא נתן גג.

אבל, יש אפשרות לאדם לקיים מצווה עוד לפני שקיבל את הדבר, וזו סגולה שיקבל את הדבר. למשל, מי שנותן שכר לימוד בעבור ילד שאינו שלו - נותן לו הקב"ה בן משלו.

הרעיון מצא חן בעיניי, והיה נראה לי מעשי לגמרי. לצערנו, לא חסרים ילדים שלהורים שלהם קשה לשלם שכר לימוד. ובכן, אשלם אני שכר לימודו של תלמיד למשך שנה, ובזה אקיים את הסגולה שמובאת במדרש.

עד שהגעתי למעשה, עברו עוד כמה חודשים. בתחילת שנת הלימודים הבאה ניגשתי למנהל של החיידר ואמרתי לו, שאני רוצה לשלם שכר לימוד בעבור ילד שלהוריו קשה לשלם. הוא מצא לי בקלות רבה שם של ילד כזה, והחל מערב פרשת נח של אותה שנה התחלתי לשלם שכר לימוד משך שנה שלמה.

לשנה הבאה, בערב פרשת נח זכיתי לערוך ברית לבני היקר!

ראיתי בכך את כוחן של שתי הסגולות המופלאות, אשר שתיהן התחילו בערב שבת קודש פרשת נח...

הבוטח מוגן יותר ממייצר הזהב

הִיִּתְרוֹן הַשָּׁשִׁי. אֵינּוּ חֶפְשִׁי. בַּעַל הָאֲלֶפְיָמָה מְחַלִּים וְאֲנָחָה מְדוּמָה וְצַעַר. הַנּוֹעֲלִים שַׁעַר. לְהַנּוֹת מִהָעֶשֶׂר בְּאֶשֶׁר - הַזְּנָחָה וְהַבּוֹטָח - מְבַטָּח. מִיִּסּוּרִים מְאֻבָּטָח. קוֹי ד', יַחְלִיפוּ הַנָּחָה אֶלָּא לְכַפְּרָה. אוּ לְגַמּוּל וְתַמּוּרָה. אִזּוּ לְטוֹבָתוֹ מְכַאֲבָתוֹ בְּהִשְׁגָּחָה

× הרה"ח ר' דוד קלצקין שליט"א ×

כמה מעלות טובות

אתם מהאנשים שאוהבים להרוויח? אם כן, מומלץ לכן לבטוח בבורא.

שבעים וחמש מעלות - ובגימטרייה 'בטחון' - ישנן לביטחון בבורא, כך עולה מהפתיחה לפרק ד'. בעל חובות הלבבות פונה לנפש, לרגש, ומסביר מדוע שווה לבטוח בבורא. מה קורה לאדם ששם יהבו בבורא. איזה אדם הוא הופך להיות.

בעל חובות הלבבות מתחיל לפרט: התועלת הראשונה - מנוחת הנפש וביטחונו באלוקים. מהות הביטחון היא מנוחת הנפש של האדם הבוטח.

רבינו בחיי בעל חובות הלבבות מכונה בספרי המוסר 'רופא הנפש'. והוא, שהכיר בנפש האדם, מתחיל במנוחת הנפש.

מנוחת הנפש זוהי מציאות פנימית, האישיות הפנימית של האדם, אולם התוצאות שלה הן חיצוניות. אפשר להבחין בהשלכות של מנוחת הנפש ולהכיר בהן.

בעל מנוחת הנפש אינו עצבני. יש לו יישוב הדעת, והוא יודע כיצד לגשת ולפתור כל בעיה שצצה. סדר היום שלו בהיר ומובנה, וגם כשיש לחץ או התנקזות של מספר בעיות ומאורעות - המחשבה שלו מסודרת, והוא יודע כיצד לפעול ואיך לפרק כראוי את העומס. הוא לא נבהל ונופל, אלא יודע איך להתנהל ולסדר את העניינים.

יש לו מנוחת הנפש, כי הוא בוטח בבורא. הדבר דומה לעבד שבטוח באדוניו: העבד סומך על האדון בכל דבר. כך בעל מנוחת הנפש רגוע משום שהוא בוטח בד'.

אבל, לפני שרבינו בחיי מפרט לנו מה המעלה בביטחון בד', הוא מבקש להסביר את הקשיים שישנם למי שבטוח באדם, כפי שמוצאים באומות העולם ואצל אלו שאינם שומרי מצוות. אמנם יש גם שומרי מצוות שאינם מודעים לחיסרון של ביטחון בבן אנוש, ולכן בעל חובות הלבבות נותן הצצה למה שקורה כשלא בוטחים בקב"ה. רק אחרי שננטרל את האפשרות של ביטחון באדם, יהיו לנו הכלים להתבונן בתועלת של הביטחון בד'.

× ארץ זבת חלב ×

מספר הרב מיכאל הרצוג מירושלים:

בשנה שעברה התפרסם סיפורו של יהודי, שהתחזק מאוד בביטחון, ולקח על עצמו את השיטה שלא להזדקק להלוואות. הוא התחזק בכך מאוד, ואף לאחר שנשבר, ד' עזר לו, וההוצאות של סעודת פורים שולמו באופן פלאי. המסקנה שלו הייתה, כי גם אם הביטחון אינו מושלם, וגם אם עדיין לא הגיע לדרגה היותר מעולה, ד' רואה את המאמץ ומעריך אותו.

הסיפור הגיע אלינו במהדורה שבשפה האנגלית, כשבאחת השבתות אשתי קראה את הסיפור והתרשמה ממנו מאוד. במוצאי אותה שבת היא הבחינה כי אזל החלב שבמקרר. אין זה חלב רגיל, אלא חלב פרווה מסוג מסוים מאוד, שאי אפשר ללוות משכנים. שניים מילדיי, ביניהם התינוקת, אלרגיים לחלב הרגיל, ואם לא אותו חלב פרווה מהסוג היותר מיוחד, אין להם חלב לשתות.

בעוד שאת הגדול יותר אפשר להרגיע בדברים אחרים, לתרגל איתו סבלנות ולהסביר לו שיקנו את החלב במשך היום, אצל התינוקת זה לא עובד: היא רגילה להתעורר בשעה שבע בבוקר ולבכות עד שמגישים לה חלב. היא לא מסכימה להירגע עם מים או עם מיץ ענבים; היא רוצה דווקא חלב, ואם הוא לא מגיע, הבכי נמשך ונמשך... כבר חווינו את זה פעם, ומאז אנחנו עושים כל השתדלות שזה לא יקרה.

וכעת, אין חלב. מוצאי שבת, כל החנויות סגורות. לשכנים אין חלב כזה, ומחר תקום התינוקת בשעה שבע. מה אשתי תיתן לה?

היא החליטה, שהיא תיתן לה את החלב המיוחד. איך? אין לה מושג, אבל בטוח שיהיה לה, כי היא בוטחת בד' שייתן לה. אשתי אמרה לעצמה: נכון שמידת הביטחון שלי לא מושלמת, אבל הקב"ה רואה גם ביטחון שאינו מושלם. אין בידי לעשות משהו כדי להביא חלב, אבל הקב"ה גדול, והוא כן יכול להביא לתינוקת חלב.

היא כל כך בטחה בד', והביטחון נסך בה שלווה שכזאת, שהיא אפילו לא סיפרה לי שאין חלב במקרר.

למחרת בבוקר השכמתי קום. היה קר מאוד, ועל אף שהשמיכה הייתה המקום הנעים יותר לשהות בו, קמתי ברעננות מיוחדת, והתפללתי במניין המוקדם, שלא כהרגלי. בדרך חזור מהתפילה נכנסתי למכולת וקניתי לחם, חלב רגיל, גבינה, וגם חלב פרווה מהסוג של הילדים האלרגיים שלי. למה? ככה, כי אנחנו קונים זאת מדי פעם. לא מפני שידעתי כי כבר אין חלב במקרר.

הגעתי הביתה, שמתי הכול במקום, וכאשר התינוקת התעוררה ובכתה ניגשה אשתי למקרר ומצאה שם חלב, לגמרי לא להפתעתה. "ידעתי שד' יעזור לנו", היא אמרה לי. "הרי אתמול בלילה לא הייתה לי שום אפשרות להשיג חלב".

מה שהדהים אותנו היה גם התנהגותה של התינוקת. היא מתעוררת באופן קבוע בשעה שבע, וככל הזכור לי, בחודשים האחרונים לא היה שום שינוי בעניין; והנה, בדיוק בבוקר הזה היא המשיכה לישון עד שעה מאוחרת יותר - עד השעה שבה חזרתי הביתה עם החלב!

ד' עוזר למי שבטוח בו. ויכול להיות, שמרוב שאשתי לא חשבה האם היא ראויה או לא, והאם הביטחון שלה חזק דיו או שמא חלש הוא - היה זה ביטחון מושלם ביותר.

× בעשן ובמים ×

מספר הרב בן ציון דובין מבני ברק:

כבר בתחילת הדיונים אודות ליל הסדר הוחלט, כי אשתי ואני נתארח אצל בני המתגורר בקריית ספר. ההחלטה ניתנה אחרי שהעלינו שיקולים שונים, ולאחר ההזמנה מצד בני, שניתנה במאור פנים ובשמחה גדולה. בני שמח שנבוא אליו, ואנחנו שמחנו שנראה אותם ואת הנכדים המתוקים, ונרווה רוב נחת בחסדי ד'.

מאותו רגע, כשם שברור לי כי ליל הסדר חל בט"ו לחודש ניסן, כך היה לי ברור שלליל הסדר אנו נוסעים לבן הזה. פשוט לא מצאתי טעם לדון עוד בדבר. רק בהמשך התברר, שאצל אשתי זה ממש לא היה ברור, והיא חשבה שרק דיברנו אבל עדיין לא סיכמנו כלום. וכך, כשבתי הגרה ברכסים הזמינה אותנו, בשיחת טלפון חמה ולבבית, לבוא אליה לליל הסדר, סיכמה איתה אשתי כי אכן בוא נבוא.

כאשר שמעתי ממנה על כך, הזכרתי לה שכבר הוזמנו לחוג אצל הבן. כך שוב עלה הנושא לדיון, אחרי שנסגר מזמן. בסופו של דבר הוחלט שאל בנו נגיע בשביעי של פסח, ובי"ד בניסן מצאנו את עצמנו עושים את דרכנו צפונה, לרכסים.

השינוי בתוכנית היה השלב הראשון בתוכנית ההצלה.

השלב השני היה האוטובוס. אנחנו כבר מכירים את האוטובוס לרכסים. הוא יוצא מבני ברק רק פעמיים ביום: נסיעה אחת בשעה תשע בבוקר, והשנייה באחת בצוהריים. בדרך כלל, כשאנו יוצאים לרכסים אנו עולים על האוטובוס של השעה אחת, אבל הפעם, בערב החג, הוסיפו נסיעה בשעה אחת עשרה, ואנו עלינו על האוטובוס הזה. תכננו להגיע לרכסים שעתים לפני הזמן הרגיל, אולם למעשה הגענו מוקדם יותר, כי באותו זמן מלחמה - הכבישים היו ריקים, והאוטובוס הביא אותנו במהירות רבה למחוז חפצנו.

אנחנו עולים במדרגות, ורואים את נכדנו הבחור מתעסק עם ארון החשמל שמחוץ לבית. אנחנו מחליפים כמה מילים לבביות כמו "איזה יופי שכבר באתם" ו"כל כך חיכינו לכם", ואני שואל אותו מה הוא עושה ליד ארון החשמל בשעה כה מוקדמת: "זהו, גמרתם הכול? נשאר רק לסדר שעון שבת?!"

הוא צחק, ואפשר לשמוע שזהו צחוק עגום. "יש בעיה באחד החדרים בבית. אין שם חשמל", סח לנו הנכד. "לפני כמה ימים נפל פה טיל שהגיע מאיראן, וגרם להפסקת חשמל בכל האזור. מאז, גם אחרי שהחזירו את החשמל לבתים, חדר אחד נשאר בלי חשמל".

"מעניין", אמרתי. לפעמים קורה משהו גדול וענק, שמסב את תשומת הלב של כולם, ולא שמים לב לתקלה קטנה שאירעה אף היא באותו זמן. נדמה שאכן התקלה התרחשה בגלל הטיל, אבל קשה לי להאמין שזה היה טיל כל כך מתוחכם, שהצליח לפגוע באופן מיוחד רק במוליכים של החדר הזה.

אמרתי לנכד, "תן לי לראות מה קורה כאן". הוא פינה לי את מקומו ליד ארון החשמל, ואני זיהיתי מיד את הכפתור שקפץ ונפל. הרמתי אותו - ויהי אור. החשמל חזר לאותו חדר, אבל אורה ושמחה ממש כמו בניגון של פורים עדיין לא יכלו לשיר, כי בבית שלהם, בן שתי הקומות, יש עוד חדר שגם בו אין חשמל. "נסדר גם את זה", אני אומר לנכד שלי. החדר הזה מחובר לארון חשמל אחר, שהוא נגיש פחות ונסתר מעט, והנכד מוביל אותי לשם.

אנחנו ניגשים לארון, ומגלים שיוצא ממנו עשן. עשן כזה זה עניין של כמה דקות עד שהוא הופך לשריפה שמכלה את הבית חלילה וחס. לכן, קודם כול אני מנתק את החשמל.

הו, עכשיו כבר כולם מרגישים שסבא הגיע: הכול הפסיק לעבוד. המיקסה, המקרה, התנור, המטבח כולו שרוי באפלה. ערב פסח, שום דבר עדיין לא מוכן, ועכשיו גם שום דבר לא עובד.

אני מבחין כי לתוך ארון החשמל מטפטפים מים.

"זה עניין שקשור לאינסטלציה", אני אומר. "תקראו לאינסטלטור".

בתי וחתני היו המומים מההתפתחות. לא עלה בדעתם שהם יושבים על חבית של

שליח מעבר לגבול

"אמנם יש מעט אורז", שחה לבעלה את הסיבה שבשלה היא לא מבשלת חמין, "אבל זהו המצרך היחיד שנותר בבית, ובאין אורז - מה יאכלו הילדים ביום ראשון וביום שני..."

"בשלי את האורז לחמין", הורה הרב. למול התמיהה שעלתה בעיניה של רעייתו, הוסיף: "ומהשמיים ירחמו".

"מן השמיים ירחמו", שמעה האישה, אולם לא הצליחה להירגע. מן השמיים ירחמו בוודאי, אבל מאז ומעולם היא יודעת שאין סומכים על הנס. "ומה, ייפול אוכל מהשמיים?" העזה ושאלה, כולה תמיהה. הן היא יודעת כי לא רק בבית אין אוכל, אלא גם החנויות ריקות.

והרב בטוח: "אמנם כן, אם ירצה ה' ייפול אוכל מהשמיים". האישה שמעה, וכאישה כשרה ובטחת הוציאה את מעט האורז שנשאר בבית, ובישלה אותו כחמין לכבוד שבת.

השבת עונגה וגם יצאה, והארונות ריקים. יום ראשון הגיע, מביא עימו קול נקישה על הדלת. ובפתח אורח הנושא עימו סל מלא תמרים, אורז ומאכלים בשפע. מבגדד הוא מגיע, נושא עימו משלוח מאת אביה של הרבנית. ופתאום היה בבית אורז, ולא רק.

או אז אמר רבנו: "רואה את?! את האורז בישלת לכבוד שבת, בטחת בבורא עולם, ומן השמיים שלחו לנו סל מלא כל טוב".

ממשפחה מיוחסת היה הרב יהודה צדקה. אחיינו של רבי צדקה חוצין מצד אביו, ואחיינו של מרן הבן איש חי מצד אימו. כשסיים את לימודיו בתלמוד תורה, נכנס ללמוד בישיבת 'פורת יוסף', וכל ימיו למד תורה מתוך עמל ומתוך הדחק. לא ארכו הימים עד שנקרא לשמש כר"מ בישיבה, ובה התמסר בכל כוחו לתלמידיו.

יראת השמיים שבערה בו לא נתנה לו לשתוק מול פרצות בדת. כל חייו חי בהסתפקות במוטע. כך, לא הבין איך הוא יכול לקנות לעצמו מקרה, כשטרם קיים מצוות כתיבת ספר תורה.

נלב"ע בי"ב במרחשוון תשנ"ב. זכותו יגן עלינו.

(מתוך מדור 'משולחן גבה')

מתוך "מגזין השגחה פרטית" -
מגזין האיכות המעניק לכם ארגו
כלים ייחודי לחיים שלווים ורגועים.
להצטרפות חייגו: 02-502-2-502

לפרנסתי למדתי עם בחור תושב שווייץ הלומד בארץ. באחת מפגישותינו הוא סיפר לי שההורים שלו עוסקים בנדל"ן. אמרתי לו לתומי, "יפה. אני מכיר יהודי מבני ברק, שגם הוא עוסק בנדל"ן בשווייץ".

הבחור, שמבין מה פירוש 'נדל"ן', וכמה משמעות יש להכרות עם אנשים נוספים שעוסקים בתחום, לקח ממני את פרטיו של אותו יהודי מבני ברק, והעביר אותם להורים שלו.

כמובן, לא עשיתי זאת כהשתדלות לפרנסה או משהו כזה. זו הייתה סתם שיחת חולין של לפני או אחרי השיעור.

באותה תקופה זכיתי לארס את אחד מבניי, והתחייבתי עבורו על סך של ארבעים אלף דולר יותר מאשר אצל אחיו הקודמים. אמנם לא רציתי לשנות בין הבנים, אבל האופן שבו התגלגל השידוך, וכל התנאים שסביב, גרמו לי להבין שרצון ד' הוא שאתחייב על הסכום, והשידוך נסגר למזל טוב.

עכשיו היה עליי להתמודד עם ההתחייבות, והתפללתי לד' שיעזור לי, כמו שעזר לי עם נישואי הילדים הקודמים. הרי גם ההתחייבויות הקטנות - הן לא כל כך קטנות, ואם לא נס - לא היה מצב בעולם שאתמודד איתן.

כעבור כמה שבועות מאז השיחה הסתמית על נדל"ן בשווייץ, אמר לי הבחור: "אבא שלי רוצה להכיר לך טובה על כך שסיפרת לי על היהודי מבני ברק. הוא יצר איתו קשר, ודרכו הוא עשה כמה עסקים טובים. הוא אמר שאתה לא נחשב למתווך, אבל בכל זאת מגיע לך משהו על החלק שלך".

כעבור יומיים התברר שהאבא דיבר ברצינות גמורה. הוא העביר לחשבון הבנק שלי שלושים ותשעה אלף וחמש מאות דולר!

כך היה לי כמעט כל סכום ההפרש. חמש מאות דולר נשארו חסרים, כדי לאמן עוד קצת את שריר האמונה...

וכל זה התגלגל בעקבות משפט אחד שאמרתי בלי שום כוונה להרוויח משהו. הרבה דרכים למקום.

חומר נפץ ועוד רגע תקראו של מה עוה. הם מיהרו לקרוא לשכן שמבין בחשמל ובאינסטלציה גם יחד, וזה זיהה את מקור הבעיה: האמבטיה.

וכך התברר: בשעה שמישהו היה מפעיל שם את הברז, היו המים זורמים אל קערת האמבטיה, ומשם אל מתחת לקערה. במקום שיופנו מחור הניקוז אל צנרת הביוב, הם פשוט ירדו למטה, אל הרצפה - שהיא גם התקרה של הקומה שמתחת, התמקמו להם בנוחות, וכשכבר נגמר להם המקום, הם המשיכו את דרכם אל עבר חוטי החשמל.

ההשגחה הפרטית המופלאה והמדויקת כל כך היא שגילינו את זה בדיוק בזמן, כשההצפה עדיין הייתה ניתנת לתיקון. אמנם היא הרטיבה את חוטי החשמל, אך הצליחו לתקן את התקלה בזמן קצר.

השכן שבר את האמבטיה, שאב את המים שמתחתיהם, תיקן את החשמל, וכל המכשירים חזרו לפעולה, כדי שיוכלו להתכונן כראוי לקראת החג, ולחוג אותו במאכלים חמים וטובים כראוי ללילה הקודש.

היה מרגש לחשוב, שהקב"ה סידר לנו נסיעה דווקא לרכסים, ודווקא בשעה המדויקת - כשהמים כבר מחלחלים לארון החשמל, והוציא את הנכד החוצה להתעסק עם ארון החשמל ובכך ליידע אותי בעניינה של התקלה הקטנה, והלאה לחשיפת התקלה הגדולה ולהצלה המופלאה.

איך אמר מי שאמר? - סבא וסבתא הם האור של המשפחה... תודה לד' יתברך!

× משפט אחד שווה הרבה דולרים ×

מספר הרב א' ט' מירושלים, מחשובי חסידי ויז'ניץ:

העובדה שהקב"ה עוזר למי שמחתן ילדים, היא לא חידוש גדול. אני חושב שלכל אחד שמגיע לשלב הזה בחיים יש מלאי סיפורים שמדגימים זאת. והנה סיפור מעניין מהמלאי שלי:

זכיתם לגילוי השגחה פרטית? שתפו אותנו! הגילוי שלכם עשוי להאיר לרבות יהודים
ספרו את הסיפור שלכם בקו השגחה פרטית 02.3011300 - בשלוחה 3 ואח"כ 0 (אחרי בחירת השפה)
או שלחו בפקס 02-6599189 או למייל המערכת A@023011300.COM

הבמה המרכזית לשיתוף תובנות וחיזוקים מן החיים

הבוטחים בהשם

לכבוד מערכת 'השגחה פרטית'.

אשריכם ואשרי חלקכם, מזכי הרבים. זכיתם בדורנו, דור עקבתא דמשיחא, להפיח רוח חיים. חיים של דבקות בד', חיים של אמונה בד', חיים מלאי חיות על ידי התבוננות בהשגחה הפרטית, איך גם בדור הסתר זה נגלה כבוד ד'. פתחתם את העיניים לאנשים, שבקצת התבוננות רואים טובו והשגחתו הפרטית על כל צעד ושעל.

יש אמרה מאחד הצדיקים זצ"ל, שתמיד יש השגחה פרטית. אפשר לראות את זה בכל הזדמנות, צריך רק לא לסגור את העיניים.

רואים בחוש שהחיים בביטחון הם שמחים ורגועים. גם בזמנים

של ניסיונות קשים, ואפילו ניסיונות שנמשכים שנים רבות, על אלו החיים בביטחון רואים רוגע ושלווה, חייהם מתוקים מדבש, ופעמים רבות אי אפשר להבחין מבחוץ שהאדם השמח הלז עובר קושי כלשהו. זהו 'פלא' של ביטחון בבורא, שנעשים שמחים ורגועים.

איך זה קורה? כשאדם חוזר ומשגן שוב ושוב שהוא בידי המתוקות של אבא שבשמיים, שכל מה שהוא עושה זה לטובתו, הן בעולם הזה והן בעולם הבא - הדברים מחלחלים ומשפיעים.

הכותב לחבריי היקרים - כל היהודים המתחזקים בביטחון בבורא,

שלמה שמעון רוטמן, בית שמש

אוצר בתיק

מספר יוסף לייב בקר ממודיעין עלית:

בקר אחד הייתי מארגן מקדם. אף שלי שלומד בשיבה קטנה, בקו ממני שבדרך לתלמוד תורה אבדק האם הגיע בדאר מכתב מסים. בשביל זה הייתי צריך לקחת את המפתח של תבת הדאר שלנו, שאליו תמיד מחבר גם עתק של מפתח של הבית.

שמחתי שאני זוכה לקיים מצות חסד כל כך בקלות.

כשחזרתי הביתה בצברים, גליתי שהבית נעול ואין בו אף אחד שיפתח לי.

נבהלתי והרגשתי מאוד לא נעים. כמה זמן אצטרך להמתין בחוץ לבדי? מי יפתח לי, ומתי?

פתאום נזכרתי במצות גמילות חסדים שזכיתי לקיים בבקרה ובאוצר הקטן שקבלתי על הדרך...

מהרתי להוציא מהכיס את צרור המפתחות הקטן, ואכן שם המתין לי המפתח של הבית, שמור ומוכן מראש במיוחד בשבילי!

כשמישהו שואל במקומי

מספר דוד רוזנפלד מאשדוד:

יום אחד נעצרו מחוגי של השעון הגדול הפלוי על קיר הסלון בביתנו. לאבא שלי חשוב שכל השעונים בבית יהיו מכונים, כדי למנוע בלבול וטעות. חשוב לו שיצא בזמן לתלמוד תורה, שנגלה לישן בזמן, שנקבל את השבתות בזמן וברגע, ובאפן כללי שנגשם על סדר יום, בלי לגלות פתאום שעברה שעה בלי ששמנו לב.

ברגע שאבא שלי ראה שהשעון אינו מתקדם, הוא נגש להחליף בטריות, אך אז הוא גלה שאין בבית בטריות מותרות.

"דוד, רוצה תקנה בטריות בחנות הקרובה", הוא בקש.

'כמה כבר יכולות לעלות בטריות פשוטות? חשבתי לקחתי מטבע של חמשה שקלים ורצתי לחנות.

כשהגעתי לשם, פניתי בזריזות למקום של הבטריות, לקחתי חבילה קטנה של ארבע בטריות, ונגשתי לקפה.

היה שם תור לא קצר והתכוונתי לעמד בו כמה דקות. ופתאום שמעתי קול רם במיוחד השואל את המוכר: "כמה עלות בטריות?"

בטריות? הרמתי את עיני בסקרנות, מגלה אדם גבוה המנופף מול עיני המוכר בחבילת בטריות קטנה, בדיוק כמו זו שאחזה בידים שלי.

"שמונה שקלים", נשמעה התשובה מכוון המוכר.

לא הייתי צריך להביט בדי כדי לדעת שאין שם מספיק כסף...

הנחתי את הבטריות חזרה במקומן, ומהרתי הביתה כדי לקחת סכום מתאים, תוך כדי שאני מודה לד' על כך שנתחסקו ממני עגמת נפש ואי נעימות. אלמלא האיש הזה, הייתי עומד וממתין

לכל העומדים בתור הארה, ורק אז מגלה ש...חסר לי כסף. ד' פשוט רצה למנוע ממני את הצער הזה! תודה לה, ד'!

תפלה בדרך הנכונה

מספר הלל מאשדוד:

היה זה כשלושה שבועות לפני בר המצוה שלי. כחלק מההכנות הנרגשות, הייתי צריך לקנות נרות לתפלין. באחד הימים, אחר הצהרים שלחה אותי אמא שלי לחנות של תשמישי קדושה, כדי שאבדק האם יש שם דגמה שאני אוהב.

כך צעדתי לי ברחוב, כששפתי חוזרות וממלמלות את פסוקי ההפטרה שאני עתיד לקרא בעצרת ד', ומחשבותי משוטטות להן בדמיונות על הארועים המשמחים הקרבים ובאים. פתאום נעצרתי וקלטתי שאני הולך והולך כבר כמה דקות, ובעצם איני יודע בדיוק איפה ממקמת החנות.

חשבתי שכבר הייתי אמור לראות אותה, אך כנראה התבלבלתי וצאת והיא איננה כאן.

חזרתי כמה בנינים אחורה, ושוב הלכתי קדימה, מחפש בדקדקנות את החנות, אך לא מוצא אותה בשום מקום.

בינתיים השמש התקדמה לצד מערב, והשמים התחילו להצבע בגונים של שקיעה. 'לא התפללתי מנחה! נזכרתי פתאום.

רגלי העיפות בקשו ללכת הביתה, להתפלל שם ואולי אז ללכת שוב לחנות, אבל החלטתי להתגבר וללכת להתפלל במנון, למרות העיפות.

רק פניתי לרחוב של בית הכנסת, והנה התגלתה מולי - לא פחות ולא יותר - החנות של נרתיקי התפלין! כך, בזכות ההקפדה שלי להתפלל דיוקא תפלה במנון, מצאתי בקלות את החנות האבודה.

הודעות פינת

ילדים יקרים!
בכל יום ראשון עולה סיפור חדש מאת המחנך הנודע הרב קלמן רוזנברג שליט"א.
קו השגחה פרטית לילדים: 02-3011901

ילד יקר! ראתה השגחה פרטית? שתף את עם ישראל בסיפור שלך!

התקשר לקו השגחה פרטית לילדים: 02-30-11-901
הכנס לשלוחה 4 (לאחר בחירת הטופה) והקלט את הסיפור שלך.

תקציר: ר' יצחק דוידוביץ מתעבדן שהתפלין נשלו פסולות, הוא מתחיל במרוץ להשיג תפלין בשרות לפני השקיעה.

פרק 2 מתוך 4

מעצור או אוצ'ר?

אכן בן. התפלין שלי פסולות! אנלי יש לך פאן תפלין...?

בדיוק היום השארתי אותן ברוב שלי. מיז ארוץ להביא לך אותן, שתספיק להניחן לפני השקיעה!

הו! תודה לך ד'!

מה קרה, ידדי? אתה נראה נרא! שמעית בשורה קטנה?

אפשר להכניס את מיסטר גולד?

Nok Nok

לא. בעצם, בן...

שנה לאחור, במסדרו של ר' יצחק דוידוביץ:

היבן הארנק שלי? לאן הוא נעלם?!

לאחרונה מדי הרבה הפצים נעלמים פאן... בין שהם לא הצמיחו רגלים, אנו חייבים לבדק במצלמות האבטחה מיהו 'בעל הידיים' שנוטל אותם!

בעת אני מבין עד כמה חשוב לבדק תפלין לעתים קרובות...

מדוע באמת החלטת לבדק אותן בעת?

הרב שלי הורה לי לעשות זאת, בעקבות מה שארע לי...

בבית הסופר

הנה, ראה, השעות היא פאן.

איך לא עלו על השעות הזאת בבדיקה הקודמת, שנערכה לפני תריסר שנים, בערב חתונתי?!

בבית המשפט: הנאשם הרשע בגנבה, נדון לשנת מאסר במעל!

איזה ענש קפוא! והבל בגלל הבוס אני עוד אנקם ביהודי הזה!!!

אחה... זהו ג'ון, המנקה הגוי!

לא בטוח שהבנו נכון, הרי התמונות מטושטשות, בכל אופן, מפחר אעקב אחריו בעשור עינים!

וקמחרת...

זהו זה, תפסנו את הגנב, בעת אזמין מיז משטרה!

מספר הרב ישראל מאיר רבי שליט"א:

בחסדי שמיים מרובים אני זוכה למסור כאן, בעיר מגוריי - הלוא היא העיר הגדולה ראש העין - שיעורי תורה, חיזוק ואמונה, לתושבים המתגוררים כאן. אלו יהודים יקרים, הצמאים לעוד טיפת אמונה וחיזוק, ולדבר ד' זו הלכה. לפני כשנה הגיע אליי יהודי והציע לי לחלק את עלוני 'השגחה פרטית'. לקחתי ממנו חבילה של חמישים עלונים, והתחלתי להפיץ אותם. הנחתי מהם בבתי כנסת באזור ובמכולות השכונתיות, וכן, בכל מקום שאליזי הגעתי למסור שיעור, לאחר השיעור חילקתי מהעלונים ללומדים.

בהמשך הכפלתי את הכמות, וברוך ד' העלונים נקראים בשקיקה, והביקוש רק הולך וגובר.

באופן אישי אני יכול לומר בוודאות, שמאז שהתחלתי בתפקיד החשוב הזה, זכיתי לראות חסדים וישועות גדולות. אני חושב שכל אלו קרו בזכות חלוקת העלונים. הרי באמצעות עלוני 'השגחה פרטית', המלאים בדברי אמונה, חיזוק וביטחון, זוכים עוד ועוד יהודים, הקרובים והרחוקים כאחד, ומתקרבים לאבינו האוהב, הרחום והדואג שבשמיים.

ואכן, ללא ספק הפצת עלוני 'השגחה פרטית' זוהי סגולה מפורסמת לפעול ישועות גדולות ונצורות בכל התחומים, ברוחניות ובגשמיות.

התחזקתם מהעלון? רוצים לזכות את הקוראים? שלחו למערכת במייל או בפקס, או השאירו הודעה בקו 02-3011300-9/9 בשלוחה 4

× המקום: דימונה

× נקודת החלוקה: כולל 'גאון יעקב' ובתי כנסת נוספים באזור

בין חולות הנגב האין סופיים, קמה וניצבת עיר שהיא נווה מדבר. עיר שוקקת חיים המורכבת מאוכלוסייה מסורתית מגוונת ומגובשת. זוהי העיר דימונה.

בדימונה תמצאו מגוון רחב של בתי כנסת, החל מהוותיקים באזור וכלה בשטיבלאך של חסידי גור שהשתכנו בעיר לפני שנים ספורות.

בכולל 'גאון יעקב' ניתן לחוש באור התורה הבוקע מההיכל. הלוא כאן הוא המקום בו אברכים בני עלייה שוקדים על תלמודם ומחזיקים את העולם.

בינות לספסלים העמוסים בלומדים, על אחד השולחנות שעליהם מוערמים ספרים - ספרי הלכה, גמרות, ואף ספרי ראשונים ואחרונים - ניצבת לה בגאון חבילת עלוני 'השגחה פרטית'. שמא תאמרו שהיא מדיפה ניחוח של נייר דפוס טרי, אכן כך. אמנם, את הרוגע והשלווה שהעלונים הללו נושאים עימם, את ניגון האמונה, את שלווה הבטח עם הידיעה כי אין עוד מלבדו והוא לבדו עשה, עושה ויעשה לכל המעשים - בזאת תוכלו להרגיש רק כאשר תראו את החיוך הרחב העולה על פניהם של היהודים היקרים, תושבי העיר הדרומית, כאשר הם נוטלים לידיהם בהתרגשות את העלון המורחב והכפול.

ואכן, גם מדימונה הגיעה הבקשה המפורסמת: "תוציאו את העלון מדי שבוע! האמונה והביטחון הכרחיים בשבילנו, כמים קרים לנפש צמאה ועייפה. זהו אור שאי אפשר להפיץ רק אחת לשבועיים, המינימום ההכרחי הוא אחת לשבוע".

היום אנו כבר יכולים לומר לכם, יהודים יקרים: "בקשתכם התקבלה. מדי שבוע יישלח אליכם עלון, מחודש, מורחב ומכופל. שלא תעצרו במסע האמונה, הביטחון והשלווה".

זו ההזדמנות שלך לעשות שינוי אמיתי!

פתח גם אתה מוקד הפצה באזור שלך ותניח חלק מזיכוי הרבים. הפעולה שלך משנה חיים. התקשר עכשיו ל-6176* שלוחה 4 או ל-02-3011511

פרי ההשגחה האלקטרונית

1,000 נקודות הפצה חדשות

לרכישת מנוי הפצה חייגו:

***6176**

4 שלוחה

או בעמדות 'נדרים פלוס' בבתי הכנסת

רק תבחר שפה ומקום

בנוסף לעלון זה, העלון מופץ גם בשפות יידיש ואנגלית - ולא רק בארצות הברית ניתן להצטרף כמנוי הן בארץ ישראל והן בארה"ב.

הצטרפו כעת למנויים המפיצים את העלון - פשוט בחרו שפה ואזור הפצה.

קח גם אתה שותפות בזיכוי הרבים העולמי, ותזכה לישועות בכל העניינים!

התקשר עכשיו ל-6176* שלוחה 4 או ל-02-3011511

- × החפץ בעילום שמו הזקוק לישועה למעלה מדרך הטבע ומצפה לראות בעינים גשמיות שהוא האהוב לפניו יתברך
- × לעילוי נשמת יוסף בן יששכר דוב ורייזל
- × לעילוי נשמת מלכה בת סולטן ועזיז
- × פרנסה והצלחה לדורון בן דוד
- × לרפואה שלימה ומהירה לאברהם בן ח'יה ברונייה וליאור בן אסתר יפה

מפיצים אמונה לכל יהודי בכל העולם

יש לנהוג בו כבוד כדרך שנוהגים בתשמישי מצווה, דהיינו להכניסו לעטיפה קודם השלכתו, כגון בשקית שאינה שקופה. והמחמיר יגנוז.

תכלית העלון הוא לקרב את האדם לבורא עולם, חלילה שהוא יהיה זה שיפריע להתפלל ולשמע קריאת התורה.

ואתפלל כדת

עזרי טוה הדרוההעפלים בתורתנו

ראשית ערכתכם חלה תרימו תרומה דברי רבינו דהנשאל על הפרשה אין ברכת הפרשה ברכה לבטלה

ראיות הכתב סופר ומהר"י אסאד לדברי רבינו • האם יסודם על פי דברי הריטב"א דאם נטל ידיו ובירך על נטילת ידים ונמלך מלאכול אין מחייבים אותו לאכול • ביאור על פי יסוד האחרונים ד'מכאן ולהבא למפרע' • דעת החולקים וס"ל דהוי ברכה לבטלה

דברי רבינו בשני מקומות דגם אם ישאל לא יהיה בו איסור ברכה לבטלה על הפרשה

הנה חידוש גדול השריש לן רבינו, בנוגע לנשאל על התרומה או החלה, דבבירך על הפרשה ונשאל עליה, אין ברכתו למפרע לבטלה. וכפל ד"ז בשני מקומות (שו"ת י"ד סי' ט"ז, ש"כ, אבה"ע"ז סי' צ"ב).

וז"ל ביו"ד (סי' ט"ז): "ואמנם לענין ברכה שכבר בירך לע"ד אין כאן חשש ברכה לבטלה כלל, נהי דבתנן אין לשאול על הנדר ולגרומ ברכה שאינה צריכה שנית, אבל מ"מ אם אירע שהתחרט משום טעם, ויחזור ויתרום ויברך שנית אין כאן שום בית מיחש לברכה ראשונה שהיתה לבטלה, כי אין כאן ברכה לבטלה, שככה מברך וציונו לפרוש תרומה חלה וענין הפרשת תרומה חלה הוא שישאר לו כח לשאול עליהם, וכה ציונו להפריש אותם ע"ז זה, וכן עשה והפריש".

ושנה דבריו באה"ע ח"ב סו"ס"י צ"ב וז"ל: "...וברכה לבטלה למפרע ליכא דהוי אנו מברכי' שציונו להפריש חלה או תרומה וכך ה' מצותו להפריש באופן שיהי' לו היתר ע"י חרטה וככה עשינו והפרישנו כמצותו ומי שצויה להפריש הוא ית"ש אמר אחרים מוחלטים לו ואין כאן ברכה לבטלה...".

ראיות הכתב סופר ומהר"י אסאד לדברי רבינו דליכא בזה איסור ברכה לבטלה

והכתב סופר (שו"ת י"ד סי' קס"ז) הביא ראייה לדברי רבינו בזה, דאמר' בנדרים (ט"ז) דקונמות ונדרים הוי דבר שיש לו מתירין ולא בטיל ברובא, משום דיכול להשאל עליהם. ומקשי' בגמ' דא"כ אמאי תרומה בטלה בק' ולא אמר' דהוי דשיל"מ בשאלה ולא בטיל. ומפרקי' דשאני קונמות דיש מצוה להשאל, אבל בתרומה כיון דליכא מצוה להשאל אינו נידון כדשיל"מ.

ואי תימא דבשאלה על התרומה יש בו איסור ברכה לבטלה, א"כ הלא טובא הו"ל למימר דשאני תרומה דיש בו איסור להשאל ולכן לא הוי דשיל"מ. ומזה מוכח דליכא ביה איסור ברכה לבטלה בשאלה.

ובראייה זו עדיין יש לדון דהגמ' רצתה לשלול שגם תרומה שלא בירכו עליה אינה דשיל"מ, וכן באופן שלא נתערב כל מה שהפריש כי אם פרי אחד וכדו' שגם בשאלה על פרי זה עדיין לא תהיה ברכתו לבטלה [אמנם ע"י נפש ח' (סי' צ"א) אם שייך להשאל על חצי הפרשה או אמר' דכיון שבטל מקצה בטל כולה].

ובמהר"י אסאד הוכיח עוד כדברי רבינו בזה, שהרי אמר' בפסחים (מו') דלר"א יש בחלת חמץ בפסח איסור בל ראה משום דהואיל ואי בעיא מיתשיל עלה, ואי תימא דיש איסור ברכה לבטלה לכשישאל עליה, א"כ נמצא דאסור לו להשאל, ואמאי אמר' הואיל [וע"י חק יעקב (סי' תנז) דבאופן שיהיה איסור בשאלתו לא אמר' הואיל].

דברי האחרונים שהשוו את דברי רבינו בזה לבטלה בריטב"א גבי נטל ידיו ונמלך מלאכול

והנה הגאון משטעבין צ"ל (מכתב שהובא בציון אליעזר ח"ו סי' כח) הביא דברי רבינו בזה, והעיר עליו: "ומאז אציינתי בגליון החת"ס שיותר מזה מבואר בריטב"א חולין ד' ק"י דאם נטל ידיו לאכילה ואח"כ נמלך מלאכול אין בכך כלום ואין מחייבים אותו לאכול כל פי שלא תהא ברכתו לבטלה יעיי"ש מה שכתב וכן דנתי לפני מורי הודה לדברי". ומורו הוא הגאון רבי מאיר אריק, שאף כתב בעצמו בספרו מנחת פתים (סי' שג) על פי דברי הריטב"א שם, דבשאלה על הפרשה ליכא ברכה לבטלה.

והנה דברי הריטב"א הם בחולין (ק"ז) דאם נטל ידיו וברך על נטילת ידים, ואח"כ נמלך מלאכול אין בכך כלום ואין מחייבים אותו לאכול בשביל שלא תהא ברכתו לבטלה, "דהא מכיון שנטל ידיו גמרה לה ברכת הנטילה שעליה הוא מברך, וההיא שעתא דעתו היה לאכול" (והביאם השע"ת או"ח קנ"ה סק"א). והבינו גדולים אלו, דעל פי דבריו גם קמן בהפרשת תרומה לא הוי ברכה לבטלה.

ועפ"י דבריהם לכאן גדר דברי הריטב"א הם, דברכה לבטלה אינה דבר התלויה באמיתות המצב, אלא דכל שלפי ידיעתו כעת זקוק הוא לברך, ובירך על פי זה, אף אם על פי דברים מתחדשים אח"כ התברר שלא היה צריך לברך, אין ברכתו לבטלה.

תמיהה כל דבריהם מדברי התוס' גבי ספירת זבה - ועל כרחין דנטילת ידים שאני

אמנם לכאן תמוה על דבריהם מדברי התוס' במנחות (סה) דבתו' הקשו על מה שזבה אין צריכה לברך על ספירתה, וכשם שמברכים על ספירת העומר. ותו' דחיישינן שתקלקל ספירתה. ומבואר מזה דאף שבתחילת ספירתה צריכה הוא לספור ולברך על ספירתה, עכ"ז אם אח"כ תקלקלה את ספירתה ונמצא דמתחילתם לאו מידי היו, הרי ברכתה למפרע ברכה לבטלה.

ועל כרחינו לומר דהריטב"א מילתא אחריתי היא, וכמו שדקדק לכתוב "דהא מכיון שנטל ידיו גמרה לה ברכת הנטילה שעליה הוא מברך", והיינו דשאני התם דבההיא שעתא שהיה בדעתו לאכול בירך על הנטילה ובאמת קיים את הנטילה, ומצות נטילה נשלמה, בזה אמר' דשפיר בירך [ואולי אף הנטילה מצוה כיון דלפי מחשבתו רצה לאכול]. אבל באופן שאותה מצוה עצמה לבסוף לא נשלמה כלל, שפיר הוי ברכתו לבטלה. וכן דברי רבינו שאני דאחר השאלה נמצא שנעקרה הפרשתו למפרע ונמצא דלחנם בירך (עי' שדי חמד ח"ו מערכת ברכות סי' א' אות כט שהביא להקשות כן).

ביאור כמה מחברים אם נאמר דשאלה על הפרשה הוי עקירה מכאן ולהבא למפרע

וכמה מהמחברים רצו לבאר דעת רבינו עפ"י דברי הרא"ש (נדרים פ"ו סי' א') דמבאר דכל התרת חכם אינה התרה למפרע לעוקרו מתחילתו כאילו לא נאסר מעולם, שאילו היה כן, נמצא דנדרים הוי ליה דבר שאין לו מתירים, שהרי אי אפשר להתיר בו את האיסור, כי אם לברר דמעולם לא היה אסור. ומדאמר' דהוי דשיל"מ ש"מ ד"אין עוקרו אלא מכאן ולהבא, כלומר עיקר העיקור מכאן ולהבא, שהרי היה אסור עד עתה ואף על פי שעוקרו מעיקרו מכל מקום היה אסור עד היום".

והאחרונים הרחיבו בגדר הדברים בזה (עי' שער"י ש"ב פ"ט ועוד), דגם מאי דאמר' דהתרת החכם עוקרת את הנדר, היינו דעוקרת אותו למפרע רק לבנוגע למכאן ולהבא, אבל למפרע בזמן שעדיין לא נשאל לית לן בה. ומעתה אי נימא הכא שפיר יבוארו דברי רבינו דודאי אין ברכתו לבטלה, שהרי הועילה הפרשתו לזמן שטרם נשאל עליה, שהרי גם אחר העקירה לא נעקר למפרע מזמן ההוא.

אמנם דברי רבינו מצאנו לכאן דברים סותרים לדבריו בתשובה זו, דבחיודושי נדרים (ט) הביא שם גירסא בדברי הגמ' דמעילה בנדר גרע ממעילה בשבועה, והקשה על זה רבינו ממאי דאמר' התם (כ"ב) דנזקקין טפי להתיר את הנדר מלהתיר את השבועה ונמצא דשבועה חמורה יותר. וביאר רבינו דמה שאין נזקקין לשבועה אינו משום דחמור טפי, אלא משום דלכשנתיר לו את השבועה ימצא למפרע דנשבע בשם ה' לשוא, ונמצא שעבר על לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא. אבל לעולם נדרים גרע טפי. וחו' נזקקין טפי להתיר נמצאת הזכרת ה' לשוא, והרי לן דהתרת הנדר עוקרתו משרשו, ויל"ע.

פלוגתת רבינו והרש"ש אם כשיחזור ויפריש פעם שניה חלה או תרומה, אם יצטרך לברך שוב

והנה בסיום דברי רבינו מבואר דכשיפריש שוב, יצטרך לברך שוב ברכת הפרשה. אמנם בשו"ת הלכות קטנות (ח"א סי' מה) מסיק דקרוב הדבר שלא יצטרך לחזור ולברך וברכה ראשונה סלקא אף להפרשה שניה. וכן האריך הרש"ש בנדרים (שם) שלא יצטרך לחזור ולברך על הפרשה השניה, דכיון שחשבו להפריש כדון כבר מקרי התחלת המצוה, ומכאן ואילך אין הפסיקו הפסק דהוי כמפסיק באמצע הסעודה, ושפיר עולה ברכה ראשונה על ההפרשה השניה. ולכן גם ודאי דאין בשאלה על הפרשה ראשונה משום ברכה לבטלה (וכן ראה דעת החו"א אבה"ע"ז סי' סג אות כט לענין קידושי טעות, דכשחזור ומקדש א"צ לברך שוב, דשפיר פוטרת הברכה הראשונה קידושוין אלו, ע"י שם בלשוננו זהב).

מדור נושא פרסים: הגרלות מיוחדות בין המשיבים

להודות

חידושי עיונים עיתונותיים ז"ע

במסכת ב"ב (ע"ד) מסופר על רבה בר בר חנה שאמר לו הוא טייעא תא אחוי לך מתי מדבר, אזלי חזיתניה ודמו כמאן דמיבסמי וגנו אפרקיד והוה זקיפא ברכיה דחד מינייהו ועייל טייעא תותי ברכיה כי רכיב גמלא וזקיפא רומחיה ולא נגע ביה ע"כ. ותמוה דהא קרא מפורש הוא בקללת אדם ראשון 'כי עפר אתה ואל עפר תשוב' ולמה לא נתקיים כן במתי מדבר.

שו"ת י"ד סי' שנג

בין המשיבים בחודש סיון, תתקיים הגרלה

פרס שני:

2 זוכים כ"א בסך 400 ש"ח

פרס ראשון:

1,000 ש"ח

תשובות ניתן להחזיר באופנים הבאים:

- בנדרים פלוס בקטגוריית "היכל החתם סופר" 1. בטלפון 0733.454.678 שלוחה 4 (אחרי בחיית השפה)
 - במיל CH3131325@gmail.com
 - יש לציין, שם, כתובת, טלפון, ומקום לימודים.
- יש לשלוח כל תשובה בהודעה נפרדת.

בקרוב קהושים

שבחי עין ז"ל ע"פ צדיקי וצאורי החיות

תלמידו יעב"ץ הלוי

כמשה מפי הגבורה

אם ארצה לספר ולפאר יקר תפארת ומדרותיו אשר דיבר אל העם באמרותיו, הנה תקצר היריעה מהכיל, כי דרש דרש משה איש האלקים כמשה מפי הגבורה, וה' הדברים שמחים כנתינתן מסיני ונזול' מפ' כמים חיים ממקור מעין נובע תוכחת מוסר השכל מלובשים בחכמה ודעת, צרי ומזור על און שומעת, כתפוחי זהב במשכיות כסף, כשעירים עלי דשא וכרביבים עלי עשב, לא תמלא און משמעו מתק שפתיו, דבש ונפת צופים באמרותיו, וכל אלה הדברים, אשר יותר משעות שתיים נאמרים, בזה אחר זה בלי הפסק כמעין המתגבר, כל אלה הדברים לא הכין לו רבינו המחבר, כי אם אשר שם ה' בפ' שמר לדבר, - מי לא עמד נבהל ומשתומם, בשמעו כל פעם בסוף הדרשה הפרפראות לחכמה אשר עשה בגמטריאות, בשכל צח ומצוחצח בעיניו נפלאות, וכל אלה ברגע כמיימור' כהרף עין נטבעות, כולע אל השערה ולא יחסא וכולוה מחתינהו בחדיא מחתא, בלי הכנה והזמנה, ממדבר מתנה.

הקדמה לספרו המור דרור

והאיש משה עניו מאד

מה אומר ומה אדבר, להגיד לך קורא הנעים מענותותו הגדולה, פעם אחת אצל לימוד הרש"י הרומב"ן על התורה, בתוך גלגול הדברים הוריד כנחל דמעה לפני תלמידיו, ואמר בזה הלשון: 'אני הנני כבר גוי זקן ולא אוכל עוד ללמוד, אבל אתם בני עוד יש לכם תקוה ללמוד תורתנו הקדושה'. ומי יאמץ לבו בגיבורים בשמעו כזאת ממעין הנובע, מקור מים חיים, ועפעפיו לא יזלו מים, ובאמת רגע שחקנו, ואחר בכינו בכפלים ...

שם

תולדותיו

פרקי חיי ש"ר רבינו זי"ע א"

ברבנות דרעזניץ (ה)

איך אפשר להיות תלמיד ההפלאה ולא יהיה לו יד באגדה

הג"מ רבי יוסף נפתלי שטרן זצ"ל בהקדמת קרית סופרים לדרשות חת"ס (עמ' טז ד"ה ועתה), מספר את אשר שמע מחמיו רבי שלמה אלכסנדר סופר זצ"ל, שבישיחת הגר"מ בנעט עם רבינו שאלו רבי מרדכי, "עד היכן ידו מגעת בדרושי אגדה", והשיבו רבינו: "איך אפשר להיות תלמיד ההפלאה ולא יהיה לו יד באגדה."

עובדא נוספת על קבלת ההורמנא ממנהר"מ באנעט

עובדא נוספת מה שאירע בעת נסיעת רבינו לינקלשבורג להקביל פני מהר"ם בנעט, מסופר בהקדמת שו"ת בית נאמן [להגאון רבי יצחק משה פרלס אב"ד באניהאד תלמיד רבינו (עמ' 14-13)]:

"זאת לפנים במעריני... שאין זקן רשאי לקבל המשרה מידי הקהל עד שלא סמך ידיו עליו רב המדינה... לכן הלך זקני [רבי יצחק משה פרלס] אל הגאון ר"מ בנעט לנ"ש... ואחר שמסר לו את ההתרה, סיפר לו הרב: כשנתקבל הרב רמ"ס [החת"ס] בדרעזניץ בשנת תקנ"ד, ובא אצלו עבור התרה, וביקש לשלם לו שכרו, פתאום נתן בקולו וצווח ככרוכיא, ואמר, אוי לי שנאבדו מעותי. ומהר"מ בנעט ענה לו בפנים שוחקות, מפני מה נבהלת אתה, ואמרת שמעותיך נאבדו, לא כי אלא מעותי הן שנאבדו. והרב מדרעזניץ הבין את על מה ירמזון דבריו, והשיב לו, חלילה לי מעשות כזאת, כשאשוב לביתי מיד אשלח מעות אחרות תחתיהם. ואני - אלו היו סוף דבריו של מהר"מ בנעט - לא קבלתי אותן עד היום.

וכשנסע זקני מהאליטש לאייזנשטאט, וביקר את הגאון רמ"ס בביתו, סיפר לו את כל הדברים האלה. והרב רמ"ס השיב, ששלח לו את כספו, ובלתי ספק צדקו דברי שניהם, אלא שזה שלח וזה לא קיבל, משום שהגיעו המעות לידי הרבנית, והיא לא הודיעה זאת לבעלה.

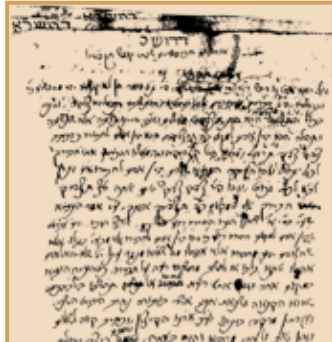
הורמנא מרב מדינת מעהרין הגאון רבי מרדכי בנעט זצ"ל

העיר דרעזניץ שבמדינת מעהרין, היתה כפופה לתקנות מעהרין, שאחת מהן היתה, שאי אפשר לקבל שום רב במדינה אלא אם כן הקדים וקיבל כתב סמיכה מרב המדינה הגאון המפורסם רבי מרדכי בנעט. מסיבה זו, נסע רבינו מיד בתחילת ישובו בדרעזניץ, אל עבר ניקלשבורג, להקביל פני הגאון רבי מרדכי בנעט, ולקבל הימנו הרומנא דרבנן.

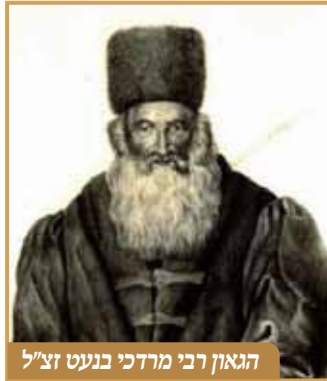
הגאון רבי מרדכי בנעט שנשתומם מתורתו של רבינו, נתן בידו כתב סמיכה כדת, בה צפה את עתידו הגדול וניבא בה "הוא ישפוט יושבי תבל בצדק וידירכם בדרך ישרה". וז"ל ההורמנא (חוט המשולש עמ' מב):

"משה שמח בשמחת תורה, זיו הדרתו מבהיק כמונהר, חכו ממתיקים וכולו מחמדים מפז ופנינים יקרה, ה"ה הרבני המופלג הוותיק מה"ו משה פ"פ נ"י אבד"ק דרעזניץ העירה, אשרי לו שבא לכאן ובידו הלכה ברורה, עסק בישיבה של עולם ויורד לעומקא דדינא לבאר כל חמירא, לשמור לעשות ולקיים כי טוב סחרה, תהתי אקנקנו ומצאתי וראיתי שמשנתו בפיו סודרה, ותדבק נפשו בדיני אורח חיים למעלה ולמשיכיל יורה דעה בגרונו שגורה, גם שכלו מהיר וצדק לדמות מלתא למלתא בסברה ישרה, ואחרי הודיעו אלקים את זאת ושבע טובות בלבו נסתרה, למצוה רב יחשב איש ההוא לנהוג בו כבוד ושררה, הוא ישפוט יושבי תבל בצדק וידירכם בדרך ישרה, והנני סומך ידי עליו לעטרה בנזר ועטרה, וידין ידיו ויורה גם הוא יורה, והלכתא כוותיה כשמואל בדינא וכרב באיסורא, ויעלה מעלה מעלה לראש ולאב"ד במילי דשמיא וציבורא, וכל העם זיהרו בכבודו וביקרו לחבבו בחיבה יתירה, ושלא למרות פיו ולעשות נגד רצונו הרי אלו באזהרה, והשומע לי יזכה לראות בבנין בית הבחירה, ובביאת משיח צדקינו וגואלינו במהרה.

ובעה"ח פה ניקלשפורג יום ד' ט"ב חשוון תקנ"ד לפ"ק נאום הק' מרדכי בנעטה חונה פה נ"ש והמדינה יע"א

כת"י הגאון מהר"ם בנעט

הגאון רבי מרדכי בנעט זצ"ל

עניינא דיובא

שיבוי אור מחיי רבינו בחיפה זו

הספד על הגאון בעל עצי ארזים

אחד מגדולי דור דעה שהיו באותם ימים היה הגאון הקדוש רבי חיים הערש זצ"ל, הלא הוא רבי נח חיים צבי בערלין, בעל מחבר הספרים עצי ארזים, עצי אלמוגים, וספר מעין חכמה. רבי חיים הערש נולד בשנת תצ"ד בעיר פיורדא, לאביו רבי אברהם מאיר בערלין, לאחר נישואיו את הרבנית מרת עלא ע"ה, המשיך להתגורר בעירו שם נתקבל כדיון, לאחר כמה שנים נתעלה לכהן כרב ואב"ד בכמה קהילות, ואחר כך בעיר מגנצא שם הייתה לו ישיבה גדולה כמו שכתב: "שהרבה גבולי התלמידים הגונים בחורים נחמדים חשובים וספונים" (הקדמת עצי ארזים פיורדא תק"ז).

בשנת תקנ"ט-תק"ס נתקבל לרב אב"ד של ג' קהילות חשובות הלא הם קהילת אה"ו [אלטונא, המבורג, ונדסבק], שהיתה הקהילה הגדולה שבקהילות גרמניה של אותן ימים, שם שימש ברבנות עד יום הסתלקותו בג' אדר תקס"ב. לא השאיר אחריו צאצאים (וכמשי"כ בעצמו בהקדמת ספרו עצי ארזים כי תחת אשר מנע ה' ממנו פרי בטן, נטע ארזים ארזי לבנון אשר יעמדו לדור דורים).

"כי יום מספד קבעוהו על שכבת הרב הגאון המפורסם ארוך בדרו מהו' חיים הרש זצ"ל אב"ד דג' ק"ק אה"ו, המפורסמות אין צריכין ראייה מרוב חכמתו ובקיאתו ושקידתו מעודו, ויותר מזה רב עשרו ופרנסו עניים אומללים, והוא לא נהנה מהעולם הזה, עד שנתפרסם שמו בין עמי הארץ וספדוהו בין העמים בכתבי מגידי חדשות, ונתקיים בו מקרא שכתוב (יחזקאל ט"ז י"ד) ויצא לך שם בגוים ביפיק..."

"כן היה זה הצדיק מופלג בין אומות העולם מובלע בין אנשים, ונפשו בקרבו מיוחד לה' מופרש לקדושתו, ולאחר שמאריך רבינו ברמזים על שמות ספרי הגאון הנ"ל "עצי ארזים" ו"עצי אלמוגים", מסיים בקינה: "ועתה בענ"ה אין משען ואין מסעד וחורב בית ה' ומקדשו הוא הצדיק, ואין מאיר עינינו ואין מגיין הדור..." בהמשך דבריו שם האריך רבינו שכשהצדיק מסתלק, ניטל השפע שהוריד, אך אם מספידים אותו כראוי, אז חוזר השפע, ע"ש.

גם צדיק הוזהר לחיות בנעטם ה' בעולם העליון, הוא מופלג גם שם כמדרשו לטורדני, זו למשל סוף, ומכל מדרשו יושב י"ב חודש, ובכל ירצונו שלו סניעים ברינו ועלה ומתעלה לטורדני נעלה יותר, וכן לעולם (ספר חסידים א"ח ע"ד)

חלוקת הש"ס העולמי

לזכר נשמתו הטהורה של רבינו החתם סופר זי"ע רבינו משה בן רבי שמואל

כל משתתף בוחר את המסכתות או הדפים הקרובים לליבו מכל דפי הש"ס, בכדי לסיימם עד ליארצייטו של רבינו - כ"ה תשרי תשפ"ז ה'בעל"ם.

הגרלות ענק על אלפי שקלים במזומן בין המשתתפים

מנצח על 5 כרטיסי טיסה לציון הק' בפרעשבורג

אליף הנשנים הראשונים יקבלו את הספר החתם סופר החדש והמיוחד

שבת בהיכל של החתם סופר ללא גזיל

לפרטים והרשמה:

בנק "היכל החתם סופר": אר"ב: 0733.454.678 שבת 5 אר"ב: 1-605.615.70 שבת 5

בעמדות זרדים מלוט: בנקופת "היכל החתם סופר"

באימייל: 9@chasamsofer.info

יש להשאיר באופן ברור: שם, כתובת, טלפון, מקום לזרדים, מספר הדפים, ופירוט הדפים בשים

הליכות והנהגות

עבדתי ספרי הוד עקדושת רבינו ז"ל

הליכות והנהגות יום השבת (ז)

ערב שבת • הדלקת נרות • קידוש • עונג שבת • ליל שבת • יום השבת • קדושת ומעלת יום השבת • סעודות השבת • לימוד ושיעורי תורה בשבת • הבדלה ועניני מוצאי שבת

מוצאי שבת והבדלה - ב

שכח או הזיד ולא הבדיל במוצ"ש

מי ששכח ולא הבדיל במוצאי שבת, מבדיל עד סוף יום שלישי, אבל מי שהזיד ולא הבדיל במוצאי שבת, אין לו תשלומין (ש"ת א"ח סי' י"ז, וזהו דלא כדעת השו"ע) סי' רצ"ט ס"ח דאך במזיד יש לו תשלומין, וע"ע משכ"ז כ"ב בספר פסקי החת"ס א"ח, עמוד ע"ו הערה (ז).

פזמון "המבדיל"

אחר הבדלה אמר פזמון "המבדיל בין קודש לחול", והקדים "כספינו" ל"זרעינו" (ש"ת חת"ס א"ח סימן ס"ז ד"ה מה).

לימוד אחר הבדלה

אחר הבדלה נהג ללמוד בספר "יד החזקה" של הרמב"ם על הסדר (חוט המשולש עמוד קמ"ח, ועי' במנהגי חת"ס מילואים פ"א אות ט"ז מה שהביאו בזה מצוואת תלמיד רבינו הגר"א אורנשטיין זצ"ל). ואחר כך קרא פרשה ראשונה בתורה מסדר שבוע הבא (מנהגי חת"ס פ"ו הערה י"ב).

זמירות

שר הזמירות הנדפסות מוצאי שבת (מנהגי חת"ס פ"ו הערה י"ב), וכנראה אמר ק"ל פעמים שם "אליהו" (כ"כ במנהגים להגר"מ סופר פ"ו הערה י"ו והוציא כן מדברי רבינו בדרשות חת"ס לשמחת תורה דף ב"ז ע"א. וטעם אמירת "אליהו" רק במוצאי שבת ולא במוצאי יו"ט, ראה בש"ת חת"ס ח"ו סי' צ"ח).

סעודת מלוח דמלכה

סעודת מלוח מלכה מרמזת שנשאר לנו עדיין זכרון טוב מיום השבת, ואינו יוצא מאיתנו לגמרי (חידושי חת"ס עמ"ס שבת דף ק"ט ע"ב ד"ה נראה), גם יש טעם הגון לסעודה זו, כדי להשיב נפשו פרוח ממונו במוצאי שבת כמו ברכת בשמים, ועוד, כי במוצאי שבת לאחר ששמו שבת כראוי חל ברכת כל השבוע לבא, ואין ברכה חל באתר אחרת ארצה, רכניה, לכן יסדר שולחנו במוצ"ש כדי שיחול הברכה עליו, ועי"ז מקשר ומחבר את השבת עם כל ימי השבוע (דרוש לסיום מסכת שבת, נדפס בסוף חידושי חת"ס עמ"ס שבת), ומסכמת זו יושפע שפע לכל ששת ימי המעשה הבאים לקראתנו לשלום (חידושי חת"ס עמ"ס שבת דף כ"ע"ב), ורבינו ענמאי אכל סעודת מלוח דמלכה במלבושי שבת (מנהגי חת"ס כתי"י מרשימות תלמידו מהרי"י ליכטנשטיין זצ"ל, אות ל"ז), וראוי להדר ולאכול מאכל מיוחד ולא משיירי מאכלי שבת (כן העלה בחידושי חת"ס עמ"ס שבת קנ"ז ע"א). ועי' בדרשות חת"ס ח"ג דף ק"ב, כי מה שאמרו חז"ל "סדר שולחן במוצאי שבת", אינו בדין שתיה הכנה זו משבוע שעברה, כי אם היה הכל משבוע הבאה).

לבישת בגדי חול

אחר סעודת מלוח דמלכה פטש בגדי שבת (כדלעיל), ולבש בגדי חול אשר אל סרו ממנו עד ערב שבת הבא (לקח"ח הקדמה לח"ג דף א' ע"א ד"ה בעינין).

ליל מוצאי שבת

ליל מוצאי שבת לא היה רבינו ישן, מפני שכבר ישן שינת צהריים ביום השבת, רק למד כל אותו הלילה (אוצרות הסופר ח"ט עמוד ע"ד), ובספר אלה תולדות (עמ"ס 15) כתב: "במוצאי שבת קודש התחיל ללמוד, ולמד כ"ד שעות באין הפוגות, לא נתן שינה לעיניו, לא אכל ולא שתה, עד הלילה השייך ליום ב'.

היכל המעשה

עבדתי ספרי הוד עקדושת רבינו ז"ל

מהדרינן ליה בקידושא

על דבריו מיום אתמול כי אינו פועל ישועות, וכי טוב תעשה אם תפנה אל צדיקי הדור אשר כוחם יפה להושיעה.

כך חזר המחזה על עצמו במשך כמה שבועות, דבר יום ביומו, יום אחר יום האשה במר נפשה באה אל בית המכתב סופר, זועקת ובוכה, והמכתב סופר, מכין ומאזין, לבו נכמר מרוב צער, אבל נאלץ לפטור אותה בלא כלום.

עד לאותו היום בו נפתחו שערי ישועה.

התברר כי התעקשותה של האשה לבוא בכל יום, נשאו פרי, ולאחר כמה שבועות שהיא הגיעה בכל יום וחזרה על זעקתה, נענה לפתע מרן המכתב סופר ואמר לה:

'תשתדלו נא לבוא אל ביתי בליל שבת קודש, יחד עם בתך החולנית, בשעה שאני מקדש על הכוס!'

הדברים שנשמעו סתומים וחתומים, הפיחו בה רוח חיים, והיא החלה לספור את השעות והדקות עד לליל שבת...

ליל שבת קודש בביתו נאווה קודש של מרן המכתב סופר.

הדלת נפתחה ואל הבית נכנס מרן המכתב סופר כאשר פניו מבהיקות באור יקרות, וכולו אומר שמחה והתרוממות, והוא מברך את כל בני הבית בברכת 'שבתא טבא'.

לאחר מכן הוא פותח בשירת 'שלום עליכם' בשמחה עצומה כשהוא מהלך סביב לשלחנו, לאחר מכן הוא ממשיך לסובב את השלחן ומשורר בהתלהבות את השיר שחיבר 'מאמר כנסת ישראל להקב"ה', וממשיך בזמר 'צמאה נפשי' שחיברו בעל האבן עזרא.

ואז הגיע הרגע הנשגב. קידוש על הכוס!

פעימות הלב של האמא ובתה החלו לפעום במהירות ונשימתם כמעט נעתקה מפיהם מרוב התרגשות וציפייה לקראת הבאות.

סמוך לשלחן ישב באותה שעה גם נכדו הגה"צ רבי שמואל דובער קורניצר זצ"ל (בנו של חתן רבינו החת"ס, ה"ה הגה"צ רבי עקיבא קורניצר זצ"ל), שהמתין גם הוא לראות כיצד יפלו הדברים.

לאחר שהמכתב סופר סיים לקדש על הכוס, ושתה מהיין, הניח את הכוס עם היין על השלחן, פנה אל הילדה ואמר לה: קחי את הכוס ותברכי נא ברכת בורא פרי הגפן!

למרבה הפלא, הילדה פנתה את פיה, לאחר חודשים שלא הוציאה הגה מפיה, ואמרה בקול ברור וחד: ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם בורא פרי הגפן!----

נחלי דמעות של התרגשות נשפכו מעיני האם שנפלה בהתרגשות על צווארי בתה, שחזרה לשוחח ולדבר כמימים ימימה.

היא כבר החלה להעביר במוחה כיצד תספר לכל חברותיה ובני המשפחה על הנס והפלא שהתחולל בזכות מרן המכתב סופר, אך באותו רגע נשמע קולו של המכתב סופר פונה אליה ומוצוה אותה: **'אל תספרי לאיש מכל מה שהיה כאן!'**... חזרה האשה לביתה ברוסיה שמחה וטובת לב, בלי לספר לאיש כיצד התרחש הנס והפלא שהילדה חזרה לדבר. הסיפור היה יכול להישאר נסתר ונעלם מאתנו עד היום הזה, לולי שהגה"צ רבי שמואל דובער קורניצר זצ"ל, שכאמור היה נוכח בשעת מעשה, ראה לנכון לספר זאת לאחר הסתלקותו של רבינו המכתב סופר זי"ע, והוא נדפס בשמו בהקדמה לספר באר מרים (עמוד כז).

ציור אמנותי של רבינו המכתב סופר

כזה היה מר חלקם וגורלם של אותה משפחה יהודית שהתגוררה ברוסיה, ולהם עלמה קטנה כבת עשר שנים, וביום מן הימים נעתק הדיבור מפיה, והיא פשוט חדלה מלהוציא הגה מפיה.

תחילה חשבו ההורים כי מדובר בתופעה חולפת, וכי היא בסך הכל עוטפת את עצמה בשתיקה המעידה על מצוקה פנימית מסוימת. הם ניסו לדובב את רוחה, להרעיף עליה טללי חיבה ועידוד, הבטיחו לה מתנות וממתקים, אך היא המשיכה בשתיקתה. שתיקה רועשת שאינה נותנת להורים מנוחה. הילדה הפכה לאילמת. כמה מחירי.

מה לא עשו בעבורה? הובילו אותה אל מיטב הרופאים, והשיבו אותה אצל יועצים ומומחים, אך לאיש לא הלי.

פתרון לתעלומה, כיצד ילדה בריאה ושלמה, שעד לאחרונה שוחחה ודיברה כאחת הבנות, הפכה ביום אחד לאילמת. לאיש לא היה דרך כיצד לבחון את המחלה המוזרה ומה עובר עליה. האם היא יודעת לדבר רק אינה רוצה? מחלה היא במיתרי הקול? או שמא נמחק מתאי המוח שלה כל מה שלמדה והיא פשוט שכחה כיצד מדברים?

צערה וכאבה של הבת, התמזגה עם צערם וכאבם של ההורים, אשר זעקו ובכו ואין מושיע.

לאחר שעברו ימים וגם שבועות וכל ישועה לא נראתה באופק, נצצצה תקווה אחת באפילה, כאשר ההורים שמעו כי בעיר קראקא אשר בפולין יושב איש צדיק נשגב, הגאון הקדוש רבי שמעון סופר זי"ע, בעל 'מכתב סופר', בנו יקירו של מאור הדורות רבינו מרן החתם סופר זי"ע, אשר ברא כרעיה דאבוה, בכוח תורתו וקדושתו בוודאי יוכל לגזור אומר ולפעול ישועה עבור בתם האומללה.

תיכף ומיד יצאה האמא יחד עם בתה לדרך, ממקום מגורם ברוסיה ועד לקראקא העיר הגדולה לאלקים ולתורתו. לאחר שבני העיר כיוונו אותם אל מקום מגוריו של רב העיר, נכנסה האשה מרת הלב יחד עם בתה אל הבית פנימה, והחלה זועקת וצווחת 'רבינו הושיעני! ראה נא את צערה של בתי האומללה אשר פרח ממנה כוח הדיבור, אהה עלינו מאד! --- נא ונא יגזור נא רבינו בכח התורה, בגזירת צדיק הגוזר והקב"ה מקיים, שכוח הדיבור יחזור אליה! ---

אפס, מרן המכתב סופר זי"ע אשר לבה נקרע נוכח צערן ומרירות לבן, נענה ואמר: לבי לבי על צערכם, אבל צר לי לומר לכם כי לא אוכל להושיע אתכם, לכל היותר אני יכול להתפלל עליכם ולברך אתכם כמו כל יהודי, אבל מי אני ומה אני לגזור גזירות ולפעול ישועות? הלא יש בדרונו הרבה צדיקים ואדמו"רים, פועלי ישועות ומחוללי פלאות, סעו נא אליהם!...

אך אותה אשה כשרה ומרת נפש לא אמרה נואש. ספוגה היא באמונה תמימה ופשוטה בה' ובחכמי התורה שבכל דור ודור, אשר הקב"ה שומע את שוועתם ורצון יראוי עשה, ולמחרת היום שוב הגיעה האשה אל בית המכתב סופר, וחזרה שוב על זעקתה ותחינה. ואילו מרן המכתב סופר חזר

דרך הקו הטלפוני: 0733.454.678 ארה"ב: 1-605.615.70.10
במחנות נדדים פלוס "היכל החתם סופר"
דרך האימייל: k6056157010@gmail.com

לציון קדשו של מרן החתם סופר זי"ע בפרשוברג
הקיסטילן יוננו על מקום מנוחת קדשו מידי שבוע

אפשרות לשליחת פויטל

היכל החתם סופר
המפעל העולמי להפצת והנחלת מורשת החתם סופר
להצטרפות לקבלת הגיליון באימייל: chasamsofers@gmail.com

גיליון מס' 646 פרשת שלח (בחול' בהעלותך)
תשפ"ו שנה ארבע עשרה

גליון זה יוצא לע"נ
הגאון האדיר ר' גדליה
ב"ר ראובן השל זצוק"ל נול
ממעתיקי השמועות
נלביע ס"ז סיון תשס"ד
תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות – ועשו להם ציצית

לכסות ראשו בסלית וכיסוי החינוך בסלית בבית

כתב המשנ"ב (סי' ח' סק"ד) מהב"ח (שם) שצריך שיכסה ראשו בסלית כל זמן שהטלית עליו לפי שכסוי זה מכניע לב האדם ומביאו לידי יראת שמים, וסיים שם שכן מנהג הצנועים, ומשמע דיש לו לכסות ראשו כל זמן שהטלית עליו אפי' שלא בזמן התפילה, וכ"כ רבינו במכתב טוב לכסות בה תמיד הראש שמועיל ליראת שמים (דעת נוטה ציצית סי' ל' בהערה, וכן ראו שרבינו זצ"ל לא היה מסיר הטלית מראשו גם אחר התפילה כשהלך לקידושא רבה או לברכת האילנות עד שהסיר הטלית בביתו, ופעמים שדברו עמו ורצו לשמוע השואל היטב ולכן הסיר הטלית, וכן בבית מילה נהג רבינו זצ"ל לכסות ראש התינוק בטלית של אביו מן הקה"ל זצ"ל בעת שהיה סנדק, ואמר שזה סגולה ליראת שמים של התינוק, (וכמ"כ הב"ח).

כיסוי הראש בסלית בעת התפילה קריאה"ת ושמיעת שופר

בבאר היטב (סי' ח' סק"ג) הביא משו"ת הרדב"ז (ח"א סי' שמ"ג) ומס' דבר שמואל (סי' קכ"ג) דצריך לכסות ראשו מתחילת התפילה עד סופה כדי שיתפלל באימה, ובא"ר (סי' ח' סק"ד) הביא מס' עדי זהב (בהגהות הלבוש) שכ"ג צריך לכסות הראש מתחילת התפילה עד סופה ולא כמו קצת האנשים שמברכים על הטלית וזורקין אותו מאחוריהם ועליהן נאמר ואותי השלכת אחרי גויך, ובס' עוד יוסף חי פ' בראשית (אות ו') כ' שבשבת ויו"ט שאין מניחין תפילין יכול להסירה מעל ראשו אחר תפילת העמידה, ויש שכתבו שיכסה בה ראשו מתחילת התפילה ועד סופה, וכתב רבינו זצ"ל דהיינו כ"ז שמתפללין עם הציבור מברוך שאמר עד אחר עלינו [ושש"י וקוה אינו מן הדין רק ממנהגא וכן קרבנות וברכות השחר אומר בבית קודם התפילה], וכן בשעת חזרת הש"ץ טוב שלא להסירו כלל, ואם יכול לשמוע טוב, צריך שלא להסיר מראשו גם בעת קריאת התורה (דעת נוטה תפילין סימנים כ"ח ל"א), ואמר רבינו זצ"ל שמרן החזו"א זצ"ל היה מסיר הטלית מראשו בעת קריאה"ת שישמע היטב, וכן נהג רבינו זצ"ל בעת התקיעות שכשהיה כבד עליו השמיעה הסיר הטלית לשמוע היטב.

סנדק בסלית של אביו הקה"ל זצ"ל

רבינו זצ"ל לקח בירושת אביו את התפילין והטלית של אביו הקה"ל זצ"ל, והיה משתמש עד סוף ימיו למצוה החביבה לו עד לאחת, מצות סנדקאות שהיא כקרוב, בסלית הישנה והבלויה של אביו הקדוש בעל הקה"ל זצ"ל, ואף שהיו צרכים לעשות בה טלאי ע"ג טלאי לתקנה, היתה חביבה עליו, שהתקדשה בקדושת המצוה אצל אביו כל השנים. וכמו כן לא הסכים להחליף החנוכיה שקבל לחתונה מזקנו הגה"צ רבי אריה לוי זצ"ל אף שהיתה קטנה ובשיעור בית קיבול מצומצם והביאו לה אחרת גדולה ויפה הימנה, והביא מגמ' גיטין (ס' ב') מערבין בבית ישן, ובשבת (ק"ז ב') רבי אמי ורבי אסי כי מיקלע להו ריפתא דעירובא שרו עילויה, אמרי הואיל ואיתעביד בה חדא מצוה ליתעביד בה מצוה אחרינא. ושמעתי שכמו כן אמר רבינו זצ"ל שלא ממהר להחליף רצועות תפילין הישנות מטעם זה, והביא מה שאמר הלל הזקן אלו תפילין של אבי אבא [ע"י ירושלמי עירובין פ"י ה"א], וברמב"ם הלכות תפילין (פרק ב הלכה יא) הלל הזקן היה אומר אלו משל אבי אימא. וע"י שם באור שמח דיתכן דהלל הוא אתי מדבית דוד מנוקבתא, כמפורש במדרש (ב"ר צח, יג, לג, ג) וירושלמי (תענית פ"ד ה"ב) והיו התפילין משל מלכות בית דוד, שהיה תפילין שלהם משונים משאר בני אדם, מפני שהיו מניחים הנזר והעדות במקום תפילין, דמקום יש בראש להניח ב' תפילין [ע"ז מ"ד א'] ומביא דלא נתקלקלו התפילין זמן רב, לכן אין צריכין בדיקה, ויעוין סנהדרין (צ"ב ב') גבי ריב"ב אלו תפילין של אבי אבא הן.

אם יש מצוה בעשיית ציצית ומתי המצוה

כתב רבינו זצ"ל, עשיית ציצית הוא מצוה מלבד הלבשה דכ' ועשו להם ציצית, ולדעת הירושלמי ברכות (פ"ט ה"ג) מברך על עשייתה, (דעת נוטה ציצית עמוד קע"ד) והשיב רבינו דלהירושלמי יש בזה מצוה בו יותר מבשלוחו (שם סי' תרנ"ו), והביא רבינו זצ"ל בקו' הזכרונות (סי' ד' אות כ"ג) שמרן החזו"א זצ"ל כשהיה צריך לתקן הציצית שלו לא פשט החזו"א הטלית, ואמר שכן הוא חיוב מצות ציצית ליתן חוטי הציצית בבגד שלובש ע"י משנ"ב (סי' י"ג סק"ט) ודעת נוטה ציצית (סי' תל"ב וסי' תרנ"ח), וע"י בירושלמי (שם) שאמרו העושה מוזהר לעצמו אומר לעשות מוזהר. לאחר לעשות מוזהר לשמו. כשהוא קובע אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וציונו על מצות מוזהר העושה תפילין לעצמו וכו'. העושה ציצית לעצמו אומר ברוך אשר קב"ו אקב"ו לעשות ציצית, לאחר לעשות ציצית לשמו, נתעטף בה אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו וציונו על מצות ציצית, ונראה דמצות עשיית ציצית הוא קודם שהתעטף ולבש הבגד, אך י"ל דכל זה להירושלמי שיש מצוה בעשייה גרידא, אבל לדין דק"ל כהבבלי מנחות (מ"ב ב') דאין מצות עשייה גרידא, א"א אין המצוה רק בעת קיום המצוה כשלוש בטלית, וע"י בשערי אמונה (פאה פ"א סק"ט ד"ה ועושה סוכה) שאין איסור ללבוש בגד בלא ציצית רק יש מצוה להטיל ציצית בד' כנפות וכמ"כ המרדכי הל' ציצית (סי' תקמ"ד), ולדעת הירו' בפ' הרואה העשייה הוא ג"כ מצוה מדמברכין על העשייה, ולא מצינו כן בירו' רק במצוות שהעשייה מצוה כמ"כ בסוכה חג הסוכות תעשה לך ולולב ילפי' מסוכה דבעי עשייה כמ"כ בסוכה (י"א ב'), ובמזוזה כתיב וכתבתם, ובתפילין ילפי' ממוזהר דבעי כתיבה כמ"כ במנחות (מ"ב ב') ובציצית כתיב ועשו להם ציצית אבל בשופר דלא כתיב רק יום תרועה יהיה לכם ולא הוזכר כלל עשיית השופר ל"ש לברך ע"ז כלל והביא בקו' הזכרונות (שם אות כ"ד) שעד שתקנו חוטי הט"ק התעטף בט"ג שלא להיות בלא ציצית, וכן נהג אביו מרן הקה"ל זצ"ל (ארחות רבינו ח"א עמוד ס"ז).

אם ק"ל כהירושלמי שיש מצוה בעשיית ציצית

ולמעשה רבינו זצ"ל היה עושה הציצית ע"י אחרים, וכן הביא בקו' הזכרונות (סי' ד' אות כ"ג) שמרן החזו"א זצ"ל אחרים עשו לו הציצית, וע"י בדעת נוטה (סי' תרנ"ה) שנשאל רבינו, האם בעשיית ציצית מקיימים מ"ע וכדכתיב קרא ועשו להם ציצית גדילים תעשה לך או דלמא אינה אלא הכשר מצוה גרידא, והשיב, ע"י משנ"ב (סי' תרנ"ו) בביאורו ד"ה אפי' שהביאו מהתוס' במנחות (מ"ב ב' ד"ה ואילו) דהירושלמי חולק בזה על הש"ס שלנו דמסיק התם דכל מצוה שאין עשייתה גמר מצוה אין מברכין על עשייתה ע"ש, וא"כ להבבלי ליכא מצוה בעשייה וליכא מצוה בו יותר מבשלוחו, ויעוין בהעמק שאלה (שאלתא קס"ט אות א') שכ' הנצי"ב דלא ס"ל להירושלמי לברך על כל עשיית המצוות כי אם באותן מצוות שההכנה שלהן כתובה בתורה וכמו עשיית ציצית דכתיב ועשו להם ציצית גדילים תעשה לך דאע"ג שאין זה עיקר וגמר המצוה מ"מ אחר דכתיבא בלשון מ"ע ס"ל דחייב לברך וכתב שם דש"מ לדינא בין הכנה הכתובה בתורה לשאינה כתובה בתורה לענין האי כללא דמצוה בו יותר מבשלוחו, דבאותן שהכוננתן כתובות בתורה אמרינן בהו דמצוה בו יותר מבשלוחו, וכ"כ עוד הנצי"ב (שאלתא א' אות א') דאיכא מצוה בו יותר מבשלוחו בעשיית הציצית, וע"י בדעת נוטה (עמוד שני"ג) שאם באה לידו לקנות הציצית כשהיא כבר מצויצת בודאי לא מפסיד מצות העשייה. וע"י (סי' תרנ"ז) דבקניית הציצית ל"ש מצוה בו יותר משלוחו אבל חיוב מצוה יש בזה.

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אונגל זצ"ל תנצב"ה

עורך: יצחק גולדשטוק

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,
יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובהיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 שלוחה-1586

קהילות 073-2757000 שלוחה-4310

בין השאר ציין לשבח כי "מעולם לא הוציא שקר מפיו!" [ב]

הרב שך

אחרי פטירת מרן הגרא"מ שך זצ"ל, התבטא רבינו בשבחו כי "ראו עליו את האמת שלו" וסיפר את מה שהתפרסם כבר, שפעם במהלך השיעור נשאל על ידי תלמיד שאלה חזקה, ומיד אמר שטעה והפסיק את השיעור, ובזה ראו את גודל מדת האמת שהיתה לו. [ג]

מדברי רבינו

ומובא בשם רבינו, בספר רזיאל המלאך עם פירוש 'תשועת אדם', בעמוד י"ט 'וגם היום זה מעשים בכל יום אצל כל חכמי ישראל ועל הפנים הם מכירין מי שקרן ומי רמאי ומי דובר אמת כידוע, ודובר אמת בלבבו גם ברוך יהיה"

גרי אמת

ומענין לציין, שאחד מחיבוריו של רבינו הוא על 'מסכת גרים' וכתב עליו שני ביאורים, הראשון נקרא 'אמת' והשני נקרא 'צדק', ומבאר בהקדמתו כי "ביאור הפשט נקרא אמת והפלפול נקרא צדק, על שם גרי אמת וגרי צדק..."

"ארא"
אמת ושקר
ה'
גדולי ישראל
ומדת האמת

החזון איש

פעם התכוון החזון איש לתפילת מנחה, והיה חסר עשירי להשלים מנין. עמד אחד מבני ביתו בפתח הבית וחזקה שיעבור שם אדם להשלים את המנין.

ואכן עבר שם אדם, ואמר שהוא מוכן להיות עשירי למנין אבל הוא קבע להיפגש בשעה מסוימת עם פלוני, ואם יכנס להשלים, ייאהר לפגישה.

שאלו את החזון איש על כך, וענה: אצל מי שדובר אמת, אין זו שאלה!

ועל מדת נקיות לשונו של החזון איש, ציין רבינו, שהוא לא היה אומר 'שקר' אלא 'לא אמת'!

[ובספר מעשה איש ח"א,

קנ"ד, וח"ד, קנ"ב, שכאשר החזון איש היה מברך קודם שחרית את ברכת 'לעולם היה אדם' היה חוזר כמה פעמים בנעימות ובהדגשה על התיבות 'ומודה על האמת' וכמדומה שהסכים רבינו לעובדא]. [א]

תמונת המדות

"תכתב גם"

פגמשיף לתמונה המעניינת שפרסמה במדור זה שבוע שעבר, על רבינו שפאשר סים את מצות השחיית - מצות, כפי בה אדם אחר, ואף המתין שיגמר, הפנה אותנו קורא נאמן לתמונת רבו - נכד רבינו, רבי גדליהו הוניגסברג שליט"א רבה של 'שונה הלכות' שפרסמה בספר 'שבוענו מיטובה' פרשת וילך.

והוא מעין המעשה הנ"ל.

שכפדו את רבינו בכתובת את בספר תורה טרם הגמר, וכאשר סים לתכתב אף נכדו רבי גדליהו הוניגסברג שעמד שם, ואמר לו בפשיטות, ראה הביאו פה ספר תורה בשביל לזכות אותי בכתובת אות, בנדיא הם מרשים שגם אתה תכתב אות, וכדאי לך, לזכות בעוד מצוה.

נך המתין רבינו עד שגם הוא תכתב אות בספר הקדוש!

וראה בנדרים דף ל"ח עמוד א' שדרשו שם את הפסוק 'טוב עין הוה ברכך' על מי שנותן לאחרים לזים מצוות.

הרב דושניצר

ספר רבנו שכאשר נפטרו רבו הגאון הצדיק רבי אליהו דושניצר זצ"ל, התבטא עליו החזון איש בביטויים מפליגים,

[ג] מרן הגרא"מ שך זצ"ל

[ב] הגה"צ רבי אליהו דושניצר זצ"ל

[א] מרן החזון איש זצ"ל